

II Simposium sobre els Orgues Històrics de Mallorca

Inca • 1995

II Trobada de Documentalistes Musicals

Llucmajor • 1991

II JORNADES MUSICALS CAPVUITADA DE PASQUA

Sa Pobla - Muro - Alcudia - Pollença - Inca

ORGUE HISTÒRIC DE L'ESGLÉSIA DE SÁNTA MARIA LA MAJOR D'INCA.

Construït per **Gabriel Tomàs i Estarelles**, 1816.

Foto: *Alexandro* - Inca

” Es encoratjadora la creació d’aquest **Simposi** sobre els **Orgues Històrics de Mallorca** perquè crec que són els grans desconeguts de la nostra cultura.

Al programa d’aquests actes hi ha una frase del Batle de sa Pobla que hem cridà l’atenció quan parla de fer dels orgues una de les nostres senyes de mallorquinitat. Això em recordà l’expressió d’un estranger que deia que lo més típic de Mallorca no és l’ensaimada, ni la sobrassada, sinó els orgues...”

Antoni Mulet i Barceló

(Fragment del text corresponent a la ponència "Els Orgues Mallorquins" i "Els Orgues Caymari". Llibre "I Simposi sobre els Orgues Històrics de Mallorca" - sa Pobla 1994).

Portada: *Orgue Historic de l'Església de Santa Maria La Major d'Inca.*

Disseny: *Fundació ACA - Son Bielí, Bugar.*

Arts gràfiques: *Impremta Bergas - Sa Pobla.*

Edició: *Fundació ACA - Centre de Recerca i Documentació
Histórico-Musical de Mallorca.*

Amb el suport de: *Ajuntament d'Inca.*

Col·laboren: *Ajuntament d'Alcudia - Ajuntament de Muro -
Ajuntament de sa Pobla - Ajuntament de Pollença.*

Fundació Guillem Cifre de Colonya.

Direcció General d'Educació del Govern Balear.

Deposit Legal: *P.M. 554 / 1996.*

Es encorajador l'estatut i la feina per dur a terme les JORNADES MUSICALS CAPUTLADA DE PASQUA. Símposi sobre els Orgues Històrics de Mallorca, gràcies a l'iniciativa que la Fundació ACA juntament amb la seva àrea "Orgues, organistes i organitzadors", posà en marxa l'abril del 1994.

Des de el primer moment l'Ajuntament d'Inca se'n adonà que estava fent un treball important i que era necessari que estudiés, mitjançant l'organització de l'orgue i la seva música, per tant no dubtà en cap moment a donar el suport necessari a aquest esdeveniment, ja que a la nostra ciutat es conserven quatre dels orgues històrics que formen part del patrimoni musical, com són el de l'església de Sant Domènec i el del Convent de les Monges Tancades, ambdós dels germans Casanov, el de Sant Miquel de l'Espluga i el de Sant Joan de l'Espluga, el del Convent de Sant Francesc.

PRESENTACIÓ

El treball que s'està fent a Inca és un treball important i que és necessari que estudiés, mitjançant l'organització de l'orgue i la seva música, per tant no dubtà en cap moment a donar el suport necessari a aquest esdeveniment, ja que a la nostra ciutat es conserven quatre dels orgues històrics que formen part del patrimoni musical, com són el de l'església de Sant Domènec i el del Convent de les Monges Tancades, ambdós dels germans Casanov, el de Sant Miquel de l'Espluga i el de Sant Joan de l'Espluga, el del Convent de Sant Francesc.

Per això després que la publicació d'aquest llibre de ponències i comunicacions del "II Símposi dels Orgues Històrics" l'any 1992 juntament amb les "II Jornades de Documentalistes Musicals" l'octubre del 1991, tingué l'acollida que es mereix i es troba al treball dels investigadors, estudiosos i músics, a seguir fent un treball amb les seves aportacions i amb aquesta tasca que tan positivament ha influït a la cultura musical lleonesa.

ROSA ROSSELLÓ MORALES

Ajuntament de Cultura i Esports de l'Ajuntament d'Inca

Es encoratjador l'esforç i la feina per dur a terme les JORNADES MUSICALS CAPVUITADA DE PASQUA, **Simposi sobre els Orgues Històrics de Mallorca**, gràcies a l'iniciativa que la **Fundació ACA** juntament amb la seva àrea "Orgues, organistes i orgueners", posà en marxa l'abril del 1994.

Des de el primer moment l'**Ajuntament d'Inca** se n'adonà que era una idea inmillorable per reunir a investigadors, estudiosos, músics i amants de l'orgue i la seva música, per tant no dubtà en cap moment a donar el suport necessari a aquest esdeveniment, ja que a la **nostra ciutat** es conserven quatre dels orgues històrics que formen part del panorama mallorquí, com són el de l'església de **Sant Domingo** i el del **Convent de les Monges Tancades**, ambdós dels germans **Caymari**, el de **Sta. Maria la Major** de **Gabriel Thomàs**, i el del convent de **St. Francesc** de la casa **Eleizgaray**.

Crec que mitjançant aquestes "**Jornades**" contribuirem a donar a conèixer millor una part molt important del nostre patrimoni històrico-artístic com és l'orgue, ja que tal vegada pel fet d'esser una peça que està més a l'abast de la gent, ja sigui com a instrument musical o bé com a monument artístic, no se li dóna l'importància ni l'atenció que es mereix.

Per això desig que, la publicació d'aquest llibre de ponències i comunicacions del "**II Simposi dels Orgues Històrics**" **Inca** 1995 juntament amb les "**II Jornades de Documentalistes Musicals**" **Llucmajor** 1991, tenguí l'acollida que es mereix, i encoratjar als organitzadors, investigadors, estudiosos i músics, a seguir endavant amb les seves aportacions i amb aquesta tasca que tan positiva és per la cultura musical illenca.

JOANA ROSSELLÓ MORALES

Regidora de Cultura i Educació de l'Ajuntament d'Inca

II Simposium sobre els Orgues Històrics de Mallorca

Inca • 1995

II Trobada de Documentalistes Musicals

Llucmajor • 1991

II JORNADES MUSICALS CAPVUITADA DE PASQUA

Sa Pobla - Muro - Alcudia - Pollença - Inca

Tan bon punt vérem néixer les JORNADES MUSICALS CAPVUITADA DE PASQUA, **Simposi sobre els Orgues Històrics**, organistes i organers de Mallorca, entenguérem que l'**Ajuntament d'Inca** no en podia restar indiferent, ans havia de trobar la formula escaient per participar en una iniciativa tan engrescadora.

Cal mancomunar esforços per fer efectiva la reivindicació del orgues illencs, una part importantíssima del nostre patrimoni i uns instruments excel·lents dels quals, malhauradament, en gaudim en ocasions massa comptades. Els mallorquins i mallorquines, així com tots els nostres visitants, hem de ser concients de la vàlua d'una tradició d'orgues, organistes i organers, llarga i esplèndida, així com redescubrir, si cal, cada una d'aquestes joies que guaiten els feligresos de les nostres parròquies, alguns imponents, d'altres, tristament adormits.

En aquesta línia resulta cabdal garantir la celebració d'esdeveniments periòdics, així com canalitzar les energies de tots els qui avui es mouen entorn del món de l'orgue. Per ambdues finalitats és indicadíssim aquest **Simposi** com a lloc de trobada d'estudiosos i responsables, així com les **Jornades Musicals**, car, la més efectiva de les reivindicacions de l'orgue, i dels organistes, és poder fruit dels concerts que s'han programat.

Ens plau molt que, enguany, la seu del **Simposi** sia el **Puig de Santa Magdalena**, antiga seu (s. XVI) de l'**Escola de Gramàtica de la Universitat d'Inca**. Rebeu la nostra cordial benvinguda tots els músics, melòmans i estudiosos que ens visiteu; gràcies per endavant per les vostres aportacions i el vostre treball.

A tots, convidar-vos encaridament als distints concerts que n'estam segurs, seran del vostre interès.

Antoni Alorda i Vilarrubias

Regidor de cultura, educació i esports de l'ajuntament d'Inca.

(Escrit corresponent al programa II Simposium i Capvuitada Pasqua 1995)

ORGUE HISTÒRIC DE L'ESGLÉSIA DE SANT DOMINGO D'INCA.

Construït pels germans Caymari, (finals del segle XVII).

Foto: Alexandro - Inca

II JORNADES MUSICALS CAPVUITADA DE PASQUA

Sa Pobla - Muro - Alcudia - Pollença - Inca . 1.995

ESGLÉSIA DE SANT JAUME D'ALCUDIA

Orgue històric construït per Julià Munar, 1893 - 1899

· Dimarts, 18 d'abril 21'00 hores.

Concert de MIQUEL BENNÀSSAR, orgue.

"Batalha de 6º tom" ..... *Pedro de Arauxo*
(s. XVII)

"Obra de medio registro alto 1er. tono" ..... *Francisco de Pedraça*
(1564-1598)

"Preludi per orgue" ..... *Jesús Guridi*

"Sortie", "Ofertori" ..... *César Franck*
(1822-1890)

3 peces de la "Suite rosetón"

"Entrada", "Letania", "Villancico" ..... *Joan M. Thomas*
(1896-1966)

"Introitus" ..... *Antoni Matheu*
(1933-1984)

"Entrada Pontifical" ..... *Miquel Capllonch*
(1861-1935)

ESGLÉSIA CONVENT DE SANT DOMINGO DE POLLENÇA

Orgue històric construït per Lluís Navarro, 1732

· Dimecres, 19 d'abril 21'00 hores.

Concert de Joves Alumnes.

ANTONI RIÀN, orgue (Sa Pobla)

"Sonata per organo in Do Maggiore" ..... *Bernardo Pasquini*
(1637-1710)

BARTOMEU MUT, orgue (Sencelles)

"Diferencias sobre el Canto llano del Caballero" ..... *Antonio de Cabeçón*
(1.510-1566)

ANTONI RIÀN, orgue (Sa Pobla)

"Medio registro alto de 1er. tono" ..... *Francisco de Peraça*
(1564-1598)

BARTOMEU MUT, orgue (Sencelles).

"Tiento pequeño y fácil de 7º tono" ..... *Francisco Correa de Arauxo*
(1584-1654)

CRISTINA FORTEZA, orgue (Palma)

De la "Suite du 2em ton": "Plein Jeu", "Flûtes",

"Caprice sur les Grands Jeux" ..... *L.N. Clerambault*
(1676-1749)

ANTONI RIÀN, orgue (Sa Pobla).

"Set Variacions sobre el coral":

"Wer nur den lieben gott lässt walten" ..... *Georg Böhm*
(1661-1733)

ESGÉSIA DE SANT ANTONI ABAT DE SA POBLA

Orgue històric construït per Damià Caymari, 1717

·Dijous, 20 d'abril 21'00 hores.

Concert D'ARNAU REYNES, orgue.

"Diferencias sobre el Canto Llano del Caballero" ..... *Antonio de Cabezon*
(1510-1566)

"Tiento de mano derecha y al medio de los tiples" ..... *Pablo Bruna*
(1611-1679)

"Toccata Primi Toni" ..... *Johan C. Kerll*
(1627-1693)

"Corrente Italiana" ..... *Johannis Cabanilles*
(1644-1712)

Coral "Wie Schön Leuchtet Der Mongestern" ..... *Johan Pachelbel*
(1653-1706)

Coral "Wie Schön Leuchtet Der Mongestern" ..... *Dietrich Buxtebude*
(1637-1707)

"Preludi I Fuga" ..... *Dietrich Buxtebude*
(1637-1707)

Preludi Coral: "Komm, Heiliger Geist, Herre Gott" ... *Johan Sebastian Bach*
(1685-1750)

"Batalla Famosa" ..... *Anonima*
(s. XVIII)

• Dijous, 27 d'abril 11'00 hores.
 Concert d'orgue per a escolars de sa Pobra.
 Intèrpret i comentarista: ANTONI MULET.

"Tocata de contres" ..... *Josep Elies*
 (s. XVII-d.1749)

"Tiento de mano derecha" de 1er. tono ..... *Andrés de Sola*
 (1634-1696)

"Tiento lleno de I Tono" ..... *Joan Cabanilles*
 (1644-1712)

Coral:

"Senyor, ajudau aquest pobre pecador" ..... *J.S. Bach*
 (1685-1750)

"Simfonia en Re"
 (versió de Miquel Tortell) ..... *Carles Baguer*
 (1768-1808)

"Quatro piezas de clarines" ..... *Anònim*
 S. XVII

ESGLÉSIA DE SANT JOAN BAPTISTA DE MURO

Orgue històric construït per Pere Josep Bosch, 1761

• Divendres, 21 d'abril 21'00 hores.
 Concert de XAVIER CARBONELL, orgue.

"Tento" ..... *Antonio Carreira*
 (1520/30-1587/97)

"Cançao a 4" ..... *Antonio Carreira*

"Segundo Tiento do Segundo Tom por Bemol"
 (Flores de Música para o instrumento de Tecla
 e Harpa, Lisboa 1620) ..... *P. Manuel Rodrigues Coelho*

"Tiento de Falsas" ..... *Joan Cabanilles*
 (1644-1712)

"Corrente Italiana" ..... *Joan Cabanilles*

"Pastorale" ..... *Anonim*
 (Mallroca, Inicis del S. XVIII)

"Passo" ..... *Ignasi Ramoneda*
(?-1781)

"Tocata, Sol Major" ..... *Joseph Nebra*
(1702-1768)

"Passo" ..... *Miquel Marsal*
(S.XVIII)

ESGLÈSIA DE SANTA MARIA LA MAJOR D'INCA

Orgue històric construït per Gabriel Thomàs i Estarellas, 1816

• Dissabte, 22 d'abril 21'00 hores

Concert Schola "AMICS DEL CANT GREGORIA"

MIQUEL BENNASSAR, orgue.

Himne "Ave Maris Stella"

5 versets, orgue-gregorià ..... *P. Manoel Rodrigues Coelho*
(1555-1633)

"Pange lingua" (more hispànic)

2 versets, orgue-gregorià ..... *S. Aguilera de Heredia*
(1561-1627)

"Salve de 1º tono (Salve Regina)"

Gregorià-orgue ..... *S. Aguilera de Heredia*

Schola gregoriana:

"Ave Maria", "Crux fidelis", "Haec dies", "Alleluia haec dies"

"Misa de angelis" amb interludis de ..... *Joan B. Cabanilles*
(1644-1712)

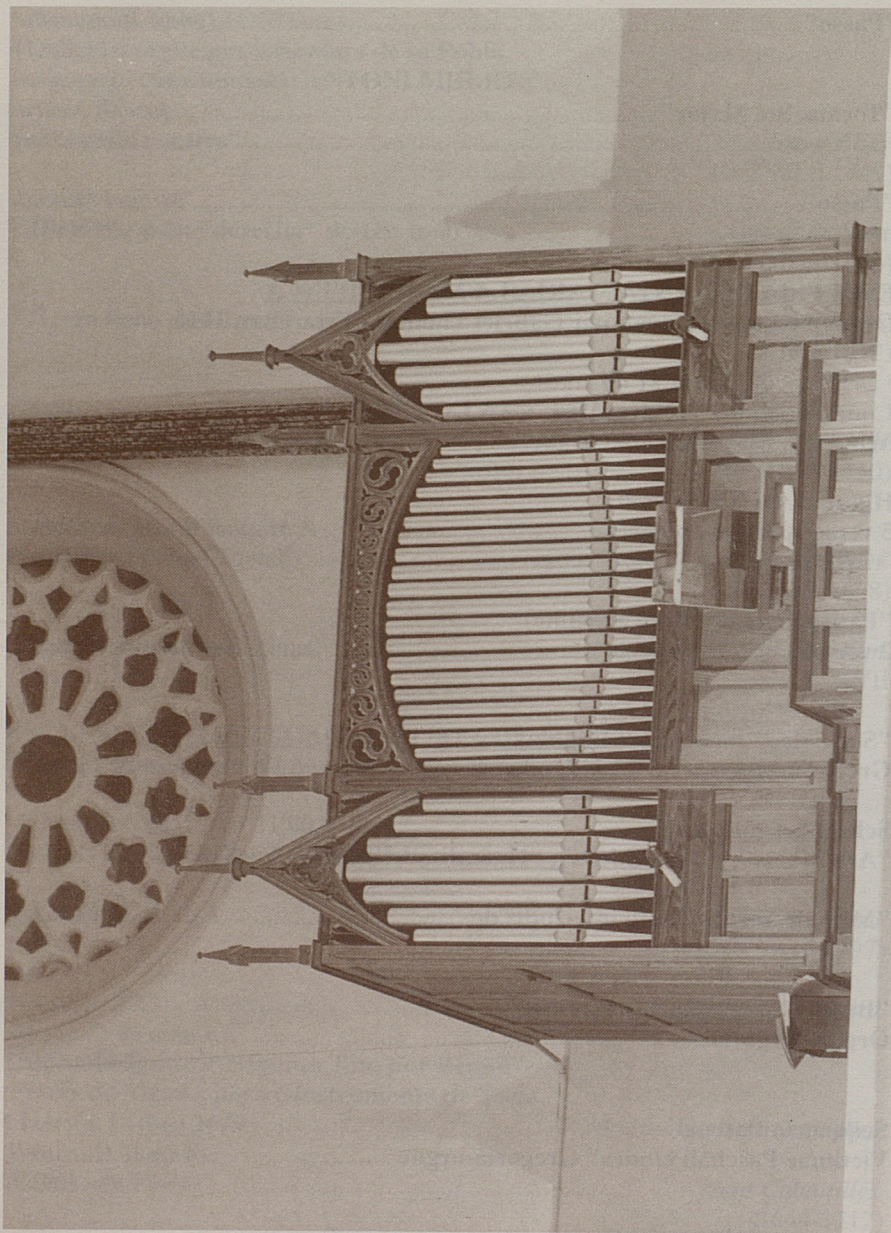
"Beata Viscera Mariae Virginis"

Orgue-gregorià ..... *Antonio de Cabeçón*
(1510-1566)

Seqüència Pascual

Victimae Paschali laudes" Gregorià-orgue ..... *Antoni Martorell*
(1913)

ORGUE HISTÒRIC DEL CONVENT DE SANT FRANCESC D'INCA.

Hi havia un orgue de l'any 1789, avui desaparegut.

Orgue actual neumàtic de la casa **Eleizgaray** (San Sebastian), de l'any 1940.

Foto: *Alexandro* - Inca

II Simposium sobre els Orgues Històrics de Mallorca

Inca • 1995

PUIG DE SANTA MAGDALENA - Inca

Antiga Seu (s. XVI) de l'Escola de Gramàtica de la Universitat d'Inca.

• Dissabte, 22 d'abril 10'00 hores.

- Presentació dels textos acceptats dels comunicants-

Ponència de ANTONI MULET I BARCELÓ

"Organers de la família Bosch"

Presidiràn la sessió el Sr. **Gerhard Grenzing** i el Sr. **Pere Reynés**, organers especialistes els quals parlaran breument sobre les seves investigacions dels orgues de la família **Bosch**. Moderarà la sessió el Sr. **Joan Parets i Serra**.

Altres activitats

ORATORI DE CRESTATX- SA POBLA

• Dimarts, 18 d'abril.

Després del tradicional concurs de cançons, presentació del llibre corresponent al "I Simposium sobre els orgues històrics de Mallorca" - sa Pobra, 1994, dedicat als organers de la família **Caymari**.

"CENTRE DE EXPOSICIONS" - C/. de la Sirena, 19 - Inca

• Del 20 al 23 d'abril.

Exposició de fotografies, edicions fonogràfiques i literàries sobre els Orgues històrics de Mallorca. Colecció propietat de la "Comissió Diocesana Orgues Històrics".

Horari de visites: **Dijous i Diumenge**, de 10'30 a 13'30 hores i de 17'30 a 20'30 hores. **Divendres i Dissabtes**, de 17'30 a 20'30 hores.

PUIG DE SANTA MAGDALENA - INCA

• Dissabte, 22 d'abril 14'00 hores.

Dinar de companyonia. (Reserves al telèfon 72 37 29)

ORGUE HISTÒRIC DEL MONESTIR DE SANT BARTOMEU D'INCA.

Construït pels germans Caymari, (1694).

Foto: *Alexandro* - Inca

II Simposium sobre els Orgues Històrics de Mallorca

Inca • 1995

**Ponencia
i
Comunicacions**

Ponencia d'

ANTONI MULET I BARCELO

"Els orgueners
de la Família Bosch"

Jordi Bosch, avi del famós orguener, era fill del fuster Miquel i de Joana Comes. Quan va morir, el 6 de Març de 1723 (1), es feu un inventari del seu taller situat al carrer de Sant Miquel, davant l'esglèsia i hospital de San Antoni. En dit inventari hi trobam:

«Item dos Simbals lo un se trobe speñat, y lo atre qui falten los martinets i cordes.- Item dos manecords.- Item un orga y simbal.- Item una fusta de orguet y el metall per los canons. Item un lleuhut, y guiterro qui costa 7 ll.- Item totas les aynes de fuster de las quals ha fet llegat lo dit testador a Matheu son fill...- Item una arpa vella» (2).

Per això podem deduir que estava especialitzat en la construcció i reparació d'instruments musicals. Però la «fusta de orguet» esmentada, que molt probablement es tracta del secret, i «el metall per los canons» ens delaten un orguener, encara que no conec altre document.

Pel que fa al «orgue y simbal» susdit, pens que no es tracta de dos instruments, sinó d'un «claveórgano», instrument avui tan rar i escàs com els orgues portàtils.

D'on li venia l'ofici? No del seu pare que era fuster simplement. Ni del seu avi que apareix com a «peraire del llinet». L'afecció crec que li venia dels seus veïns: Quan es va fer aquest inventari, al mateix carrer de Sant Miquel, «davant el monestir de l'Olivar», es a dir, gairebé a la casa veïna, feia més de sexanta anys que els Caymari construïen orgues.

Jordi Bosch es casà amb Joana Saura de qui tengué sis fills dels quals només li sobrevisqueren Miquel Jordi i Catalina. Quan enviudà es tornà a casar amb Magdalena Salvà. D'aquest segon matrimoni nasqueren, entre d'altres, els orgueners Mateu i Pere Josep.

MATEU BOSCH

Va naixer el 6 de Gener de 1709 (3).
Quan tenia catorze anys va morir el seu pare.

A 1736 es casà amb Maria Bernat que qui va tenir cinc fills: Jordi (4), que va morir quan tenia un any i mig (5), Jordi, el conegut orguener, Magdalena (6), Joana Anna (7) i Joana Maria (8).

A 1743 va fer un orgue nou a la parròquia de Manacor que es trobava sobre la capella de San Antoni, cinquena de l'esquerra. Aquest instrument va desaparèixer quan es construï el temple actual.

Aquest mateix any, el 22 de desembre, moria la seva filla Joana Anna (9).

A 1746 acabà l'orgue nou de Sencelles. Només ens han arribat set pagaments que fan un total de 580 lliures i 8 sous. El primer, de 250 lliures, és del 4 de Maig d'aquest any. Probablement es tracta del primer o del segon terç, com era corrent. Al cap de mig any Mateu Bosch confessa haver rebut «cent lliuras dich 100 abon conta da la paga vensuda a la diada da la Mara da Deu da gost dal present añi y par ser la veritat fas el present par tantas manan da dar da un Orga treballi par dita Vila fet als 12 9bre d 1746». El darrer pagament, de només 74 lliures, 13 sous i 4 diners, és del 29 de desembre de 1747 (10).

A 1919 aquest orgue fou retirat de la barana del cor i empresonat dins una habitació amb persianes expressives pels orgueners Cardell, en un intent de convertir-lo en un instrument romàntic. Recentment ha estat restituit al lloc original i restaurat per Pere Reynés.

Sols dos mesos després d'enllestir l'orgue de Sencelles, a l'Octubre de 1746, mestre Mateu Bosch signà contracte amb Sor Maria Flor per a la construcció de l'orgue del convent de Sant Jeroni de Ciutat pel preu de 475 lliures. Per tractar-se d'un instrument prou conegut, i fins i tot emblemàtic, com també per haver-se publicat el contracte, crec innecessari estendre-me sobre aquest orgue (11). Només vull fer notar que malgrat esser dos instruments gairebé bassons, el de Sencelles i el de Sant Jeroni, el preu sensiblement inferior del segon és degut a que s'aprofitaren el moble i el teclat de l'orgue vell, construït per Pau Estada a 1600.

Aquest instrument ha arribat al nostre segle sense més reforma que la de Julià Munar qui a 1910 el traslladà de la tribuna lateral al lloc actual.

A instàncies de l'Associació Jordi Bosch d'Amics de l'Orgue, llevors recentment creada, aquest orgue fou restaurat a 1970 per Gerhard Grenzing en un dels seus primers i acurats treballs als orgues mallorquins.

El 27 de d'Octubre de 1747, va morir l'esposa de Mateu Bosch, Maria Bernat (12). Un mes abans havia mort la seva filla Joana Maria antes de complir els tres mesos (13).

Mateu Bosch morí el 4 de Juny de 1751 a la edat de 42 anys (14). Al seu testament elegeix marmessors a «Miquel Jordi i Pere Josep Bosch fusters mos germans y per tota hertat y lilegitima lexe a Magdalena Bosch Donzella me filla 400 s... Instituesc y a mi hereu uni<versa>l fas a Jordi Bosch mon fill.. elegint tutors y per temps curadors de las personas y bens de los dits mos fills a Cat<alin>a Bosch me germana y Josep Garau mon cunyat... y per mort de la dita Catalina Bosch me germana y los dits mos fills no fossen fora de curador hare per a les hores, y a les hores per are elegesc en tutot y per temps curador de las personas y bens dels dits mos fills el dit Pere Josep Bosch fuster mon germa» (15)

Mateu Bosch va esser enterrat a la tomba familiar situada a l'esglèsia de Sant Antoni, a la Capella de Sant Josep.

A més dels instruments esmentats, també degué construir el de Santa Magdalena ja que a l'orgue actual d'aquest monestir, instrument de transmissió pneumàtica d'escàs valor, construït per una casa alemanya a 1930 amb motiu de la canonització de Santa Catalina Thomàs, hi romanen uns tubs de façana molt ornamentats que podem atribuir també a mestre Mateu Bosch.

PERE JOSEP BOSCH

Va naixer el primer d'Agost de 1714 (16).

Als nou anys quedà orfe de pare.

Es casà amb Margalida Riera de qui tengué nou fills dels quals només en sobrevisqueren tres.

A 1750 construí un orgue nou per a la parròquia de Selva, que estava situat sobre el portal lateral, on actualment es troba la capella de Sant Antoni: «Mes pagui dit Perello a Pere Josep Bosch organista a bon compte de poliza y recibo dels 7 de Novembre de 1754». Aquest instrument desaparegué en un incendi del S.XIX (17).

A 1758 va fer l'orgue d'Alaró, segons una inscripció que hi havia al seu interior (18). Després de varies reformes i intents de modernitzar-lo, ja fa una trentena d'anys que resta mut i mutilat.

Entre 1760 i 1761 construí l'orgue de la parròquia de Muro: «A 25 de Gener de 1761 s'ha fet manament a dit clavari de ordre de dits honors Regidors a favor de Mestre Joseph Bosch organista per el preu tenen fet de lo orga a bon compta ab virtud del decret de la Real Audiencia. Son 90 lliuras» (19).

Aquest instrument va sofrir varies reformes en el transcurs del S. XIX que canviaren profundament la seva fesomia. Venturosament el secret original de l'orgue major, que fou retirat, no es va perdre, fet que al cap de cent anys possibilità una restauració fidel duita a terme per Pere Reynés a 1993.

Entre 1762 i 1763 construí l'orgue del convent de mínims de Campos. Aquest orgue estava situat sobre la capella del Roser, enfront del portal lateral. L'instrument va esser ampliat a 1805 per Gabriel Thomàs, que li afegí alguns registres, entre ells els jocs de batalla. Durant l'anomenat «trien liberal de 1820-1823, els religiosos dels convents de meyns de dotze membres foren exclaustats i els seus bens adjudicats a diferents esglèsies. A 1822 la parròquia de Bujer sollicità la compra d'aquest orgue. En assabentar-se l'Ajuntament de Campos va protestar, declarant que l'ampliació de 1805 l'havia pagat el poble. En una cursa contra rellotge aconseguiren treure alguns registres abans que el s'enduguessin els bujarrons (20) L'orguener encarregat del trasllat fou el mateix Gabriel Thomàs que l'instal·là al cor.

Posteriorment va esser mudat sobre el portal lateral per Julià Munar. Després de molts d'anys de inactivitat, fou restaurat sense gaire encert pels orgueners Calvano-Bernal a 1980 (21).

Durant aquesta operació va apareixer, al costat del secret de l'orgue major, una inscripció amb el «fecit». «Mre. Pere Josep Bosch y fonch donat a rebre als 17 Mars 1763» (22).

Quan va morir Damià Caymari II, Pere Josep Bosch es va fer càrrec d'acabar l'orgue de Santa Creu.

El 10 de Març de 1771 el convent de mínims de Muro va comprar un orgue positiu a la parròquia de Binissalem. Es pagaren 6 lliures i 12 sous a Mestre Pere Josep Bosch pel trasllat de l'instrument (23).

El 8 d'Abril de 1771 Pere Josep signà, juntament amb el seu nebot Jordi, el pla per a la renovació de l'orgue de Sant Francesc. La partida de Jordi cap a Madrid a l'any següent originà una disputa entre els franciscans i l'orguener.

El 25 d'Octubre de 1774 Pere Josep va acudir al tribunal diocesà perquè els frares de Sant Francesc no li volien pagarles 50 lliures que li devien per la recomposició de l'orgue. Opinaven els frares que l'orgue no estava afinat i que el contracte el tenien amb Jordi i no amb Pere Josep, cosa evidentement falsa com hem vist.

El tribunal dictaminà que Pere Josep afinàs l'orgue i que li pagassin. Però els frares s'hi negaren al·legant que només era fuster i no sabia «refinar el organo, hecho que se necesita de mucha mas habilidad que no tiene Pedro Joseph Bosch, que haviendo intentado concluir alguna cosa del organo, que faltava, en ocasión de la partida de Jorge Bosch quedó tan imperfecta como que al presente confundiendo la consonancia de lo trabajado por dicho Jorge Bosch, causa irrision a quantos lo ohyen, y no podra esperarse menos de la parte adversa, como no haver sido jamás organero de profesion». També deien que la decisió del tribunal els era «del todo lesiva, perjudicial i gravatoria» i per això varen apel·lar al tribunal del Arquebisbe Metropolità de València.

Pere Josep Bosch contestà que aquesta apel·lació «es del todo frivola, calumniosa y despreciable». En aquesta ocasió el tribunal es refereix a Bosch com a «factor de organos» (24).

No sé com va acabar el plet a València, però certament la fama de Pere Josep en va sortir perjudicada. De fet no tornà a construir cap orgue sencer en els vint anys que li quedaven de vida. Dona la impressió que no acabaven de fiar-se d'ell i que si li donaven feina era perquè en aquell moment a Mallorca no hi havia altre orguener.

Pel mes de Març de 1772 presentà a la Seu un pla «de que sonin amb la deguna consonancia i esplendor Orgue Major i del Cor» (25). Tot just enllestida la feina

començaren les suspicàcies: El 26 de Juny d'aquest any el capítol encarrega «al Licdo. Mathias Fonollar Pro. organista de esta cathedral y de los mas peritos que hay en esta Isla, que de cuando en cuando fuese a casa de Pedro Joseph Bosch para ver la manufactura y materiales que usa en la composición de los organos mayor y menor...» (26). En els més de set segles llargs de història de l'orgue de la seu no trobam un cas semblant de fiscalització.

Al cap de dos anys Pere Josep havia acabat la reforma de l'orgue del cor, que datava de 1600 (27). Bosch amplià el teclat de 42 a 45 notes, el dotà de secret nou i pareix que hi afegí un registre de Tolosana, l'únic joc partit de l'instrument. El 15 de Juny de 1774 el manxador Andreu Simó demana la paga «por el trabajo que últimamente tenía prestado pa. la recomposición del órgano menor; y habiendose suscitado la especie de si dho. organo estaría del todo compuesto y a punto de servir, fue resultado: Que los Sres. Canonigos obreros le hiciesen reconocer pr. sujeto espassionado (sic) e inteligente en essa materia.... (28)

Desconec el dictamen del perit però no degué ésser gaire favorable, perquè l'obra de l'altre orgue, el major, quedà aturada per espai de quinze anys durant els quals, com veurem, el capítol intentà oferir la feina a un altre orguener.

Finalment el 16 de Desembre de 1789 els canonges decidiren destinar 2.000 lliures procedents de la venda d'unes cases a la composició de l'orgue major (29). Inevitablement varen haver de recórrer a Pere Josep Bosch i al dia següent es signà el contracte.

Cap a l'estiu de 1791 Pere Josep devia tenir la feina gairebé enllestida. El 15 de Juliol es diu que «acabando de componerse el Organo Major seria conveniente destinar algun sujeto habil pa. tocarlo» (30)

De tota manera el treball degué romandre incomplet per malaltia o mort de l'orguener qui quan presentà el pla tenia ja 75 anys. A 1792 la seva germana Catalina nombra a Pere Josep marmessor al seu testament (31). És la darrera vegada que trobam el seu nom a un document. Mestre Pere Bosch degué morir al cap de poc temps.

Pocs anys després el seu projecte de la Seu es va mostrar insuficient i l'orgue barroc que arribà al nostre segle el construiria Gabriel Thomàs a una data tan tardana com 1793.

S'ha atribuït a Pere Josep Bosch, juntament amb el seu nebot Jordi, la construcció d'un orgue a 1771 per a la capella de Sant Miquel de l'església de Sant Francesc d'Artà (32). Per mi es tracta d'una confusió evident, entre altres coses perquè el convent de franciscans d'Artà no està dedicat a Sant Francesc sinó a Sant Antoni de Pàdua i a més en ell no hi hagut mai cap capella de Sant Miquel. Si que n'hi ha a Sant Francesc de Ciutat, sobre la qual es va construir un coret a 1700 i s'hi instal·là

un petit orgue per solemnitzar les funcions que es feien a la capella fonda de la Puríssima, ubicada enfront de la de Sant Miquel (33). Aquest orgue és obra del trinitari menorquí Fra Bartomeu Triay. A més la data de 1771 coincideix amb la l'ampliació de l'orgue major, en la qual és versemblant que també es repassà l'orgue de la Puríssima com era costum quan s'afinava l'orgue major (34). Aquest orgue va ésser traslladat al cor a 1904 i a la malhaurada reforma de 1956 fou venut per 3.000 pessetes (35).

JORDI BOSCH I BERNAT

Va naixer a Ciutat de Mallorca i no a 1743 com afirmaren alguns autors romàntics, ni a 1737 com va escriure Joan Ma. Thomàs (36), sinó el 13 de Febrer de 1739, éssent batiat a la Seu al dia següent (37). La partida baptismal que transcriu Mn. Thomàs correspon al primogènit de Mateu Bosch que, com hem vist, va morir abans de complir els dos anys.

Els escriptors del segle passat (Bover, Furiò, Llabrés, Villafranca..) mitificaren la figura de Jordi Bosch i això fa que ens hagi arribat deformada i amb evidents exageracions. Se li han atribuït erròniament obres del seu pare, del seu oncle i fins i tot alguna dels Caymari. Pareix que a la nostra illa quan es veu un orgue antic hi ha com una tentació irresistible d'atribuir-ne la paternitat a Jordi Bosch, començant per l'orgue de la Seu (38). Però aquesta magnificació ultrapassa els límits de la nostra illa, ja que també hi ha qui li ha atribuït els orgues de Santa Maria de Maó, Santa Maria del Mar de Barcelona i els de les catedrals de Murcia, Málaga i Granada (39).

Davant tot això, no és gens fàcil parlar de Jordi Bosch reduint la seva figura als límits històrics, ja que a mesura que hom aprofundeix en la investigació es va desfent el mite.

Jordi Bosch quedà orfe de mare als vuit anys i de pare als dotze. A aquesta edat començà a treballar al taller del seu oncle Pere Josep. Per tant degué fer feia a alguns orgues d'aquest, concretament els d'Alaró i Muro.

El seu primer treball en solitari el trobam a Santa maria del Camí on a 1758 li paguen: «5 11. 13 s. i 4 d.. pel treball de trempar lo orga» (40).

A 1762 contractà la construcció de l'orgue de Binissalem. Segons la tradició el va fer quan tenia devuit anys, però segons els documents en tenia vint-i-tres. El 19 de Gener se li paguen «230 lliures, 13 sous, 14 diners... a cmte de l'orgue» (41). Alguns detalls fan suposar que el començament d'aquesta obra s'ajornà un parell d'anys, dons per aquest temps Jordi estaria construint l'orgue de Sant Domingo. Davant la imminent necessitat d'un instrument, i mentre s'acabava l'orgue gran, el 4 de Juliol del mateix any de 1762 els jurats de Binissalem decidieren comprar un orgue positiu: «.. en la Ciutat de Palma se troben uns orgas novament fets y composts los que son

venals y segons informació de varios musichs y subjectas intelligens en semblans instruments no se poden despreciar...» (42).

Amb tota probabilitat es tracta del mateix instrument que Jordi Bosch, pel mateix mes de juliol, oferí al capítol de la Seu: «Jordi Bosch Fuster tenia un orga petit novament fabricat molt bo /segons informacio del dit Rd. Jaume Pre. qui per esto se feu entrar a la Aula Capitular/cuyo orga desitjava vendre dit Bosch, o canviarlo ab lo orga menor ab las tornas competents» (43). Aquesta operació no es dugué a terme.

Una volta instal·lat l'orgue gran els jurats de Binissalem, com ja hem vist, varen vendre el petit al convent de mínims de Muro per 100 lliures: 70 al comptat i les restants com a almoïna de misses (44). Sortosament aquest petit instrument hi arribat als nostres dies, encara que ha sofert l'expoliació de bastants dels seus tubs. A l'actualitat està en projecte la seva restauració. Se tracta d'un orgue interesantíssim de tipus processional, ben corrent fins al segle XVIII però peça única avui. Un cop examinat amb deteniment (la construcció dels seus tubs, les marques escrites en ells, les lletres de les ventalloles) la paternitat de Jordi Bosch és indubtable.

Pel que fa a l'orgue gran de Binissalem, crec que elosament aquest petit instrument hi arribat als nostres dies, encara que ha sofert l'expoliació de bastants dels seus tubs. A l'actualitat està en projecte la seva restauració. Se tracta d'un orgue interesantíssim de tipus processional, ben corrent fins al segle XVIII però peça única avui. Un cop examinat amb deteniment (la construcció dels seus tubs, les marques escrites en ells, les lletres de les ventalloles) la paternitat de Jordi Bosch és indubtable.

Rerent a l'orgue de Sant Domingo, que des de 1837 es troba a Santanyí, la manca de documentació és gairebé absoluta degut a la dispersió dels llibres conventuals que seguí a la exclaustació. L'única data certa és la que figurava a la primera tecla de la cadireta: «Dia 31 de Noviembre 1762 siendo prior el Ro. F. Pe. Juan Acr. Terrassa» (47). Ignoram si és la data d'inici o d'acabament de l'obra. El documentat article de Miquel Pons, fins avui el treball més complet publicat sobre Jordi Bosch, és més la història del trasllat que de la construcció de l'instrument (48). El testimoni més antic que atribueix aquest orgue a Jordi Bosch és el de l'orguener Gabriel Thomàs a 1832 (cfr. nota 70). Als anys anteriors a la exclaustació tant l'orgue de Sant Domingo com el seu organista, P. Joan Aulí, gaudien de gran fama.

A 1764 a Santa Maria del Camí, on ja havia afinat l'orgue quan tenia deu anys, es paguen: «2 11. 15 s. a Jordi Bosch per adobar les manxes». A l'any següent el cridaren de bell nou per instal·lar els jocs de batalla: «A Jordi Bosch organista per un registre de Clarins fet a lo orgue de Santa Maria 5 11 i 2. s. «Aquesta operació va durar 43 dies (49).

El mes de Setembre de 1770 signà contracte per afegir sis registres a l'orgue de la parròquia de Felanitx, probablement els jocs de batalla, que costaren 500 lliures (50).

Dia vuit del mateix mes de Setembre els jurats d'Algaida decidieren «que se adoben i compongan los orgas i manxes de esta vila ab lo modo que expressa dit Bosch...» El promotor d'aquesta reforma era el rector D. Francesc Tugores que ja havia fet venir a Jordi Bosch per examinar l'orgue. A la reunió de la Universitat abans esmentada presentà una carta d'en Bosch, signada a Lluçmajor el quatre del mateix mes, que és un document de primera mà per conèixer l'instrument que hi havia abans, obra de Guillem Barrera de 1648, i les reformes que hi va fer: «... dit Ple corre a vuit canons per tecla a la ma dreta i cinc o sis la esquerra a les quals se anyadiran de nous fins a que sia dit Ple a deu canons per tecla en la ma dreta i aiximateix en la esquerra. - Mes se anyadiran un registre de Corneta a cinc veus per tecla la ma dreta i tres la esquerra tot de metall. - Mes se ha de fer de nou el Secret el teclat i corresponents moviments el qual Secret a mes del lloc per a la musica expressada li ha de quedar el suficient i preparat per a que a qualsevol temps li pugan anyadir un registre de trompeteria».

L'orgue estava acabat a 1772 i costà 500 lliures que es pagàren a parts iguals entre el rector i la Universitat (51).

Com ja em vist el 8 d'Abril de 1771 Jordi i Pere Josep Bosch presentaren un pla per renovar i ampliar l'orgue del convent de Sant Francesc de Ciutat que fou aprovat pel provincial P. Bartomeu Rubí en la mateixa data (52). Aquest orgue l'havia construït l'orguener Gaspar Roig a 1536 (53). Dos segles després, a 1741, Damià Caymari II el va mudar de lloc durant la barroquització que va sofrir aquest temple. En aquesta ocasió la façana gòtica fou completada amb elements xurriguerescs (54). El pla dels Bosch contemplava sobretot la creació de nous mitjos jocs de trompeteria, un registre de Corneta de deu tubs per tecla a la mà dreta i cinc a l'esquerra, i l'acomodació del tercer teclat com orgue d'ecos. Aquesta reforma va costar 1.820 lliures.

Durant la realització d'aquesta obra Jordi Bosch va ésser cridat a Madrid, recomanat pel seu mestre Leonardo Fenández Davila, per fer-se càrrec de la direcció de les obres de l'orgue del Palau Reial. Era una crida esperada. A l'Ajuntament d'Algaida el 8 de Setembre de 1770 ja es diu: «el dit Bosch es subjecte dels mes capaços d'Espanya i se parla si se n'anira a fora ... » (55). Desconeixem la data exacta de la partida cap a Madrid, però per una carta escrita el 29 de Setembre, que contesta a una altra del 30 de Juliol, podem deduir que tengué lloc a la primera meitat de 1772. Segons aquesta carta: «el organo se adelanta lo posible a fin de que el Rey oiga algunos registros el dia de la Concepcion de Ntra. Señora... » (56). Convé recordar que l'orgue ja estava construït però no fou instal·lat degut a que les obres de la capella no estaven acabades.

Segons una carta del bisbe de Málaga del 29 de Juliol de 1776: «Al difunto Don Leonardo solamente se le proporcionaron dos (oportunidades): la de los dos organos de la cathedral de Granada que dejo fabricados; y la del organo de la Real Capilla de Palacio, que estaba fabricando. Y por haver trabajado con el, (en una y otra) sus discípulos Soler y Bosch... se les vino como rodada la fortuna, de quedarse continuando esta gran obra que su maestro les dexo plantificada» (57).

Efectivament, Leonardo començà l'orgue del Palau el 20 de Març de 1756 i l'acabà als primers mesos de 1760 entregant-se els materials al «Guarda-Almacen. Tota la caixa de l'orgue, vuit secrets complets i quatre incomplets, la caixa dels Ecos, les manxes, els teclats i la Llengüeteria de Batalla son obra de Leonardo (58). La data de 1771 que figura al faristol, vora el nom del nostre orguener, no és la d'acabament de l'obra, com s'ha escrit des de Madrid, sinó del començament del muntatge que es perllongà fins a 1778 (59). El Rei Carles III manifestà la seva satisfacció: «Atendiendo el Rey al acierto con que D. Jorge Bosch ha construido el órgano de la Real Capilla de Palacio, y al conceder a dicho sujeto 800 ducados de sueldo anual con la obligación de cuidar del expresado órgano, y de enseñar gratuitamente a los jóvenes que quieran aprender la organeria, dejándole libertad de admitir otras obras sin perjuicio del desempeño de su cargo» (60). També fou nomenat «Ujier de camara de la Reyna». A partir d'aquest moment començà a signar «Bosch y de Verí» o «Bosch Bernat-Verí» sense que puguem assegurar amb certesa d'on li venia aquest títol.

El 25 de Juny de 1779 el Cabildo de la Catedral de Sevilla cridà a Jordi Bosch per examinar l'orgue i dur a terme la seva renovació. El 20 d'Agost ja es trobava a la capital andalussa i el 28 de Setembre presentà el seu projecte que començà amb la descripció del pla de l'orgue del Palau Reial (76 registres amb tres teclats), segueix un informe de l'orgue de Sevilla (61 registres) i acaba amb el nou pla (106 registres amb quatre teclats i pedal amb cinc registres). El pressupost de l'obra era de 330.000 reals i fou aprovat pel Cabildo el primer d'Octubre del mateix any.

Sabem que Bosch, a mesura que transcorria l'execució de l'obra, va anar més enllà del projecte ampliant-lo fins al punt d'endeutar-se. Segons una descripció de l'instrument feta a 1887, constava de 119 registres, és a dir, tretze més que al pla primitiu. Aquest orgue, un dels més importants d'Europa al seu temps, s'acabà el 15 de Novembre de 1793 encara que Jordi no tornà a Madrid fins a últims d'agost de 1794.

En una carta a un amic de Palma, datada a Sevilla el 14 d'Abril de 1789, Bosch parla d'aquest orgue: «al conjunto de novedad qe. tiene desde los fuelles hasta la continua colocación de registros y maquinaria le hacen original en todo y por nueva técnica digno de manifestar a la Europa pues no se parece a órgano alguno de quantos he echo, visto y leido pero estos descubrimientos no podrian conseguirse sin las dos obras de Mallorca y la de Palacio (60b).

L'instrument no arribà a complir els cent anys. La seva atrevida col·locació entre dues columnes, amb façana a cada nau, com a d'altres catedrals peninsulars, fou la causa de la seva fi. El primer d'Agost de 1888, cap a les tres i quart del capvespre, va caure la columna del costat de l'epístola enrunant-se la volta central. L'orgue quedà destruït (61).

L'esposa de Jordi, Manuel Lidón, germana de l'organista de la Reial Capella José Lidón, degué morir mentre treballava a l'orgue de Sevilla, segons escriu el mateix Bosch al Cabildo el 14 de Juliol de 1786: «habia tenido la desgracia de quedarse sin familia, cosa que, a pesar de la pena consiguiente, le estimulaba a seguir la obra comenzada (62).

Jordi Bosch va morir a Madrid, si bé algú afirma que va morir a Palma (62b). Segons José Subirá a 1800 (63). Segons Bover a 1801 (64). I segons García Marcellán a 1810 (65). Probablement fou el tres de Maig de 1801, ja que segons el mateix Bover, el 12 de Novembre d'aquest any es llegí un elogi històric a la «Sociedad Económica de Mallorca» d'on era soci.

No consta que tornàs a Mallorca després de 1772 ja que altres membres de la seva família s'establiren amb ell a Madrid (66). Per tant crec que els suposats treballs de Jordi Bosch a Mallorca posteriors a aquesta data son dubtosos. Per exemple la batalla i la corneta així com el secret de l'orgue major de l'orgue del Socors, (67) per mi és ben clar que son de Gabriel Thomàs. D'aquest s'ha afirmat que va esser el deixeble mallorquí de Jordi Bosch, com també s'havia escrit repetidament que era Lluçmajorer (68). Però recentment l'historiador Bartomeu Font Obrador ens ha sorprès amb la descoberta de que era natural de Bunyola. Gabriel Thomàs va naixer el 24 de Desembre de 1762 (69). Per tant només tenia nou anys quan el seu suposat mestre sortí de Mallorca. A més, quan Thomàs parla de Bosch ho fa com d'una persona famosa i llunyana (70). Es més probable que Thomàs fos deixeble de Pere Josep Bosch ja que fou el seu continuador a l'orgue de la Seu.

Una qüestió que presenta interrogants és l'estada de Jordi a Granada. Segons Joan Ma. Thomàs, el bisbe de Mallorca Francisco Garrido de la Vega el recomanà al mestre Leonardo Fernández Davila, granadí com ell, per perfeccionar-se en l'ofici.

Aquest suposat benefactor, el bisbe Garrido, arribà a Mallorca el 2 de Desembre de 1763 i fou traslladat a Cordova a 1772 (71). Ara bé, quan arriba aquest prelat, Jordi ja té vint-i-quatre anys i, endemés d'altres obres, ha construït o començat l'orgue de Sant Domingo, de clara influència castellana: Batalla simètrica, Corneta elevada i amb la guia afusada, i fins i tot el nom d'alguns registres, com la «Saboyana» i el «Chiflete», son còpia evident del mestre Leonardo.

A més, per acabar-ho d'embuiar, vaig descobrir que el bisbe Garrido no era granadí, sinó gallec. Ja pensava que allò de que el bisbe es compati d'un pobre orfe era pura llegenda romàntica, quan vaig adonar-me que hi havia una altre possibilitat: Que el

benefactor de Jordi Bosch fos l'antecessor de Garrido. Es tractaria del bisbe mallorquí Llorenç Despuig i Cotoner, fill del comte de Montenegro i oncle del cardenal Despuig, que va fer l'entrada a la diòcesi el tres de Gener de 1751, precisament l'any de la mort del pare de Jordi Bosch. Sabem que aquest bisbe es mostrà molt liberal amb els pobres als quals repartia 500 lliures cada setmana (72).

Per tot això som de l'opinió que l'estança de Jordi a Granada degué tenir lloc entre 1751, any de la mort del seu pare, i 1758, data del seu primer treball a Mallorca. Aiximateix és difícil que treballàs amb el seu mestre als orgues de la catedral de Granada construïts per Leonardo entre 1744 i 1750 (73).

Jordi Bosch va tenir a més altres contactes amb la família Despuig. Quan el capítol de la Seu decidí a la fi arranjar l'orgue major i adaptar-lo a l'estil barroc, Jordi Bosch ja no era a Mallorca. L'encarregat d'escriure-li va ser el canonge Antoni Despuig. L'onze d'Agost de 1784 el futur cardenal presentà al capítol la resposta de Bosch, que aleshores estaria treballant a Sevilla: «Expressandole el sentimiento qe. le cabia pr. hallarse en la impossibilidad de passar a esta Isla pa. servir al M. I. Cavdo. de esta Sta. Iglá. en la composien de los organos de la misma» (74)

El tretze de Febrer de l'any següent el nostre orguener tornà a escriure a Despuig, al que tracta de «querido páisano y amigo», felicitant-lo pel nomenament de Auditor de la Rota i sollicitant-li un exemplar del seu famós mapa. Hi ha una postdata quasi en clau: «El nuevo Ministro de Hacienda es para mi otro Auditor de Rota Despuig», que evidentment fa referència als favors rebuts, no sé si a la beca del bisbe Despuig o a algun favor que el seu nebot li hauria fet a la cort, on sabem que el futur cardenal tenia influències (75).

El cardenal Despuig i Jordi Bosch tenen moltes semblances. Tots dos eren ambiciosos, Mallorca els venia petita i per això cercaren fortuna a les corts de Madrid i de Roma. Ambdós foren grans viatgers, oberts als nous corrents de la Il·lustració i membres de la «Sociedad Económica Mallorquina de Amigos del País» (76). Crec també es poden aplicar a Jordi Bosch els qualificatius que l'historiador P. Antoni Oliver va atribuir a Despuig: «atraient i fascinant».

Jordi Bosch també va ser un inventor reconegut. Realitzà projectes revolucionaris en matèria de manxes tant a Madrid com a Sevilla on, segons un viatger del segle XIX: «Puede afinarse fácilmente cualquier tubo sin desmontarlo, remediándose por medio de tornillos las alteraciones que la humedad o sequedad del ambiente ocasionan; y el aire de que se abastecen los fuelles vibra, sin más trabajos que el pasearse una persona por encima de ellos» (77). A més d'alguns invents curiosos com una «guitarra orgánica» que construï per a la Reina Maria Luisa de Borbón i un aparell de forma cònica per treure objectes d'un vaixell naufragat, es autor d'un «Tratado de construcción de órganos» avui desaparegut.

Pel que fa a la seva «Escuela de Organería» pareix que no va tenir l'èxit esperat, ja que quan el 3 de Gener de 1790, sol·licita un augment de sou, la resposta de Comte de Floridablanca fou contundent: «No es acreedor al aumento de sueldo que solicita por estar satisfecho abundantemente el trabaxo que tuvo en la construcción del organo de la Real Capilla y el costo que ha tenido, y pueda tener la conserva y afinación del mismo, sin que tampoco me conste haya producido su Escuela Teórica y práctica de Organería aprovechamiento alguno en los Discípulos si los ha tenido; y podrán conocer si tiene mérito su proyecto y puede producir utilidad alguna, los inteligentes en la materia de que se trata» (78).

Segons testimoni del tenor de la Capella Reial Vicente Pérez, aquest projecte va fracassar per la incomprensió i l'enveja que feren que el mateix cardenal patriarca i el seu secretari nomenassin un altre músic de la Capella Reial per inspeccionar la feina de Bosch (79).

Podem deduir per tant que la seva escola es reduí a l'àmbit familiar. El seu cunyat Juan Debono, natural de Malta, treballà amb ell a l'orgue de Sevilla on s'establí, construint els orgues de la Colegial de San Salvador i de la Parròquia de la vila de Rota. Va morir a Sevilla el 22 de Juny de 1798 (80). Continua la seva tasca el seu fill Jose Gabriel Debono Bosch, nascut a Sevilla el 14 de Març de 1781. Es traslladà a la cort on fou l'encarregat de l'afinació de l'orgue de Palau amb el mateix sou del seu oncle (81).

L'INSTRUMENT DELS BÖSCH

Podem distingir entre els orgues de Mateu i de Pere Josep Bosch i els de Jordi.

Els orgues dels dos primers segueixen l'escola mallorquina més autèntica. Els Bosch reberen l'ofici de mans els seus veïns del carrer de Sant Miquel, els Caymaris. El seu instrument és hereu d'una tradició iniciada a finals del S. XV amb l'orgue de la Seu de Jaume Febrer.

Acústicament Mateu i Pere Josep son més bé conservadors. Als seus instruments trobam les mateixes mixtures que als orgues del segle anterior. L'ordenació dels tubs de l'orgue de Sencelles, per exemple, continua tenint tot l'aspecte d'un «Bockwerk» gòtic, malgrat que l'adopció del salmer de corredors fos usual a Mallorca des de principis del S. XVIII i la partició castellana des de finals del mateix (82).

Si que es mostren innovadors en canvi en l'aspecte arquitectònic de l'instrument. Amb ells l'orgue mallorquí abandona definitivament la façana plana aragonesa per adoptar la caixa de tres cares valenciana ja usual als retaules barrocs. És la «caixa nova a la moderna» que apareix al contracte de Sant Jeroni.

Aquest tipus de cara fou important per Navarro i el trobam per primera vegada a 1732 a l'orgue de Sant Domingo de Pollença (83). L'únic contacte que conec entre els Bosch i l'orguener valencià és de 1736: el 29 de Març les posts de sapí per fer l'orgue de Campanet que estava construint Lluís Navarro foren comprades a Mateu Bosch per 8 lliures i mitja. (84) Però examinant les façanes dels orgues Navarro i Bosch la referència estètica és evident. Hi ha a més un probable intermediari, Damià Caymari II qui a partir de 1742 treballà a l'orgue de Santa Maria del Camí, començat pel mateix Navarro a 1737 (85). Els primers Bosch també adoptaren del mestre valencià els tubs de flauta de talla ampla per formar les cornetes, ja que els orgueners mallorquins anteriors les construïen sempre amb tubs afusats.

Els orgues de Mateu Bosch representen un punt culminant pel que fa a l'ornamentació dels tubs de façana. Les seves talles son una fita dins el barroc mallorquí. En canvi Pere Josep es demostra menys esponent.

Jordi es manifestà més innovador que el seu pare i el seu oncle. Als seus instruments trobam dos petits detalls que revelen la seva professionalitat: La qualitat del metall dels tubs, construïts amb planxa més gruixada de l'habitual, i la perfecció de les soldadures. No son freqüents als orgues mallorquins tubs tan ben fets com els que trobam a Santanyí, Algaida i el convent de Muro.

L'aportació més notable de Jordi Bosch als orgues mallorquins és la llegüeteria horitzontal o trompeteria de batalla. Aquesta aparegué a Castella introduïa pels orgueners bascs. Fray José de Echevarria la construí per primera vegada a l'orgue de San Diego de Alcalá de 1670 (86). El nou descobriment, ensem acústic i estètic, que permetia obtenir un major volum sonor alhora que estalviava vent, s'estengué rapidament per tota la península.

A la nostra illa aquesta troballa, com totes, va tardar gairebé un segle a introduir-se. Les primeres realitzacions corresponen als orgues de Porreres per obra de Lluís Navarro a 1734 (86b) i Sant Francesc per mà de Damià Caymari II a 1741.

Però el verosé de Echevarria la construí per primera vegada a l'orgue de San Diego de Alcalá de 1670 (86). El nou descobriment, ensem acústic i estètic, que permetia obtenir un major volum sonor alhora que estalviava vent, s'estengué rapidament per tota la península encara que l'invent arribà a Catalunya als pocs anys, a Mallorca durant tot el S. XVII i la primera meitat del XVIII els Caymari i fins i tot Mateu Bosch seguiren fent les cornetes sobre el secret.

La primera Corneta Magna de Jordi Bosch seria la de l'orgue de la parròquia de Muro. Malgrat aquest registre no haver arribat als nostres dies, els seus portavents i les mènsules de l'interior de la façana, fan pensar en un registre de mes de cinc rengles (88). Ens consta que Pere Josep Bosch no sabia realitzar aquest registre, per tant la presència del seu nebot és evident (87).

Allà on la Corneta Magna assoleix més espectacularitat és a l'orgue de Sant Domingo/Santanyí amb cinc rengles a mà esquerra i deu a mà dreta i amb una altura insòlita, uns tres metres sobre el secret. Semblant era la Corneta de Sant Francesc, segons el contracte i els testimonis autoritzats de Mn. Joan Ma. Thomàs i del P. Antoni Martorell, abans de la destrucció d'aquest orgue a 1956.

Resumint, Mateu Bosch construí quatre orgues dels quals només s'en conserven dos. Pere Josep en fabricà també quatre dels quals en queden la meitat. I Jordi Bosch a Mallorca en va fer tres, o quatre si contem el de Sant Francesc com orgue nou, dels quals ja només n'hi ha dos. Amb altres paraules, la meitat dels instruments dels orgueners mallorquins més emblemàtics han estat destruïts o canviats radicalment les seves característiques. Als amics dels orgues ens toca vetlar perquè fets com aquestes no es repeteixin.

No vull acabar amb pessimisme perquè sempre hi ha motius d'esperança: Els orgues Bosch de Sant Jeroni i Santanyí ja fa temps que estan restaurats. El de Muro ho va ésser l'any passat, el de Sencelles enguany i el d'Algaida a punt d'acabar. I l'orgue de Sant Francesc està en perspectives serioses de reconstrucció. Però mentrestant davall llur esplèndida trompeteria de batalla, la meitat de la qual fa quasi quaranta anys que roman muda, al lloc mateix que ocupaven els teclats, hi ha una immensa «tàbula rassa». En ella vaig trobar un «graffiti» que, malgrat la barreja de llengües, es prou eloqüent: «ICI FUT ASSASSINE (EN AFRICA) JORDI BOSCH GENIO DE L'ORGANERIA DE EUROPA».

Antoni MULET I BARCELÓ
Santa Maria del Camí, 1995

NOTES

- 1- Arxiu Diocesà (A.D.): I/75-D-3 f. 204.
- 2- Arxiu Regne de Mallorca (A.R.M.): Prot. V-339 f. 68
- 3- A.D.: I/75-B/10 f. 141
- 4- Arxiu Capitular Catedral de Mallorca (A.C.): Llibre de baptismes 14 (1732-1738) f. 116.
- 5- A.D.: I/75-D-5 f. 13 v.
- 6- A.C.: llibre de baptismes 15 (1739-1744) f. 69.
- 7- Ibidem f. 140.
- 8- A.D.: I/75-B/14 f. 94 v.
- 9- A.D.: I/75-D/5 f. 24.
- 10- Arxiu Municipal de Sencelles.
- 11- Josep Estelrich Costa: «L'orgue de mestre Mateu Bosch de l'Església de Sant Jeroni». Madrigal, Gener 1987, n. 7.
- 12- Joan Maria Thomàs: «Un gran organero español». *Tesoro Sacro Musical*. Novembre-Desembre 1958, p. 105-111
- 13- A.D.: I/75-D/5 f. 35.

- 14- A.D.: I/75-D-8 f. 161
- 15- A.R.M.: Prot. G-1220.
- 16- A.D.: I/75-B/11 f.68.
- 17- Jaime Lladó Farragut: «Monografía acerca de la Iglesia Parroquial de Selva» . Studia. Abril 1949. Año XXI p. 52.
- 18- A.D.: III/54/210.
- 19- A.M. Muro: Reg. n 1149 Clavariat 1749 i ss.
- 20- Gabriel Reus: «Els tres orgues i els organistes de Campos» Campos, 1994.
- 21- Joan Pons Payeras: «L'orgue de Sant Pere. Bujer.»Diari de Buja.
- 22- Una mala transcripció d'aquest document, confonent el passat arcaic «fonch» amb el llinatge mallorquí Font, ha motivat l'error ja repetit a varies publicacions: Pere Josep Bosch i Font. Des de aquí voldria contribuir a esmenar l'errada.
- 23- Arnau Reynés i Florit-Pere Fiol i Tornila: «Orgues i música a Muro» . Publicació de l'Ajuntament amb motiu de la restauració de l'orgue parroquial. Muro, 1994.
- 24- A.D.: IV/15/26 f. 1-20.
- 25- Informació facilitada pel canonge Mn. Baltasar Coll. (B.C.).
- 26- A.C.: Reg. 1660 f. 47.
- 27- B.C.
- 28- A.C.: Reg. 1660 f. 242.
- 29- A.C. 1665 f.338 i 339.
- 30- A.C.: Reg 1666 f. 114.
- 31- A.D.: I/75-D/12 f. 132.
- 32- Miquel Canals Mir: «Bosquejo histórico de Mallorca». Palma. 1922.
- 33- A.R.M.» A.H.- 3786:» Llibre de la disposició del Convent de Sant Francesc de la Ciutat de Mallorca en el qual estan continuades les visites de los P.P. Comisaris, Visitadors y Provincials...» (1667-1702).
- 34- P. Pere Barceló: «Memòria de la obra de Sant Francesch» manuscrito de 1732. Transcrit a B.S.A.L.
- 35- Informació facilitada per l'organista P. Francesc Batle.
- 36- Joan Maria Thomàs O.C.
- 37- A.C.: Llibre de baptismes 15 (1739-1744) f. 7.
- 38- Antoni Furió: «Panorama de las Islas Baleares». Edició facsimil. Imp. Mon Alcover, 1966. P. 39.
- 39- Cfr. Gran Enciclopedia Espasa.
- 40- Cfr. Josep Capó: «La vila de Santa Maria del Camí». Mallorca 1985.
- 41- Guillermo Martí Coll: «Binissalem, su historia y su entorno». Imp. Politécnica, 1978, p.31 i ss.
- 42- A.M. Binissalem: Llibre d'Actes 1718-1780.
- 43- A.C.: Reg. 1656 f. 238.
- 44- Arnau Reynés i Pere Fiol: O.C.
- 45- Guillermo Martí: O.C.
- 46- Observacions personals realitzades durant la restauració de Pere Reynés de 1991 en la qual vaig participar.
- 47- El rector Bartomeu Ramis tingué l'amabilitat de mostrar-me l'inscripció.
- 48- Miquel Pons i Bonet: «L'orgue de Jordi Bosch a Santanyí». Estudios Baleàrics

n. 25 p. 57-58.

49- Josep Capò: O.C.

50- Pere Xamena: «Història de Felanitx».

51- Antoni Mulet Barceló: «L'orgue d'Algaida». *Es Saig* n. 103. p. 6-10.

52- Arxiu Franciscans T.O.R.: «Breve apuntamto. de lo que necessita el organo de San Francisco para quedar perfecto como se dezea». Autogràf de Jordi Bosch.

53- A.R.M.: Prot. C-302f. 118 i s.

54- P. Pere Barceló: O.C.

55- A.M. Algaida: Llibre d'Actes 8 Setembre 1770.

56- Gabriel Alomar Esteve: «Contribució a una biografia de l'orguener Jordi Bosch». *Estudis Baleàrics* n. 10 p. 115-117.

57- Louis Jambou: «L'Evolution de la facture d'orgues en Espagne du XVI au XVIII siecle». Tesi doctoral de la Soborna.

58- V. Pueyo: «El órgano del Teatro (sic) Real de Madrid». *Cuadernos de Cultura. Revista General de Cataluña*. Maig 1979.

59- Joan Maria Thomàs: O.C.

60- «Gaceta de Madrid». 1799. (1779?) p. 127-128. Citat per J. Llabres: «Noticias y relaciones históricas de Mallorca, S. XIX», V. I (1801-1820) p. 263-264.

60b- Cfr. fotocòpia a la Biblioteca March. Transcrita a l'article de Miquel Pons abans dit.

61- José Enrique Ayarra Jarne: «Historia de los grandes órganos de Coro de la Catedral de Sevilla». Patronato Nacional de Museos. Madrid, 1974.

62- Ibid.

62b- Cfr. nota 66.

63- José Subirá: «Necrologías musicales madrileñas». *Anuario Musical* XIII (1958) p. 201-223.

64- Joaquín Maria Bover: «Miscelaneas» T. XIII p. 225. Palma, 1842.

65- José García Marcellan: «Organo del Palacio de Oriente» *Patrimonio Nacional. Reales Sitios* n. 6 p 53-56. L'autor va esser organista suplent del Palau Reial entre 1904 i 1931 i posteriorment conservador de l'instrument.

66- La seva germana Magdalena es traslladà a Madrid on es va casar amb l'orguener Juan Debono. El cosí Jordi Bosch Riera, fill de Pere Josep, també s'establí a la cort on es casà amb Petra Lidon i fou afinador de pianos del palau reial.

67- José Rodríguez Díez: «Bosquejo histórico artístico de la Iglesia del Socorro». B.S.A.L. XXXIII p. 521-524

68- Cfr. Tarrassa: «Historia de Llucmayor».

69- A.D.: I/17-B/II f. 59 v.

70- A.C.: Reg. 1678f. 7b i ss.

71- Pere Xamena i Francesc Riera: «Història de l'Església de Mallorca». Ed. Moll 1986 P. 171.

72- Ibid. p. 170.

73- José Ayarra Jarne: «El órgano en Andalucía». *Revista Española de Musicología*, V. VIII (1985 n. 1).

74- A.C.: Reg. 1664 f. 79v.

- 75- B.S.A.L.: T. VIII p. 126.
- 76- A la carta al cardenal Despuig citada, Jordi Bosch parla d'un proper viatge a Roma. A l'altre carta citada a la nota 60b parla dels seus projectes de viatjar a París i Londres.
- 77- Pedro de A. Borràs: «Una visita a la Colombina». B.S.A.L. T. II p.157.
- 78- Citat per Miquel Pons a l'article abans dit p.75.
- 79- Antonio Martin Moreno: Tom quart de la «Historia de la Música Española». Alianza Editorial. p 444.
- 80- Antonio Ramírez Palacios: «Dinastias de organeros en Andalucía en los siglos XVIII i XIX» en «El Organo Español». Actas del II Congreso Español de Organo. Ministerio de Cultura. Madrid, 1986.
- 81- Aquest darrer degué esser el que informà a J. Ma. Bover dels detalls biogràfics de J.Bosch i no el cosí Jordi Bosch Riera com han suposat alguns autors.
- 82- Observació feta mentre participava a la restauració de Pere Reynés.
- 83- Lluís Navarro, fill de l'orguener Agustí, era natural de Binicarlò (València). Vivia a la parròquia de l'Almudaina d Palma. El 9 de Gener de 1729 es va casar a la parròquia de Santa Eulàlia amb Francisca Anna Ferrà i Bauçà. Va construir els orgues de: Convent de Pollença (1732), Porreres (1734), Campanet (1735) i començà el de Santa Maria del Camí (1737). A 1748 ja havia deixat l'illa.
- 84- Josep Segura Salado i Guillem Alemany Pons: «L'orgue vell i l'orgue nou» a «La Música a Campanet». Quaderns de Cultura. Desembre 1989. p. 18-19.
- 85- Josep Capó Juan: «Patrimoni artístic de les Esglésies de Santa Maria del Camí». B.S.A.L. 1975 p. 470.
- 86- Louis Jambou: «El órgano en la Península Ibérica entre los siglos XVI y XVIII. Historia y Estética». Revista Española de Musicología. T. II, 1979, p. 19-46.
- 86b- Joan Rosselló Llteres: «Història de l'orgue de la Parròquia de Porreres» in Restauració de l'orgue de Porreres. Memòria. Porreres. 1982. p. p. 11-49.
- 87- Louis Jambou: «La corneta en secreto aparte y elevado del princial: tanteos y creación». Actas del I Congreso Español de Musicología. R.E.M.
- 88- Detalls observats in situ durant la restauració de Pere Reynés en la que vaig participar.
- 89- Pere Josep Bosch, durant el seu treball a l'orgue major de la Seu, proposà deixar lloc en el secret per aquest registre, cosa que el Capítol aprovà (13 Febrer 1790, A.C. Reg. 1666 f. 7v). Però quan a l'any següent es decidí posar el registre, es va cercar un altre orguener : «En el Dia se encontraba en la Isla sujeto habil y capaz para trabajarlo perfectamente qe. estava pa. ausentarse del pais». (A.C.: Reg. 1666 f. 89v) Mn. Baltasar Coll suposa que aquest «sujeto habil y capaz» podria tractar-se de Jordi Bosch, però jo crec que es refereix a Lluís Scherer.

Comunicació d'

ANTONI MULET I BARCELÓ

I

ARNAU REYNES I FLORIT

"Els orgues d'Inca "

ORGUE DE SANT FRANCESC D'INCA

HISTORIA:

El primer de Gener de 1325, el Papa Joan XXII d'Avignon autoritzà la Fundació del Convent de Sant Francesc d'Inca. En un principi va pertanyer a l'Ordre Franciscana Conventual i posteriorment als Observants. Aquest convent pareix que va ésser la segona casa que l'Ordre Franciscana tengué a Mallorca.

La primera notícia que tenim d'un orgue ens la dona Berard l'any 1789: «Organo pequeño al medio del antepecho del coro».

A l'inventari que es fa el 9 de Desembre de 1909, amb motiu d'entregar l'església i el convent als franciscans de la TOR apareix: «Objetos del coro. Un asiento para el organista. Un armonium con 3 registros en buen estado. Un órgano antiguo con 2 teclados y 9 registros es muy mal estado».

L'orgue actual és un instrument de sèrie model «Sursum corda» que va ésser construït per la casa Eleizgaray de Sant Sebastià. Va ésser instal·lat originalment com a propaganda a la Capella de Santa Anna del Palau de l'Almudaina i cedit a Mn. Joan Ma. Thomàs.

La casa constructora es va disoldre a 1940 i l'instrument va ésser venut al Convent de Sant Francesc d'Inca, on va ésser inaugurat el 15 de Desembre del mateix any.

SITUACIO I ESTAT ACTUAL:

L'orgue està situat al centre del cor baix la rosassa havent-hi un passadís entre l'orgue i la paret.

L'estat actual és llastimós.

DESCRIPCIO DE LA CONSOLA:

Es tracta d'un instrument de transmissió neumàtica amb dos teclats reversibles de 61 notes (C-c») i Pedaler de 30 notes (C-f).

Disposició

MANUAL I

Violón 16'
Violón 8'
Flauta 8'
Salicional 8'
Voz Celeste 8'
Octava 4'
Trompeta 8'

PEDAL.

Subbajo 16'

MANUAL II

Bordón 8'
Flutat Armónica 8'
Salicional 8'
Voz Angélica 8'
Fúgara 4'
*Docena 2 2/3'
*Octavín 2'

* Llenu

Trompeta 8'

*Voz Humana 8'

Efectos:

I/Ped., II/Ped., II/I, Octavas Agudas II/I, Octavas Graves II/I

Pedal Crescendo, Pedal Expresión. Trémolo, Lengüetería, 3 combinacions fixes i una lliure.

SECRET:

Es tracta d'un sol secret neumàtic i reversible, que segueix l'ordre diatònic.

El primer joc per la part de la façana és la Trompeta Real 8'. El tubs greus fan una volta completa con si es tractàs d'una trompa d'orquestra. A partir de g^s és harmònica. Els sis últims tubs (g^s-c^{""}) són de Principal.

El segon joc és el Bordó 8': C-h són de fusta c'-c» són de metall amb xemeneia interior cs»-c» són cònics.

El tercer joc és la Voz Celeste 8' que comença a c^o.

El quart joc és l'Octava 4'

El cinquè joc és el Salicional 8'

El sisè joc és la Flauta 8': els 12 primers tubs (C-H) són de fusta i van postats, c^o g^s són de cinc. A partir de a' és Flauta Harmònica.

El setè joc és el Bordó de 16^{*}. Al tubs de la primera octava van postats. Els baixos són de fusta. A partir de fs' són de metall.

Segueix una tapa buida i els baixos de la Flauta 8' i Bordó 16'.

Aquí acabava l'instrument originalment els jocs següents són afegits:

El vuitè joc és un Principal de 4' que comença a c^o i forma part del Llenu.

El novè joc és un Nasard 2 2/3' amb tubs cònics que també forma part del Llenu.

El desè joc és una Quinzena 2' que també forma part del Llenu.

L'últim joc és la Veu Humana 8'

DADES TEQUQUES

Els jocs Docena, Octavín, Llenu y Voz Humana, que estan asenyalats a la Disposició amb asterisc, són afegits posteriorment al model original i estan situats al darrera de l'instrument.

Malgrat la disposició dona la impressió d'un gran orgue, en realitat només té 10 jocs reals ja que el sistema reversible utilitza els mateixos tubs per els dos teclats.

ORGUE DE STA. MARIA LA MAJOR (INCA)

HISTORIA:

Primer orgue:

La primera notícia d'un orgue a l'antiga Parròquia d'Inca, la trobam a Pollença a 1419. Pel mes d'Octubre d'aquest any. Perot Comes, mestre orguener, signà contracte amb els jurats d'aquella vila per a la construcció de «huns òrguens bons fins e suficients sots los pactes y condicions següents, Primerament que yo faré e obraré los dits òrguens de molle de ala los quals seran un palm major de canons que no són aquells que ara e fets a Incha, so és que aruan VIII palms de cana».

El primer orgue d'Inca era per tant un petit instrument del anomenats «de sis peus» amb els tubs de la cara en forma d'ala és a dir seguint l'ordre del secret. Pel que fa a la disposició interior no devia variar gaire del descrit al contracte de Pollença: It que los dits òrguens seran de sis tires los principals e los superstan de dalt de VII tires... Es tractava per tant d'un orgue gòtic sense registres, un «blockwerk».

El preu també devia esser similar al de Pollença: 80 lliures.

Segon orgue:

A les primeres dècades del segle següent, degué construir-se un altre orgue.

Amb la construcció de L'Orgue Major de la Seu a finals del segle XV, s'introduí a Mallorca la moda dels grans instruments que es construïren a les Parròquies i Convents importants als primers anys del segle XVI. Inca no fou una excepció com ho demostra la part plana central de la caixa de l'Orgue Major, de factura gòtica amb certes semblances a l'orgue de la Catedral de Perpinyà, construït a 1510, com ha fet notar Jan Jongepier. També té certes semblances amb l'orgue de Sant Francesc de Ciutat construït per Gaspar Roig a 1536. Es tracta de l'anomenada caixa aragonesa, amb els tubs grans a la part exterior, corrent als països de la Corona d'Aragó fins a principis del segle XVIII.

Aquesta façana ha format part de tres orgues diferents.

No trobam altra notícia de l'orgue fins a la visita del Bisbe Arnedo. El 7 d'Octubre de 1563 era organista el Prevere Bartomeu Duran.

Tercer orgue:

A 1595 es construí un orgue nou. Tenim la referència que el construí Joan Alenyar, però degut a còpies defectuoses d'algunes fitxes del Centre de Recerca pensam que es tracta en realitat de l'orguener Mn. Joanot d'Ozona de la vila de Muro.

Una vegada construït l'orgue nou, el 24 d'Octubre de 1596 els jurats fundaren el benefici de l'orgue dotat amb 15 lliures anuals. Segons el document, aquesta quantitat es recollia «de la quartera de mesuratge de formens civades i ordís... e los del pes del carbo, garroves e llanes.. que la renda sia aplicada a institució de un nou Benefici del orga, la qual renda rebra lo Ecclesiastich, o prevere musich, qui lo dit orga sona-

ra en tots los divinals Officis y horas que en fer y celebrar los Cultuts Divinis se acostume a sonar..»

A la visita pastoral del Bisbe Santander, el 3 de Juny de 1638, l'orgue estava en mal estat: «y por quanto esta desecho, falto de cañones y gastados los fuelles, de lo qual se ve grande indecencia al culto divino, particularmente en villa tan populosa, como esta, que parece notable descuydo, manda a los jurados del presente año en pena de 50 libras pagadoras de bienes propis, hagan otro organo dentro de seis meses...».

Aquest orgue el construí Fra Antoni Morlà, carmelita, qui el 29 d'Agost de 1640 cobrà 15 lliures que li devien pel seu treball.

El 21 d'Abril de 1642 el Bisbe Bernat Cotoner visità el cor, l'orgue i el campanar i «los troba decents».

L'any 1700 trobam a un dels Caymari, que poc abans havien construït a la Ciutat d'Inca els orguers del Monestir de Sant Bartomeu i el del Convent de Sant Domingo, treballant a la Parròquia: «Item consta haver pagat a Mestre Jau(m)e Caymari fuster, y organista deu lliuras diem 10 11. y ditas son a compliment per tota la fayna ha feta en lo orga de n(ost)re Ysglesia P(arroqui)al, conforme narra la polissa consta per se polissa dels 21 Maig 1700 y alberas dels 22 Juny 1700».

Aquest mateix any el posseïdor del benefici de l'orgue era el Rd. Miquel Siquier, diaca qui el 23 de Juny cobrà les 15 lliures de dotació.

Quart orgue:

El 21 d'Octubre de 1764, el Bisbe Garrido de la Vega: «visitó asimismo el coro con su organo que es todo viejo; y se espera se haga todo nuevo, segun se baia proporcionando la obra de la Iгла.» Però com que l'obra de l'església es va anar allargant l'orgue hagué d'esperar més de 50 anys.

A 1816, essent rector el Dr. Damià Llambies, es començà la construcció de l'orgue actual, aprofitant com sempre, tot el que es podia de l'anterior.

L'instrument es construí en dues etapes: la primera entre 1816-1822 i la segona entre 1827-1832. El primer pagament al mestre orguener és del 28 de Maig de 1816: «126 lliures paguades a Gabriel Thomàs a conta de lo ajustat per el treball de lo orga...». El preu total de la primera etapa era de 600 lliures. Creim que en aquesta primera fase es va muntar la Cadireta i la Caixa de l'Orgue Major. «Mes al Sr. Gabriel Thomàs, orgue quinze lliures, deu sous y dos diners a compliment de la feina te feta en lo orga gros de esta parroquial Iгла. de Inca. Fins el dia present que es dia primer d'Agost de 1822.. y el contracte que tenia fet dit orgue amb la obreria sobre el orgue gros queda disolt per ambes parts dia 7 juliol de dit any...».

Després d'uns anys d'interrupció, a 1827 es paguen a Thomàs 150 lliures per un registre de Trompeteria. Els mesos de Juliol, Agost i Setembre es pagaren a l'orguener 76 lliures per «les flautes grans per la llenya per fer-les i feina. Es tracta de les dotze Contres tapades de 16' col.locades al sostre de l'instrument.

El 15 de Novembre de 1829 es signà contracte amb el dit Thomàs per «fer los dos flautats de estany de la caxe del orga gran de dita Parroquial Yglesia, com tambe posarlos ab puesto que a dit organero lo han de mantenir els temps que posara dites flautes; lo han de dur y tornar de Palma, i axi mateix han de dur los flautats; pel preu de sissentes lliuras y ditas siscentas lliuras las pagara dita obreria y el Señor Rector Infra scrit; això es en tresentes lliures dit Señor Rector y trecentas lliuras dita Obreria».

Al darrer «llibre de l'Obra» hi ha unes notes del rector Joan Amengual que clarifiquen aquesta segona etapa de l'instrument ja que ens donen la cronologia exacta de cada un dels set jocs que Gabriel Thomàs va instal·lar a l'Orgue Major.

«En lo año 1827 jo el doctor Juan Amengual, Rector de esta Parroquia Eglá. De Ynca vaig pagar de doblers meus al Sr. Gabriel Thomàs orguer, per el flautats violó, un registre de trompeteria, teclat y maquina del orga gran de la parr. Iglá. 350 ll., y a mes de esto vaig mantenir de propi los mestres qui feren dits registres, teclat, maquina, qui entre uns y otras, compongueren el numero de 198 dias, lo que not vuy día 5 setembre de 1827 per perpetua memoria, Dr. y Prev. Juan Amengual, Rector de Ynca».

«En lo any 1828, yo el infrascrit rector, vaig pagar de propi lo registre petit de trompeteria de lo orga gros y me consta 150 Ll. y per perpetua memoria lo not vuy día 1 octubre de 1828. Amengual, Rector de Ynca».

«En lo any 1828 yo el infrascrit rector vaig mantenir per espay de nou mesos, y esto de propi, el señor Gabriel Thomàs, orgue, mentres dura la feina que feuen lo orga gran fent lo registre de trompeteria de batalla, y el registre petit de trompeteria, lo que vuy día 1 octubre de 1828, Amengual, Rector de Ynca. Nota.- la de batalla valgue 300 Ll. y yo dit Rector en vaig pagar des meu doblers 150 Ll.. Estos nou mesos los faria si dit Thomàs fos estat totsol puix tenia dos mestres qui li ajudavan y yo tambe los mantenie.»

«En lo año 1831 dit Thomàs feu los dos flautats de estañ de la caxa del orga gran per preu de 600 Ll. de cuya partida he pagat yo de doblers meus 300 Ll.. y per espay de 83 dias vaig jo lo referit rector, mantenir a costas y despeses meues...

«En lo any 1832 dit thomas feu y posa el registre de corneta del orga gran per preu de 300 Ll. Y Yo he pagat de dobber meus der dit registre 150 Ll., y he mantengut dit Thomas tot el temps que ha posat dit registre. El canonge Vilella paga 15 Ll., Santa Maria Major otras quinse lliuras. D. Gabriel Verd y Ripoll pega 30 lliuras, la

Comunidad de Preveres de esta Parroquia pega sinquanta lliuras, las Señora de can Gotleu, una lliura y deu sous, D. Francesc Amer, Notari, tres lliuras, mestre Pere Agusti Campins, una lliura deu sous, la Sra. Juana Maria Bennassar, viuda, una lliura dotze sous, D. Miquel Reura, tres lliuras, D. Miquel Munar tres lliuras, lamon Bernat Salas y Martorell, una lliura deu sous, D. Nicolau Siquier tres lliuras quatre sous, D. Pere Juan Bennasser tres lliuras, D. Josep Llampayes, metge, una lliura, lamon Guillem Oliver «escolana», una lliura 10 sous, D. Sebastia Llabres de Son Gual, tres lliuras, la Señora Margarita de can Abdon, una lliura, mestre Jaume Fantasia quinze sous. El doctor Juan Ferrer, Rector de Muro, natural de esta parroui de Ynca pega vuyt lliuras, y les restants les pegaren difarents a petitas partidas lo que not per eterna memoria, vuy dia 12 de mars de 1833, Dr. Juan Amengual, rector de Ynca».

Aquest instrument, com la totalitat dels construïts per l'orguener Gabriel Thomàs, no va esser mai acabat degut a les penúries econòmiques de l'època en que fou construït. Es va mantenir sense gaire canvis fins als nostres dies.

Entre l'any 1849 i 1853 era organista el dominic exclaustat Andreu Ferragut. A 1853 el succeí el seu deixeble Guillem Massot i Beltran. Posteriorment fou l'organista mestre Joan Torrandell, «mestre Joan de l'orgue», pare del compositor Antoni Torrandell.

A principis del segle actual li afegiren mig registre de Veu Humana en Ecos. Vers els primers anys de la dècada dels 40 del presente segle, el rector Francesc Rayó hi feu posar un motor elèctric per moure les manxes.

A partir de l'any 1990 baix la intervenció de l'organista Antoni Mulet que aleshores residia a la Parròquia, es començà la restauració que realitzà l'orguener Pere Reynés.

La reforma promoguda per rector P. Jaume Puigserver, fou inaugurada el Novembre de 1994 amb un concert a càrrec dels organistes autors d'aquesta comunicació.

SITUACIO I ESTAT ACTUAL:

L'instrument està col.locat damunt la porta lateral situada a la dreta de l'esglèsia, dita porta dona a l'anomenada Plaça de l'orgue.

A la darrera restauració la Cadireta ha estat completada amb el Bordó. Octava de cara i Cimbalet; i l'Orgue Major amb Octava, Quinzena, Plè i Cimbalet. L'afinació actual és tò mig baixa: La=410 Hz.

DESCRIPCIO DE LA CONSOLA:

Conserva els dos teclats originals de Gabriel Thomàs construïts amb òs. La seva extensió és de 51 notes: C-d" Els teclats són partits entre c' i cs'.

El Pedal consta de 12 botons.

Disposició:

ORGUE MAJOR

La mecànica és sense reducció, amb doble escaire.

mà esquerra:

Clarí 15a.
Baixons
Trompeta Batalla
Nazards
Cimbalet
Plè
Quinzena
Octava
Flautat 2
Flautat 1

mà dreta:

Veu humana
Clarí Alt
Clarins
Trompeta Magna
Corneta
Cimbalet
Plè
Quinzena
Octava
Flautat 2
Flautat 1

CADIRETA

La mecànica és de ventall.

mà esquerra

Bordó
Octava
Tapadet
Quinzena
Vintidosena
Cimbalet
Nazards
Regalia

mà dreta

Bordó
Octava
Tapadet
Quinzena
Vintidosena
Cimbalet
Tolosana
Regalia

PEDAL

12 botons (Contres tapades 16' permanents)

Bombarda 8' (amb tirador)

Els tiradors de registres van col·locats en dues fileres a cada part dels teclats: les fileres interiors per els jocs de Principals i les exteriors per els Nazards i L'engüeteria.

SECRETS:

ORGUE MAJOR. Segueix l'ordre cromàtic.

Els tres jocs de batalla van col.locats a la testa, havent-hi lloc per afegir 2 jocs més:

Clarí 15a 2'	Clarí Alt 4'
Baixons 4'	Clarins 8'
Trompeta Batalla 8'	Trompeta Magna 16'
Flautat 1 8'	id.
Flautat 2 8'	id.
Octava 4'	id.
Quinzena 2'	Id.
Plens II/III	Plens III
Cimbalet II/III	Cimbalet III
Nazards III	Corneta VI (secretet elevat)
	Veu Humana 8'

La Quinzena a la mà dreta té els tubs nous. Tots els tubs de l'Octava, Plens i Cimbalet també són nous.

CADIRETA

Bordó de fusta 8'	Id.
Octava 4' (C-fs a la cara)	Id.
Tapadet 4'	Id.
Quinzena 2' (C-F a la cara)	Id.
Vintidosena II	Id.
Cimbalet III	Id.
Nazards II	Tolosana III
Regalia de fusta 8'	Id.

Els tubs de façana (Octava i Quinzena) són nous. Abans de la darrera reforma eren canonges. També els tubs del Cimbalet són tots nous.

PEDAL

El secret de pedal està dividit en dos cossos: el primer situat al costat del secret de L'Orgue Major, conté les notes F-H de les Contres tapades de 16' (probablement es tracta del secretet de Contres de l'orgue antic). Excepte el B i H que van sobre el secret, els demés van postats. El segon cos està col.locat a sobre, gairebé tocant la volta i conté les notes C-E de les Contres tapades de 16' i tota la Bombarda. Els seus tubs van col.locats horitzontalment, les Contres a la part superior i la Bombarda en dos pisos a la part inferior.

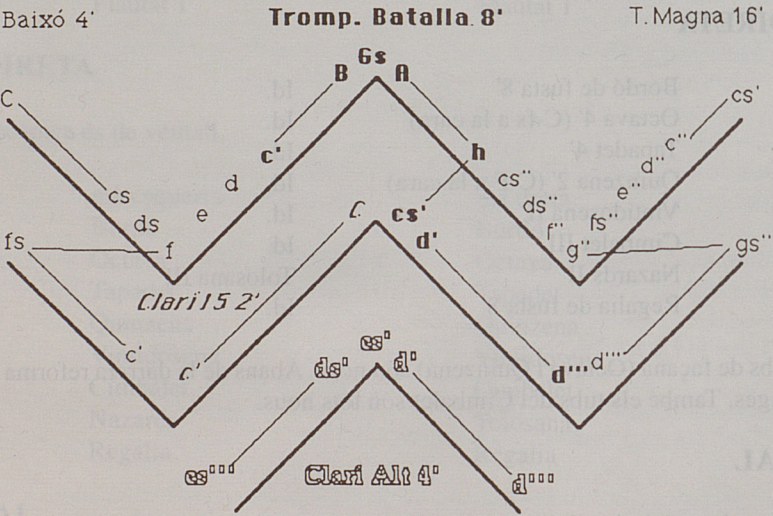

DADES TEQUQUES:

L'afinació antiga era un tò i mig baixa, però a la darrera restauració ha quedat mig tò baixa degut a que els dos primers tubs dels Flautats (C i Cs) eren de fusta interiors i no sonaven com toca, havent desplaçat tots els tubs per no alterar el timbre.

La part central plana de la caixa de L'Orgue Major és d'un orgue anterior gòtic, probablement de finals del s. XV ò principis del XVI que, com escriu l'organista holandès Jan Jongepier, té semblances amb l'orgue de la Catedral de Perpinyà.

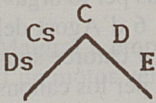
FAÇANA:

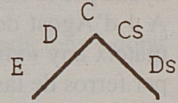
ORGUE MAJOR

Flautat I

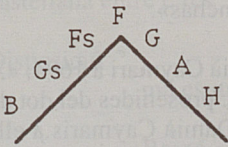

CASTELLS EXTERIORS

Flautat II

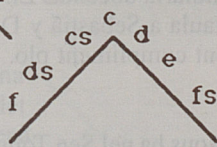

Flautat II

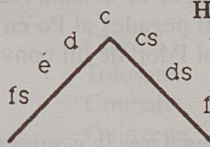

CASTELLS CENTRALS

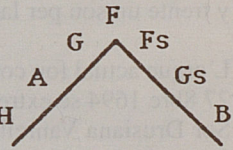
Flautat I

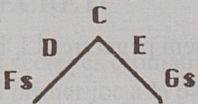
Flautat II

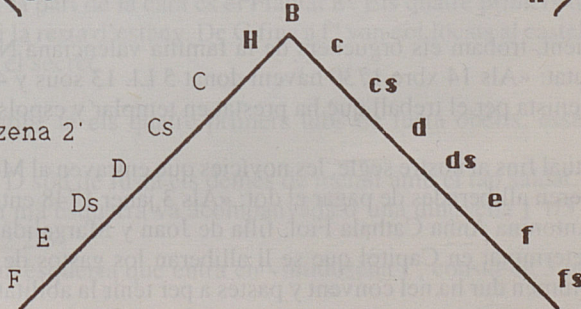
Flautat I

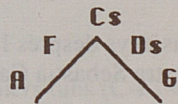
CADIRETA

Quinzena 2'

Octava 4'

ORGUE DEL MONESTIR DE SANT BARTOMEU D'INCA

HISTORIA:

Entre els anys 1638 i 1641 es construí el primer orgue. A l'arxiu de dit Monestir trobam diferents pagaments de l'orgue: A 7 de Juny de 1638 «cuatre sous per una ayuda per lo horga». A 30 de Juliol del mateix any «set sous per claus per lo orga». A 4 d'Agost del mateix any «vuit sous per taxas per lo orga». A 6 d'Agost del mateix any «vint sous mestre Lluch per feina que ha feta a lo orga y catorce sous per ferros de las manchas». A 23 de Juliol de 1639 «vint i vuit sous per los canons de la cara de lo orga». A set de Març 1640 «cuatra lliuras y nou sous a Mestre Lluch fuster per la feina que ha feta a lo orga».

Uns anys després, a 1671, trobam un pagament «a nel mestre que ha dobat lo orga y trente un sou per las corriolas, pells y llandera per las manchas».

L'orgue actual fou construït per els germans Sebastià i Damià Caymari a 1694: «A 27 8bre 1694 se extregue de la taule Numularia docentas Ll. proshides del dot de Sor Drusiana Vanrell pegades al Po en taula a Sebastià y Damià Caymaris a ells feta y Andreu Sirerol Pdor. de dit convent cumpliment plo. valor del orgue feran dits Caimaris».

«Als 5 10bre avem pegat tres Ll. y quinsa sous ha nel Sen Toni Punta pel feina ha fet al seu bestiar qui ha treginat verema y un viatge del orga».

«A 13 de 9bre 1694 havem pagat dosentes lliuras per acabar de pegar lo orga qui costà sisentes cinquanta lliuras, mon Sr. el Ylim y Rm. Sr. don Pedro de Alagon Bisbe de Mallorca ha donat llicensia que posasem en dit orga el dot de Sor Maria Torrens, qui son 450 Ll. y docentes lliuras que ha pagat el convent».

Uns anys després l'instrument fou afinat: «a 20 maig 1697 quem pegat tres Ll. ha mestra Sebastià Caymari qui ha repesat l'orga».

Al segle següent, trobam els orgueners de la família valenciana Navarro, llavors resident a Ciutat: «Als 14 xbre 1730 havem donat 5 Ll. 13 sous y 4 nel Sr. Agustí Navarro orguenista per el treball que ha prestat en templar y espolsar l'orga».

Com era habitual fins al nostre segle, les novícies que entraven al Monestir i sabien tocar l'orgue eren alliberades de pagar el dot: «Als 3 janer 1748 entre per religiosa de Cor Son Antonina Anna Cathala Fiol, filla de Joan y Margalida, habitants de Ynca, y ha determinat en Capítol que se li alliberan los gastos de los aliments y robe que acostumen dur ha nel convent y pastes a per tenir la abilitat de toca orga».

Sobre la consola figura aquesta inscripció: «Este Orga fonch llimpiat y tamplat per a F. Pera Lluch Organista Religios de St. Frances y natural de Fornalug essent Priora

de este Sagrat y Religs Monastir la Rda. y Sra Sor Maciana Rosselló natural de Palma als 15 Maig 1865».

SITUACIO I ESTAT ACTUAL:

L'instrument está col.locat al mig de la barana del cor, situat a mitja alçada al fons de la nau, conservant la cortina que es pot baixar per tancar els tubs de la façana.

Malgrat a emprar-se pogues vegades, l'orgue está en regulars condicions i dotat d'un motor ventilador.

DESCRIPCIO DE LA CONSOLA

El teclat és de 45 notes (C-c'''), essent la primera octava curta. Conserva la partició castellana entre c'/cs''.

Disposició

mà esquerra

mà dreta

Baixó

Clarí

Tolosana

Tolosana

Cimbalet

Cimbalet

Quinzena

Quinzena

Tapadet

Tapadet

Octava

Octava

Flautat

Flautat

Botons de Contres

SECRET:

El secret és cromàtic (167x70cm.)

El primer joc a la part de la cara és el Flautat 8'. Els quatre primers tubs (C-F) són de fusta tapats i la resta d'estany. De G fins a f'' van col.locats al castell de la façana i el reste sobre el secret.

L'Octava 4' també té els quatre primers tubs de fusta oberts, essent els demés d'estany.

Tapadet 4': C i D són de fusta els demés de metall amb el tap saldat.

Quinzena 2': la mà esquerra va acompanyada d'una dinovena 1 1/3' i la mà dreta d'una dotzena 2 2/3'.

Cimbalet: la mà esquerra que entra en vintidosena l', consta de 3 rengles i la mà dreta de 4.

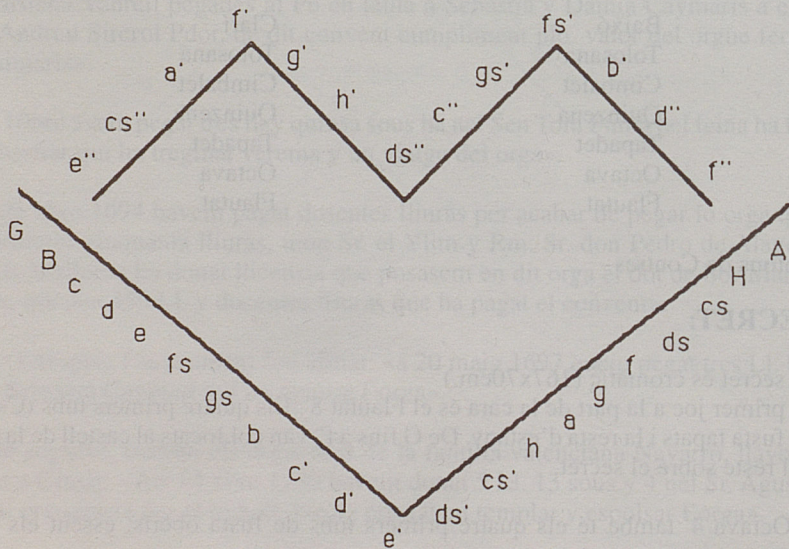
Tolosana: la mà esquerra, que entra en dinovena 1 1/3', té 2 rengles i la mà dreta 3. Baixons 4'- Clarins 8': Ocupa el lloc més proper a l'organista. Probablement abans en el seu lloc hi havia un joc de Regalies de fusta.

DADES TECNQUES:

L'afinació és de un tò i mig baixa aproximadament. Queden indicis del temperament original, molt proper al mesotònic. El fet que l'harmonització no hagi estat alterada el converteixen en un orgue clau, dins el ric patrimoni mallorquí, per recobrar el so original dels Caymaris, modificat pràcticament a tots els altres instruments d'aquesta família.

FAÇANA: (vista desde l'interior)

ORGUE DE SANT DOMINGO D'INCA

HISTORIA:

Malgrat no disposar de cap document podem suposar per el seu estil i característiques que l'orgue fou construït per els germans Caymari a finals del segle XVII.

« A fines de 1907 se restauró añadiéndole un nuevo registro, o sea la Trompa real, un teclado moderno, y los fuelles nuevos costando todo más de 600 pts. y se bendijo ya en 12 de enero de 1908, resultando así un órgano para esta Iglesia y de sonido muy fino»

«L'any 1907 tornà sonar l'antic orgue que tant de temps havia restat mut» Inca, 11 de Gener de 1908: «Demà Diumenge a la Iglesia de Sant Domingo a las nou y mitja se farà la bendició de l'orga que s'ha renovat ab Te Deum y tot seguit s'hi cantarà una missa, en quin ofertori predicarà el M.I. Sr.D. Mateu Garau...»

A 1965 l'orguener Francesc Benages li va col.locar un motor-ventilador que costà 30.000 pts. que pagà D. Llorenç Fluixà.

L'any 1988, amb motiu de celebrar-se les noces de plata com a Parròquia, fou novament restaurat per l'orguener Pere Reynés.

SITUACIO I ESTAT ACTUAL:

Està col.locat al centre de la barana del cor i està en bon estat de funcionament.

DESCRIPCIO DE LA CONSOLA:

Consta d'un teclat de 45 notes (C-c''') essent la primera octava curta. Les teclcs són de fusta blanca amb incrustacions.

La partició és l'habitual entre c'/cs'.

Al Pedal hi ha set botons de Contres tapades de 8' permanents amb acoblament al teclat.

Disposició:

mà esquerra	mà dreta
Trompeta	id.
Tolosana	id.
Cimbalet	id.
Quinzena	id.
Tapadet	id.
Octava	id.
Flautat	id.

Els tubs i el secret són fàcilment accessibles per dues grans portes situades sobre el faristol.

SECRET:

El secret és cromàtic.

El primer joc a la part de la façana és el Flautat 8'. Els tres primers tubs (C-E) són de fusta tapats i el reste d'estany. Del F al g' van postats a la façana i la resta damunt el secret.

Octava 4': El C és de fusta, els demés són de metall. Del G al gs van col.locats a la façana.

Quinzena 2': Tot el joc és doble i la mà dreta endemés va acompanyada d'una dotzena 2 2/3'.

Cimbalet: Entra en dinovena 1 1/3'. La primera octava és de 3 rengles i la resta de 4.

Tolosana: Els seus tubs són cònics. Comença en dinovena 1 1/3'. La primera octava és de 2 rengles i les altres de 3.

Trompeta Real: Es un joc romàntic. Com consta a la nomenclatura antiga del seu tirador, al seu lloc hi havia una Regalia.

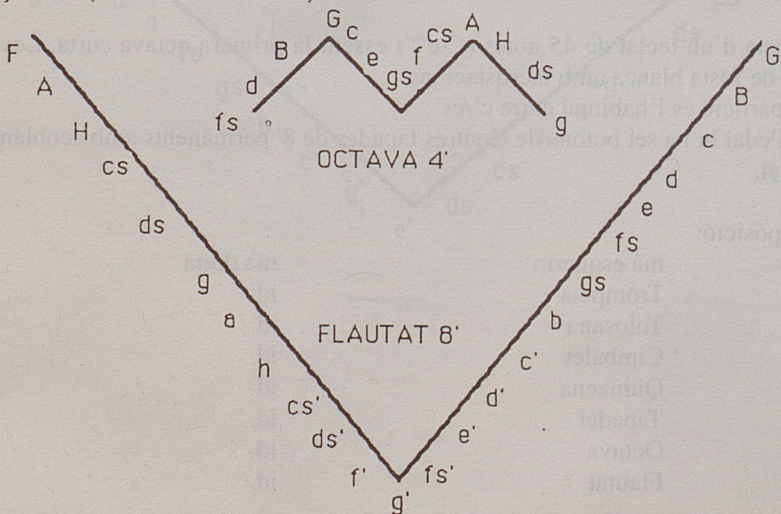
DADES TEQUQUES:

L'afinació és aproximadament d'un tò baixa.

Antoni MULET i BARCELÒ

Arnau REYNES i FLORIT

FAÇANA: (vista desde l'interior)

Comunicació de

PERE FIOL I TORNILA

"La música de Sor Clara Andreu
L'Orgue del Monestir"

LA MÚSICA EN LA LITÚRGIA

La litúrgia, com expressió de les relacions establertes per l'home amb Déu, agafa tot un seguit de gestos, expressions, paraules cants.. que l'home emplea per a relacionar-se entre sí, i és evident que també les emprarà per a relacionar-se amb Déu.

De totes aquestes activitats ara posarem de relleu la música, i d'aquesta noble activitat humana bandejarem la part que hi posa amb la veu, part nobilíssima del nostre ser, i ens fixarem en la part instrumental.

Es evident que el primer «instrument» musical que l'home ha empleat és la veu, i a poc a poc hi ha anat afegint altres elements mans, peus, espatlles, caderes... tot el cos és apte per expressar un ritme que pot ser d'alegria o de tristor, d'acceptació o de despreci....

Són nombroses les expressions musicals que trobam en la litúrgia judeo-cristiana que ens ha transmés la Bíblia. Inclús, l'autor sagrat, en l'afany de donar paternitat divina a tota cosa, ens dirà que en la descendència de Caïn, hi ha Jubal, que fou l'avantpassat dels qui toquen la cítara i el flabiol Gen 4,21. En els salms hi trobam nombrosíssimes expressions musicals, des de L'Al·leluia! Fa bon cantar al nostre Déu del salm 147, al convit d'ajuntar-hi les mans del 47, al càntic nou del 149 on s'hi han d'afegir danses (cos), tambors i cítares, o els corns, arpes, lires, tambors, danses, flautes, instruments de corda, címbals sonors i címbals triomfants del 150.

Aquesta música i aquest instruments que alegraven la litúrgia i la participació jueva, tant en el temple com en les cases i sinagogues, va passar a les celebracions de les comunitats cristianes com la cosa més normal del món. Sant Pau, en el segle I, convida als cristians a fer-ho: «moguts per la gràcia de Déu, cantau-li en els vostres cors amb salms, himnes i càntics de l'Esperit» (1). No només això, també trobam, incorporats als seus escrits, fragments d'himnes que sens dubte ja eren cantats per les primitives esglésies apostòliques (2).

Els Sants Pares i els primers escriptors eclesiàstics no escatimaren avisos perquè la música no mancàs en les celebracions per tal d'aconseguir l'ambient festós adient i la participació, d'aquesta manera, de tots, ajuntades totes les veus hi havia la resposta d'una sola Església que alabava al Senyor. Inclús comença a fer-se norma que el cant sigui una resposta agraïda i gojosa a la Paraula de Déu. Tertul·lià, que va viure dels anys 160 al 240 ens diu: «Prout Scripturae leguntur, aut psalmi cantatur, aut allocutiones proferuntur aut petitiones delegantur» (una vegada fetes les lectures o es canten salms, o es diuen alabances o es fan peticions) (3)

Sant Agustí 354-430 és potser qui més i millor, del que jo conec, ens ha parlat d'aquesta matèria tant explicant-nos com ho feia l'Església africana: «Legenti respondentes cantavimus» (hem respost al lector cantant) (4), com explicant-nos la importància que tengueren aquesta càntics en la seva conversió. Mirem-ne aquestes cites:

«Com vaig plorar sentint els vostres himnes i els vostres càntics, vivament emocionat per les veus suaus que ressonaven en la vostra esglèsia! Aquelles veus s'escolaven per les meves orelles, i es filtrava la veritat en el meu cor, i se'n despenia una embranzida de pietat, i les llàgrimes em regalaven, i jo hi trobava un bé» (5)

«Les voluptats de l'oïda m'havien captivat i subjugat més tenaçment, però vós me n'heu deslligat i alliberat. Avui, encara, ho confesso, trobo un cert aquietament en les melodies que animen les vostres paraules quan les canta un veu agradable i artitzada, no pas fins al punt d'encadenar-m'hi, ans talment que me'n puc aixecar quan vull... De fet, de vegades em sembla que els concedeixo més honor que no els convé, quan em fa l'efecte que aquestes santes paraules, en esser així cantades, trasbalsen les nostres ànimes en una flama de pietat més religiosa i més ardent que si no fossin cantades, i que tots els sentiments, segons llur diversitat, troben en la veu i el cant llurs propis ritmes, que els exciten no sé per quina misteriosa afinitat» (6)

«De tota manera, quan recordo les llàgrimes que vaig vessar en escoltar els càntics de la vostra Església en els primers temps de la meua fe recobrada, i també avui, quan em sento commogut no tant pel cant com per les paraules cantades, si es canten amb una veu pura i amb una modulació ben apropiada, reïnoec de bell nou la gran utilitat d'aquesta institució (el cant)» (7)

Podríem resseguir aquesta història, però donat l'objectiu que té aquest escrit, pens que no cal donar més passes per aquest camí i entrar en el segon apartat que ens parla de la vida conventual.

LA MÚSICA EN LA VIDA CONVENTUAL

Un dels pilars més fonamentals de la vida en el claustre és l'«opus Dei», (l'obra de Déu) i aquesta gira en torn de la lectura de la Paraula, a la qual s'hi respon cantant, sobretot en la recitació del salteri, que en un principi era dels 150 sams cada dia.

Es evident que la vida monàstica, fins arribar a la nostra Sor Clara Andreu, ha passat per molts d'estadis, i que la comunitat de Religioses Jerònimes, assentada en el nostre Serral en 1534, ja tenia completament establert un ofici diví integrat per Matines de tres nocturs, Laudes compostes per Himne, més cinc salms amb llurs antífones, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vespres i Completes a més de la Missa Conventual. Tota aquesta litúrgia, l'«Opus Dei» de les Monges, estava brufada de música, recitacions i càntics, bona prova d'això són els nombrosos llibres de Cor que hi ha en el Monestir. Eren posats en el gran faristol perquè totes les Monges les poguessin llegir i d'aquesta manera anar fent l'opus Dei.

És curiós constatar que els primers cristians, abans d'amarar llur pregària en la recitació contemplativa dels salms, com es fa avui, primer ho feren creant moltíssims himnes i pregàries de les quals nosaltres encara en resam un bon grapat: Santa

Maria, Gloria al Pare, Gloria a Déu, Baix vostre mantell, Déu vos Salve reina i mare.. Són aclaridores les paraules de l'historiador Eusebi de Cesarea 260-340 ¿Qui ignora els nombrosos cànics i himnes escrits pels fidels germans dels primers temps, en els quals canten a Crist com el Verb de Déu i el celebren com Déu? (8)

A l'antigor hi trobam, ja d'una manera concreta, formes de pregària que demanaven l'ajuda, no sols de la veu humana, sinó també dels instruments que aquelles persones podien tenir a mà, perquè el que calia, era alabar al Senyor, i era necessari no escatimar res per a fer que aquesta alabança fóra el més completa possible.

SOR CLARA ANDREU MESTRE DE MÚSICA

Quan dia 11.04.1604 Bàrbara Onofre Andreu i Malferit entra en el Monestir d'Inca, es troba amb una nombrosa Comunitat perfectament organitzada i que tenia fama de ser observant de la Regla i fidel a l'esperit monàstic que Sant Jeroni havia viscut i encomat als seus.

És una nina vivaretxa i aprenent que va obrint els ulls a tota la realitat del Monestir, i aquesta realitat entra amb força en una ànima ben disposta i llestarrona.

Professa dia 17.02.1613 i comença la seva vida activa dins la Comunitat. Vida activa que la durà a disfrutar de servir als altres, com hostessa de la casa: a servir als malalts com infermera; a gaudir de cantar les alabances al Senyor en el Cor; a meditar el que canta i el que llegeix. Meditació que la du a entendre i a comprendre moltes de les coses del Breviari i de la Bíblia, de manera que quan és elegida Priora Sor Magdalena Serra (1619), Sor Clara és destinada a ensenyar a cantar, llegir i escriure a les novícies.

Aquest càrrec es veu que fou durador en la vida de Sor Clara, doncs quan dia 22.08.1627 el Dr. Pere Antoni Baró, enviat pel Sr. Bisbe de Mallorca, don Baltasar de Borja 1616-1630, fa una investigació sobre la vida de Sor Clara, Sor Maria Trobat, Mestre de Novícies, li conta: «Mes altre dia, dins l'Octava de Sant Llorenç, no este any (1627), portant lo compás en el Cor, quan se cantava la missa, s'arrebata per un bon espai amb lo bras alt, i després tornà en sí (9).

La sensibilitat de Sor Clara per la música no quedà només en la música litúrgica que dia a dia es cantava en el Monestir, entrà també en el que podem dir música religiosa, doncs aleshores es cantaven per Mallorca tot un seguit de músiques que ajudaven a estendre l'obra poètica de Teresa de Jesús, i Sor Clara les sabia, les cantava, les ensenyava a les monges i gaudia de sentir-les cantar, com en ho fa entenent Sor Gertrudis Fiol en la sobredita informació»: Més sé que en altra ocasió que la dita Sor Clara estava treballant pel Convent amb altres Religioses, no sé què cosa de pasta, digué també que li fessin mercé de cantar algunes cobletes gallardes i demanant-li les religioses què volia que cantassen, si volia que cantassen les cobles de Sta Teresa, o les que diuen Vuestros somos Christo, o altres, i ella respongué que

cantassen les que voldrien, i cantant les religioses començà a plorar.. i esto lo sé perquè lo he vist» (10).

Cal dir que els salms preferits per Sor Clara eren el 89 «Misericordias Domini», i «Quan dilecta», el 84, perquè moltes vegades gaudia de cantar i de sentir cantar, com ens en donen molta constància les doblredites informacions.

Tot el que sabia Sor Clara ho havia après en el Monestir, car hi havia entrat als 7 anys, i la música que sabia, també l'havia presa en el Monestir. No he trobat cap dada, anterior a Sor Clara, referent al Mestre de Cant, i sí posteriors. Crec que caldrà investigar-ho, perquè no hi ha cap investigació exhaustiva feta, sí que sabem que al Monestir hi havia un orgue, i sens dubte hi havia qui el sonava, i és evident que hi havia ciència musical a la casa, de la qual en participà Sor Clara i a la qual va contribuir Sor Clara.

Les notícies del Mestre de Cant que tenim, per ara, són de dia 11.10.1629 que es paguen dues lliures «Al Mestre de Cant per lo que ensenya a les Monges». L'any següent, dia 21 d'Octubre n'hi paguen tres. L'any 1641 ja n'hi paguen cinc en el mes de Febrer: «per son treball d'ensenyar les Monges» (11) si bé en cap cas ens donen el nom. Seria un Clergue? Jo diria que sí. Dia 13.08.1707 les Monges paguen sis sous» per la Caritat de dos misses per el Mestre de capella de esta vila qui és mort, anima eius requiescat in pace» (12), però això és feia sempre que hi havia un capellà mort a Inca, com ens ho explica aquesta nota del mes de Desembre del mateix any 1707: «Havem pagat sis sous per Caritat de dos misses de un capellà del Comú qui és mort i tenim obligació de fer-li dir dos misses» (13)

L'ORGUE DEL MONESTIR

Per a nosaltres avui un orgue és un moble d'esglèsia., emprat a la litúrgia, i a Mallorca, estam acostumats a trobar-ne en totes les esglésies. Historicament hem de dir que els orgues començarem, petits i rudimentaris, a extendre's a Occident, a partir de l'obsequi que l'emperador bizantí Constantí Coprònim fa l'any 757 al rei franc Pipí. Son fill, Carlemany, l'any 812, en féu construir un altre seguint el model que havia rebut d'Orient, i cal dir que les notícies que tenim d'aquest aparells ens parlen d'uns instruments petits i rudimentaris. Tenen d'una a dues octaves, són transportables i més destinants a festes cortesanes que a cap altra cosa(14).

Tira tira l'orgue anirà creixent i assentant-se en les noves esglésies que es construeixen. Així l'any 826, Lluís el Pietós, en fa fer un per a la Catedral d'Aquisgrà. Ben aviat la d'Estrasburg també té el seu i en el segle següent ja trobam que a Winchester ja n'hi ha un que té 400 tubs, 26 manxes que necessiten 70 homes perquè funcionin, 2 teclats de 20 tecles cada un, que també necessitaran un organista cada un, qui haurà de botar d'una tecla a l'altra, perquè les tecles, vertaderes palanques, sols es podem moure amb els peus.

Ja s'havia albirat una nova tècnica Dirigir-la a la música, emmagatzemar aire, fer-lo sonar mitjançant diferents tubs... S'ha començat. Ara, tira tira s'anirà perfeccionant la cosa, tant en els tubs: diferents aleacions i tamanys; com en els mecanismes que permetran reduir les palanques i fer-les aptes per a ser manejades per un sol home, i controlades pels dits de la mà. S'ubicaran en les noves esglésies que es van aixecant, i es veurà que són uns instruments ideals per anar omplint de sonoritat les àmplies naus, que aixopluguen un poble, que cerca Déu en cada una de les coses de la vida.

A Mallorca sabem que l'any 1313 ja hi havia un orgue que funcionava en la capella reial del palau de l'Almudaina (Capella de Sta. Anna), i al final d'aquest segle, l'any 1391, sabem que a Pollença, mossén Vicenç Ferrer, també en tenia un. Els artesans mallorquins dominaven la tècnica de la fusta i el metall, per això suposam que també eren diligents en la construcció d'orgues, perquè veim que van funcionant en totes les esglésies que es van aixecant en la geografia illenca.

Trobam que quan l'any 1563 el Bisbe Dídac Arnedo 1561-1572 visita Inca es troba que en la parròquia hi ha un orgue, i el prevere Bartomeu Duran, és l'organista. Sembla que un altre prevere, d'origen inquer, Mn. Antoni Ferragut, vol venir a viure a Inca i gaudir del benefici d'organista que ja hi havia fundat en la nostra parròquia, el Sr. Bisbe precisa que s'haurien de fer unes oposicions i ell ja decidiria qui era qui tocava millor l'orgue, i per tant qui obtendria l'esmentat benefici. Aquesta notícia inquera és ben primerenca referent al benefici de l'orgue, doncs ens diu que el Benefici de l'orgue ja havia estat fundat pels nostres Jurats, com també que en la parròquia ja hi havia un orgue que solemnitzava les funcions litúrgiques dels nostres avantpassats.

D'aquest temps també és una altra notícia de caire musical i de signe contrari. La nostra gent gaudia de fer sonar unes trompes «buccine», ens diu la font llatina, que erem empleades a la plaça del poble per a fer festa i encalentrir la gent per a la gresca. N'hi havia qui pretenien que aquestes trompes entrassen a l'esglèsia, i el Sr. Bisbe, en aquest cas el seu delegat el Dr. Foncilles, s'hi oposa, i amenaça, dia 16 de Setembre de 1570, amb l'excomunió canònica, si aquestes trompes toquen dins l'esglèsia.

Cal dir que en tota aquesta documentació no he trobat cap dada de que en el nostre Monestir hi haguera un orgue, i això que en la visita que fa a Inca en el mes de Desembre de 1564 ja hi trobam més coses de l'esglèsia del nostre Monestir. Diu que hi ha els altars: Major, de la Mare de Déu, de la Passió, i del Sant Crist, com també que passa revista al calze, corporals, el Cor, llibres, dormidors i a totes les coses del Monestir que calia visitar, però no parla que hi haja cap orgue, com ho havia fet en la visita de la parròquia. Més bé ens parla, en la visita de l'any 1572, de la pobresa del Monestir, davant la proposició que li fan els capellans de la parròquia, de llevar el bacinet de les ànimes, que perquè havia estat a l'esglèsia del Monestir, quan aquest temple feia les funcions de parròquia, seguia estant-hi. El Sr. Bisbe troba que hi pot seguir estant degut a la pobresa del Monestir.

Deia que els artesans mallorquins coneixien l'art de la fusta i del metall, però pens que no n'hi havia gaire que es dedicassin, en el segle XVI, a l'art dels orgueners, doncs malgrat hi haguera orgues a la major part de les parròquies illenques, he trobat una nota ben curiosa de 1592, degut a la negativa que dóna Mestre Joan Gaspar de no voler repassar l'orgue de La Seu, es crida al Mestre B. Daguna de Muro, perquè faci la dita feina (15). Cosa que ens diu que a Ciutat no n'hi havia gaire, o els qui hi havia no eren de massa confiança, i que a la Part Forana tampoc n'hi havia gaire, perquè anaren prou enfora, en aquell temps, per a trobar un Mestre capacitat per a fer una feina d'aquestes.

L'orgue que actualment hi ha en el Monestir és de 1694 (16) i per ara aquesta notícia ens ha arribat per aquests tres documents:

«Als 27.10.1694 Andreu Cirerol, procurador del Convent, féu políça en taula de 200 lliures a Sebastià i Damià Caymaris per compliment del fer del Orga del dot de Sor Drussiana Vanrell i estes són aplicades per 16 lliures cens de nombre de les mateixes 34 lliures 10 sous fa dit Señor Vallespir dit dia al primer de Febrer» (17)

«Novembre 1694. Havem pagat docentes lliures per acabar de pagar l'Orga i en costa sicentes-cinquanta lliures, Monseyor Il.lustríssim i Rdm. D. Pedro de Alagon, Bisbe de Mallorca, ha donat llicència que posassem en dit orga el dot de Sor Maria Torrens que són 450 lliures i docentes lliures que ha pagat el Convent, i així van fora 200 lliures» (18)

«05.12.1694 es paguen 3 lliures, 15 sous per feines que ha fetes amb el seu bestiar, a Mestre Antoni Punta, ha traginat verema i el viatge de l'orgue» (19)

De la lectura d'aquestes documents podem dir que els Mestres Orgueners que fabricaren l'orgue són els germans Sebastià i Damià Caimari l'any 1694. Cal dir que en aquesta família orguenera també hi hem d'afegir un altre germà. En Miquel, qui l'any 1671 treballava en la construcció de l'orgue del Convent de Sant Bonaventura de Lluçmajor. A Inca també ens deixaren el de Sant Domingo. De les seves mans també sortiren els de Fornalutx (1678); el dels Dominicans de Manacor (1690); el de Sa Pobla (1690). A Ciutat hi plantaren el de la parròquia de Sant Nicolau i el del Convent del Socors que també es solen datar l'any 1690, però com he dit en la nota 16 crec que no es té la data precisa.

La forma de pagament que empraren la Religioses és completament normal en les Institucions Religioses. Pagaren dels diners que tenien, les dots de Sor Maria Torrens i una part de la de Sor Drussiana Vanrell i el preu total fou de 650 lliures, i donat que aquests diners tocaven donar uns rèdits que bastassin per alimentar aquestes religioses, s'ha de demanar permís al Sr. Bisbe, i així ho feren les Religioses, com consta en les notes.

He de dir que aquest orgue que fabricaren els germans Caimari i que fou transportat i montat en el Cor del Monestir l'any 1694, no era el primer que hi hagué en el Monestir, doncs he trobat un grapat de despeses fetes abans. M'haguera agradat trobar el contracte, que sens dubte d'una manera o altra feren les Monges i els orgueners, però cercant entre els notaris que aquells anys feinejaven pel Monestir, no he pogut trobar cap document que les relacioni amb la família Caimari. Pens que això ens haguera especificat el què hi havia en el Monestir i com seria empleat en el nou orgue que projectaven.

Les notícies anteriors a l'orgue actual són aquestes:

1638 En els mesos de Maig i Juny hi ha diferents despeses per aigua cuita, i dia 7 de Juny es gasten «quatre sous per una ajuda per lo horga» (20). Dia 30 de Juliol, festa dels nostres Patrons, es paguen set sous per lo orga (21) Dia 4 d'Agost es paguen vuit sous per tatxes per lo orga, i dia 6 es paguen vint sous a Mestre Lluch per feina que ha feta a lo orga i catorze sous per los ferros de les manxes (22). Cal dir que aquest Mestre Lluch era el fuster de la casa i que a més de cobrar per les obres fetes a l'orgue, també treballava a portes, finestres, taules, a la sínia... He de dir que també entre les entrades del Monestir, aquest mateix any, reben un "donatiu" de 4 sous per lo orgue».

De l'any 1639 sabem que dia 21 de Juliol es pagaren "vint-i-vuit sous per los canons de la cara de lo orga» (23). I l'any 1640 trobam que dia 7 de Març es paguen «quatre lliures nou sous a Mestre Lluch, fuster, per la feina que ha feta a lo orga, mes he donat a Antoni Martorell per dita rahó quatre raials de vuit i és a compliment d'ell i son cunyat» (24)

L'Orgue està assentat en el Cor del Monestir, al bell mig de la barana. Té un teclat d'octava curta compost per 45 teclcs. El secret fa 167 x70 cm. A la mà dreta té aquest registres: Baixó 4', Tolosana II, Simbalet III, Quinzena 2', Tapadet 4', Octava 4' Flautat 8'.

A la mà dreta té: Clarí 8', Tolosana III que se repeteix en cada un dels homònims de la ma esquerra(25)

De després de 1694 tenim aquestes notícies:

20.05.1697 Havem pagat tres lliures a Mestre Sebastià Caymari qui ha reparat l'orgue» (26)

1710 Mes de Desembre: es paguen tres sous per l'adob d'un canó (28)

14.12.1730 es paguen 5 lliures, 13 sous i 4 diners a l'organista Agustí Navarro pel treball que ha prestat en trempar i espolsar l'orgue.

03.01.1748 Entrà per religiosa de Cor Sor Antonina Anna Cathalà i Fiol, filla de Joan i Margalida, habitants d'Inca, i el Capítol determina que sia alliberada de los gastos d'aliments i de roba, que s'acostuma a dur al Convent, per tenir l'habilitat de tocar l'orga.

Per ara és l'única notícia que tenim de les organistes de la Casa, sens dubte en sortiran més, però és una demostració que la Comunitat valorava aquesta habilitat musical, considerant-ho una aportació adient i necessària pel Monestir.

Potser la notícia més important és la referida al nou registre que l'any 1872 posà a l'orgue el capellà Mossèn Bartomeu Reynés (28)

Quan els esmentats organistes Reynés i Mulet visitaren el nostre Monestir, veiren tot d'una que els registres Baixó 4' i Clarí havien estat afegits a la feina original dels germans Caimari, la Crònica de la casa ja ho havia especificat en aquest any de 1872.

Pere Fiol i TORNILA

NOTES

- 01.- Col. 3,6
- 02.- I Tim, 3,16; 6,15-16; II Tim 2,11-13
- 03.- De Anima 9,4
- 04.- In psalmum 40, enarratio
- 05.- Confessions. Llibre 9, Capítol 6 plana 215 de la traducció de Miquel Dolç, en *Clàssics del Cristianisme Vol 9 Barcelona 1989*
- 06.- Ibidem, Llibre 10, Capítol 23, 49, plana 265
- 07.- Ibidem, N° 50, plana 266
- 08.- Eusebi de Cesarea, *Historia Eclesiàstica*, vol 28 Apud Martimort: *La Iglesia en Oración*. Herder, Barcelona 1964 p. 848
- 09.- Arxiu del Monestir: Informació dada per moltes de les Religioses.. Plana 18 de la Transcripció feta per Mn. Pere Fiol i Tornila.
- 10.- Ibidem plana 31
- 11.- A.M. Clavariat 1638-1641 foli 66
- 12.- A.M. Clavariat 1707-1710 foli 38
- 13.- Ibidem foli 44
- 14.- Arnau Reynés i Florit i Pere Fiol i Tornila «Orgues i Música a Muro». Muro 1994 hi ha un extens capítol que parla d'aquesta història.
- 15.- Arxiu Fortesa. Centre de Recerca. Sineu
- 16.- L'Enciclopèdia de Mallorca, quan parla dels orgueners Caimari data el nostre orgue l'any 1671. No sé d'on han tret aquesta dada, la documentació que he trobat ens dona aquesta altra.
- 17.- Arxiu del Monestir. Llibre de compres i rahò del Prioritat de Sor Euphasia

- Palou qui comença als 14 Juny 1693 y ha finit als 14 Juny 1695. Foli 6 regirat
- 18.- A.M. Clavariat 1692-1695 foli 94 regirat
- 19.- Ibidem, foli 98
- 20.- Clavariat 1638-1641, foli 28
- 21.- Ibidem, foli 31
- 22.- Ibidem, foli 31
- 23.- Ibidem, foli 43
- 24.- Ibidem, foli 52 regirat
- 25.- Està a punt de sortir un estudi sistemàtic dels orgues mallorquins fet pels organistes Arnau Reynés i Antoni Mulet on es descriu minuciosament el nostre orgue.
- 26.- A.M. Clavariat 1695-1698, foli 76 regirat
- 27.- A.M. Clavariat 1710-1713, foli 57 regirat
- 28.- A.M. Crònica, plana 19

Comunicació d'

ANTONI MULET I BARCELÓ

"Llista cronològica de
Mestres Orgueners que
han treballat a Mallorca
fins a 1935"

PERE ROSSELLO a. «SABATER» La Seu 1328-34

ANTONI MERCADER, Pre. Ben La Seu 1389,1342
Llucmajor 1414
(examinador de l'orgue de Pere Granyena)

JOAN (de) MAYOL, organerius A.R.M. 1402
Magister organorum A.R.M. 1469
civitatis Maiorice

RAIMUNDUS PALAU, Magister construendi
organa civitatis majoricensis Sta. Aina (rellotge) 1412

RAMON de MALLORCA (el mateix?) Olite (Navarra) 1427
(O.N. per la capella reial)

Mn. PERE GRANYENA, Pre Llucmajor O.N. 1414
Castelló d'Empuries 1419
Saragossa (dominics) 1419
Ogue pel rei de Castella 1427
Orgues pel rei Alfons V (València): 1428
- dos orguens petits
- orguens grans
- los de les musetes

RAMON RAMIS Llucmajor 1414

POROT COMES, habitant de la Ciutat de Mallorca
Inca O.N. abans 1419
contracte Pollença O.N. 1419

JOAN de FAMZ Palau Reial 1446

JAUME FEBRER, natural de la Ciutat de Mallorca
contracte d'aprenentatge amb Joan Ximenez Garcés, Aragó 1476
Sant Domingo (Ciutat) 1491
«mestre Jacme» La Seu 1494
Manacor 1494
Muro 1495
La Seu (manteniment) 1498
Manacor (retaule) 1499
«Jaume» Soller (primer orgue) 1499
Palau Reial 1506
Barcelona» Sta. Caterina (dominics) 1510
La Seu: Carta del Cabildo a Barcelona 1516

Carta dels Jurats a Barcelona 1516

ESTEVE SANXO Manacor, organista 1510

La Real, O.N. 1510

(«ab tres mutacions»)

La Seu, orguener 1517-39

Sant Jaume 1520

Sant Miquel 1520

Santa Anna 1529,1535,1541

La Seu, organista 1551

(antecessor de Joan Gaspar Roig)

JOAN GASPÀR, fuster i mestre d'orgues, Barcelona 1510,1513

GASPÀR ROIG, fill de l'anterior Sant Nicolau 1536

(+1565)

Porreres O.N. 1538

(segons V.P. 1578 «ab tres registres i sos temblants»)

Sant Francesc O.N. 1539, 1543

La Real 1544

La Seu, orguener 1541, 1543, 1546, 1554, 1556, 1558

Soller, parròquia 1545

contracte Llucmajor O.N. 1549

Lluc O.N. 1554

Lluc 1554, 1555,1557

Sta. Eulàlia: benefici 1562

JOAN GASPÀR ROIG, fill de l'anterior

casat amb Caterina Cirer

Santa Creu, acaba l'orgue del seu pare 1565

Lluc, 1576, 1581

La Seu, organista 1567, 1575, 1577, 1578, 1580, 1581

Campos, ven un orgue 1578

Alcúdia 1581

Binissalem 1581-1594

Felanitx 1582

Pollença 1582

Soller, convent 1588

(primer orgue)

La Seu 1592

Felanitx 1598, 1601, 1602

Mn. JERONI ROIG, Pre (+1652) La Seu, organista 1602

(fill de l'anterior)

Lumbier (Navarra) O.N. 1606

Tolosa (Guipuzcoa) R. 1607
 Ujué (Navarra) R. 1608
 La Seu, absència organ 1611
 Larraga (Navarra) O.N. 1613
 Irún O.N. 1613
 Sigüenza, catedral: 1613-14
 (Restauració, realejo i O.N. per la tribuna de l'altar de S. Pascual)
 La Seu, organista 1620,1621
 Lluç 1625
 Examinador opositors al Ben. d'organista Sta. Eulàlia 1633
 (començat per Joan Ferragut) Artà acabar orgue 1633, 38, 41
 Aigües, ven estany 1648

 P. Fr. FELIP JACOB del Socors Soller, parròquia 1591, 95

 COSME JENER, contractat com a fuster per Gaspar Roig 1539
 (amb la condició de casar-se amb sa filla Elisabet)
 fuster i orguener La Seu 1562, 1575
 fuster organista Manacor 1562

 MATEU GILABERT Sineu 1568

 Mn. JOANOT D'OSONA Valldemossa 1575
 (de la vila de Muro)
 Lluç 1579, 1599
 Alcúdia, parròquia 1581
 «trempar y espolsar ciscun any»
 La Seu 1592
 Muro 1592
 Inca? O.N. 1595
 Soller? parr. 1598,1610
 comença O.N. Alcúdia, parr. 1595-1600

 PAU ESTADA, nebot de l'orguener Salvador Stada.
 (+ a Barcelona 1599)
 casament a Barcelona 1596
 Sineu O.N. 1600
 S. Jeroni O.N. 1600,1632
 La Seu 1600, 07, 09, 10, 20
 S. Domingo, Ciutat O.N. 1603
 Sineu, organista 1629

 JOSEP JULIA La Seu 1645

 Germans BARRERA (GUILLEM I PERE) Alcúdia, convent 1603

GUILLEM BARRERA, fuster i organ. Alcudia, parròquia 1604
examinador treball Pau Estada La Seu 1609
Soller, parròquia 1610
Ciutadella, S. Francesc 1614
Ciutadella, Catedral 1636
Algaida O.N. 1647-48
Artà, convent ?

JOAN FERRAGUT, «fuster del orga» Artà, parròquia 1628-36
(+ 6 Set. 1636)

Fra ANTONI MORLA, carmelita Poreres, adob 1636
Inca, parròquia 1640

Pare GUILLEM LLITRA dels Socors La Seu: suplent Je. Roig 1609
Ciutadella, catedral 1622
S. Jeroni, Ciutat 1645
tocar orgue Alcudia 1694
Fra Alemany Soller, parròquia 1661
Un frare rel. del St. Esperit Fornalutx i Soller, pa. 1668

Fra VICENÇ PIZA, organista de S. Domingo (+ 18 Set. 1677)
Sta. Eulàlia: Examinador opositors 1633
Algaida: Peritatge 1648
Sineu: Dictamen 1650
Convent de Jesús O.N. 1653-54
Artà (amb Miquel Caymari) 1655-58
Binissalem (amb Miquel Caymari) 1658
Binissalem 1660, 1663
Alcudia: Peritatge o. M. Caymari 1661
La Seu: Orgue Major 1663, 65
Manacor 1670
La Seu: Orgue del Cor 1676
Sant Domingo: Orgue del Cor O.N. ?

Fra PERE GENOVART de Sant Francesc La Seu 1685

MIQUEL CAYMARI, fuster Artà, parròquia (amb Fr V. Pizà) 1655
Binissalem (amb Fr. V. Pizà) 1658
Alcudia, peritat per Fr. V. Pizà 1661

JOAN CAYMARI Lluçmajor, convent O.N. 1671
«Caymari qui fa orgues» La Seu: Acabar Cadireta 1677
Caymari Sant Jeroni, Ciutat 1680, 92

DAMIA i SEBASTIA CAYMARI Alcudia, parròquia 1678-81

DAMIA CAYMARI

(*1640+1712) Sant Jeroni, Ciutat 1682

DAMIA i SEBASTIA CAYMARI Sineu O.N. 1684

Lluc O.N. 1685-93

Soller 1686,88

Sa Pobla 1690

Santa Creu 1693

(ven un orgue petit i es queda els tubs del vell)

Sant Bartomeu, Inca O.N. 1694

Sant Nicolau O.N. ?

SEBASTIA CAYMARI Artà, parròquia 1695

(*1651+1723)

DAMIA i SEBASTIA CAYMARI Petra O.N. 1695,96,97

Felanitx O.N. 1696-99

SEBASTIA CAYMARI Sant Bartomeu, Inca 1697

DAMIA i SEBASTIA CAYMARI Artà, parròquia 1697

Socors contracte O.N. 1702-04

Artà, Sant Salvador O.N. 1701

Sant Domingo Inca O.N. ?

JAUME CAYMARI La Mercé 1699

Inca, parròquia, adob 1700

Sa Pobla, adob 1700

DAMIA CAYMARI Mon. Olivar, manxes noves 1704

«los dos mestres Caymaris» La Seu 1704

SEBASTIA CAYMARI Artà, parròquia 1717

DAMIA CAYMARI II Sa Pobla O.N. 1717

(*1692+1767)

SEBASTIA CAYMARI II

«i dos fills seus» Santa Clara 1726

JAUME i BAPTISTA CAYMARI Llucmajor, convent 1730

JAUME i DAMIA CAYMARI La Seu 1734

CAYMARI Sant Francesc: trasllat Orgue Major 1741
Sant Francesc: Orgue capella S. Miquel 1742

DAMIA CAYMARI II Santa Maria 1742, 43,46,47, 58

(sustituïnt Lluís Navarro)

Algaida, adob 1745, 53

Felanitx, convent O.N. 1753-1755

Convent de Itria O.N. 1753-1755

Sineu A. 1754

Fornalutx 1756

Santa Creu comença O.N. 1760-67

(acabat per Pere Josep Bosch)

P. Fra JOSEP VINYES, religios carmelita

Soller, parròquia 1711

(trasllat de l'orgue de l'esglèsia vella a la nova)

JOSEP BOSCA La Mercé O.N. 1718

Fra BARTOMEU TRIAY, trinitari natural de Menorca

(probable autor d'un tractat d'orgueneria)

Ciutadella, Catedral 1666

València, Corpus Christi: orgue de les Salves R. 1671

Cullera (València) O.N. 1674

Barcelona, Sant Jaume R. 1680

Girona, S. Domingo O.N. 1681-84

Girona, Catedral R.A. 1681-84

Vich, La Pietat O.N. 1682

Barcelona: Mon Sta. Elisabet O.N. 1688

Sitges O.N. 1696-97

Sant Francesc Mallorca O.N. 1702

Mon. La Concepció» O.N. ?

Mon. Montserrat O.N. 1699-1707

Sant Justí de Mediona O.N. 1710

Monestir de Ripoll 1710

«un religiós» Artà, Sant Salvador i parr. 1710

«un religiós de Sant Francesc perito» La Seu 1733

AGUSTI NAVARRO S. Jeroni Inca 1730

(«trempar y espolsar»)

La Seu 1730

LLUIS NAVARRO Sant Domingo Pollença O.N. 1732

(fill de l'anterior)

La Seu: plans 1733

Soller, parròquia 1734

Porreres contracte O.N. 1734-37

Campanet contracte O.N. 1735-38

Sta. Maria contracte O.N. 1737

(acabat per Damià Caimari II)

Fra MIQUEL CIFRE, trinitari Lluç 1785-87

Santanyí, afinar 1791

Bunyola 1793

Felanitx, S. Salvador 1799

MATEU BOSCH i SALVA Campanet: ven post 1736

(*1709+1751)

Manacor O.N. 1743

Sencelles O.N. 1746

Sant Jeroni Ciutat O.N. 1746,51

Santa Magdalena Ciutat O.N. ?

PERE JOSEP BOSCH i SALVA Selva O.N. 1750

(*1714+post 1792)

Alaró O.N. 1758

Muro O.N. 1761

Campos, convent O.N. 1763

Santa Creu post 1767

Sant Francesc (amb Jordi) 1771

Muro, convent trasllat 1771

La Seu, Pla Orgue Major 1772

La Seu, Orgue del Cor R. 1772

La Seu, Orgue Major R. 1789,1790

JORDI BOSCH i BERNAT (VERI) Sta. Maria 1754,58, 65

(*1739+1800)

La Seu (vol vendre un orgue) 1762

Binissalem O.N. 1762,66, 69, 71

Sant Domingo, Ciutat O.N. 1762

Felanitx A. 1770

Algaida A. 1770

Sant Francesc A. (amb P. Josep) 1771

Madrid: Palau Reial (O.N.) 1772-78

Sevilla: Catedral O.N. 1779-93

GABRIEL THOMAS i ESTARELLES

(* Bunyola, 1762+Palma, 1836)

La Seu O.N. 1793, 1797, 1821, 1831

Campos, convent A. 1805

S. Joan contracte O.N. 1811

«orgue enmig del cor»

Pollença O.N. 1813

Inca, parròquia O.N. 1816-32

Campos, convent, desmuntar 1822

Buger, trasllat 1822,23, 24, 35

Campos, convent O.N. post 1823

Costix 1835

(trasllat de l'orgue de S. Jaume)

Llubí O.N. ?

Socors: secret nou O.M. i Batalla ?

LUDWIG SCHERER Lleida, Seu Nova 1773

S.Joan de Valls, arxiprestal 1776

El Vendrell: S. Salvador 1776

Maó: Convent del Carme O.N. 1782

Seu Ciutadella (informe) 1783

(la Seu: es troba a Mallorca) 1785

Maldà, S. Martí 1790

Maó, Convent de Jesús O.N. 1794

Soller, parròquia O.N. 1798

Lluc 1801

Santa Eulàlia Ciutat O.N. 1804

ESTEVE FONT Sa Pobla 1815

(Batalla, Contres i secret)

GUILLEM PUIG i GARCIES Santa Clara trasllat 1830

(*22 Des 1796+18 Juny 1875)

Santanyí 1837

(trasllat de l'orgue de S. Domingo)

Sant Joan 1848

(trasllat de l'orgue del S. Esperit)

Algaida 1874

JOAN PUIG i CALDES, fill de l'anterior

(* 30 Set. 1823)

Campos, parròquia desmuntar 1864

La Missió 1868

Algaida 1873,74

Muro, parròquia 1875,77, 79, 80

La Seu (quasi cada any) 1868-1905

MATEU PUIG i CALDES, germà de l'anterior
Sta. Magdalena(afinar) 1868
(el seu fill regala un orgue a Sta. Clara)

BENET PONS i PONS, de Menorca Soller, parr. afinar 1858

VICENÇ ARBONA S. Joan 1879

NICOLAU ROTGER La Mercé A. ?

ANTONI PORTELL i FULLANA La Seu 1836, 37, 39, 40

(*Llucmajor 1806+América 1867)

Porreres(compondre) 1838

La Seu 1842,43(A.), 45, 46, 47, 48

Artà S. Salvador (adob) 1839

Sta. Eugènia O.N. 1840

Sant Jaume O.N. fecit 1837,40, 53, 64

Campos parròquia A. 1849,1855

Artà, parròquia O.N. 1850

Randa O.N. (328 lliures) 1852

Sarracó O.N. 1853

Binisalem O.N. 1854

Puigpunyent O.N. 1854-55

Petra, convent O.N. 1855

Mancor O.N. 1856-57

Albarracín (Terol) Catedral 1858

La Puresa Ciutat O.N. 1859

Maria de la Salut O.N. 1860

Deià O.N. abans de 1861

Canarias catedral 1861

Ariany O.N. 1861

Montision, capella S. Alonso O.N. 1866

Lluc O.N. ?

ANTONI PORTELL i PETIT, fill de l'anterior

La Seu 1863,67

Muro 1866

Estallencs O.N. 1865

Fornalutx O.N. 1871

Lloseta O.N. ?

Algaida (baixons-Clarins) ?

Pollença, parròquia (Batalla) ?

Sencelles (Baixons-Clarins) ?

JULIA MUNAR i PUIG Moscarí O.N. 1869-73,1876

(*Llucmajor 1848 + Felanitx 1925)

Alqueria Blanca O.N. 1871-89

Santanyí 1873,85, 86, 88

Felanitx, conv. O.N. 1873, 75, 84, 89, 90

S. Joan O.N. 1873-77, 82-84, 89, 97, 1901

Buger 1876

S. Felip Neri, Ciutat O.N. 1876

Galilea O.N. 1877

Andratx O.N. circa 1880-91

Sineu Concepció O.N. 1882

Sa Pobla 1881-85

Pina O.N. 1871,80,86

Capdepera O.N. circa 1889

Felanitx parròquia R. 1892-93

Establiments O.N. 1893

Alcúdia O.N. 1896

Campos, parròquia 1898

Soller, parròquia A. 1900-10

Sant Francesc: trasllat o. cor 1904

Sineu, convent: trasllat 1905

La Seu R. 1909

Oriola (València) Jesuïtes 1909

Sant Jeroni Ciutat (trasllat) 1910

Sant Francesc R. circa 1909,10

Socors R. 1910

Pollença parròquia O.N. 1914-21

Soller, convent 1912

La Seu manteniment 1904-21

Caimari ?

S. Nicolau O.N. ?

Sta. Creu O.N. ?

S. Miquel ?

Solleric O.N. ?

MIQUEL CARDELL Porreres (amb fill i nebot) 1891

(*Llucmajor 1839)

Lloret 1892

Artà, convent O.N. 1893

Sineu, parròquia ?

ANTONIO CARDELL i OLIVER Muro, parròquia 1892, 94, 98,1902,6,8,13,25

Artà, Sant Salvador O.N. 1894

Estellencs 1904

Mancor 1906

Fornalutx R. 1904,07
 Calvià O.N. 1910
 Lluçmajor 1912
 (trasllat de l'orgue de Sta. Eulàlia baix la direcció del P.M. Cardell)
 Sta. Clara (trasllat i R.) 1914
 Porreres S. Felip de Neri O.N. 1915
 Sencelles 1919
 Consell 1922
 La Seu 1923-24
 Ariany O.N. 1926
 Campanet: trasllat ?

Mn. Bartomeu Bosch i Caldentey Seminari Vell O.N. 1934-35
 (*Manacor 16-1-1897+Palma 2-12-1968)

Jaume Elies Arasa Es Molinar 1935
 (*Barcelona 3-3-1894+18-8-1986).

Antoni MULET i BARCELÓ

Comunicació de

RAFAEL JUAN MESTRE

(1908-1989)

"Los Organos de Lluc"

Es el órgano un ingenio complejo, por el que se ponen a la mano del pulsador los sonidos de tubos de madera y metal, producidos por insuflación de aire desde un émbolo a recipientes de agua-hidráulico-, o desde fuelles o ventilador-neumático-, a un depósito distribuidor, llamado secreto.

El órgano hidráulico y el neumático entraron tempranamente en la Historia. Díganlo si no los Ktesibios, Vosios, Vitruvios y Herones..., que nos dejaron descrito el hidráulico, cuyo mecanismo a pesar de ello no pudo ser enteramente poseído en siglos posteriores, de suerte que hasta el siglo XIX no se logró de él una satisfactoria reconstrucción.

En un principio fueron los órganos usados preferentemente para dar realce a las solemnidades profanas; no por ello dejaron de ser admirados por autores cristianos, como Tertuliano quien veía en el órgano un símil del alma humana: una en esencia, múltiple en operaciones; como Prudencio, a quien las voces del órgano daban la sensación de himno a Cristo. (Apéndice I, 1 y 2).

El Oriente y el Occidente se deleitaron con las voces del órgano y paulativamente fueron dándole entrada en el recinto sagrado de los templos; pero las invasiones de los bárbaros acabaron con ellos relegados al mundo del olvido.

Así, cuando el emperador de Constantinopla Constantino Coprónimo ofreció uno en regalo al rey franco Pipino en 757, fue este órgano la gran novedad en la corte. También Carlomagno recibió en su día igual regalo del emperador Miguel Rhangabe, y prendóse tanto de sus efectos que llamó a maestros griegos para que le fabricasen otro y crearan en sus dominios escuela de organeros.

Los textos literarios que de tales órganos nos hablan, hácenlo con expresiones de alto énfasis retórico: reflejo de la admiración que suscitaban.

«... rugitu quidem tonitruī boatum, garrulitatem vero lyrae vel cimbali coaequabant». (Apéndice I,3.)

Su mugido reproducía el sordo murmullo del trueno y sabía imitar el leve punteado de la lira o el sonoro batintín del cimbaillo.

Ya siglos antes Casiodoro, comentando el salmo 150, había escrito que en el órgano los dedos de los maestros, pulsando unas como lenguas de madera, producían *grandissonam et suavissimam cantilenam*: una música, tan pronto grandiosa como dulcísima. (Apéndice I, 4).

En Mallorca pudo haber órganos durante la dominación bizantina; más nada sabemos. En La Edad Media no hemos de hallarlos hasta después de restituida la Isla a la fe cristiana. Tal vez no aparecerán en los documentos hasta el siglo XIV.

El primer órgano, del que por ahora se tiene noticia, es el de la capilla de la Almudaina. Unos treinta años después, el Cabildo de la Catedral compró a P.

Rosselló; y con éste debieron pasar hasta que los canónigos determinaron comprar otro, grande, para el cual se hicieron suscripciones públicas los años 1478 y 1482. Pudo ser inaugurado el 6 de Enero de 1497 (1).

Mirando a vuelo de ojo lo que otros han escrito, podemos añadir que en Pollença, el año 1391, aparece un órgano de propiedad particular del presbítero Mn. Vicens Ferrer, quien el 20 de Febrero de dicho año hace donación del mismo a la priora y monjas del Puig, sin más limitación que sus omnímodas voluntades. (2)

En el siglo XV vemos mencionados los órganos de Lluçmajor y de Manacor: el primero, fabricado por Pedro Grayana y pulsado en 1415 por un tal Gallardet, por Mn. Pedro Barcelona en 1450, por Mn. Gabriel Ferrer en 1453, y por el clérigo Miguel Thomàs en 1497, (3); el segundo, acabado en 1494 por el mestre de orgues Jaime Febrer y reparado en 1510 por el maestro Esteban Sanxo. (4)

En la capilla de Santa Maria de Lluc entraría el órgano después de instaurado en ella el primer priorato de canónigos regulares de San Pedro, en 1456, obligados al oficio coral.

Elemental sería este órgano y lo hallamos mencionado, elementalmente también, en un inventario de 1478, en período de crisis deplorable para el priorato: Item huns orguens petits en la capilla de los Santos Cosme y Damián; (5) órgano que, a pesar de no figurar en el inventario de 1481, puede que sea el que aparece desafinado en el de 1498: Item huns orguens definats (sic). (6)

Entretanto gestábase una reorganización del priorato que cristalizaría en la erección de un Colegio de Presbíteros, autorizado por la curia romana en 1531. En Lluc quedaba restablecido, y esta vez por siglos, un culto permanente a Dios y a la Virgen, con oficio coral diario, secundado por una Escolanía de seis niños, cuya misión propia sería cantar cada día la misa matinal, a estilo de Montserrat.

Para entonces pudo continuarse con el referido órgano, reparado y afinado cual convenía hasta que en el año 1554 el prior Bartolomé Ripoll encargó uno nuevo, al maestro organero Gaspar Roig, con pacto de que fuera entregado bo i concertat, y de que el maestro viniera a trempar-lo, la primera vez, sens premi; pero con cabalgadura y gastos a cuenta de la Casa. (Apéndice II, 1)

En virtud de tal pacto, el organero debería visitar el instrumento en los cinco primeros años, y por ello la Casa le daría una cuartera de jeja (xeixa) cada vez, a partir de la segunda. El precio concordado fue de 120 libras, para cuya solución serían girados al maestro Gaspar 5 censos que percibía la Casa. (Apéndice II,2)

Hemos podido comprobar algunas de estas visitas concordadas: la de 31 de Octubre de 1555, en que se pagan al organero una libra y 8 sueldos; por aludes, claus i altres coses per adob del orga (Ibidem 3); la de 11 de Septiembre de 1557, en la que se recuerda que es pràctica cascun any donar li I quartera. (Ibid.4)

En 22 de Noviembre de 1756 parece que el maestro Gaspar porfiaba con la Casa exigiendo cuatro cuarteras de trigo (Ibid 5) De paso anotemos el nombre de dos donadors de órgano: el adolescente de Lluç Miguel Serra en 1750, y M^o Vergara, ocasionalmente creemos, en 1575. (Vr. 3, pág. 27 n° 18, y Sc. 28, en últ. pág. respectivamente)

Otro maestro de órganos hallamos en 1579 Juan de Ozona, de Muro, quien adoba, trempa i concerta el órgano de Lluç, con gasto para una pell de aluda. (Apéndice III, 1,2). Asimismo, el 7 de Septiembre de 1599. (Ibid. 3). Pero antes, el año 1581, se ha hecho presente en Lluç otra vez el maestro Gaspar Roig y ha recibido retribución de seis libras (Ibid 4.) ¿Sería éste el maestro Juan Gaspar Roig, nombrado organista de la catedral en sesión capitular de 1581, por muerte de su hijo, organista de la misma también?.

Y antes de entrar en el siglo XVII echemos un vistazo al coro, donde suele estar colocado el órgano.

Construíase nuevo coro durante el priorato de 1573-1575, a cierta altura sobre el piso de la iglesia, como todos; y lo cohonestan los gastos para las cimbras o combas. 60 quintales de yeso acarrearónse de «la vall de Pollensa per fer lo cor ab tot son compliment» :obra que tomó a destajo el maestro Antonio Genovard por precio de 20 libras, y se concluyó con el pavimento de losas de sillería y zócalo de baldosas en número de mil seicentas.

Tenía su encadirat por banda; en el centro de la pared, una ventana con su postigo y cortina azul. En lugar adecuado, (el centro suponemos), había el atril, rematado con un cristo, que la Visita de 1591 mandó retirar por leig, indecent y de poca devotio, y sería mudado por el que la Visita de 1602 llama mitjanser, colocado al rembador de dit chor, ab respaller de tela setina blava y ses cortinetas ab flocadura blava y frontal. (7)

El frontal nos sugiere más un altar que un atril, y con mayor razón cuando en esa fecha de 1602 el atril tiene sa asta mudadissa per a les capítules.

Los libros que en el coro se nombran son: dos libres de pregamí de dir los officis, so es un sentoral y altre de comu de sentoral del offici del bisbat; altre semblant libre del bisbat dit dominical; un quern de offici de morts y de offici menut.

Para alumbrarse tenían dos canalobres de lauto, de tall de argent, ab dos spuiilladós, per als preueres, per di matines. (7)

De paso anotemos que un estudiante, que fur minyó de Lluç actuó de organista en su iglesia durante 3 meses, en Julio, Agosto y Septiembre de 1573, y que M^o Toni Vicens, en 1595, pulsó el órgano, cuando la Visita pastoral: sonà lo orga quan mon senyor feu visita. (8)

El apellido de los Roig, organeros, continúa todavía en Lluc en el siglo XVII, en la persona de Jerónimo Roig, al construir un órgano nuevo, o al menos, reformando y ampliando el del maestro Gaspar.

Los gastos que para ello se realizan dan pie para ambas opciones, pues el maestro Hieroni cobra per adobar lo orga, per adobar les manxes, per fer lo orga, per fer los canons, per fer llengues a les dulçaines, per tres barres ab ses famelles per los secrets, per dos redors ab dos femelles i dos redordes, per plom i estany...

En verdad si todo ello no es para un órgano nuevo, lo es para una considerable reforma, pues hasta queda insinuada cierta mano de decoración con panes de oropel. (Apéndice IV).

Es lógico que ocho años después de esta reforma el órgano solamente necesitará de un repaso, para que la Visita de 1634 no ordenara cosa alguna al respecto «por estar bien y haverse adovado pocos días ha» (9); y la de 1646, también porque lo halló bueno, únicamente mandara que se procurara su conservación. (10)

Con este órgano y sus pertinentes reparaciones, sobre todo en los fuelles, pasaron en Lluc hasta el tercer trimestre de 1685, cuando los organeros maestros Caimari, después de repararlo en varias ocasiones, recibieron el encargo de construir otro órgano.

A este fin vino a Lluc el maestro Damián Caimari el 28 de Diciembre de 1685 para detallar la traza del mismo.

Los hermanos Damián y Sebastián Caimari emprenderían su obra, previo contrato ante Notario. No lo hemos visto; pero sí sabemos de la campaña de «mentalización», que durante muchos días promovió en la Ciudad el Colegio Mn. Lorenzo Jaume para solicitar a los devotos su contribución a la obra.

De este órgano sólo nos quedan las partidas de gastos, que por cierto pocos detalles pueden descubrirnos de su estructura.

Era el teclado, como puede suponerse, de marfil y ébano, que los mismos organeros cortaban; como también cortaban y daban forma a los tubos de hoja de lata; templaban la fundición del plomo y del estaño,- estany plomós- palos tubos de lengüeta; cortaban a tijera para éstas las planchuelas de latón; y con alambre de hierro y de latón formaban muelles y rasetas.

Leer tales partidas es un placer de vocabulario. Aquí vemos: pellotjes per les manxes, claus dinals, barcarols y de gavarrots..., tatxes llargues i d'encerat, estany de glaça per soldar los canons, cordellat de tela blanca per tirar planxa..

Las voces o registros del órgano serían las que han llegado a nuestros días: una base de flautados de 8' y de 4', dos mixturas y una regalía. Al pie, una octava de contras.

La caja, trabajada por el escultor Jaime Gallart con fullatges y escudo, fue colocada en la barandilla del coro, después de cortar la piedra del empitrador. El órgano se estrenó en Abril de 1693.

Su costo fue por el momento de 316 libras, 6 sueldos y 6 dineros. Parece que después se le hicieron ampliaciones.(Apéndice V)

Los hermanos Caimari de vez en cuando daban la limosna de una libra, amore Virginis. Además Sebastián hizo y colocó puerta al nicho de la Virgen, adornada con un cuadro, el año 1694. No es la actual. (11)

Y como en órgano anterior de Hieroni Roig, ante el nuevo de los Caimari, quedaría superado, fue vendido por 70 libras a la villa de Santa María. (12)

Los Caimari en los años sucesivos cuidan de mantener en buena forma su órgano con periódicas revisiones y reparaciones (1704-1705...): hasta el priorato de 1755-57 los vemos por última vez presentes en Lluc. (13)

De esta suerte el instrumento se mantiene a punto para que en él puedan recibir lecciones y practicarlas los aspirantes a organistas, como Jaime Ferrer de Alcudia en 1710, que estudió en él 4 meses, el licenciado Rafael Anglés de Menorca, que ha estado 5 meses per aprofitarse de orga, en el mismo año; el señor Juan Bautista Palou, hermano de Don Miguel Palou de Tuent, que ha estudiado órgano durante tres meses; y el Rdo. Salvador Cladera en 1718, que ha pasado sus meses en el Colegio per aprendre de tocar orga. (14)

Boyante iba la música en Lluc y el obispo en la Visita de 1714 disponía que, además de órgano se les enseñara a los minyos el manejo de otros instrumentos, como el violín, el arpa..., para que la música tuviera más armonía. (15)

Pero, si el órgano tenía su prestancia en el coro, no la tenía el encadirat, su sillería, que «por estar muy vieja y deteriorada», hubo de mandar la Visita de 1747 que se hiciera toda nueva. Y así la hicieron, de nogal y encina, según puede verse en las cuentas de la misma. (16) Creemos ser ésta la que conocimos en el coro de Lluc hasta 1923, año en que hubo de ser desmontada para ceder su puesto a la caja del actual órgano.

El anterior seguía prestando sus sevicios gracias a las revisiones oportunas y consiguientes reparaciones, sobre todo en los fuelles, parte muy vulnerable del mismo. Las hallamos en los prioratos de 1767-69, 1771-73 y 1774-75. (17)

Entre 1785-87 es fray Miguel Cifre quien compone el órgano (Sc. 82 f.104), del que por cierto en 1788 se insinúan reformas, al menos artísticas, por cuanto el escultor maestro Juan Borrás se ajusta en dos doblones de veinte (48 Ls. 6 s. 10 d.) para dorarlo; y los fuelles son prolijamente reparados en 1795 con gamuzas blancas y 5 jornales y medio del maestro Juan de Binisalem. (18)

En los últimos años del s.XVIII y en los de la primera mitad del XIX nos encontramos con lagunas, que difícilmente pueden salvarse con los libros de cuentas, cada año más sucintamente escritas. Nos contentaremos con dar la simple información.

El año 1801 se habla de pagar la recomposición del órgano a don Luis Scharrer (19); en 1805 es dorado y pintado junto con la capilla de San Pedro por el señor Salvador Sancho (20). (Apéndice VI.) Y en mitad del siglo se escribe en la fachada, por motivo que ignoramos, la fecha de 1858.

Este órgano solemnizó a su manera las fiestas de la Coronación de la imagen de la Virgen de Lluc el año 1884, y a él confió su inspiración el organista y maestro de música de Lluc a la sazón don Bartolomé Vich, que por sus relevantes dotes había pasado de al.lot blau a título de tal responsabilidad.

Cuando los Padres de los SS.CC. tomaron a su cargo el Colegio y Santuario de Lluc en 1891 por orden del obispo Dr. Jacinto Mª Cervera, los cuidados que dedicaron a la formación humana y espiritual de los al.lots blaus repercutieron en la elevación del nivel musical de la Escolanía, de la cual continuaron saliendo buenos cantantes y organistas, como en los mejores tiempos, y también vocaciones sacerdotales y religiosas.

El órgano, en el que, a pesar de sus limitaciones, cobraban brillo las ejecuciones de los PP. Gabriel Miralles primero, y Miguel Cerdá después, en ofertorios y «versiculares» interludios, quedaba a la zaga de los progresos alcanzados, y pedía honrosa jubilación.

Vínole ésta, cuando el médico militar retirado don José Ramón Coll, en su testamento de 29 de Octubre de 1921, dejó un legado para el cultivo de la música en Lluc. Así pudo tomar cuerpo de realidad el sueño, tanto tiempo acariciado, de enriquecer la iglesia del Santuario con un órgano moderno, mucho más completo y perfecto que el antiguo. (Apéndice VII).

Murió el testador el día 6 de Julio de 1922, y mientras seguía su curso la ejecución del testamento, se discutía y definitivamente se aceptaba el presupuesto de órgano que la Casa Amézua de San Sebastián había presentado el día 11 de Septiembre de 1922.(Apéndice VIII)

Como trabajo previo, acordado independientemente de la Casa Amézua, para más holgura, aunque con deterioro de la acústica del templo, se ensanchó y elevó la

bóveda del coro, y necesariamente hubo de ser desmontado el órgano antiguo para su traslado a la tribuna del camarín de la Virgen, en 26 de Febrero de 1923. (21)

Dejemos testimonio de su estructura antes de sea sometido a reformas. Constaba el teclado de 54 notas, más una octava en el pedal, cinco registros dimidiados: flautado-violón, octava, corneta, nazardo, bajón-clarín; y contras del bajón y de los flautados en el pedal, no sabemos si reales o enganchadas.

La reforma le suprimió el registro de lengüeta y los de mixtura, para dar lugar a la viola de gamba y a la celeste.

En el mes de Agosto y en buena parte del Septiembre de 1923 fue montado el órgano Amézua por el organero y socio de la Casa Don Leocadio Galdós. Describe la crónica del Santuario, paso a paso, toda la operación, desde la llegada de las cajas de contenedoras de la fachada el día 7, hasta las diferentes partes del mismo órgano, a partir del día 9, y su culminación al redentor del día 20 de Septiembre. (22)

Mientras, el organista de la Catedral Rdo. D. Bernardo Salas ultimaba la composición del Te Deum y dirigía sus ensayos para el estreno en el acto de la bendición, que tendría lugar el día 22, sábado, a la noche.

Ese día se había dado cita en Lluç lo más granado de la música sagrada de Mallorca. Los Muy Ilustres Canónigos D. Antonio Sancho y Don Francisco Esteve, y el Beneficiado organista de la Catedral Don Bernardo Salas, quienes junto al Prior músico Rdo. P. Gabriel Miralles y al organista del Santuario P. Miguel Cerdá, que había colaborado al montaje, celebrarían la excelencia del instrumento, y más, cuando el Rdo. Bernardo Salas, con su arte inimitable, daría a gustar los tesoros de armonía y los sonoros efectos que puede el órgano ofrecer.

Bendíjolo, la noche de este sábado glorioso, el Cura-Arcipreste de Inca Don Francisco Rayó y entonó emocionado el esperado Te Deum en el cual las voces argentinas de los Blavets rubricaron con pericia y encanto la inspiración del distinguido maestro Salas.

Luego éste, en el oficio de Completas, desbordó todos los cauces. Recalcaba la prensa. «lo que dijo el órgano no hay pluma que sepa traducirlo».

Don Bernardo, convidado de la riqueza de los registros, sentía agitarse en su mente el fuego de la inspiración y, aplicando manos y pies, ojos y cabeza, nervios y corazón, iba con gala, con agilidad airosa, con alteza de estilo, alumbrando los filones de sonoridades, escondidas en aquellos archivos tubulares ... (23)

Y la muchedumbre, con silencio obsequioso, sin rebullirse, no advertía cómo se deslizaba un tiempo, golosamente paladeado, sobre aquel oficio nocturno, al que, por normal regla, con cierta brevedad puede darse cumplimiento.

Así era D. Bernardo: identificado con su instrumento, vaciaba en él con tal vehemencia su numen, que irresistiblemente cautivaba al oyente y lo llevaba tras sí, como en alas de mágico hechizo...

Quedaba por fin, en bueno y fausto día, realizado el anhelo, tantos años sostenido, de un órgano digno de Lluc, cuyo servicio y duración garantizaría la formalidad y competencia de la Casa Amézuza, constructora y susceptible siempre de posibles ampliaciones y perfeccionamientos, como el de un nuevo fuelle en 1928, de una flauta octavante en 1930, de aparatos de doble disparo en los secretos, en 1948, previos desmonte, limpieza, reharmonización y afinación de los tubos, según presupuesto de 4 de Febrero de 1948. (24)

Más recientemente, con motivo de la reforma litúrgica del altar y presbiterio, en el que tiene su lugar la Escolanía, para obviar la lejanía del instrumento acompañante, se instaló detrás del altar una consola con transmisión eléctrica a los secretos del órgano, al cual por los demás se le añadió un «lleno» de 5 hileras y le quedó asociado un sencillo órgano de flautados, para simple acompañamiento.

Los organeros Galvano y Bernal trabajaron con tesón y maestría para que fuera coronada por el éxito esta innovación, de cuyo coste de millón y medio de pesetas se hizo cargo gentilmente el Consell Interinsular e Insular institución en la que revive el Gran i General Consell, que en pasados tiempos tanto contribuyó al bien del Santuario y a la Conservación de sus caminos, y en la fecha era presidido por el Excmo. S.D. Jerónimo Albertí, cual el asistió al estreno de la obra, que solemnemente bendijo el obispo Excmo. Sr. D. Teodoro Ubeda en la fiesta de la Diada de 1981.

Años más tarde el órgano de los Caimari, después de concienzuda restauración a cargo de los mismos organeros Galvano y Bernal, quedó restituido a su prístina estructura de 1695.

Ahora, a través de más de cinco siglos y medio, puede verse el proceso que ha seguido en Lluc el rey de los instrumentos, desde el elemental órgano portátil del siglo XV al excelente del siglo XX, obsecuente cada día a la inspiración de los organistas de la basílica Padres Jaime Palou y Vicente Juan Rubí.

NOTAS

1. *Panorama Balear. Thomàs-Parets, Breve Historia musical de Mallorca. Palma Ps. 9 y 10. Col.lecció Ximbellí. Thomàs-Parets. Breu Història Musical de les Illes Balears. Inca 1982. P. 19.*
2. *Historia de Pollensa II. M. Rotger, 1969, P. 117 n. 17*
3. *Història de Llucmajor II. Font y Obrador B. P. 482.*
4. *Història de Manacor. S.XV. Rosselló R. P. 152.*

5. ARCH AUDIENCIA. *Libro de Cédulas Reales de 1475, f 235. Publicado por José Mir. en BSAL T. III, ps. 198-214 -226.*
6. ACL. Vr. 18, p. 14.
7. ACL. Vr. 3, p. 224.
8. ACL Ps. 27, fs 33 v. y 34 v.
9. ACL. Vr. 3, p. 83.
10. ACL Vr. 3, p. 97.
11. ACL. Ps. 77, f. 55 v. ACL. Sc. 80, f. 41 de Eixides.
12. ACL. Ps. 77, f. 56.
13. ACL. Pss. 109 f. 58 v.
14. ACL. Ps. 86, f. 19, f.19 y 19 v., f.19 y Ps. 90, f. 19.
15. ACL Vr. 3, p. 185.
16. ACL. Vr. 3, p. 275. Sc. 82, fs. 51 y ss.
17. ACL Sc. 82, fs 40 v., 51, 61 v. y 870 v.
18. ACL. Sc. 82, f. 104 y Ps. 127, s/f. y Sc. 82, f. 130 v.
19. ACL. Ps. 131 (bis) s/f
20. Ver Revista LLUCH, Abril 1958, p.19.
21. ACL. MS. 19 s/p.
22. ACL. MS. 19, s/p.
23. Ver Revista LLUCH, Octubre 1923,ps. 166-168.
24. ACL 7D 24.

APENDICE DOCUMENTAL

I. 1) Specta portentosissimam Archimedis munificentiam, organum hydraulicum dico, tot membra, tot partes, tot compagine, tot itinera uocum tot compendia sonorum, tot acies tibiaram, et una moles erunt omnia. Sic et spiritus, qui illic de tormento aquae anhelat, non ideo separabitur in partes, quia per partes administratur, substantia quidem solidus, opera vero diuisus (Tertullianus. De Anima XIV, 4. Corpus Christianorum. Series Latina Tertulliani Opera. Pars II. Opera Montanistica, Tvtrnholti. Typographi Brepols Editores Pontificii, p. 800).

I. 2) Quidquid in aere cauo reboans tuba curua remugit,
 quidquid ab arcano uomit ingens spiritus haustu,
 quidquid casta chelis, quidquid testudo resultat,
 organa disparibus calamis quod consona miscent,
 aemula pastorum quod reddunt uocibus antra,
 Christum concelebrat, Christum sonat, omnia Christum
 muta etiam fidibus sanctis animata loquuntur.
 (Prudentius. Liber Apotheosis 386-392. Corpus Christianorum. Series Latina CXXVI. Aurelii Prudentii Clementis Carmina ... Brepols... p.90)

I. 3) Adduxerunt etiam iidem Missi omne genus Organorum, sed et variarum rerum secum.. et praecipue illud musicorum Organum praestantissimu, quod doliis ex aere conflatis, follibusque taurinis, per fistulas aereas mire perflantibus, rugitu

quidem tonitruum boatum, garrulitatem vero lyrae vel cymbali, dulcedine coaequabat. (Monachus Sangall., lib.I, de Carolo Magno, cap. 10. en el Du Cange, Organum, p. 64, c. 1ª.)

I. 4) Sequitur, laudate eum in chordis et organo. Quoniam praeter psalmum et citharam (ut quidam dicunt) alia inueniri poterant, quae chordarum tensionibus personarent, generaliter chordas posuit; ut omne ipsum instrumentum musicum Domini laudibus deputaret. Organum itaque est quasi turris quaedam diuersis fistulis fabricata, quibus flatu follium uox copiosissima destinatur; et ut eam modulatio decora componat, linguis quibusdam ligneis ab interiore parte construitur, quas disciplinabiliter magistrorum digiti reprimentes, grandisonam efficiunt et suaussiman cantilenam. (Casiódorus Expositio in Ps. CL. 4 Corp. Christi. Series Latina XCVIII, Magni Aurelii Casiodori. Expositio Psalmorum... Brepols.. P. 1328).

II. 1) Memorial del contrato con el maestro Gaspar Roig para la construcción de un órgano en Lluç.

Memorial. Item fas memoria com per daterminatio dal Collegi, compri, present mestre Johan Cabanelles, un horga per preu de CXX liures. Feu lo acta mº Thomas Marcer a 8 del present, en pacte y conditio que mestre Gaspar prenga sobre mº Albertí Demeto XIII liures, salvo just compta digudes per censall fa per son germa, sobre Miquel Arbone de Solter, per V liures cens. XX liures (sic) sobre Pere Llompart de Incha, per II liures cens, fa XX liures sobre mº Bordills da Albarque LXVI liures sobre Toni Amer XXV liures es tingut a discutir dit rossech no pot tornar a la Case sens que no hage feta axecutio complide e vendre los lochs. Es obligat en donar lo orga bo y consertat a la Case, em per so lo te de aportar. Es tingut dit organer venir a trempar la primere vagade sera menester, sens premi, acceptat empero que li donen caualcadure, sempre que sera menester venir, y la despesa en Case. En apres, quant sera menester vingua, li sera tingude la Case li donar I quortera forment y caulcadura. Fet a 8 de decembre 1554.

ACL. Ps. 5, f. 101. v.

II. 2) Memorial sobre el contrato del nº anterior.

15. Fas memoria Jo Barthomeu Ripoll Pre. y Prior, com a VIII de desembre compri un orga da mestre Gaspar, present mestre Johan Cabanelles. Feu lo acta mº Thomas Mercer. Giraremli los sobre memorats censalls; es venut per preu de CXX liures. Es pacta que haura visitar V anys y per quiscuna vagada ha de aver bestia a despesas de la case, y menjar en dita case, y tenimli de donar per quiscuna vagada I quortera xexe, acceptat la primera no te de aver sino bestia y la despesa en case, y si cas las te a donar al prior, reservantse emperho per son treball II sous per liura.

(Aparte van consignados cinco censos al maestro organero)

ACL. Cm. 135, f. 69.

II. Visitas del maestro Gaspar Roig a su órgano de Lluc.

3) Jo Barthomeu Ripoll Pre. fas testimoni com mestre Gaspar, organista ha rebut del Prior I lliura VIII sous per la despesa de alludas y claus y altrás cosas, per adop de lorga. Fet a XXXI de octubra 1555.

ACL. Ps. i 20. -1B, 259.

II. 4) Item a XI de dit (Set. 1557) fiu prouisio per mestre Gaspar Roig organer, per lo aspolçar del orga I quortera.- Es practica cascun any donar li I quortera.

ACL. Ps. 7-8, fs. 9,23.

II. 5) A 22 (Nov. 1576) doni a mº Pera Pisa Pe. per la sua despesa de 3 dias ana a Ciutat per un monitori i tramate mº Gaspar Roig, organista, que damanava 4 quorteras a la casa. Ana per citar lo i a mº Moragas digues la varitat.

ACL. Ps. 17, f. 132 v.

III. Visitas del organero Juanote Ozona.

1) Jo Juanot de Ozona e rabut de vos mº Pera Pisa tres lliures dos sous per una missa me an dit a nostre Seyora: son per trempar y consertar lorga de nostra Seyora de Lluch. Fet a XXVIII de mars any 1579.

ACL. LB 161.

2) A 30 (Març 1579) Item paga mº Pera Pisa, per ma absentia, 3 liures a mº Joanot de Sona da Muro, per adobar y trampar lo orga. Tinch albara romput enfillat.

ACL. Ps. 18 f. 80 v.

3) A 7 de Setembre (1599) doni a mestre Joanot Desone, organista, sinch lliures per adobar lo arga.

ACL. Ps. 29 f. 29 v.

Visita del maestro Gaspar Roig.

III. 4) Jo Gaspar Roig, organista, he rabut del Rnt. Prior mº Toni Alonso sis lliuras, dich 6 Ls. y son per lo adop he fet allorgue de la quasse de nostre Sra. de lluch. Fet a 21 de Juny 1581.

ACL. Ps. 19 f. 222.

IV. Gastos para los trabajos del organero Jerónimo Roig.

A 17 (Jul. 1625) vingué Antoni (Seguí, traginer) a Ciutat ab mestre Jaume Blanquer, qui havia comensat lo retaule a 14 de Juliol, y li paguí per dos maxos, un per ell y lo altre per mº Hieroni Roig, qui hera anat adobar lo orga, sinquanta sous.

Mes paguí per tres pells per adobar las manxes del orga, deset sous.

Mes per tres lliuras de aygua cuyta, 10 s.

Mes compri cent claus dinals, ¿8? s.4 (d)

ACL. Ps. 42, f. 160.

A 20 (Jul. 1625) Ana Antoni traginer a Ciutat amb mº Hieroni Roig, organista, per aportar ¿recapte? per adobar lo orga...

Ibid. f. 160 v.

A 27 (Jul.1625) Compra Antonio, traginer, de Biniamar, mig cortí de vinblanch, per trenta sis sous, del qual ne presenta mº Hieroni Roig un corter en Ciutat, lo qual per fer lo orga (sic) se fa lo que vol.

A 27 (Jul.1625) anarem en Ciutat per comprar lo que mº Hieroni Roig hauia manester; estiguí tres dias, dotze sous.

Mes sis lliuras y mitja de estany (...) costa sinquanta dos sous.

ACL. Ps. 42, f. 161.

A 27 (Jul.1625) Mes vint y dos lliur.de plom, vint y sinch sous y vuyt.

Mes doni a mestre Jaume Blanquer per comprar quatre pells, taxes petitàs y grans, fil de ferro, quatorsa Reals castellans y també sinquanta gullas gran: 1 lliura 10 sous.

Mes compri quatre lliuras de aygua cuyta per fer dit orga, 12 sous.

A 31 (Jul. 1625) Mes compri dos centas taxes y dos barrines petites per lo orga, deu sous.

Mes tres barres ab ses famellas per secrets del orga, nou sous.

Me compri sinch sous y mig or ...

Ibid. f. 161 v.

A 3 (Agost 1625) compri dos panys de or y pell, deus sous. Ibid. f. 162.

(9 Ag. 1625) Mes he pagat a Joan Sabater, fuster de la vila de Selva, per trestsa jornals a feta feyna ab mº Hieroni Roig, organista, sinch lliuras quatre sous. Ibid. f. 162 v.

(14 Ag. 1625) Mes he pagat a mestre Jaume Blanquer per quatre tripa trapos (sic), que mº Hieroni Roig, organista ha agut manester, y per sis lliuras de estany, y per un maxo lloga per mestre Pera per ferlo venir, per fer lo retaule tres lliuras de sous. Ibid. f. 163 . (1)

Me tres gaufons ab tres grapons y dos redons de ferro, ab dos famellas y redordas, per lo orga, quinsa sous. Ibid. f. 163 v.

A 21 (Ag. 1625) compra Antoni, traginer, a Biniamar, mig corti de vinblanch, lo qual aportarem a mº J Hieroni, organista: costatrenta y sis sous. Ibid. f. 164 v.

A 26 (Ag. 1625) vingue Antoni, traginer, a Ciutat, per aportarsen m° Hieroni Roig, organista, a Lluch. Compri per lo fer del orga quaranta y dos ducaynas, per quaranta y vuyt sous.

Mes nou ¿unses? de fil de ferro, 9 s.

Mes quatre pells, vuy reals castellans, 1 lliura, 2 ss 8 d.

Mes per llauto per fer llenguas a les dulcaynas, sis sous.

Mes per una correja de las manxes 5 s.

Mes per dos unses de argent viu 8 s.

Mes per vuit pessets? estretas per fer canons al orgue dotze sous.

Ibid f. 165 v.

(A 27 Ag. 1625) mes, pagui per tela per fontre un quintar y mig de plom y stany per fer llaunes, per fer los canons del orga, vuit reals castellans. 1 lliura 2 s. 8 d.

... dos panys de or y pell.

Ibid. f. 166.

A 30 (Agost 1625) he pagat a mestre Joan Sabater, fuster, per jornals de fer feyna ab lo organista, quaranta vuit sous.

A 31 (g. 1625) he pagat a m° Hieroni Roig, organista, per vuytanta lliuras de estany y plom per fer los canons faltauen el orga, deu lliures y an restades a le case trenta lliuras de dit estany y plom per fer patenas. dich 10 lliures.

Ibid. f. 167.

V. «Aixides de la obra del orga» dels Caimari.

(1692) Primo pagui per lo valor de deu dotsanes de pells aportades de Valentia per las matxes (sic), denou Lls. setsa sous, y vuit ds.

Mes pagui per al port y per los gastos del Sr. Llorens Jaume, al qual estigue en Ciutat mots dies, per solicitar los deuots per dita obra, sinc Ls. uuit sous.

A 3 Juriol pagui per al port de una dotsane de posts de sapi, agua cuita, f. rostars? caualls, y uergas de ferro, et alias; tot per les manxas, sis Lls. dos sous y quatre ds.
(1) Redors: redorts.

Mes dit dia pagui una lliura 4 sous per lo valor de caus, (claus?) y pellotxes per ditas manxas.

Mes a 23 9bre (1692) pagui per lo valor de 550 claus a mestre Pera, farrer de la vila de Incha, deset sous.

Mes a 50 10bre, pagui per lo valor de quatra lliuras aigua cuitte, setsa sous, y per 200 claus dinals, uuit sous, tot, una lliura quatre sous.

Mes dit die pagui an el fadri de mestre Thomàs, picapedrer, per lo ualor de un jornal, per trellar la pedra del empitrador del cor, sinc sous

Mes a 14 Xbre. pagui per la cortina del orga 2 lliuras.

Mes a 20 Janer (1693) pagui per lo ualor de 600 tatxas, 2 lliuras aigua cuita: 19 s. 4 ds.

Mes de 22 dits pagui per lo ualor de 450 tatxas de gauerrot; y hebona (eben,ébano), per fer al teclat, tot, dotsa sous y uuit ds.

Mes a 7 fabrer pagui per mans de mestre Damià Caimari, co es, cordellat tela blancha per tirar planxe, marfil per al teclat, pegua grega, farrer, claus, tatxas, et alias, tot, set lliuras tretsas sous.

Mes dit dia pagui per lo ualor de 103 lliuras plom, sinc Ls. uuit s.

Mes dit dia pagui per lo ualor de un uidre per al Lloc de les manxas, sinc sous.

Mes a 3 marts pagui per lo ualor de una lliura y mitje fil de ferro, nou sous.

Mes dit die pagui per mans del Rd.Juan Simonet, per lo ualor de un tros de marfil per al teclat, setsa sous.

Mes a 8 Abril pagui per lo ualor de 100 claus bercharols y 100 tatxas llaragas (sic), tot, uuit sous y sis ds.

Mes pagui per mans de mestre Sebastià Caimari, y per lo ualor de 3 pots de sapi, una lliura deu sous y uuit (ds), per 7 unsas fil de llauto de 9 sous, per planxate de llauto, 7 sous, per 50 tatxas de enserat, ¿6 sous?, per dos lliuras fil de llauto, dos lliuras sinc sous y quatre(ds), per llenguas de las trompas, una lliura dos sous y sis (ds); tot, sinc lliuras quinsa sous.

A 24 Abril pagui a mestre Jaume Gallart, scultor, per al treball de fer los fuiaties, y scut a lo orga, sinc lliuras deu sous.

Mes pagui a Sabastià Caimari una lliura tretsas sous per lo estañ de glaça se gasta en soldar los canons del orga.

Mes pagui a mestre Sabastià, Damià Caimari, jermans, dosentas sinquante lliuras, per lo treball y mans de tot lo que an treballat en fer lo orga. (Todo suma): 316 Ls. 6s. 6 ds.

ACL. Ps. 77, f. 83.

VI. Datos dispersos sobre el órgano de Lluç en la primera mitad del siglo XIX.

28 Febrer. 1801. Para acabar de pagar la recomposició del Horgano a Dn. Luis Scharrer, 7 libras.

ACL. Ps. 131 (bis), f. 8 v.

19 Agos. 1805. Gasto de los pintores y órgano.

Dia 19: Una cerradura para el Organo 12 s.

Mas Quatro Grifas (sic) y clavos para los portillos del Organo 1 L. 6s.

Mas Quatro jornales de carpintero a Pedro Francés, idem 1 L. 12 s.

Mas Media molienda chocolate para los Pintores. 17 Ls. 4s. 6 ds.

Pastas o biscocho para los mismos 3 Ls. 12 s.

Mas Ropa, galon, tela cruda, y veta para las cortinas y Dozel del Sto. Christo del coro. 13 Ls. 3 s. 4 ds. Ibid. Ps. 133, f. 16.

Gasto de los pintores y órgano. (Repetición)

Primo En la venida de los Pintores gastó el traginero. 6 s.

Mas Una cerradura para el Organo. 12 s.

Mas quatro Grifas y clavos para los portillos del Organo. 1 L 6 s.

Mas Quatro Jorns. Carpintero a Pedro el Francés. 1 L. 12 s.

Mas Media molienda de Chocolate y pastas 20 Ls. 16 s. 6 ds.

Mas Ropa, galon, tela cruda, y veta para las cortinas y Dozel del Sto. Christo del Coro, 13 Ls. 3. 4 ds.

Ibid. f. 19.

«En el mes de Juliol 1805 se va dorar la Capella de St. Pera, y se pintà y dorà lo orga per el Sor. Salvador Sancho, Pintor, lo paga el Collegi. (Revista Lluch, Abril 1958, p. 99. En Notes... dels Prioritats de Lluch, per Mn. Joan Vich.)

VII. Del testamento de D. José Ramón Coll, Médico militar retirado.

Yo D. José Ramón Coll, Médico-militar retirado, soltero, de setenta años de edad., hijo de los consortes difuntos D. Tomás y Dª Margarita..

Instituyo heredera a mi alma y por ella a Dios Nuestro Señor, nombrando como albacea testamentarios ejecutores de mi última voluntad al Rdo. Sr. D. Gabriel Estelrich, Presbítero, a D. Luis Moragues y Manzanos, al Reverendo Padre Juan Perelló, Visitador de la Congregación de los Sagrados Corazones, y al Reverendo Padre Gabriel Miralles, de la misma Congregación, actualmente Prior del Colegio de Nuestra Señora de Lluch. Por fallecimiento o imposibilidad o renuncia de cualquiera de los albaceas nombrados, será sustituido por el que ejerciere el cargo de Prior o Superior del indicado Colegio de Lluch. =A dichos ejecutores testamentarios les atribuyo las más amplias facultades para que sin intervención de autoridad alguna civil ni eclesiástica, se incauten de los bienes de la herencia, cumplan los legados antes dispuestos y realicen en acto particular, sin solemnidad, ni subasta, los bienes de mi herencia cuyo producto deberá aplicarse a la mejora y necesidad del Colegio de Nuestra Señora de Lluch, destinando a la Virgen del Santuario mis alhajas y al Colegio mis libros, procurándose que con el capital hereditario, se forme una pensión suficiente, para que en el Colegio de referencia se explique y enseñe música religiosa y sagrada y se cuide de que no desaparezcan del todo las inmortales obras genuinamente mallorquinas de los afamados maestros Sancho,

Capó, Tortell, Aulí, Torres, autores de las novenas, gozos, misas, ofertorios, motetes, encierros, etc. etc..

29 Oct. 1921.

Notario José Socías y Gradolí

ACL. R 21, f.2 v- 3 v

ACL. R 13, f.2 - 3

VIII. Presupuesto de la Casa Amézua y Cía. para el órgano de Lluc. 11 de Septiembre de 1922.

Presupuesto para un nuevo órgano que presentaba los Sres. Amézua y Compañía de San Sebastián (Hernani) al Rdo. P. Miguel Cerdá con destino al Santuario de la Virgen de Lluch.

Constará de dos teclados de mano de a 56 notas cada uno de Do a Sol y uno de pedales de 30 notas de Do a Fa, con 7 pedales de combinaciones y cuatro botones automáticos para combinaciones fijas, 12 registros para los teclados de mano, y dos para el teclado de pedales, siendo todos expresivos.

Registros que pertenecen al primer teclado llamado Gran Organo.

1º Flautado Violón gran forma 16 pies 56 notas

2º Violón 8 pies 56 notas

3º Flautado principal 8 pies 56 notas

4º Octava 4 pies 56 notas

5º Trompeta gran forma 8 pies 56 notas

6º Clarín 4 pies 56 notas

Registros que pertenecen al segundo teclado de mano llamado recitativo.

1º Flauta Armónica 8 pies 56 notas

2º Viola de Gamba 9 por transmisión 8 pies 56 notas

3º Voz celeste 8 pies 44 notas

4º Corneta 8 pies 31 notas

5º Fagot y Oboe 8 pies 56 notas

6º Voz humana 8 pies 44 notas

Registros para el teclado de pedales por transmisión independientes.

1º Contrabajo 16 pies 30 notas

2º Contrás 8 pies 30 notas

Pedales de combinaciones.

1º Para unir el primer teclado de mano con el teclado de pedales.

2º Para reunir el segundo teclado de mano con el de pedales.

3º Para reunir los dos teclados de mano.

4º Octavas graves del primer teclado.

5º Octavas agudas del primer teclado.

6º Pedal en báscula para la expresión de todos los registros.

7º Pedal de Trémolo expresivo para los registros del segundo teclado.

Botones automáticos.

1° Fuerte de flautados del primer teclado.

2° Fuerte general de flautados de los dos teclados.

3° Tutti general de todo el órgano con su reunión de teclados, octavas, etc.

4° Anulador de los anteriores.

CONDICIONES

El órgano estará construido con todos los adelantos modernos colocados sus teclados en consola para comodidad del ejecutante, los registros se abrirán por medio de plaquetas por el orden de cada teclado y con distintos colores, para que se distingan mejor los que corresponden a cada uno de éstos. Los botones automáticos se colocarán en la parte baja del teclado, con objeto de que se pueda hacer uso de ellos estando ejecutando.

El órgano estará afinado en tono normal que da en La 870 vibraciones por segundo a la temperatura de 15 centígrados.

En la construcción de este instrumento se emplearán los dos sistemas mecánico y neumático tubular, con objeto de acumular todos los recursos posibles y al mismo tiempo (proveer a) la solidez del instrumento.

Los fuelles que se colocarán a este órgano serán los siguientes, un gran depósito general con sus dos bombas de absorción y su mecanismo correspondiente para producir el aire necesario, éste se colocará en un local separado del órgano; y otros dos menores para regularizar el aire, en el interior del instrumento, con sus aparatos de seguridad, cierres automáticos, etc.

Los secretos estarán contruidos con todos los adelantos modernos, bien calculados para los registros que tienen que alimentar, colocando en sus depósitos grandes planchas de goma para amortiguar los golpes de aire, empleando maderas finas y bien curadas, en toda su construcción, teniendo en cuenta la importancia de estas piezas.

Los grandes bajos de cada registro se montarán en secretos independientes, para poder armonizar con la cantidad de aire que éstos exigen y evitar que se alteren los sonidos de los demás tubos que van sobre los secretos generales.

El mecanismo, en todas sus partes, será sólido y distribuido de forma que se pueda visitar y afinar con toda comodidad, empleando toda clase de materiales de primera calidad.

El emplazamiento del órgano se hará dentro del arco que se cerrará herméticamente, colocando en su fachada persianas giratorias, de madera gruesa, que se moverán desde la consola por medio del pedal báscula, a capricho del ejecutante, para conseguir que sean de gran efecto los fuertes y piano.

Todos los registros estarán contruidos con la aleación de estaño que a cada uno de ellos corresponde para imitar los diferentes instrumentos, siendo parte de los bajos, de madera, para imitar mejor la cuerda. La Viola de Gamba y Voz celeste llevarán unos frenos armónicos de metal, con los que se ha conseguido su verdadero timbre, y la Voz Humana estará encerrada en una doble caja expresiva para su más perfecta imitación.

Serán por cuenta de esta Casa constructora los gastos que origine de transportes hasta el puerto de Palma de Mallorca, embalajes y el montaje en su destino, así como la construcción de todas las piezas pertenecientes al órgano, siendo por cuenta del comprador los transportes desde Palma al Santuario de la Virgen de Lluch.

El registro Corneta será todo o en parte completado con el instrumental del órgano viejo.

El comprador quedará en completa libertad para nombrar los técnicos que examinen y aprueben el nuevo órgano, y la Casa constructora, obligada a cumplir las diferentes cláusulas de este contrato.

GARANTÍAS

Esta Casa constructora garantiza el órgano por 10 años, respondiendo de todos los desperfectos de construcción, no respondiendo (de) los de fuerza mayor, como son, desafinación que proviene de la dilatación de los metales; y (de) todo aquello que se compruebe que no es culpable la Casa constructora.

El importe total de este órgano será de 20.000 pts., que serán cobradas en la forma siguiente. un tercio al firmar el adjunto contrato, y el resto, a la entrega de la obra, después de haber dado el visto bueno por los técnicos. (sic).

San Sebastián 11 de Septiembre de 1922.

(Firmado) Amézua y Compañía.

(Sello) Fábrica de Grandes Organos.

Amézua y Compañía.

Hernani. ACL. 7 D, 22.

IX. Notas adicionales.

1ª El 1º de Agosto de 1933 la misma Casa Amézua presentó otro proyecto de órgano, suponemos que para el Camarín de la Virgen y en sustitución del primitivo de los Hermanos Caimari. Costaría 12.750 pesetas. No llegó a realizarse. Debía costar de

Flauta Armónica 8 pies 61 notas

Dulce 8 pies 61 notas 12 tranmisión

Corno Gamuza 4 pies 61 notas 12 transmisión

Quinta 2/3 61

en el primer teclado

en el segundo teclado.

Corn de Nuit 8 pies 61 notas

Viola de Gamba 8 pies 61 notas 12 transmisión

Voz celeste 8 pies 49 notas 12 transmisión

Fagot y Oboe 8 pies 61 notas 12 transmisión.

En el pedal:

Contrabajo 16 pies 30 notas real.

Además de los acoplamientos usuales debía tener Pedal-zapata a báscula para Crescendo, Combinación libre y Transpositor general automático.

ACL. 7D 23.

2ª Cuando la construcción de un órgano moderno en Lluç era todavía un sueño, alguien ya daba limosnas para el mismo.

1905 31 Dic. «Son cargo veinte pesetas, limosna para el nuevo órgano (por construir)- sic- de Lluç 20'00".

ACL. MS 4, p. 26.

Y más recientemente en

1919 20 Ener. «El mismo día un joven devoto de la Virgen ofrece al Mtro. de Capilla (P. Miguel Cerdá) la cantidad de 30'00 pesetas con destino al nuevo órgano del Santuario».

ACL. MS 19, p. 2ª

Por algo debía empezarse...

3ª La fachada del órgano fue diseñada por el arquitecto Sr. Francisco Roca y construida por D. M. Amer. La partida de su coste es de 15 Oct. 1923.

«A D.M. Amer por la escultura, decoración y pintura de la fachada del nuevo órgano y transport., siete mil doscientas ochenta y seis pesetas con cincuenta, céntimos. 7.286'50 ptas.

MS. 5, f.. 74.

4ª La bóveda del coro fue decorada con un gran lienzo, en el que el pintor Sr. Andrés Pol desarrolló el boceto del Sr. Francisco Maura sobre el hallazgo de la Virgen de Lluç. Su importe figura en la partida de 28 de Marzo de 1924:

«A D. Andrés Pol por el plafón y marco del coro, la cantidad de cuatro mil pesetas. 4.000'00 ptas».

ACL. Ms. 5 f. 80.

5ª El coste del órgano, ya instalado, lo da la siguiente partida de 15 de Octubre de 1923.

«Al Sr. Amézua y Compañía por la construcción del nuevo órgano de dos teclados, transporte, colocación, otros gastos de montaje y motor ventilador electrónico con destino al mismo órgano, veinte y cinco mil doscientas cuarenta y cinco pesetas. 25.245'00 pts».

ACL. MS 5 f. 74.

6ª Sobre el órgano de los Hnos. Caimari se escribe en la misma fecha:

«Al Sr. Amézua por la renovación del órgano antiguo del Santuario, trasladado de la Iglesia al Camarín, trescientas cincuenta pesetas. 350'00 ptas».

ACL. Ms 5 f. 74.

Rafael JUAN MESTRE

Comunicació de

XAVIER CARBONELL

"Els Orgues Portatius
a l'Iconografia Musical
de Mallorca"

Comunicació de

XAVIER CARBONELL

"Els Orgues Portatius
a l'Iconografia Musical
de Mallorca"

ORGUES DE COLL I ORGUES DE PEU.

En un document signat pel rei Pere el Cerimoniós hi podem llegir: «Al honrat en Jacme Roig etc. Mana lo dit senyor Rey que donets an Johan de Castellnou, cantor de la capella del dit senyor Rey, los quals lo dit senyor Rey li mana donar per raho de uns orguens portatils que compra a ops de la dita capella del dit senyor Rey... quadraginta solidos jac. Scrit en Leyda XII dies del mes de setembre anno Domini MCCCXLVL» (1346) (1). Aquests orgues portatils també anomenats «de coll» cal diferenciar-los dels que cita un altre document del Cerimoniós: «La Rey/Per ço com los orguens de la seu de Barcelona se adoben e la dita seu no estaria be sens orguens, volem e us manam que prestets a la dita seu los orguens nostres qui son en la capella del nostre palau maior de Barcelona, ço es, aquells qui estan en terra. Et aço no mudets. Dada a Ffigueres sots nostre segell secret a XXVIII dies dagost de lany MCCCCLXXXV.(1385). Rex Petrus» (2). Diferència i oposició que a voltes trobem concretada en algun document com, per exemple, en una carta del rei Joan I: "Lo Rey d Arago/Vostra letra havem rebuda e entes ço que ns havets scrit, reponem vos que ns plau que aquex frare agosti lo qual nos loats que es bon sonador d orguens e hom religios e de bona condicio venga a nostre servey, e axi li ho digats de part nostra qui li darem gatges e profits que se n deura tenir per content. Perque fetslo venir mantinent e aport ab si uns orguens de coll si prestament los pod aver aquí, e si no podia tantost haver gens per axo no lagiu sa venguda mas vos procurats ne uns bons e fins e aportats los ab la harpa que n fets afesers de Riadal, car nos vos farem fer ben ustent de ço que bestret hi haurets. Direts al dit frare que no li cal aportar exaquier, rota ni arpa ni altres orguens de peu, car de tot havem nos aci assats. Dada en Barcelona sots nostre segell secret a XVI de setembre de l any MCCCXCIII. Rex Johannes» (3) (1394)

Els orgues de peu o positius-a voltes anomenats també orguenets-, podien presentar diversos tamany i posseïen, normalment, dos jocs de flautats (4). Els orgues portatius o de coll- a vegades anomenats també de mà-eren sempre de petit tamany, tenien dues o més fileres de canonades (fetes habitualment amb tubs de llengüeteria)i, a diferència dels positius que per a ser sonats calia que fossin col. locats en terra i accionats com a mínim per dues persones, una per manxar i l'altre per a pulsar el teclat, eren tocats per un únic músic que els duia mitjantcant una gruixada corretja, penjats del clatell i recolzats en el pit, per la qual cosa l'instrumentista disposava de llibertat de moviments a les dues mans: una per accionar una petita manxa i l'altra per pulsar un curt teclat.

Si bé per les petites dimensions ambdues castes d'instruments podien ésser fàcilment transportats, fet que condicionava clarament la seva funcionalitat ja que eren habitualment emprats en actes de caire processional, cal no caure en una confusió de nom, ben habitual avui en dia per aquets redols geogràfics nostrats. Així veien sovint que els orgues de peu són anomenats portatius quan en realitat el seu mot identificador, per descriptiu, tradicional i de llarg arrelament històric, és el de positiu.

Els orgues portatius són només aquells que eren manxats i sonats per una única persona.

ELS ORGUES PORTATIUS O DE COLL A MALLORCA

L'ús d'aitals instruments a l'Europa mediterrània i en concret a les terres hispàniques està documentat des del segle XII. Malauradament a Mallorca no s'ha conservat, o millor dit, localitzat per ara, cap document que mencioni i fagi referència als orguenets de coll. Per això cal que ens acostem a una altra casta de font informativa, concretament al món de les imatges plàstiques, al món de les icones artístiques. Aquesta font d'informació és preciosa per la proximitat amb que les imatges ens apropen als trets morfològics (dimensions, característiques estructurals, riquesa decorativa, etc) d'aitals instruments.

Mallorca ha servat un àmpli conjunt iconogràfic de representacions d'orgues de coll, important per la seva general qualitat artística, per la seva quantitat-fet que assenyalava l'interès, apreï i valor que tenien aquets instruments per la societat illenca de fa segles- i, especialment, des del punt de mira organològic pel detallisme amb que han estat fetes les imatges escultòriques o pictòriques.

Seguidament volen desgranar a tall d'inventari una llista de les representacions d'orgues portatius conservades a Mallorca:

I- Imposta de la Sala Capitular de Santa Margalida de Ciutat (avui dins les dependències de l'Hospital Militar). Baix relleu datable en el segon quart del segle XIV i on hi està representada l'imatge entronitzada de Maria amb el nen escoltada a banda i banda per dos àngels músics. El de l'esquerra fa sonar un cordòfon de la família dels llaüts, segurament una mandora i el de la dreta presenta un preciós i detallat orgue de coll. El portatiu és de perfil rectangular ja que no presenta consola exempta. En la façana frontal hi podem apreciar amb claretat les plaquetes o teulettes que servien per accionar els sons. La part posterior ens mostra amb detallisme la manxa. Els canons organitzats on dues fileres de 16 tubs estan distribuïts de més llargs a més curts. En l'extrem més alt de l'instrument queden clarament destacats quatre tubs per la seva llargària. (5)

2- Retaule Major de la Seu. Extraordinari conjunt escultòric que ofereix uns evidents paral·lelismes amb els retaules arquitectònics i calats del Principat com el de la Catedral de Barcelona (avui a la parròquia de Sant Jaume), el de la Seu de Manresa (destruït a l'any 1936) i el de la Seu d'Urgell (desaparegut arrel de la restauració de 1907-1919). El retaule mallorquí, paral·lelament als retaules catalans esmentats, pot ser datat en el darrer terç del segle XIV però presenta alguns trets que el singularitzen, en especial, un nodrit conjunt d'àngels músics. Enmig d'una gernació variada d'instruments hi trobem l'orgue de coll format per un moble formosament decorat, una doble filera de tubs disposats en una creixent i regular llargària, una incipient consola per al teclat i una manxa de dimensions petites (6)(7).

3- Timpà del portal de l'església de Sant Miquel de Ciutat. Obra escultòrica documentada en el 1398, any on consta que l'escultor Pere de Sant Johan fou contractat per a la seva realització.

Enrevoltant la bella imatge mariana hi trobem dos àngels músics, un que fa sonar un instrument de la família dels llaüts i l'altre que ens mostra un orgue de coll. En aquest cas l'orgue ens ha arribat un poc mutilat ja que l'extrem superior de la seva doble fila de canons resta trencada. El moble de l'instrument, només visible pel costat posterior, presenta una base força baixa i no exhibeix cap peça de decoració (8)(9).

4- Retaule de la Coronació de la Mare de Déu, obra de Joan Daurer, del darrer terç del segle XIV. El retaule conservat en el Museu Diocesà de Palma ens mostra al voltant de l'escena principal a sis àngels músics. Aquest éssers celestials fan sonar una flauta doble, un salteri (santir ?), una viola de braç, un pandero, un gran llaüt i un orgue de coll. L'orguenet, representat amb un detallisme excepcional, mostra tot un seguit de trets singulars: moble decorat amb riquesa; àmplia peanya per al teclat; quatre files de tubs en creixement regular i boques marcades en els peus dels canons, fet que assenyala tubs propis del món dels flautats (10)(11)(12).

5- Retaule de la Mare de Déu amb l'Infant, conservat al Museu de Pollença. És obra d'En Francesc Comes, datada en el 1390. Sis àngels músics acompanyen a Maria tot fent sonar aquests instruments: anxaraba (flauta travessera), rabel moresc, mandora, cimbalers, llaüt i orgue de coll. Les característiques d'aquest darrer instrument són un moble decorat artísticament, una doble filera de tubs, canons extrems marcadament més llargs, una petita consola amb «tecles» i un perfil mobiliar en L (13)(14).

6- Retaule de Santa Magdalena conservat al Convent homònim de Ciutat, obra atribuïda a Francesc Comes, Joan Daurer i al Mestre del Bisbe Galiana i datable a les darreries del segle XIV. En el plafó que fa de cimera o espiga hi trobem una imatge de Maria amb l'Infant rodejada per quatre àngels músics. Aquest fan sonar un llaüt, dues violes d'arc (?) i un petit orgue de coll. Donada l'inaccessibilitat del retaule i les deficientes fotografies publicades ens és difícil fer un estudi acurat de la representació. Només podem ressenyar una doble filera de tubs amb els extrems més llargs del que tocaria proporcionalment (15)(16).

7- Arxivolta del Portal del Mirador de la Seu obra de Jean de Valenciennes realitzada entre 1393 i 1398. Entre deu àngels sonadors de variats instruments i concretament entre els del costat esquerre hi trobem un músic amb un orgue de coll. Lamentablement aquesta representació escultòrica ens ha arribat molt mutilada. De l'orgue només s'ha conservat el costat més proper al cos del músic, restes que mostren els darrers quatre tubs i on s'intueix un moble o caixa esplèndidament decorada (17).

8- Retaule de Nostra Senyora de Monti-sion, obra de l'anomenat Mestre de Monti-sion conservada a l'església homònima de Palma i datable vers el 1400.

Quatre àngels músics enrevoltant la icona central del retaule, àngels que fan sonar un llaüt, una mandora, una viola de braç i un orgue de coll. L'orguenet presenta un moble finament decorat, una poc exempta consola i una doble filera de canons (18)(19)(20).

9- Àngels de l'altar major de la Seu, obsequi de Jaume d'Olesa i Catalina Rovira de l'any 1453 i obra de l'escultor Llorenç Tusquella. Quatre dels àngels són sonadors de sengles instruments: arpa, salteri, mandora i orgue de coll.

L'orgue detalladament representat ens mostra un moble bellament decorat, dues fileres de canons, una manxa amb forma de llibre i un teclat sense consola actualment mutilat (21)(22).

10- A l'extraordinari conjunt escultòric que conforma el Betlem de la Sang-betlem monumental procedent de l'antiga i desapareguda església de Jesús-hi trobem sis àngels músics. Aitals figures obrades en talla devers el darrer terç del segle XV enrevolten l'escena del Naixement i presenten un variat grup d'instruments: xelamia, corneta, doble flauta, arpa, llaüt i un orgue de coll. Aquest darrer instrument representat amb un alt realisme exhibeix els següents trets: moble de línies llisses i perfil en L; consola amb un teclat format per dues rengleres de botons més o manco cúbics (es fa difícil calcular el seu nombre exacte degut a diverses trecadures i mutilacions): en el revers de la cònsola hi ha una manxa gran amb forma de llibre on l'escultor ha detallat quatre plecs; els tubs estan desplegats en dues files i ordenats de més curts a més llargs (23)(24)(25).

11- Sarga de la Verge i cor de Santes conservada en el Convent de Santa Clara de Ciutat. Aquesta molt malmesa obra pictòrica és pels seus trets iconogràfics una raresa. La seva datació cal situar-la entre els darrers anys del segle XV i les primeries del XVI. Rera una santa que seu als peus de Maria sobresurt la imatge femenina que de segur representa la màrtir romana Cecília, personatge que sosté com un emblema identificador un petit orgue portatiu. La part inferior de l'instrument resta oculta pel cap de la santa situada en primer terme fet que només ens permet apreciar una única filera de canons sense cap element mobiliar protector i com sempre ordenats de curts a llargs (26).

12- Relicari de la túnica de la Verge conservat al Museu de la Seu, obra de probable punxó mallorquí i datada en el 1504. En la seva secció superior del peu i com a decoració del nus anular hi trobem sis minúsculs àngels músics realitzats com a petites escultures exemptes. Els instruments són dues arpes, dos cordòfons amb arc i un orgue de coll amb un perfil en L (27).

13- Retauló del Naixement conservat al Museu Diocesà de Ciutat. Es una obra atribuïda a Mateu López i datada devers 1572-1574. En el requadre superior i principal hi trobem la representació del Naixement tot reproduint l'ambient iconogràfic i escènic del popular betlem monumental del convent franciscà de Jesús (actualment a l'església de la Sang, vegis nº 10). En aquesta obra pictòrica els àngels presenten un conjunt instrumental un xic diferent al model del betlem franciscà: arpa, llaüt, guitarra, flauta doble, triangle o estrep i orgue de coll. El petit orgue està representat frontalment i ens mostra un moble-consola sobre el que s'hi ha disposat una fila de tecles-botons i una renglera de tubs col·locats sense cap element mobiliar protector (28)(29)(30).

14- Retaule del Roser conservat a l'església de Sant Jeroni del Monestir de Santa Elisabet de Ciutat. Es obra pictòrica de la segona meitat del segle XVI. En un dels seus requadres hi trobem altre volta l'escena del Naixement, representació que reproduceix tret a tret la imatge del retauló del Museu Diocesà ja descrit (nº 13) i que també fa referència al Betlem de la Sang. En aquest però els àngels músics són quatre i fan sonar la doble flauta, l'arpa, la guitarra i un orgue de coll idèntic al de l'obra pictòrica dels López esmentada del Museu Diocesà.

De l'observació i estudi de totes aquestes representacions d'orgues portatius de Mallorca en podem treure tot un seguit de conclusions.

a- Àmbit cronològic que s'extén entre 1350 aproximadament i les darreries del segle XVI. Cal mencionar algunes imatges més tardanes com les de la pintura de Santa Cecília (s.XVIII) conservada a la casa rectoria de Sóller; figura de Santa Cecília de l'església de Sant Felip Neri de Ciutat (s. XIX); la primera representació és un testimoni clar d'una perduració tardana i la darrera una evocació estèticament romàntica d'uns temps antics idealitzats.

b- Els sonadors dels nostres orgues de coll són generalitzadament éssers angèlics. A partir del s. XVI l'orgue portatiu el trobem associat al·legòricament amb la màrtir romana Santa Cecília. Els estols angèlics musicals quasi sempre els trobem vinculats a les imatges marianes.

c- Són inexistents les representacions d'orgues de coll isolades. Així sempre les trobem associades amb altres instruments amb els que hi fan conjunt. Aquestes agrupacions conformen conjunts de dos (Sta. Margalida, S. Miquel), quatre (ret. Sta. Magdalena, ret. Montisíó, àngels de l'altar Major de la Seu, Retaule del Roser), sis (ret. Pollença, ret. Coronació, Betlem de la Sang, Retauló del Neixement (relicari), deu (Portal del Mirador) i vint (Retaule Major).

d- Bàsicament trobem dos perfils diferenciats: el rectangular i el que ens mostra una forma en L. El primer model respon a un orgue sense consola on les tecles i/o teuletes sobresurten de la cara plana frontal. En el segon tipus les tecles i botons accionadors del so descansen sobre una base exempta.

e- Per diverses raons són poques les representacions en hi podem estudiar el teclat. Aquest pot ser de teulettes (Sta. Margalida), de botons (Betlem de la Sang) o més generalitzadament amb la forma de tecla que ha perviscut fins avui.

f- Absència d'estiradors fet que seria indicador de l'existència de registres diferenciats.

g- Canons ordenats escalonadament i que conformen normalment dues fileres paral·leles. És excepcional el cas del retaule de la Coronació d'En Joan Daurer on hi estan representades quatre fileres de tubs. També són infreqüents, si bé més nombroses en època tardana, les imatges d'orguenets amb una sola alineació.

h- En alguns casos les imatges instrumentals exhibeixen detalls com les obertures dels canons.

i- Són freqüents els orgues de coll que en l'extrem més alt de les fileres de tubs i sobresurten dos a quatre canons per la seva llargària. Aquests tubs destacadament elevats sobre els altres reforcen l'idea de que alguns orgues portatius disposaven de sons permanents en un registre de tessitura greu, és a dir que tendrien unes notes a bordons talment com les cornamuses. (S. Margalida, Seu, S. Magdalena, Pollença, Portal, Sang).

j- Moltes de les representacions ens ofereixen un gran detallisme en la imatge de la manxa posterior. En alguns casos hi podem veure els claus de fixació (àngels altar), i normalment el nombre de plectres i la forma de l'agafador.

k- Alguns orgues presenten una rica decoració, mobiliar, especialment en el costal lateral visible. Embelliment format generalment per arquets apuntats, a voltes amb calats a la manera de finestrels. En altres casos la decoració és més austera i es limita a un marc pintat també sobre el costal lateral més baix.

l- No coneixem cap exemplar, per ara, que mostri cobertura mobiliar de les fileres de canons, ni cap torre o capsa protectora dels tubs més llarg (freqüent especialment en models italians).

m- La posició dels instrumentistes i la seva immersió dins de diversos conjunts sonors ens indica que els orgues de coll eren probablement emprats com a instrument propi per a la Baixa Música i segurament estaven destinats a elaborar i també reforçar els discursos melòdics de manera heterofònica i, potser a complir un paper de baix contrapuntístic.

(1) M.C. Gómez Muntané, «La Música en la Casa Real Catalano Aragonesa, 1336-1442».

Barcelona 1979, Vol. I, p. 197.

- (2) M.C. Gómez Muntané, Op. c.p. 198.
- (3) M.C. Gómez Muntané, Op. c.p. 204.
- (4) Pedro Calahorra, Organos en la iconografía musical representada en las obras de arte hasta el siglo XVII en Aragón.
El Organo Español. Actas del primer Congreso (27 i 29 d'Octubre 1981), (Universidad Complutense de Madrid), p. 206.
- (5) Gabriel Alomar i Esteve-Antoni I. Alomar i Canyelles, El patrimoni cultural de les illes Balears. Idees per una política de defensa i protecció.
I.E.B., Palma 1994. pp. 31-32.
- (6) Xavier Carbonell i Castell, Iconografia Musical
La Seu, Palma 1995., pp. 315-318
- (7) Gabriel Llompart/Joana M. Palou. L'escultura gòtica.
La Seu, Palma 1995, pp. 67-68.
- (8) Agustín Durán Sanpere/Juan Ainaud de Lasarte, Ars Hispanie. Historia Universal del Arte Hisánico.
Madrid 1956, Vol VIII-Escultura Gótica, p. 262.
- (9) Xavier Barral i altres autors, La España Gótica. Baleares.
Madrid 1994, pp.40-52.
- (10) Gabriel Llompart, La Pintura Medieval Mallorquina.
Palma 1977, Vol. III, p. 34.
- (11) M.R. Alvarez Martinez, Los instrumentos musicales en la plástica española durante la edad media. Los cordofonos.
Madrid 1982, Universidad Complutense, Vol. II, pp. 51-52; Vol. III, p. 104.
- (12) Gabriel Llompart, La pintura gòtica a Mallorca.
Barcelona 1987, pp. 18-19.
- (13) Gabriel Llompart, La pintura medieval Mallorquina.
Vol. III, pp. 69-70.
- (14) Gabriel Llompart, La pintura gòtica.
pp. 22-24.
- (15) Gabriel Llompart, La pintura medieval.
Vol. III, pp 57-59.
- (16) José Gudiol Ricart, Ars Hispaniae. Historia Universal del Arte Hispánico.
Vol. IX Pintura Gótica, Madrid 1955, p. 127.

- (17) Xavier Carbonell i Castell, Op. c. pp. 312-315.
- (18) Gabriel Llompart, La pintura medieval
Vol. III, pp. 73-76.
- (19) José Gudiol Ricart, Op. c.p. 128.
- (20) Pedro Blanco Trias, El Colegio de Nuestra Señora de Montesión en Palma de Mallorca.
Palma 1948, p. 22.
- (21) Gabriel Llompart/Joana M. Palou, Op. c.p. 68.
- (22) Xavier Carbonell i Castell, Op. c.p. 319.
- (23) Gabriel Llompart, El Belén cuatrocentista del Hospital Provincial de Palma de Mallorca.
Religiosidad Popular, Folklore de Mallorca Folklore de Europa.
Palma 1962 pp. 361-370.
- (24) Xavier Carbonell, Els instruments musicals del Betlem de l'església de la Sang.
Estudis Baleàrics n° 20, Palma 1986, pp. 23-36.
- (25) Gabriel Llompart, C.R./ Donald G. Murray, El Belén Mallorquí.
Palma 1993, pp. 26-43.
- (26) Gabriel Llompart, La pintura medieval
Vol. III, pp. 199-200.
- (27) Xavier Carbonell i Castell, Iconografia musical.
pp. 323.
- (28) Gabriel Llompart, Belenes conventuales mallorquines de los siglos XVII y XVIII.
Religiosidad Popular, Folklore de Mallorca Folklore de Europa.
Palma 1962, pp. 19-45.
- (29) G. Llompart/ J. Mª Palou/ J. Mª Pardo, Els López dins la pintura del segle XVI a Mallorca.
Palma 1988, p. 76.
- (30) Diversos autors, Nostra Dona Sta. Maria dins l'art mallorquí.
Palma, 1988, p. 107.

Xavier CARBONELL

Comunicació de

BARTOMEU MULET I RAMIS

"Fundació i Dotació del Benefici
de l'Orgue Parroquial que feu
la Universitat i vila de Sineu dia
11 de Maig del l'any del Senyor 1602"

PRESENTACIO

Considerant-me el darrer aprenent de l'ofici d'investigador, el meu cor tot eixerit gentilment s'enramella avui amb la presentació d'una joia documental que té per a mi una vàlua plena de saba de l'agre de la terra. La feina dona esplets de bon fruit; així ho consider en haver obert llibres vells de dies que ens paguen a preu d'or les troballes més engatusadores, car són les més dolces hores de treball.

Avui els documents de l'Arxiu parroquial ens asso dollen a cor batent amb la Fundació del Benefici de l'Orgue de l'Església parroquial de Sineu, document primerenc del segle XVII, corresponent al dia 11 del florit mes de maig de l'any del Senyor 1.602.

Massa poc sovint ens alegrem de la grandesa de cor i de la munificència dels avantpassats que ens llegaren tantes obres enriquidores del patrimoni de l'Església. D'antuvi, els encarregats de bastir els temples, oratoris i capelles foren els jurats de les viles, endemés dels fidels que, suplicant de genolls favors del Cel, oferien sumptuoses presentalles que palesen com era la gent d'aquell temps i com era llur formació espiritual.

El Jurat Francesc Coll, també Síndic i Procurador de la vila de Sineu se presenta com el designat pel Consell per a comunicar la determinació de la Universitat i ho fa solemniament dirigint-se a l'Illm. Sr. Lloctinent General fent-li part del projecte de Fundació i dotació d'un Benefici de vint lliures de renda anyal a la Capella de l'Orgue parroquial, proposant per a organista a Mossen Gabriel Domènech, que aleshores era Diaca, senyalant les obligacions de tocar l'orgue en les diades que l'Església parroquial acostuma, remarcant que el Patronatge de dita Fundació és la Universitat de Sineu, ja consignant que quan dit càrrec sigui vacant se suplesqui per altre organista nadiu de Sineu i que sàpiga tocar l'orgue amb les obligacions i emoluments deguts.

Més, he cregut convenient deixar verjo el present document ja que estant messell de fineses, que no vull trastocar amb un comentari mancat d'exactitud com se mereix, així el deix a mercè dels crítics o analistes que li sabran treure tot el suc ja que tot ell vessa i regalima melassa per tot costat. Per fi, l'esmentada Fundació fou feta a coneixença i firma de molts Canonges de la Seu.

FUNDACIO DEL BENEFICI DE L'ORGUE

Die Sabbati XI mensis Majii Anno a Nativitate Domini M.D.C.II.

In Dei nomine, Amen. Sit omnibus notum quodcumque misarum celebratio et laudum divinarum decantatio Christi fidelibus juncta sit in memoriam Domini Nostri Jesu Christi et beneficiorum per eum natura humana collatorum dicente ipso Domino in die Cenae Apostolis suis HAEC QUOTIESCUMQUE FECERITIS IN MEI

MEMORIAM FACIETIS

Idcirco Ego Franciscus Colls unus ex honor. Juratis Villae de Sineu habens ad infra scripta peragenda plenum posse et specialem commissionem mediante determinatione Consilii ejusdem Villae celebrati sub die vigesima prima mensis Aprilis proxime efluxi et speciale Mandatum et Syndicatum, mihi ad dictum effectum et continuatum in preceptata determinatione Consilii; Et pro executione provisionis facta die sexto currentis mensis et anni per Magniphicum Regentem Cancellariam Regiae Audientiae et decreto subsequito tenoris sequentis:

Die X mensis Majii anno a Nativitate Dni. millesimo sexcentesimo secundo Ilmus. Dnus. Locumtenens et Capitaneus Generalis etc. Visa supplicatione oblata per Franciscum Coll Syndicum et Procuratorem Universitatis Villae de Sineu tenoris sequentis:

Illmo. Señor Lloctient Gl. etc. Sots als 21 de Abril M.D.C.II. fonch determinat per lo Consell de la Vila de Sineu que la Universitat de aquella funda un benefici de vint lliures de renda a lo Capella de lo Orga de la Iglesia Parroquial de dita Vila, al qual haja de posseir lo Venerable M^o Gabriel Domenec Diaca ab carrech que haja de tocar lo Orga a las diadas acostumbradas en la dita Iglesia y del qual benefici ne sia Patro la dita Universitat, lo qual sempre que vacara haja de presentar al obtento de dit Benefici persona natural de dita Vila qui sapia tocar orga de dita Iglesia y tenga carrech lo beneficiat qualsevol sia ara o enesdevenidor de tocar lo orga de la Iglesia de Sineu. E si be sots als 6 del present mes de Maig 1602 ara corrent sia estat proveit per lo M. Magniphic Regent la Cancelleria, Visitador General y Comissari General trobantse en dita Vila de Sineu que dita determinació ha posada en execucio y fundat dit benefici de vint lliuras de renda al orga de dita Iglesia y al tocar del Orga y vacant per mort de aquell vel alias sia presentat al obtento del dit Benefici un fill de la Vila qui sapiga tocar orga y tingui carrech de tocar aquell lo que necessita per mes validud de dita fundació de decret de Vose Señoria Ilma. Per tant, altrament, Francesc Coll Sindic de dita Vila per dit efecte elegit ut ecce ab lo millor modo que pot a V.S. Suplica sia servit donar llicencia y facultat de fundar dit benefici per dit Orga de dita Iglesia als Jurats de aquella Vila puis desta manera el Culto divino sera mes venerat, y fas fe de dits Actas ut ecce qui licet etc., la Autoritat y decret de V.S. humilment implorant, etc. Altíssimus etc, Berga. Visa dicti Concilii determinatione die 21 Aprilis facta 1602 visa Provisione facta 6 currentis, visa Potestate Francisci Coll suplicantis, visis videndis sua Ilma Dominacio de, et cum consilio Multi Magniphici Michaelis Moger Regentis Cancellariam laudat, approbat et confirmat dicti consilii determinatione sub die 21 Aprilis 1602 celebrati sua super premisis interponendo Autoritate, pariterque decretum Moger Regens: Ego, inquit, Franciscus Coll nomine quo supra, al laudem et Gloriam Omnipotentis Dei, et Domini Nostri Jesu Christi, ejusque Matris Mariae Virginis Gloriosimae ac totius Curiae civium supernorum, ad Stae Fidei Catholicae confirmationem et augmentum divini cultus Instituto, Fundo et de novo erigo unus simplex ecclesiaticum Beneficium in Ecclesia Parroquiali villae de Sineu in capella ubi constitutum est

Organum cujus pro tempore beneficiatus tenatur pulsare organum dictae Ecclesiae diebus solitis; Et quoniam Beneficia sine dote esse non possunt, dono et assigno doti dicta beneficia: Primo viginti libras monete Majoricarum census et rens. die presenti smortiatis, quas dicto nomine onero et impono specialiter et exprese in et super omnibus et singulis aliis bonis dictae Universitatis de Sineu, et particularium ejusdem, et generaliter super omnibus et singulis aliis bonis dictae Universitatis et particularium ejusdem praesentibus et futuris, quae bona omnia asigno, submitto et obligo perpetuae servituti, et annua contributione dicti census ac si ea omnia in onere dicti census dicto nomine adquisivissem et dictus futurus beneficiatus in emphiteusim perpetuam censefisset, quas viginti libras census recipit dictus beneficiatus, quicumque pro tempore fuerint ab honoribus Juratis et Universitatis predicate Villae de Sineu, a die presenti ad unum annum, et sic deinde anno quolibet in consimili termino, sive die, allatas, positas et portatas ad habitationem dicti futuri beneficiati, et suorum in dicto beneficio successorum vel ad alium quemcumque locum presentis Insulae allatum, qui dictus beneficiatus seu sui successeurs voluerint, seu elegerint, nostris et nostrorum propriis missionibus et expensis cum pedagio quinque solidorum monete Majoricarum solvendorum unicuique nuncio Provisorii, sagione litterarum caltori, aut commissario per dictum futurum beneficiatum et suos successeurs contra ejus dictos Juratos et nosotro successeurs, mittendo vel destinando annis singulis pro exactione dicti census die videlicet quolibet quo in predictis vacaverit jam eundo, stando quem redeundo. Insuper dono et asigno doti dicti beneficii illas duas libras et tres solidos dictae monete census quas nomine mihi proprio facere tenetur Joannes Oliver Parrochiae de Spollas in festo Sancti Bartholomei pro servis per eum passis in termino dictae Parrochiae de Spollas, tenti sub allodio et directo dominio Rmi. Domini Episcopi et admodum Rdi. Capituli Sedis Majoricen. ad fatigam decem dierum et ad mercedem de laudemio per me die presentis emptas ab admodum R. Domino Petro Abrinas Canonico cum instrumento in presenti scribania portionis temporalis Ecclesiae Majoricens. continuato, pro quibus respondere tenebitur. Dictus futurus beneficiatus octavis Sedis de tribus solidis, quae est quator decima pars que in voluntariis solus debet, cum in coactis si octava pars et sui in presenti et ex nunc constituo me dicto nomine dicto censu que doti dicti beneficii dono es asigno interim nomine dicti futuri beneficiati et suorum in dicto beneficio successorum, amodo tenere et possidere donec inde futurus beneficiatus et sui successeurs de eisdem possessionem apprehendaritis realem vel corporalem, vel quasi aliam quamcumque de jure aut de facto, quam liceat dicto futuro beneficiato et suis successoribus apprehendere et adipisci, sua propria autoritatequandamque voluerint, et ad ipsam penes se et suos successeurs licite et perpetuo retinere, titulo enim et in causa fundacionis hujusmodi do et cedo dicto nomine dicto futuro beneficiato et suis successoribus omnia loca et jura mea et omnes voces, vices, rationes et actiones reales et personales, utiles, mixtas et directas, reisque persecutoribus et aliis, mihi et meis in predictis pertinentes et pertinencia ac pertinere debentes et debentia, et titulis et juribus quibuscumque. Quibus quidem juribus, locis, vocibus et actionibus meis predictis, possitis dictus futurus beneficiatus, amodo uti agere et exercere usque defendere et juri in judicio et explere et exhibere etiam et ubique constituens

etiam dicto nomine dictum futurum beneficiatum et suos successores Dominos veros et Procuratores ut in rem vestram propiam, ad agendum videlicet defendendum, utendum, tuendum, experiendum, inde faciendum, de pensionibus et rata dictorum cursum doti dicti beneficii assignatorum suas omnimodas voluntates, salva tamen semper et illesa remanente dictorum censuum proprietate; promittens dictis nominibus et fide bona convenientibus, dicto futuro beneficiato et suis in dicto beneficio successoribus, quod predicta censusque doti dicti beneficii dono et assigno tamen dicti futurorum beneficiatorum et successorum semper habere, tenere, et in sua pace perpetuo possidere pacifice et quiete, legitime quae defendere contra omnes personas, et teneri inde firmiter quae teneri promisso omnibus quibus supra de firma et legale evictione dictorum censuum doti dicti beneficii assignatorum. Si modo aliquo inde unquam sequantur, et de omnibus et singulis missionibus, juribus, damnis interesse et expensis, litis et extra et pro hiis omnibus et singulis supradictis, sic complendis, et inviolabiliter observandis, ratisque et firmis semper habendis, obligo dicto futuro beneficiato et suis successoribus pro viginti libras census, bona dictae Universitatis, et pro duabus libris et tribus solidis per me nomine meo proprio doti dicti Beneficii assignati bona propria, mobilia et immobilia, presentia et futura et pro hac prima erectione insequendo determinationem supradicti consilii dictae Villae nomine el presentado ad obtentum dicti beneficii Reverendum Gabrielem Domenech diaconum organum dictae Villae modo pulsantem, et retineo jus Patronatus Universitatis et Jurati dictae Villae qui in aliis futuris presentationibus teneant ab obtentum dicti beneficii presentare Clericum filium dictae Villae, callentem pulsare organa, supplicans cum presenti Ilmo. et Rmo. Dno. Episcopo ejusque in spiritualibus et temporalibus Vicario Generali et Officiali, quantenus hujusmodi fundatione et erectionem admitteri velint. Ad haec Nos Georgius Çaforteza juris utriusque Doctor, Archidiaconus et Vicarius Capitularis, Guillelmus Andreas, Petrus Abrines, Petrus Honofrius de Veri Jurium Doctorum, Raphael Alberti Theologiae Doctor, Joannes Sagui, Joannes Lloscos, Antonius Gil theologus, Antonius Amoros, Antonius Gual, Franciscus Sancelloni, et Hyeronimus Callar theologiae Doctor, omnes canonici Ecclesiae Sedis capitulariter congregati more solito, ceteris nostris canonicis qui vocandi erant, vocati et non expectati, qui ad haec vel similis de consuetudine ipsius Ecclesiae vocari sed expectari, minime consueverint, visis et diligenter recognitis institutione et dotacione dicti beneficii et aliis omnibus et singulis supradictis per vos dictum honorem Franciscum Coll dicto nomine laudabiliter supra facta habitaque vera fide de relacione, de securitate census, doti dicti beneficii assignatorum omnia et singula supra dicta scienter et consulto approbamus et admittimus, acceptamus, ratificamus, ac etiam confirmamus predictum beneficium ejusque pro tempore beneficiatum, numero atque sorti gratis et prerogativa aliorum beneficiorum dictae Ecclesiae ejusque beneficiatorum, cum suo effectu complacentiis agregamus quod fuit actum in presenti Civitate Majoricens, die sabbati undecima mensis Maji anno a nativitate Dni. Millessimo Secentesimo Secundo, Sig num meum Francisci Coll Fundatoris.

Sig na nostri Vicarii Capitularis, et Canonicorum predictorum qui haec dictis nominibus laudamus, concedimus et firmamus.

Tester hujus rei sunt Honor et Discretus Bartholomeus Fornes Scriptor et Antonius de Videlliis admodum Rdi. Capituli in quo ad presentia omnes firmaverunt, etc. (1)

(1) A.P. La present Fundació del Benefici del Orgue se troba en lo Capbreu Major del Rd. Comú de Sineu, fol 294.

També se troba copiada en el Capbreu dels Censals de los Beneficis del mateix Rd. Comú, fols 54, 54 vº, 55 i 55 vº.

FUNDACIO DEL BENEFICI DE L'ORGUE

Dissabte 11 del mes de maig de l'any del Naixement del Senyor 1602.

En Nom de Déu Amen. Sigui conegut de tothom que la celebració de les misses i el cant de les alabances divines se trobin juntes per recordança de Nostre Senyor Jesucrist i dels beneficis concedits per Ell a la humanitat quan el mateix Senyor va dir el vespre de la Cena als seus apòstols:

«Quantes vegades fareu això, feis-ho en memòria meua». Per aquesta raó Jo Francesc Coll, un dels honorables Jurats de la vila de Sineu, tenint plena potestat i una especial comanda per a realitzar el que se dirà més tard, mitjançant determinació del Consell de la mateixa Vila, celebrat dia vintiu del mes d'abril prop passat i una especial encomanda i Sindicat a mi per dit efecte i continuat en la predita determinació del Consell, i per l'execució d'una provisió feta dia sisè del corrent mes i any pel Magnífic Regent de la Cancilleria de la Reial Audiència i per decret, que segueix, del tenor següent: Dia X del mes de maig de l'any del Naixement del Senyor mil siscents dos, l'Illm. Senyor Lloctinent i Capità General etc. Vista la petició presentada per Francesc Coll, Síndic i Procurador de la Universitat de la vila de Sineu del tenor següent: Il·lustríssim Senyor Lloctinent G. etc. Sots als 21 d'abril M.D.C. II fons determinant per lo Consell de la vila de Sineu que la Universitat de aquella funda un benefici de vint lliures de renda a la Capella de lo Orga de la Iglesia Parroquial de dita Vila, el qual haja de posseir lo Venerable Mº Gabriel Domenech Diaca ab carrech que haja de tocar lo Orga a las diadas acostumbradas en la dita Iglesia y del qual benefici ne sia Patrò la dita Universitat, lo qual sempre que vacara haja de presentar al obtento de dit Benefici persona natural de dita Vila qui sapia tocar orga de dita Iglesia y tenga carrech lo beneficiat qualsevol sia ara o en esdevenidor de tocar lo orga de la Iglesia de Sineu. E si be sots als 6 del present mes de maig 1602 are corrent sia stat proveit per lo M. Magnific Regent la Canelleria, Visitador General y Comisari General trobant se en dita Vila de Sineu que dita determinacio ha posada en execusió y fundat dit benefici de vint lliures de renda al orga de dita Iglesia y al tocar del Orga y vacant per mort de aquell vel alias sia presentat al obtento del dit Benefici un fill de la Vila qui sapiga tocar orga y tingui carrech de tocar aquell lo que necessitat per mes valitud de dita fundacio de decret de Vose Señoria Ilma. Per tant altrament Francesc Coll Sindic de dita Vila per dit efecte elegit ut ecce ab lo millor modo que pot a V.S. supplica sia servit

donar llicència y facultat de fundar dit benefici per dit Orga de dita Iglesia als Jurats de aquella Vila puís desta manera el Culto divino sera mes venerat, y fas fe de dits Actas ut ecce qui licet etc. la Autoritat y decret de V.S. hulment implorant, etc. Altissimus etc. Berga.

Vista la determinació del Consell feta dia 21 d'abril de 1602, vist el poder de Francesc Coll suplicant, vistes quantes coses s'han de veure per Sa Ilma. Dominació, i amb el consell del Molt Magnífic Miquel Mojer Regent de la Cancilleria, aprova, alaba i confirma amb la determinació del Consell celebrat dia 21 d'abril de 1602 interposant la seua Autoritat a totes les premises, igualment que el decret del Regent Moger: Jo, diu Francesc Coll en nom, com s'ha dit abans, per alabança i gloria de Déu Totpoderós i de Nostre Senyor Jesucrist i de la seua Mare Maria Verge gloriosíssima i de tota la Cort celestial, en confirmació de la Santa Fe catòlica i augment del culte divi, Instituesc, fund i erigesc un sol Benefici esglesiàstic en L'Església Parroquial de la vila de Sineu en la capella on se troba instal·lat l'Orgue que el beneficiat està obligat a tocar l'orgue de la dita Església els dies acostumats. I perquè els beneficis no poden ser sense una dotació, don i assign a aquesta dotació aquest benefici: Primerament vint lliures de moneda de Mallorca de censal i renda, amortitzada avui, les quals en dit nom carreig i impos especialment i d'una manera expressa damunt tots i cada un dels bens de la dita Universitat de Sineu i dels particulars de la mateixa i generalment damunt tots i cada un dels altres bens de la dita Universitat i dels particulars de la mateixa, presents i esdevenidors, tots els quals bens senyal i oblic a perpètua servitud i a una contribució anual del dit censal com si tot s'adquirís amb el valor de dit censal i el futur beneficiat el censàs en emfiteusi, ell que rebrà les vint lliures de censal, el qui fos o els qui fossen els successors pel temps esdevenidor, dels honorables Jurats i Universitat de l'esmentada Vila de Sineu, des del dia present fins a un any, i així en endavant cada any en consemblant terme o die, presentades, portades i posades a casa del futur beneficiat i dels seus successors en dit benefici, o a qualsevol altre lloc de la present Illa de Mallorca, el qual beneficiat o els seus successors vulguin o escullin per les nostres propies remeses i dispendis amb peatge de cinc sous de moneda de Mallorca que s'han de pagar a cada avisador, proveïdor, saig o carter o al comissari pel dit futur beneficiat i els seus successors contra els esmentats Jurats i nostres successors, enviant o destinat cada anys en vistes a l'exacció del dit censal; això ès, qualsevol die que hagi estat vacant, ja anant, permaneixent o retornant. Endemés don i assign a la dotació de l'esmentat benefici aquelles dues lliures i tres sous de dita moneda del censal que està obligat a donarme a mi en Joan Oliver de la Parròquia d'Esporles en la festa de Sant Bartomeu pels treballs fets per ell en el terme de la dita Parròquia d'Esporles; tengut baix alou i directe domini del Rdm, Senyor Bisbe i també del Rnd. Capítol de la Seu de Mallorca a la fadiga de deu dies i a la mercè de lluíisme, comprades a favor meu pel Rnd. Senyor Pere Abrines Canonge i amb escriptura registrada en la present escrivania de la Porció temporal de l'Església de Mallorca per la qual estarà obligat a respondre el futur beneficiat en les octaves de la Seu damunt tres sous que és la quatorzena part que ell tot sol deu voluntariosament, com en les obligades si la octava part i els seus a l'hora d'are i des d'are me

constituesc en dit nom i per dit censal que mentrestant don i assign a la dotació del dit benefici en nom de dit futur beneficiat i dels seus successors en el dit benefici, de tal manera tenir i posseir mentre el futur beneficiat i els seus successors en prenguin possessorí real o corporal, o qualsevol altre que sigui de dret o de fet, que convengui al esmentat beneficiat i als seus successors pendre i obtenir per la seua propia autoritat vulguin. I que els sigui lícit retenir ja per títol ja per causa de la fundació don i cedesc en dit nom al nomenat futur beneficiat i als seus successors tots els llocs i drets meus i totes les veus, vegades, raons i accions reals i personals, útils, mixtes i directes i als contraventors i a qualsevols altres en tot el que a mi als meus pertenesquin o puguin pertanyer i deguin pertanyer o pertanyin pels títols i qualsevols drets. De tots els predits drets, llocs, veus i accions meues pugui el futur beneficiat usar, fer exercir i, fins i tot, defensar i pleitar en judici, com també constituïts allà on sigui, també en dit nom que l'esmentat futur beneficiat i els seus successors, senyor vertaders i els procurador, com un assumpte vostre i propi, tant per realitzar com per defensar, usar, emparar, experimentar i d'aquí fer sobre les pensions i el compliment dels dits censals assignats a la dot d'aquest benefici, amb tots els seus plens volers, excepció feta emperò i sempre que la propietat dels dits censals quedi fora de perill, prometent, en dits noms plens de bona fe, al dit futur beneficiat i als seus successors en dit benefici, don i assign la taxa del dit dels futurs beneficiats i successors de sempre tenir, retenir i posseir perpètuament servant silenci pacíficament i amb tranquil·litat, defensar-ho l·legítimament contra qualsevol persona i, per lo mateix, estar obligat a lo promès i a totes les coses respecte de la ferma i legal evicció dels dits censals assignats a la dotació de l'esmentat benefici. Mes, si de qualsevol manera de tot lo dit i provenint de totes i de qualsevols conclusions, drets, danys, l'existència de gastos, plets i demès per tot lo enunciat que s'ha de complir i observar escrupulosament, guardar-se amb tota fermesa, oblig al dit futur beneficiat i als seus successors per vint lliures de cens, els bens de la dita Universitat, i per dues lliures i tres sous a favor meu, en nom propi a la dotació del dit Benefici senyalant els bens propis, mobles, immobles, presents i futurs i per aquesta primera evicció seguint la determinació del abans citat Consell de la dita Vila en nom i presentació per obtenir dit benefici al Reverent Gabriel Domènec, diaca, qua ja toca l'orgue de la dita Vila, i retenc el dret de Patronat de la Universitat i del Jurat de dita Vila que en altres futures instàncies optin conseguir el dit benefici han de presentar un Clergue fill de la dita Vila, que sàpiga tocar l'orgue, suplicant amb l'actual Il·m. Rdm. Sr. Bisbe i el seu Vicari General i Oficial en lo espiritual i temporal, en quant per aquesta fundació vulguin admetre la seua creació. Per això Nos Jordi Zaforteza, Doctor en ambdós drets, Arxidiaca i Vicari Capitular, Guillem Andreu, Pere Abrines, Pere Nofre de Verí, Doctors en Dret, Rafel Albertí, Doctor en Teologia, Joan Seguí, Joan Lloscos, Antoni Gil, teòleg, Antoni Amorós, Antoni Gual, Francesc Sanceloni i Jeroni Cal·lar, Doctor en Teologia, tots Canonges de la Seu, congregats capitularment, segons costum, a tots els nostres canonges que havien d'esser cridats i no esperats, els quals per aquestes coses o semblants, segons costum de la mateixa Església son convidats però esperats, no acostumen, vistes i reconegudes amb tota diligència la institució i dotació del dit benefici i tot el demès abans dit per vos l'esmentat Francesc Coll, amb aquest nom, de forma tan lloable

en quant a actuacions i verificacions fetes de bona fe i una relació de seguretat del censal, assignades a la dotació de l'al·ludit benefici, totes i cada una de les coses abans referides a sabuda i consultada aprovam i admitim, acceptam, ratificam i també confirmam de l'anomenat benefici i al que sigui beneficiat ja per número ja per sort, de forma gratuïta o per prerrogativa d'altres beneficis de la dita Església i dels seus beneficiats amb el seu efecte agradós agregam el que s'ha fet en la present Ciutat de Mallorca dissabte dia onze del mes de Maig de l'any del Naixement del Senyor mil siscents dos. La meua firma de Francesc Coll, Fundador.

Les firmes del nostre Vicari Capitular i dels al·ludits Canonges, alabam, concedim i firman aquesta fundació amb els nostres noms.

Els testimonis d'aquesta escriptura son l'Honor i Discret Bartomeu Fornés, Escrivà i Antoni de Bridellis, el mateix del Rnd. Capítol en presència dels quals tots varen firmar, etc.

(A.P. La present Fundació del Benefici de l'ORGUE SE TROBA EN EL Capbreu major del Rnd. Comú de Sineu, fol 294).

(A.P. La mateixa Fundació se troba inscrita i copiada en el Capbreu dels censals dels Beneficis de l'Església Parroquial de Santa Maria de Sineu en els fols 54, 54v, 55 i 55v.)

Bartomeu MULET i RAMIS

(Documentació original i traducció de Bartomeu Mulet i Ramis, Prevere.)

Comunicació de

MIQUEL BOTA TOTXO

**"L'extraordinària importància
de Joan Baptista Cabanilles
dins el món de la Música"**

ES EVIDENT que, a més del seus fills, il·lustres, també un altre home ha fet sonar el nom de Pollença: el prevere Joan Baptista Cabanilles, considerat com un dels més grans compositors i organistes que Espanya ha donat a l'univers de la música, fins al punt de que ha estat qualificat com el «Bach espanyol».

Joan Baptista Cabanilles nasqué l'any 1644, fill de pare pollencí, a la ciutat d'Algemesí. La seva partida de baptisme es conserva, com si d'una joia es tractés, a l'Arxiu Parroquial d'Algemesí, al Llibre 5, fol 166.

Hi ha èpoques, en la vida dels gran homes, difícils d'estudiar. Són aquells espais de temps que no deixen localitzar la seva presència, perquè sembla que han desaparegut d'entre els mortals. Així passà amb la infància de Joan Baptista Cabanilles que, segurament, la degué viure al costat dels seus avis Bartomeu Cabanilles o Cabanelles i Magdalena Pau, a Pollença.

Cap altre document dóna notícia d'ell fins l'acta del Capítol celebrat pels Canonges de la Catedral de València, el 15 de maig de 1665, o sia 21 anys després del seu baptisme, amb l'acord de la jubilació de l'organista primer, l'insigne Jeroni de la Torre, i la designació de Joan Baptista Cabanilles com a successor, quan encara el jove organista no era clergue ni tonsurat, sinó tan sols estudiant eclesiàstic. El que ve a provar que, als 21 anys, Cabanilles era ja un vertader mestre, perquè la Catedral de València gaudia d'una tradició de música d'orgue prou digna i de relleu reconegut.

On formà Cabanilles la seva cultura musical? No és fàcil testificar-ho. El 22 de setembre de 1668, complerts els vint-i quatre anys, fou ordenat sacerdot de mans del Bisbe Auxiliar don Josep Barberà, a València.

El gran artista que, com home i com sacerdot, visqué solament per a Déu i per a la música, degué ésser, sens dubte, un bon pedagog. Ca-seva fou com una espècie de petit conservatori, particularment, a partir de 1675 que, degut a faltar el Mestre de Capella, ell es féu càrrec dels infantils del Cor.

Per altra banda, fins i tot sembla haver-se confirmat que Cabanilles fou sol·licitat des de França per a tocar l'orgue en dies de gran solemnitat. Perquè, certamen, ja en vida, la seva fama traspassà fronteres. La seva obra variadíssima, abundosa i meritòria, pertany a una categoria universal imperible. Per qualche cosa és autor de més de tres-centes obres- «toccatas», «pasacaglias», «batalles», «gallardes», «villencets», «sonates» i una missa-. Encara així, se suposa que el cabdal que s'ha trobat fins avui, és únicament el terç del total de la seva producció.

Segons els estudis referits a la música d'orgue de la seva època, s'afirma que Joan Baptista Cabanilles fou el més genial organista espanyol del segle XVII. Ell i Cèsar Frank són qualificats com a figures cimeres de la música d'orgue.

He pensat que, aprofitant qualche una de les seves estades a Pollença, Joan Baptista Cabanilles degué tocar, a cor obert, l'orgue de l'Església del Convent Dominicà, vertadera joia del segle XVII.

La partida de casament dels pares de Cabanilles entre altres detalls, assenyala els següents: Bartomeu Cabanilles, fill de Bartomeu Cabanilles i Magdalena Pau, coniuques». I puntualitza: «llaurador, natural de Pollença, Bisbat de Mallorca i habitador d'Algemesí». I en quant a la núvia «Catalina Barberà, filla d'Ambròs Barberà i Anna Maians, coniuques», era d'Algemesí, ciutat que té, actualment, més de dinou mil habitants.

Martí Domínguez, referint-se al nostre gran músic, escrigué «VALENCIA», revista correponent a maig de 1962- que els Cabanilles pollencins apareixen excel·lentment retratats amb la següent estrofa del celebèrrim poeta valencià Teodor Llorente:

«..bons pagesos mallorquins
que llauren, amb vells aladres,
ente gores plens de baladres
i tossals coberts de pins».

L'any 1959 s'inaugurà a Algemesí un monument a Cabanilles, obra original del distingit artista LLeonard Borràs.

En el manuscrit 386 de la Biblioteca Catalunya de 1722, que conté obres de Cabanilles, es pot llegir una llegenda que resa així: «Ante ruet mundus quam surgat Cabanilles secundus». O sia, traduint:

«Abans sucumbirà el món que vegem un Cabanilles segon»

Pollença, 1976-PAU

Miquel Bota Totxo, Histories, Tradicions i Llegendres ps. 23 i 24

AAVV, Joan Cabanilles, músico valenciano universal.

Valencia 1981. Asociación Cabanilles de Amigos del Organo.

350 ANIVERSARI DEL NAIXEMENT DE JOAN BAPTISTA CABANILLES
(1644-1712)

HOMENATGE A JOAN BAPTISTA CABANILLES

Tres segles i mig pregonen
el teu pròvid naixement
Tres segles i mig t'exalcen
l'ideal i el pensament
Tres segles i mig ressonen
el teu tresor musical
el teu art i l'harmonia
i el teu nom universal.

I bé que, arreu, ho confirmen
que: «HA DE SUCUMBIR EL MON
ABANS DE QUE ES VEGI NEIXER
UN CABANILLES SEGON».

Tres segles i mig perfilen
de l'orgue l'excelsitud,
que tu florires amb l'ànima
i la teva plenitud.

Tres segles i mig confirmen
l'anhel per un instrument.
Així, enarborares l'orgue
com a senyera potent.

Tres segles i mig et mostren
fill d'un pagès pollencí,
però nascut, amb gaubança,
ciutadà d'Algemesí.

Tres segles i mig proclamen
amb la veu de la claror,
la teva obra gegantina,
fruit del cor i de l'amor.

De l'amor, la fe i l'essència
del seny i la veritat.
Tres segles i mig de joia,
camí de l'eternitat.

Miquel BOTA TOTXO

POLLENÇA, dimarts 6 de setembre de l'any 1994.- PAU

Comunicació de

SEBASTIÀ SALOM I MAS

"La custòdia dels Orgues Historics"

L'Església parroquial de Sant Andreu a Santanyí té l'honor i la càrrega de posseir un dels orgues històrics de Mallorca, construït per Jordi Bosch per a l'Església de Sant Domingo de Ciutat.

He dit l'honor i la càrrega.

L'honor, perquè el poble de Santanyí se sent orgullós de tenir aquesta meravella, que ha contribuït, juntament amb la bellesa de la seva costa i la fama del seu pedreny, a donar a conèixer el seu nom arreu del món.

I he dit la càrrega, perquè la nostra parròquia, que és petita perquè només té un poc més de tres mil feligresos-a més d'emprendre la costosa tasca a restaurar-lo amb poques ajudes dels organismes oficials- la darrera restauració encara no està enllestida del tot per manca de diners i per un malentès amb el restaurador Sr. Grenzing-, la parròquia- repetesce- es veu amb dificultats per poder cuidar i mantenir degudament l'instrument amb els seus recursos i, a més, amb dificultat de poder atendre- sense saber ben bé com per fer-ho millor-els molts visitants que tenen interès: uns de veure'l, uns altres de sentir-lo, i uns altres que diuen ser organistes i demanen poder-lo tocar. Qui i com han d'atendre tots aquests visitants? Se'ls ha d'obrir l'església sempre que ho demanen?. Qualsevol que diu que és organista l'ha de poder tocar? Em deixarien tocar l'orgue de Nôtre Dâme a Paris, o de la Catedral de Colònia just pel fet de demanar-ho?.

Pel altra part, mantenir l'orgue en bon estat d'afinació costa diners. Nosaltres tenim la sort que en el nostre orgue s'hi fan dos o tres concerts anuals, organitzats i subvencionats per diferents organismes, i amb motiu d'aquests concerts es procedeix a una afinació prèvia, a vegades general i altres vegades solament dels registres que ha d'utilitzar el concertista.

La custòdia i el manteniment d'un orgue històric de la categoria del de Santanyí pens que no hauria de dependre únicament d'una petita comunitat cristiana, sinó que hi hauria d'haver altres mitjans oficials que en tinguessin cura.

Vull recordar que el nostre orgue, com la major part dels altres orgues, té actualment dues funcions ben diferenciades una de l'altra:

Una d'aquestes funcions és la litúrgica, és a dir d'acompanyament de les celebracions religioses i del cant. Aquesta funció, gràcies a la col.laboració desinteressada d'alguns organistes fills del poble o residents, es troba, si no a ple rendiment, si almanco suficientment i dignament coberta.

- L'altra funció és la cultural, artística i històrica. Aquesta segona funció ultrapassa les nostres possibilitats. I és per això que vull fer una crida a les diferents comissions de música, d'orgues històrics, de cultura i educació, de consells insulars, de comunitat

autònoma, o de qui sigui, d'a qui correspongui..., perquè prenguin consciència de la dimensió del problema i de la necessitat de cercar-hi solucions.

L'Església és, per una part, la comunitat dels seguidors de Jesucrist, però, per una altra part, també és una entitat amb personalitat jurídica. Com a entitat jurídica l'Església és propietària d'un patrimoni històric, artístic i cultural, però com a comunitat cristiana podríem dir que l'Església és solament la dipositària d'aquest patrimoni, perquè l'autèntic propietari ho és tot el poble, es consideri o no actualment creient o membre fidel de l'Església.

La comunitat cristiana, és a dir l'Església-repetesc- és dipositària d'uns béns que per fidelitat al seu passat no pot abandonar ni pot renunciar al seu títol de propietat, però per fidelitat a l'Evangeli i a la seva missió de dedicar en preferència les seves atencions i els seus recursos als més pobres, es veu amb dificultats de poder cuidar i mantenir degudament.

Es per això que caldria estipular formes de cooperació entre l'Església, els organismes oficials i les entitats culturals, per tal de poder restaurar, cuidar i mantenir el patrimoni del poble, que es troba en mans de l'Església, ja que la comunitat cristiana com a tal ni té recursos per fer-hi front, ni és la seva principal missió la de conservar aquest patrimoni.

Esper que amb aquesta breu comunicació hauré posat damunt la taula un tema que preocupa a les comunitats parroquials i que és de vital importància per al futur del nostres orgues històrics de Mallorca.

Sebastià SALOM MAS,
Rector de la parròquia de
Sant Andreu a Santanyí

Comunicació de

MIQUEL PONS

"L'Ajuntament i la Parroquia
de Santanyi compren l'Orgue
de Sant Domingo, Obra de
Jordi Bosch"

Miquel PONS
Cala Treguer (Santanyi)
Balears, 1985

INDEX DE COMUNICACIÓ

- Orgues mallorquins bastits per Jordi Bosch en part.
- L'orgue de Sant Domingo. 1762 data memorable per a la seva inauguració.
- Poques notícies ciutadanes a l'entorn de l'orgue de Sant Domingo.
- L'orgue, obra conjunta de Jordi Bosch i Albert Borguny.
- Judicis sobre l'obra de Borguny.
- Antoni Pol i l'orgue de Sant Domingo: l'orgue i les completes.
- Breu notícis de Joan Baptista Aulí.
- Final atropellada de l'orgue de Jordi Bosch a Sant Domingo.
- Las lleis desamortitzadores de Juan Alvarez Mendizabal i l'enderroc de Sant Domingo.
- L'orgue es ofert a la Seu i a Santa Eulàlia.
- Santanyí entra en acció. Poques clàries sobre la intervenció en la compra del senyor Mateu Escales i Vidal a mestre Guillem Puig.
- L'ajuntament i la parròquia de Santanyí, realitats positives en l'adquisició de l'orgue ja famós.
- El batle es dirigeix al senyor bisbe notificant-li la compra i, a la vegada, li suplica poder disposar dels sobrants de les obres de la parròquia.
- Intervenció del rector Benet Vadell.
- Les aportacions de les obreries.
- Acta notarial de la compra de l'orgue.
- Trasllat per mar fins a Cala Figuera i de Cala Figuera a la vila de Santanyí amb bústies, carros i a braç.
- Instal·lació de l'orgue a la parròquia en substitució d'un orgue petit.
- Opinió sobre l'orgue de Santanyí: A Pol. J. Juan Adrover, Benet Fuster, etc.
- Contemplació de l'orgue per Bernat Vidal i Tomàs.
- Referències a l'orgue localitzades a l'arxiu parroquial i altres arxius desde 1839-1888.
- Toc de queda per a una restauració urgent: articles de mossèn Bartomeu Ballester 1932.
- I les restauracions arribaren el 1957, restauració malograda, i el 1983. Mins notícies de las mateixes.

Miquel PONS
Cala Figuera (Santanyí)
Pasqua, 1995.

II Trobada de Documentalistes Musicals

Llucmajor • 1991

Comunicacions

TROBADES DE DOCUMENTALISTES MUSICALS DE BALEARS

L'objectiu d'aquestes trobades és la reunió d'aquelles persones que, d'una manera o altra, tinguin algun tipus de contacte amb documents escrits gràfics o sonors que es relacionin amb el nostre Fet Musical.

El dia/dissabte 16 de desembre de 1989, a la seu de la **Fundació Pública per a la Música de les Illes Balears**, ens reunirem una vintena d'interessants, convocats per el **Centre de Recerca i Documentació Històrico-Musical de Mallorca**.

Totes les comunicacions foren publicades a la revista **Estudis Bataearics** número 39 de l'any 1991.

II TROBADA

Fou a **Llucmajor** el dia/dissabte 11 de maig de 1991, convocats de bell nou per el **Centre de Recerca i Documentació Històrico-Musical de Mallorca** i l'**Ajuntament de Llucmajor**, a través del **Servei d'Acció Cultural de la regiduria de Cultura**.

Ara publicam part de les comunicacions ja que altres, han vist llum pública, mitjantçant la lletra impresa. Aquestes són:

Antoni GILI I FERRER, Contribució a la història Musical de Mallorca.
(segles XIV-XVIII) BSAL 50 (1994) 97-104.

Josep ESTELRICH I COSTA; L'Associació «Jordi Bosch» d'Amics de l'Orgue in Comunicació 76 (1993) 133-142.

Joan ROSSELLO I LLITERAS; La Capella de música de la Seus Aproximació històrica BSAL 50 (1994) 287-308.

(1) Veges Antoni Fullana i Moragues; I Trobada de Documentalistes Musicals in Panorama Musical 1-2 (tardor 1990) 3 i Revista de Musicologia XIV (1991) n° 3 ps. 623-624.

Centre de Recerca i Documentació Històrico-Musical de Mallorca

Comunicació de

GUILLEM BONET I VIDAL

"Mestres de Solfa a la Sapiencia"

Aquí apareixeran els rebuts de lo que cobren els Mestres de Solfa que imparteixen classes als Col·legials.

Jo abans d'entrar feia de Director del Col·legi Francesc Saveri, però després de la meua jubilació, he passat al Sr. Joan Sencelles, de l'Oficina de l'Ensenyament, per la qual cosa he deixat de rebre rebuts de Solfa i per la qual cosa he presentat a la Junta de l'1 de Abril de 1982.

Hem Miquel Martí, Col·legial Receptor.

INTRODUCCIO

EL COL.LEGI DE NOSTRA SENYORA DE LA SAPIENCIA

Aquest Col·legi va esser fundat l'any de 1.633 i va obrir per primera vegada les portes als primers col·legials, l'1 d'Octubre de 1.635, molts d'anys abans de l'inauguració del Seminari Diocesà, per iniciativa d'un piatós Canonge Penitencier Molt Il·lustre Dr. D. Bartomeu Llull, per facilitar la carrera eclesiàstica a estudiants pobres mallorquins.

Redactà i feu aprovar per el Papa Urbà VIII, les Constituions; donà permís per començar el Dr. Marcos de Talledo, Vicari General del Bisbe de Mallorca Fra. Juan de Santander, en 13 de Setembre de 1.633.

Constitucions de molt notable prudència pel seu règim interior. I va dedicar la major part dels seus bens a dotació perpètua d'aquesta obra seva predilecta, que ha durat per espai de trescents cinquanta anys, essent lo més notable de tot això que el Rector, Administrador i Consiliari d'aquest extraordinari Col·legi no han estat sacerdots experimentats, ni tan sols sacerdots joves, sinó els mateixos estudiants beneficiaris de les beques, elegits de la manera més democràtica entre ells mateixos, també l'adjudicació de beques a col·legials novells incumbia als col·legials que en aquell moment hi fossin.

D'aquest col·legi han sortit Doctors de tota mena, com poden ser: Doctors en Gramàtica, Filosofia, Teología, Arts, Medicina, Artesans, etc.

Per la perfecció de la Música procuraven tenir sempre un Mestre que els ensenyàs Solfa.

Dels que tenc notícies des de l'any 1.707 he pogut recollir els albarans firmats per dits Mestres de Solfa, fins a l'any 1.829. De l'any 1.829 en davant serà motiu d'un altre treball.

Palma de Mallorca

Guillem Bonet i Vidal. Decembre 1.991

Petita relació del salari que cobraven els Mestres de Solfa en el Col·legi de Nostra Senyora de La Sapiència, i altres albarans que fan referència a la música.

Des de l'any 1.709 a 1.829, fent una composició de La Sapiència, a més d'alguns fets que varen succeir i que tengueren una relació directa o indirecta amb la Solfa.

Albarans firmats pels musics:

Joan Sencelles 1.709-1.710

Ramón Albertí 1.721-1.725

Climent Garau 1.726-1744

Francisco Cabanellas 1.752-1.771

Joan Garau 1.782-1.829

LLIBRE DE VISITES DE L'ANY 1.707:

Visita feta pel Doctor D. Pere Geroni Penya, Canonge, Visitador de La Sapiència, el qual va animar als Col·legials a que es perfeccionassin en el cant pla, segons ja els hi havian encomanat Visitadors anteriors.

Pàgina 146 del Llibre de visites des de 1.637 a 1.735.

Texte en castellà.

L'any 1.707 la Comunitat estava formada per:

Rdo. D. Pere Alemany, Rector, natural d'Andratx.

Rdo. D. Francisco Sastre, natural d'Algaida.

Llicenciat Joan Mestre, natural d'Artà.

Rdo.D. Mateu Morlà, natural de Palma.

Rdo.D. Rafel Estades, natural de Palma.

Dr. D. Llorenç Burguera, natural de Santanyi

Dr. D. Gabriel Maura, natural de Palma.

Dt. D. Antoni Nicolau, natural de Sant Joan.

Del llibre d'oposicions any 1.696 a 1.735 pàgina 23.

Aquí apareixeran els rebuts de lo que cobraven els Mestres de Solfa que impartien classes als Col·legials.

«Jo abaix firmat, faig fe i testimoni com el Col·legial Francesc Sastre, loco procuratoris, ha pagat al Sr. Joan Sencelles, sis lliures, dic 6 Ll. i dites son per el salari d'ensenyar als col·legials de Solfa i per ser la veritat firm lo present avui, dia 26 d'Abril de 1.709".

Firma Mateu Morlà, Col·legial Rector.

Llibre d'albarans del Col.legi que comença el 1.692 fins el 1.712, pàgina 110 llibre 72.

Testimoni del llibre d'entrades i eixides:

«Ha de haver a dita caixa sis lliures que se donaren al Procurador per pagar al Mestre de Solfa com consta al albarà fet en Abril de 1.709» Pàg. 190 llibre 123.

«Jo abaix firmat, faig tertimoni com el col.legial Gabriel Maura, Procurador del Nostre Col.legi, ha pagat sis lliures al Sr. Joan Sencelles per raó d'ensenyar als col.legials de Solfa, i per ser així la veritat, firm el present avui 26 d'Abril de 1.710".

Llibre d'albarans de l'any 1.692 al 1.712 pàg. 119, llibre 72.

Firma Bartomeu Payeras, familiar.

Testimoni del llibre d'entrades i eixides de l'any 1.710 pàg. 201, llibre 123, diu:

«Ha de haver en dita caixa sis lliures que es donaren al Procurador per pagar el Mestre de Solfa».

Aquí apareixeran els albarans en l'estipendi que cobri el senyor Ramón Albertí, Mestre de Solfa plana en el Col.legi de La Sapiència, des de 1.721 a 1.725.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Sr. Antoni Vives, Procurador del Col.legi de Nostra Senyora de La Sapiència, vuit lliures, dic 8 Ll., i dites son pel salari d'ensenyar als Col.legials de Solfa plana per temps d'un any amb l'obligació d'anar al Col.legi tots els ferials de conferàncies i dies desocupats.

Avui a 21 de Setembre de 1.721.»

Firma; Ramón Albertí.

Llibre d'albarans de 1.712 a 1.730. Pàg. 200, llibre 74.

Conformitat del llibre d'entrades i eixides. «S'han tret de dita caixa vuit lliures que donaren al Procurador per pagar al Mestre de Solfa plana, com consta al seu quadern d'albarans del mes de Setembre». 1.711 a 1.733. Pàg. 100 llibre 124.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Dr. Antoni Vives, Prevere Col.legial i Procurador del Col.legi de La Sapiència, vuit lliures i son per pagar el salari d'ensenyar als Col.legials de Solfa plana, per espai d'un any i finí el mes de Setembre a prop passat.

Fet avui, a 17 de Desembre de 1.722".

Firma: Ramón Albertí.

Llibre d'albarans que comença el 1.712 a 1.730. Pàg. 128, llibre 74.

Conformitat: «S'han tret de dita caixa vuit lliures que se donaren al Procurador per pagar el salari al Mestre de Solfa, com consta al llibre d'albarans». Llibre d'entrades i eixides Desembre de 1.722. Pàg. 112, Llibre 124.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Dr. Miquel Coll, Col.legial i Procurador del Col.legi de Nostra Senyora de La Sapiència, vuit lliures. Dites son per el salari d'ensenyar als Col.legials de Solfa plana per espai d'un any que finí el mes de Novembre de 1.723. Fet el 20 de Febrer de 1.724.»

Firma: Ramón Albertí.
Del mateix llibre pàg. 243.

Conformitat: llibre d'entrades i eixides de l'any 1.724 pàg. 123 diu:
«S'han tret de dita caixa vuit lliures que se donaren al Procurador per pagar el salari d'ensenyar Solfa plana com consta al llibre d'albarans» llibre 124.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Dr. Antoni Llull, subdiaca col.legial i Procurador del Col.legi de Nostra Senyora de La Sapiència, vuit lliures dic 8 Ll. i dites son per el salari d'ensenyar als col.legials de Solfa plana per espai d'espai d'un any que finí el mes de Setembre de 1.724. Fet el 9 d'Octubre de 1.725".

Firma: Ramón Albertí.

Llibre d'albarans de l'any 1.712 a 1.730. pàg. 275.

Llibre d'entrades i eixides, diu: «S'han tret de dita caixa vuit lliures que se donaren al Procurador per pagar el salari d'ensenyar Solfa plana, com consta al seu Llibre d'albarans» pàg. 141, llibre 124. Novembre de 1.725.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Dr. Antoni Llull, subdiaca col.legial i Procurador del Col.legi de La Sapiència, vuit lliures, dic 8 Ll. i dites son a compliment per ensenyar als col.legials tot el temps queha servit al Col.legi, Ramón Albertí quodam mon pare, de solfa plana. Avui, a 9 de Novembre de 1.725.»

Firma: Guillem Albertí.

Llibre d'albarans des de 1.712 a 1.730. Pàg. 279.

Del llibre d'entrades i eixides consta el present pagament: «S'han tret de dita caixa vuit lliures que se donaren al Procurador per pagar el salari d'ensenyar Solfa plana, com consta a la seva llibreta d'albarans». Pàg. 142, llibre 124 que començà a 1.711 fins 1.733.

MORT DE RAMON ALBERTI, MESTRE DE SOLFA I ELECCIO D'UN NOU MESTRE.

«Die 17 mensis Februari anno a Nativitate Domini 1.726. Fuit convocatu capituli amb snnu campane et congregatu per Rdu. Doctore Micaele Torrelló ac Col.legi Rectorem, justa constitutioniss, i proposà que per quan el Sr. Ramón Albertí, Mestre de Solfa d'aquesta casa ha passat d'aquesta vida a millor, si tenien per bé elegir altre Mestre de Solfa; donant-li el mateix salari que se donava a dit Ramón Albertí, i després escoltar els vots s'elegi, nemine discrepante a Climent Garau, musich at ita firmat, qui infra».

Firman tots els col.legials:

Dr. Miquel Torrelló prevere Rector i col.legal.

D. Miquel Coll prevere col.legal.

Sr. Antoni Pons col.legal.

Dr. Gabriel Serra col.legal

Sr. Bartomeu Nebot col.legal.

Dr. D. Antoni Llull, Prevere col.legal.

Sr. Mateu Malondra, col.legal.

Sr. Joan Nebot col.legal.

Sr. Josep Ramón Tomàs, col.legal.

Llibre de capitols extraordinaris que començà el 1.663 fins el 1.815 pàg 214.

Aquí apareixeran els albarans firmats per el Mestre de Solfa pel seu salari, Climent Garau.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del senyor Josep Tomás, col.legal i Procurador del Col.legi de La Sapiència, vuit lliures, dic 8 Ll. les quals em paga per tant i em dona dit Col.legi quisecum any per ensenyar als col.legials de Solfa plana; i per ser la veritat firm el present, avui 10 de Febrer de 1.727.

Firma: Climent Garau.

Llibre d'albarans comuns de l'any 1.712 a 1.730 pàg. 299.

Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.711 a 1.735. Dona fe del present pagament. Pàg. 157.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Sr. Josep Tomás, Col.legal i Procurador del Col.legi de Nostra Sra. de La Sapiència, vuit lliures, dic 8 Ll. i dites son i fan compliment per el salari de Mestre de Solfa Plana per a l'any 1.727, i per ser la veritat faig el punt, avui 26 de Gener de 1.728.

Firma: Climent Garau.

Llibre d'albarans comuns des de 1.712 a 1.730, pàg. 243.

Del llibre de entrades i eixides de l'any 1.711 a 1.735. Pàg. 167. Diu: «primer s'han tret de dita caixa vuit lliures que se donaren al Procurador, per pagar al Sr. Climent Garau, Mestre de Música».

Llibre 12.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Sr. Bartomeu Nebot, col·legial i Procurador, vuit lliures, dic 8 Ll. les quals son a compliment per el salari de Mestre de Solfa plana per l'any 1.729 i per ser la veritat firm avui 15 de Gener de 1.730.

Firma: Climent Garau.

Llibre d'albarans comuns de l'any 1.712 a 1.730, pàg. 364.

El llibre d'entrades i eixides dona fe al present albarà. «Més s'han tret de dita caixa vuit lliures per pagar al Mestre de Solfa». Pàg. 176 llibre 124.

«Jo abaix firmat, confés haver rebut del Sr. Bartomeu Nebot, dues lliures, dic 2 Ll. les quals son a compte del salari de Solfa, i per ser la veritat firm el present, avui 4 de Juny de 1.730».

Llibre d'albarans comuns de l'any 1.712 a 1.730, pàg. 378.

Conformitat: «Més s'han tret de dita caixa dues lliures que se donaren al Procurador per pagar a Climent Garau a compte del que li ha de donar la casa per salari de Mestre de Solfa, com consta al seu quadern».

Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.711 a 1.735 pàg. 194 llibre 124.

Començà el llibre d'albarans comuns des de 1.730 a 1.749, segueixen els albarans que fan referència al Mestre de Solfa Climent Garau.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Sr. Josep Cànoves, Col·legial i Procurador del Col·legi, vuit lliures, dic 8 Ll., les quals son per el salari de l'any que començà el 17 de Febrer de 1.730 i finí el 17 de Febrer de 1.731 i per ser la veritat firm el present de ma propia mà, avui 25 de Febrer de 1.731 «.

Firma: Climent Garau.

Del llibre d'albarans comuns de l'any 1.730 a 1.749, pàg. 19.

Nota dels Consellers: «Més s'han tret de dita caixa vuit lliures que donaren al Procurador, per pagar el salari al Mestre de Solfa plana». Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.711 a 1.735. Pàg. 204 llibre 124.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Sr. Josep Cànoves, Col.legial i Procurador, setze lliures, die 16 Ll per el salari de Mestre de Solfa plana, aixó es a compliment fins a la pensió que finí el 27 de Febrer de 1.733 i a bon compte per la pensió que començà el dia 17 de Febrer de dit any i per ser la veritat, faig el present, avui 25 de Febrer de 1.733».

Firma: Climent Garau.

Llibre d'albarans de l'any 1.730 a 1.749, pàg. 66 llibre 76.

Llibre d'entrades i eixides: «S'han tret de dita caixa setze lliures que se donaren al Procurador per pagar el salari de Mestre de Solfa plana». Febrer de 1.733 pàg. 224 llibre 124.

«Jo, abaix firmat, donc fe com dit Bartomeu Horrach, en dit nom ha pagat vuit lliures, perel salari de Mestre de Solfa plana a compliment d'aquest any 1.734 i per ser la veritat fag el present, avui 27 de Gener de 1.734».

Firma: Climent Garau.

Llibred'albarans des de 1.730 a 1.749.Pàg. 89 llibre 76.

Comprovant d'extracció de la present quantitat. «Més s'han tret de dita caixa vuit lliures, que se donaren al Procurador per el salari de Mestre de Solfa, com consta en son albarà». Llibre d'entrades i eixides de Gener de 1.734". Pàg. 8 llibre 125.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Dr. Guillem Reus, Col.legial i Procurador de La Sapiència, vuit lliures i dites ser per el salari de Mestre de Solfa, avui 28 de Maig de 1.734».

Firma: Climent Garau.

Llibre d'albarans des de 1.730 a 1.749, pàg. 118.

Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.734 a 1.750. Pàg. 22 llibre 125.

«S'han tret de dita caixa vuit lliures que es donaren al Procurador per pagar al Mestre de Solfa».

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Dr. Alemany, Diaca col.legial i Procurador, vuit lliures i deu diners i dites son per el salari de la Solfa, avui 28 de Maig de 1.734».

Firma: Climent Garau.

Llibre d'albarans comuns de 1.730 a 1.749 pàg. 131 llibre 76.

Conformitat: «Més s'han tret de dita caixa vuit lliures i deu sous que se donaren al Procurador per pagar al Sr. Climent, Mestre de Solfa».

Llibre d'entrades i eixides que començà en 1.734 a 1.750. Pàg. 31 llibre 125.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut de Bartomeu Horrach, col.legial i Procurador, vuit lliures, dic 8 Ll. les quals son per tantes m'en dona el Col.legi per salari de Mestre de Solfa, fet el 4 de Juny de 1.737".

Firma: Climent Garau.

Llibre d'albarans des de 1.730 a 1.749, pàg. 162 llibre 76.

Conformitat del Rector i Consellers: «Primo s'han tret de dita caixa vuit lliures entregades al Procurador per pagar al Mestre de Solfa». Llibre d'entrades i eixides de l'any de 1.734 a 1.750. Pàg. 47 llibre 125.

«Jo abaix firmat, confés haver rebut del Sr. Joan Ferrer, col.legial i Procurador, vuit lliures, dic 8 Ll., i dites son perel salari de Mestre de Solfa» Gener 1.738.

Firma: Climent Garau.

Libre d'albarans de 1.730 a 1.749, pág. 176 llibre 76.

Conformitat de dita quantitat per el Rector i Consellers: «S'han tret de dita caixa, vuit lliures entregades al procurador per pagar al Mestre de Solfa» Gener 1.738. Llibre d'entrades i eixides de 1.734 a 1.750 pàg. 55 llibre 125.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Sr. Nicolau Massanet, col.legial i Procurador, vuit lliures, dic 8 Ll. i dites son per mon salari de Mestre de Solfa de l'any 1.738 i per ser la veritat firm el present, avui 15 Gener de 1.739".

Firma: Climent Garau.

Llibre d'albarans de 1.730 a 1.749, pàg. 195, llibre 76.

Conformitat llibre entrades i eixides des de 1.734 a 1.750, llibre 125 pàg. 55 Gener 1.739: «Vuit lliures entregades al Procurador per pagar al Mestre de Solfa.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Sr. Andreu Tauler, col.legial i Procurador, vuit lliures i dites son per mon salari de Mestre de Solfa de l'any 1.739 i per ser la veritat firm el present avui 15 de Gener de 1.740.

Firma: Climent Garau.

Llibre d'albarans de l'any 1.730 a 1.749 pàg. 200 llibre 76.

Conformitat: «Més vuit lliures per pagar al Mestre de Solfa». Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.734 a 1.750. Pàg. 67 llibre 125 Gener de 1740.

Albarà sense firma per valor de vuit per al Mestre de Solfa, el dia 9 de Gener de 1.742. Procurador Antoni Serra, col.legial.

Llibre d'albarans de 1.730 a 1.749, pàg. 222 llibre 76.

Del llibre d'entrades i eixides del any 1.734 a 1.750. Pàg. 75 llibre 125 diu: «S'han tret de dita caixa 8 Ll entregades al Procurador, per pagar al Mestre de Solfa». Gener 1.742.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Sr. Joan Bauça, col.legial i Procurador del Col.legi de La Sapiència, Vuit lliures i dites son de tantes m'en dona dit Col.legi per ensenyar als col.legials de Solfa quincu anys per l'any 1.742. Avui 1 Abril de 1.742".

Firma: Climent Garau.

Llibre d'albarans comuns de l'any 1.730 a 1.749, pàg. 244 llibre 76.

Conformitat: «Més s'han tret de dita caixa vuit lliures entregades al Procurador per pagar el salari al Sr. Climent Garau com compte en son Albarà».

Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.734 a 1.750, pàg. 96 llibre 125.

«Jo, abaix firmat, Climent Garau confés haver rebut del Sr. Gabriel Clar, col.legial i Procurador, pagant en dit nom vuit lliures, dic 8 Ll, les quals son pel que m'acostuma donar en el Col.legi pér ensenyar els senyors col.legials de Solfa. Donc present firma el 8 de Gener de 1.743".

Firma: Climent Garau.

Llibre d'albarans comuns de l'any 1.730 a 1.749, pàg. 260, llibre 76.

«Més s'han tret de dita caixa vuit lliures entregades al Procurador per pagar el servici de Mestre de Solfa, consta en el llibretó d'albarans».

Llibre d'entrades i eixides de 1.734 a 1.750. Pàg. 105 Gener de 1.743.

«Jo, abaix firmat, Climent Garau confés haver rebut de Joan Serra col.legial i Procurador de La Sapiència, dèu sous, dic 10 s. i dits son a bon compte pel que m'acostuma donar en el Col.legi per l'ensenyança dels senyors col.legials de Solfa i per ser la Veritat faig la present dia 9 de Setembre de 1.743".

Firma: Climent Garau.

Llibre d'albarans comuns de l'any 1.730 a 1.749, pàg. 282.

Llibre d'entrades i eixides pàg 119 llibre 125.

«Jo, confés haver rebut, l'abaix firmant, del Dr. Francisco Llabrés, Prevere col.legial de La Sapiència, set lliures, dèu sous, per ensenyar als col.legials de Solfa a la qual tasca estic conduït en dit Col.legi i per la veritat firm el punt avui 17 de Maig de 1.744".

Firma: Climent Garau.

Llibre d'albarans comuns de l'any 1.730 a 1.749 pàg 290 llibre 76.

Conformitat de la treta de dites lliures.

«Més s'han tret de dita caixa set lliures, dèu sous, entregades al Procurador per pagar al Mestre de Solfa. Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.734 a 1.750. pàg. 119 llibre 125.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Sr. Francesc Vicens, col.legial i Procurador del Col.legi de La Sapiència en dit nom cinc lliures tretze sous i quatre diners que a bona compte del que m'acostumen a donar els col.legials tots els anys per el treball d'ensenyar als senyors col.legials de Solfa, fet a 9 de Maig de 1.746".

Firma: Climent Garau.

Llibre d'albarans comuns de l'any 1.730 a 1.749, pàg. 324 llibre 76.

Comprovació: «Més s'han tret de dita caixa cinc lliures, tretze sous i quatre diners per pagar al Mestre de Solfa, consta en son albarà».

Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.734 a 1.750. Pàg. 146, llibre 125.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Sr. Pere Josep Pons, acòlit col.legial i Procurador del Col.legi de La Sapiència, dues lliures sis sous i vuit diners per el salari de Mestre de Solfa i per ser la veritat firm avui 19 de Setembre de 1.746».

Firma: Climent Garau.

Llibre d'albarans comuns de l'any 1.730 a 1.749, pàg. 335, llibre 76.

Confirmació: «Més s'han tret de dita caixa dues lliures, sis sous i vuit diners, entregades al Procurador per pagar al Mestre de Solfa, consta en son albarà».

Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.734 a 1.750 pàg. 152, llibre 125.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Dr. Francesc Mulet, acòlit col.legial i Procurador de La Sapiència, dotze lliures, dèu sous quatre diners, i aquestes son per allò que ha de donarme el Co.legi quiscum any per treball prest d'ensenyar Solfa als Col.legials i per ser la veritat faig el present el 20 de Març de 1.748".

Firma: Climent Garau.

Llibre d'albarans comuns de l'any 1.730 a 1.749 pàg. 345, llibre 76.

Confirmació de dita quantitat: «Més s'han tret de dita caixa dotze lliures deu sous i quatre diners entregats al Procurador per pagar al Sr. Climent Garau, per el treball que ha prestat d'ensenyar als senyors Col·legials de Solfa. Consta en el plèc d'albarans».

Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.734 al 1.750. Pàg. 172, llibre 125.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Sr. Antoni Vaquer, subdiaca i col·legial del Col·legi de La Sapiència, set lliures i aquestes son a bon compte per la conducció que tenc de dit Col·legi tots els anys per ensenyar als Col·legials de Solfa i per ser la veritat faig el present el 3 de Febrer de 1.750».

Firma: Climent Garau.

Llibre d'albarans comuns de l'any 1.749 a 1.764, pàg. 4 llibre 77.

«Més s'han tret de dita caixa set lliures entregades al Procurador per pagar el treball a senyor Climent Garau d'ensenyar als Col·legials de Solfa».

Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.734 a 1.750 pàg 193, llibre 112.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Sr. Joan Llull, col·legial i Procurador, en dit nom, tres lliures i dites son a bon compte per la conducció que tenc de dit Col·legi, tots el anys per ensenyar Solfa als Col·legials dia 28 de Desembre de 1.751».

Llibre d'albarans de l'any 1.749 a 1.764, pàg. 13 llibre 77.

Tractant-se d'un albarà volant no té firma.

«Jo, abaix firmat, avui ue comptam el 16 de Juliol de 1.752, confés, haver rebut del Sr. Bartomeu Vidal, subdiaca, col·legial i Procurador, quatre lliures a bon compte del que m'està devent el Col·legi d'ensenyar als Col·legials de Solfa, i dites he rebut en nom de Climent Garau, músic i mestre de dit Col·legi, per haber-me donat comissió i per ser la veritat firm, Jaume Payeras».

Llibre d'albarans de l'any 1.749 a 1.764, pàgina 23 llibre 77.

Mestre de Solfa Sr. Francesc Cabanellas a La Sapiència.

Die 3 mensis Desembris anni 1.751, fuit convocatum capitulum ab sonnum campanae, congregatum per Rdum. Raymundu Alemany, subdiaconum col·legam, ac Col·legi Rectorem insta constitutionis. Y propuso a los Sres. Colegiales, que por

cuanto el Sr. Clemente Garau no podía ejercer su oficio de venir a enseñar Solfeo, por causa de una enfermedad continua; si venian a bien en su lugar elegir sustituto de su empleo, con tal circunstancia que el salario que da la casa, se remita y se dé al mismo Sr. Clemente, oida por los colegiales la propuesta, se resolvió ex maiori parte que si, en virtud de lo cual se eligió para dicho empleo ex maiori parte, al Sr. Francisco Cabanellas, con las circunstancias va mencionadas: Et ita firmat qui infra:

Firma: Raimundo Alemany, Subdiacono Colegial y Rector.

Siguen las firmas de todos los colegiales.

Capitol extraordinari fet dia 3 de Desembre de 1.751, llibre de capítols pàgina 10 llibre que començà en 1.633 fins 1.815.

«Jo, Jaume Pons, prevere i beneficiat en la Catedral, faig fe i testimoni com Climent Garau, músic i mestre del Col·legi de Nostra Senyora de La Sapiència, he rebut del Procurador Bartomeu Vidal, Col·legial de dit Col·legi, que és el compliment del salari fins el dia que morí que fou el 9 de Desembre de 1.752».

Llibre d'albarans de l'any 1.749 a 1.764, pàgina 29 llibre 77.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Sr. Ramón Alemany, prevere col·legial i Procurador del Col·legi de Nostra Senyora de La Sapiència, cent sous, dic 100 s., i dits son a compte del salari que s'em dona d'ensenyar de Solfa en dit Col·legi el qual començà el 10 d'Octubre de 1.752, i per ser la veritat, faig el present avui 5 de Desembre de 1.753".

Firma: Mestre Cabanellas en dit nom.

Llibre d'albarans des de 1.749 fins el 1.764 pág. 38 llibre 77.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut de Jaume Caimari, subdiaca col·legial i Procurador, sis lliures a bon compte del que m'està divent el Col·legi de La Sapiència per el treball prest d'ensenyar als senyors Col·legials de Solfa i per ser la veritat firm el present avui, 17 de Setembre de 1.754".

Firma: Francesc Cabanellas.

Llibre d'albarans de l'any 1.749 a 1.764, pàgina 44, llibre 77.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Sr. Josep Pol, diaca, col·legial i Procurador, cinc lliures, tretze sous i quatre diners i dites son a bon compte del que m'està divent el Col·legi de La Sapiència per treball prest d'ensenyar Solfa i per ser la veritat, firm el punt avui 15 de Febrer de 1.756".

Firma: Mestre Cabanellas.

Llibre d'albaranes de l'any 1.749 a 1.764 pàgina 50 llibre 77.

«Jo, Francesc Cabanellas, he rebut del Rdo. Gabriel Bestard, prevere i Procurador del Col·legi de Ntra. Sra. de La Sapiència, cinc lliures, tretze sous i quatre diners i son a bon compte del que m'Está divent dit Col·legi del treball d'ensenyar Solfa. Fet el 9 de Setembre de 1.756.

Llibre d'albarans de l'any 1.749 a 1.764 pàgina 64 n° 77.

«Jo, el abaix firmant, confés haver rebut del Sr. Jaume Morey, clerga i Col·legial del Col·legi de La Sapiència i Procurador del mateix, cinc lliures, tretze sous i quatre diners, dic 511.13 s. i 4 d., a bon compte del que m'està divent el Col·legi per ensenyar Solfa als senyors Col·legials; avui 22 de Setembre de 1.757".

Firma: Mestre Cabanellas.

Llibre d'albarans l'any 1.749 a 1.764 pàgina 76 llibre 77.

«Jo, el abaix firmat, confés haver rebut del Doctor Mateu Vidal, Col·legial i Procurador de dit Col·legi, cinc lliures, quatre sous i tretze diners, i dits son a bon compte per el treball d'ensenyar els Col·legials de Solfa fet el 30 de Juliol de 1.758".

Firma: Mestre Cabanellas.

Llibre d'albarans de l'any 1.749 a 1.764 pàgina 91 llibre 77.

«Jo, d'abaix firmant, confés haver rebut del Sr. Mateu Vidal, Col·legial i Procurador, sis lliures, les que son a bon compte per haver-se passat les comptes de tots els albarans i rebudes meves i vits quedo creditor per el treball d'ensenyar Solfa, 14 Ll. 6 sous i 18 diners, de com se veu que cobrades aquestes sis lliures queden 8 Ll. 6 sous i vuit diners, fet al 8 d'Octubre de 1.758".

Firma: Mestre Cabanellas.

Llibre d'albaranes de l'any 1.749 a 1.764 pàg. 93 n° 77.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Dr. Mateu Vidal, subdiaca i Col·legial, vuit lliures, sis sous i vuit diners, dic 8 Ll., 6 s. i 8 d., i dits son per el treball d'ensenyar als Col·legials de Solfa i a compliment fins dia 10 de Desembre de 1.758. Fet avui 17 de Gener de 1.759".

Llibre d'albarans de l'any 1.749 a 1.764, pág. 100 llibre 77.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Sr. Jaume Morey Col·legial i Procurador, vuit lliures, dic 8 Ll., i dites son a compliment per el treball d'ensenyar als col·legials de Solfa, fins dia 10 de Setembre de 1.759, avui 16 de Setembre de 1.759".

Firma: en dit nom Francesc Cabanellas.

Llibre d'albarans de l'any 1.749 a 1.764, pág. 120, libre 77.

«Jo, d'abaix firmat, he rebut del Dr. Joan Amengual, acòlit col.legial i Procurador, vuit lliures dic 8 Ll. i dites son per a compliment fins dia 10 de Setembre de 1.760, i dites son per treball d'ensenyar als col.legials de Solfa. Fet avui 4 Agost de 1.760.

Firma: Mestre Cabanellas.

Llibre d'albarans de l'any 1.749 a 1.764 pág. 141 llibre 77.

«Jo, Francesc Cabanellas, Mestre de Solfa de Col.legi de La Sapiència, he rebut del Sr. Sebastià Mestre, Procurador de dit Col.legi i Col.legial vuit lliures, dic 8 Ll. i son a compliment fins dia 10 de Novembre primer vinent 1.761».

Llibre d'albarans de l'any 1.749 a 1.764, pág. 175 llibre 77.

«Jo, Francesc Cabanellas, Mestre del Col.legi de La Sapiència, he rebut del Sr. Pere Josep Llull, subdiaca col.legial i Procurador actual de dit Col.legi, vuit lliures, dic 8 Ll. i dites son a compliment fins dia 10 d'octubre de 1.762 i dites son per ensenyar de Solfa a dits Col.legials. Fet al 23 de Novembre de 1.763".

Llibre d'albarans de l'any 1.749 a 1.764, pág. 205 llibre 77.

«Jo, Francesc Cabanellas, Mestre de Solfa de Col.legi de Nostra Senyora de La Sapiència, he rebut del Sr. Tomás Riera, Col.legial i Procurador; vuit lliures i son a bons compte per ensenyar de Solfa als Col.legials.

Llibre d'albarans de 1.764 a 1.789 pág. 4 llibre 79.

«Jo, Francesc Cabanellas, músic de La Seu i Mestre de Solfa del Col.legi de Nostra Senyora de La Sapiència, he rebut del Sr. Tomás Riera, col.legial i Procurador actual del dit Col.legi, vuit lliures, dic 8 Ll., i dites son per el compliment de l'any passat que acabà dia 10 d'Octubre del mes passat. Fet el 14 de Novembre de 1.764".

Llibre d'albarans de l'any 1.764 a 1.789, pág. 6 llibre 79.

«Jo, Francesc Cabanellas, músic de La Seu i Mestre de Solfa de Col.legi Nostra Senyora de La Sapiència, he rebut del Dr. Bernat Nadal, col.legial i Procurador del dit Col.legi, onze lliures i cin sous, dic 11 Ll. i 5 s., i dits són a compte d'ensenyar dits col.legials. Fet 4 d'Agosto de 1.766".

Llibre d'albarans de l'any 1.764 a 1.789, pág. 43 llibre 79.

«Jo, Francesc Cabanellas, Músic de La Seu i Mestre de Solfa de La Sapiència, he rebut d'Antoni Alemany, Procurador del Col.legi i Col.legial actual, vuit lliures a

compte del que m'està divent el Col.legi per ensenyar Solfa a dits col.legials i resta debitor dit Col.legi en tretze lliures, cinc sous i denou diners que deixa a deure al Dtr Nadal l'any de la seva Procura. Fet el 18 de Setembre de 1.768".

Llibre d'albarans de l'any 1.764 a 1.789 pàg. 81 llibre 79.

«Jo, Francesc Cabanellas, músic de La Seu i Mestre de Solfa de La Sapiència, he rebut de Dr. Gabriel Tomàs, Col.legial i Procurador actual de dit Col.legi, nou lliures i dites son per lo que m'està divent dit Col.legi per ensenyar Solfa als Col.legials. Fet el 17 de Novembre de 1.769".

Llibre d'albarans comuns de l'any 1.769 a 1.789 pàg.

Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.769 a 1.838. Pág. 223: «S'han tret de dita caixa 9 lliures per pagar a Francesc Cabanellas» Llibre 126.

«Jo, Francesc Cabanellas, músic i Mestre de Solfa del Col.legi Nostra Senyora de La Sapiència, he rebut del Procurador Gabriel Tomás vuit lliures i dites son a compte per ensenyar de Solfa a dits col.legials. Fet el 23 de Novembre de 1.770.

Llibre d'albarans de l'any 1.769 a 1.789 pàg. 124. llibre 79.

Conformitat del dia 23 de Novembre: «S'han tret de dita caixa 8 Ll. per pagar al Mestre de Solfa». Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.769 a 1.838 pàg. 239 llibre 126.

«Jo, Francesc Cabanellas, he rebut del Rector i conseller, vuit lliures, dic 8 Ll i dites son a compte de lo que m'està divent dit col.legi per efecte d'ensenyar Solfa a dits col.legials. Fet el 20 de Desembre de 1.771".

Llibre d'albarans de l'any 1.769 a 1.789 pàg. 140 llibre 79.

Conforme amb el llibre d'entrades i eixides de 1.769 a 1.838. pàg. 250:

«S'han pagat a Francesc Cabanellas, 8 lliures a compte d'ensenyar Solfa als col.legials». Eixide del dia 20 de Desembre de 1.771.

«Jo, Francesc Cabanellas, Mestre de Solfa de La Sapiència, he rebut del Sr. Andreu Danús, col.legial i Procurador de dit Col.legi, onze lliures, sis sous i vuit diners, dic 11 Ll. 6 s. 8 d., i dits son a compte de lo que m'està divent dit Col.legi, per dit efecte Fet avui 18 de Desembre de 1.772".

Llibre d'albarans de l'any 1.769 a 1.789, pàg. 151 llibre 79.

Llibre d'entrades i eixides: «Dia 18 de Desembre de 1.772 s'han donat a Francesc Cabanellas Mestre de Solfa per son salari 11 Ll. 6 s. i 8 d.» pàg. 256, llibre 126. Llibre que comença el 1.769 fins el 1.838.

Nombramiento de Maestro de Solfa año 1780.

«En el día 13 de Abril de 1.780 fue convocado y congregado capítulo a sonido de campana por el Rdo. Juan Bennasser, diacono colegial y Rector de dicho Colegio, y propuso a los colegiales que en atención a que en estos últimos días había pasado de esta vida a mejor el Señor Francisco Cabanellas, actual maestro de Solfeo de esta casa si venían a bien nombrar uno en su lugar a lo que respondieron nemine discrepante, que sí, y fue nombrado con todos los votos el señor Juan Garau, Maestro de Solfeo con salario al año de 8 libras, con la obligación de venir dos días por semana, ex ita firmant qui infra».

Firma: Juan Bennasser, Diacono colegial y Rector y todos los colegiales.

Libro de Capítulos extraordinarios. desde 1.633 a 1.815 pàg. 33.

«L'infra escrit confessa haver rebut del Dr. Noguera, colegial i Procurador vuit lliures y dites son per treball d'ensenyar Solfa als col·legials les quals 8 Ll. determinà el Col·legi pagar-li cada any. Fet dia 3 d'Abril de 1.781.

Firma: Joan Garau.

Llibre d'albarans de l'any 1.769 a 1.789. Pàg. sense enumerà llibre 79.

Conformitat: «Primo s'han tret de dita caixa 8 ll. que han pagat a Joan Garau músic per el treball d'ensenyar Solfa».

Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.769 a 1.838. pàg. 261 llibre 126 Abril i Maig de 1.781.

«Jo, l'infra escrit, faig fe i testimoni com el Sr. Joan Sastre, col·legial i Procurador del dit Col·legi de La Sapiència, ha pagat en dit nom vuit lliures dic 8 Ll. al Sr. Joan Garau per el treball d'ensenyar Solfa als col·legials i per ser la veritat faig el present el 15 de Juny de 1.782".

Llibre d'albarans comuns de l'any 1.764 a 1.789 pàg. sense signar llibre 79.

Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.769 a 1.838. pàg. 284: «S'han donat a Joan Garau, Mestre de Solfa, 8 Ll». Maig 1.782 llibre 126.

Fins aquí els albarans comuns. Ara seguirem els albarans del llibre de Mestres de Solfa que començà en 1.782.

«Jo, Joan Garau, confés haver rebut del Dr. Joan Palmer, Procurador de dit Col·legi, vuit lliures, di 8 Ll i dites son per el salari de Mestre de Solfa del Col·legi de Nostra Senyora de La Sapiència Palma 13 d'abril de 1.783.

Llibre de Mestres de Solfa, pàg. 2 llibres 81.

Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.769 a 1.838, pàg. 287 llibre 126.

«S'han tret vuit lliures per el Mestre de Solfa».

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Sr. Pere Roig, subdiaca i Procurador del Col·legi de La Sapiència, cinc lliures sis sous i vuit diners per vuit messos del salari de Mestre de Solfa que finí el 24 de Setembre de 1.783.

Fet el 15 de Gener de 1.784".

Firma: Joan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa. Pàg. 2 Llibre 81, any 1.784.

El llibre d'entrades i eixides de Gener de 1.784 dona relació de dit albarà. «Més s'han tret de dita caixa 5 Ll. 6 s. i 8 diners» pàg. 291 n° 126.

«Jo, l'infra escrit confés haver rebut del Sr. Rullàn, Procurador del Col·legi de La Sapiència, quatre lliures les que son per el salari de mitg any de Mestre de Solfa, i per ser la veritat faig el present.
Dia 24 de Juliol de 1.784".

Firma: Joan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa, pàg. 2 llibre 81.

Llibre d'entrades i eixides del mes d'Agost, entre altres gastos per el Mestre de Solfa. pàg. 295, llibre 126.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del dit Procurador, quatre lliures, les que son per el salari de mitg any de Mestre de Solfa a l'any 1.784, fet el 24 de Desembre de dit any».

Firma: Joan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa, pàg. 2, llibre 81.

Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.767 a 1.738. Pàg. 296 llibre 126.

«S'ha pagat al Mestre de Solfa».

«L'abaix firmat confessa haver rebut del Sr. Joan Ferrà, col·legial i Procurador, vuit lliures, les que son per el salari d'un any de Mestre de Solfa. Fet al 18 de Desembre de 1.785".

Firma: Joan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa, pàg. 3 llibre 81.

Llibre d'albarans comuns de l'any 1.730 a 1.749, pàg. 282.

Llibre d'entrades i eixides pàg 119 llibre 125.

«Jo, confés haver rebut, l'abaix firmant, del Dr. Francisco Llabrés, Prevere col.legial de La Sapiència, set lliures, dèu sous, per ensenyar als col.legials de Solfa a la qual tasca estic conduït en dit Col.legi i per la veritat firm el punt avui 17 de Maig de 1.744".

Firma: Climent Garau.

Llibre d'albarans comuns de l'any 1.730 a 1.749 pàg 290 llibre 76.

Conformitat de la treta de dites lliures.

«Més s'han tret de dita caixa set lliures, dèu sous, entregades al Procurador per pagar al Mestre de Solfa. Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.734 a 1.750, pàg. 119 llibre 125.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Sr. Francesc Vicens, col.legial i Procurador del Col.legi de La Sapiència en dit nom cinc lliures tretze sous i quatre diners que a bona compte del que m'acostumen a donar els col.legials tots els anys per el treball d'ensenyar als senyors col.legials de Solfa, fet a 9 de Maig de 1.746".

Firma: Climent Garau.

Llibre d'albarans comuns de l'any 1.730 a 1.749, pàg. 324 llibre 76.

Comprovació: «Més s'han tret de dita caixa cinc lliures, tretze sous i quatre diners per pagar al Mestre de Solfa, consta en son albarà».

Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.734 a 1.750. Pàg. 146, llibre 125.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Sr. Pere Josep Pons, acòlit col.legial i Procurador del Col.legi de La Sapiència, dues lliures sis sous i vuit diners per el salari de Mestre de Solfa i per ser la veritat firm avui 19 de Setembre de 1.746».

Firma: Climent Garau.

Llibre d'albarans comuns de l'any 1.730 a 1.749, pàg. 335, llibre 76.

Confirmació: «Més s'han tret de dita caixa dues lliures, sis sous i vuit diners, entregades al Procurador per pagar al Mestre de Solfa, consta en son albarà».

Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.734 a 1.750 pàg. 152, llibre 125.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Dr. Francesc Mulet, acòlit col.legial i Procurador de La Sapiència, dotze lliures, dèu sous quatre diners, i aquestes son per allò que ha de donarme el Col.legi quiscum any per treball prest d'ensenyar Solfa als Col.legials i per ser la veritat faig el present el 20 de Març de 1.748".

Firma: Climent Garau.

Llibre d'albarans comuns de l'any 1.730 a 1.749 pàg. 345, llibre 76.

Confirmació de dita quantitat: «Més s'han tret de dita caixa dotze lliures deu sous i quatre diners entregats al Procurador per pagar al Sr. Climent Garau, per el treball que ha prestat d'ensenyar als senyors Col·legials de Solfa. Consta en el plèc d'albarans».

Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.734 al 1.750. Pàg. 172, llibre 125.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Sr. Antoni Vaquer, subdiaca i col·legial del Col·legi de La Sapiència, set lliures i aquestes son a bon compte per la conducció que tenc de dit Col·legi tots els anys per ensenyar als Col·legials de Solfa i per ser la veritat faig el present el 3 de Febrer de 1.750».

Firma: Climent Garau.

Llibre d'albarans comuns de l'any 1.749 a 1.764, pàg. 4 llibre 77.

«Més s'han tret de dita caixa set lliures entregades al Procurador per pagar el treball a senyor Climent Garau d'ensenyar als Col·legials de Solfa».

Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.734 a 1.750 pàg 193, llibre 112.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Sr. Joan Llull, col·legial i Procurador, en dit nom, tres lliures i dites son a bon compte per la conducció que tenc de dit Col·legi, tots el anys per ensenyar Solfa als Col·legials dia 28 de Desembre de 1.751».

Llibre d'albarans de l'any 1.749 a 1.764, pàg. 13 llibre 77.

Tractant-se d'un albarà volant no té firma.

«Jo, abaix firmat, avui ue comptam el 16 de Juliol de 1.752, confés, haver rebut del Sr. Bartomeu Vidal, subdiaca, col·legial i Procurador, quatre lliures a bon compte del que m'està devent el Col·legi d'ensenyar als Col·legials de Solfa, i dites he rebut en nom de Climent Garau, músic i mestre de dit Col·legi, per haber-me donat comissió i per ser la veritat firm, Jaume Payeras».

Llibre d'albarans de l'any 1.749 a 1.764, pàgina 23 llibre 77.

Mestre de Solfa Sr. Francesc Cabanellas a La Sapiència.

Die 3 mensis Desembris anni 1.751, fuit convocatum capitulum ab sonnum campanae, congregatum per Rdm. Raymundu Alemany, subdiaconum col·legam, ac Col·legi Rectorem in sta constitutionis. Y propuso a los Sres. Colegiales, que por

cuanto el Sr. Clemente Garau no podía ejercer su oficio de venir a enseñar Solfeo, por causa de una enfermedad continua; si venian a bien en su lugar elegir sustituto de su empleo, con tal circunstancia que el salario que da la casa, se remita y se dé al mismo Sr. Clemente, oida por los colegiales la propuesta, se resolvió ex maiori parte que si, en virtud de lo cual se eligió para dicho empleo ex maiori parte, al Sr. Francisco Cabanellas, con las circunstancias va mencionadas: Et ita firmat qui infra:

Firma: Raimundo Alemany, Subdiacono Colegial y Rector.

Siguen las firmas de todos los colegiales.

Capítol extraordinari fet dia 3 de Desembre de 1.751, llibre de capítols pàgina 10 llibre que començà en 1.633 fins 1.815.

«Jo, Jaume Pons, prevere i beneficiat en la Catedral, faig fe i testimoni com Climent Garau, músic i mestre del Col.legi de Nostra Senyora de La Sapiència, he rebut del Procurador Bartomeu Vidal, Col.legial de dit Col.legi, que és el compliment del salari fins el dia que morí que fou el 9 de Desembre de 1.752».

Llibre d'albarans de l'any 1.749 a 1.764, pàgina 29 llibre 77.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Sr. Ramón Alemany, prevere col.legial i Procurador del Col.legi de Nostra Senyora de La Sapiència, cent sous, dic 100 s., i dits son a compte del salari que s'em dona d'ensenyar de Solfa en dit Col.legi el qual començà el 10 d'Octubre de 1.752, i per ser la veritat, faig el present avui 5 de Desembre de 1.753".

Firma: Mestre Cabanellas en dit nom.

Llibre d'albarans des de 1.749 fins el 1.764 pág. 38 llibre 77.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut de Jaume Caimari, subdiaca col.legial i Procurador, sis lliures a bon compte del que m'està divent el Col.legi de La Sapiència per el treball prest d'ensenyar als senyors Col.legials de Solfa i per ser la veritat firm el present avui, 17 de Setembre de 1.754".

Firma: Francesc Cabanellas.

Llibre d'albarans de l'any 1.749 a 1.764, pàgina 44, llibre 77.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Sr. Josep Pol, diaca, col.legial i Procurador, cinc lliures, tretze sous i quatre diners i dites son a bon compte del que m'està divent el Col.legi de La Sapiència per treball prest d'ensenyar Solfa i per ser la veritat, firm el punt avui 15 de Febrer de 1.756".

Firma: Mestre Cabanellas.

Llibre d'albaranes de l'any 1.749 a 1.764 pàgina 50 llibre 77.

«Jo, Francesc Cabanellas, he rebut del Rdo. Gabriel Bestard, prevere i Procurador del Col·legi de Ntra. Sra. de La Sapiència, cinc lliures, tretze sous i quatre diners i son a bon compte del que m'Está divent dit Col·legi del treball d'ensenyar Solfa. Fet el 9 de Setembre de 1.756.

Llibre d'albarans de l'any 1.749 a 1.764 pàgina 64 n° 77.

«Jo, el abaix firmant, confés haver rebut del Sr. Jaume Morey, clerga i Col·legial del Col·legi de La Sapiència i Procurador del mateix, cinc lliures, tretze sous i quatre diners, dic 511.13 s. i 4 d., a bon compte del que m'està divent el Col·legi per ensenyar Solfa als senyors Col·legials; avui 22 de Setembre de 1.757".

Firma: Mestre Cabanellas.

Llibre d'albarans l'any 1.749 a 1.764 pàgina 76 llibre 77.

«Jo, el abaix firmat, confés haver rebut del Doctor Mateu Vidal, Col·legial i Procurador de dit Col·legi, cinc lliures, quatre sous i tretze diners, i dits son a bon compte per el treball d'ensenyar els Col·legials de Solfa fet el 30 de Juliol de 1.758".

Firma: Mestre Cabanellas.

Llibre d'albarans de l'any 1.749 a 1.764 pàgina 91 llibre 77.

«Jo, d'abaix firmant, confés haver rebut del Sr. Mateu Vidal, Col·legial i Procurador, sis lliures, les que son a bon compte per haver-se passat les comptes de tots els albarans i rebudes meves i vits quedo creditor per el treball d'ensenyar Solfa, 14 Ll. 6 sous i 18 diners, de com se veu que cobrades aquestes sis lliures queden 8 Ll. 6 sous i vuit diners, fet al 8 d'Octubre de 1.758".

Firma: Mestre Cabanellas.

Llibre d'albaranes de l'any 1.749 a 1.764 pàg. 93 n° 77.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Dr. Mateu Vidal, subdiaca i Col·legial, vuit lliures, sis sous i vuit diners, dic 8 Ll., 6 s. i 8 d., i dits son per el treball d'ensenyar als Col·legials de Solfa i a compliment fins dia 10 de Desembre de 1.758. Fet avui 17 de Gener de 1.759".

Llibre d'albarans de l'any 1.749 a 1.764, pág. 100 llibre 77.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Sr. Jaume Morey Col·legial i Procurador, vuit lliures, dic 8 Ll., i dites son a compliment per el treball d'ensenyar als col·legials de Solfa, fins dia 10 de Setembre de 1.759, avui 16 de Setembre de 1.759".

Firma: en dit nom Francesc Cabanellas.

Llibre d'albarans de l'any 1.749 a 1.764, pág. 120, llibre 77.

«Jo, d'abaix firmat, he rebut del Dr. Joan Amengual, acòlit col.legial i Procurador, vuit lliures dic 8 Ll. i dites son per a compliment fins dia 10 de Setembre de 1.760, i dites son per treball d'ensenyar als col.legials de Solfa. Fet avui 4 Agost de 1.760.

Firma: Mestre Cabanellas.

Llibre d'albarans de l'any 1.749 a 1.764 pàg. 141 llibre 77.

«Jo, Francesc Cabanellas, Mestre de Solfa de Col.legi de La Sapiència, he rebut del Sr. Sebastià Mestre, Procurador de dit Col.legi i Col.legial vuit lliures, dic 8 Ll. i son a compliment fins dia 10 de Novembre primer vinent 1.761».

Llibre d'albarans de l'any 1.749 a 1.764, pág. 175 llibre 77.

«Jo, Francesc Cabanellas, Mestre del Col.legi de La Sapiència, he rebut del Sr. Pere Josep Llull, subdiaca col.legial i Procurador actual de dit Col.legi, vuit lliures, dic 8 Ll. i dites son a compliment fins dia 10 d'octubre de 1.762 i dites son per ensenyar de Solfa a dits Col.legials. Fet al 23 de Novembre de 1.763".

Llibre d'albarans de l'any 1.749 a 1.764, pág. 205 llibre 77.

«Jo, Francesc Cabanellas, Mestre de Solfa de Col.legi de Nostra Senyora de La Sapiència, he rebut del Sr. Tomás Riera, Col.legial i Procurador; vuit lliures i son a bons compte per ensenyar de Solfa als Col.legials.

Llibre d'albarans de 1.764 a 1.789 pág. 4 llibre 79.

«Jo, Francesc Cabanellas, músic de La Seu i Mestre de Solfa del Col.legi de Nostra Senyora de La Sapiència, he rebut del Sr. Tomás Riera, col.legial i Procurador actual del dit Col.legi, vuit lliures, dic 8 Ll., i dites son per el compliment de l'any passat que acabà dia 10 d'Octubre del mes passat. Fet el 14 de Novembre de 1.764".

Llibre d'albarans de l'any 1.764 a 1.789, pág. 6 llibre 79.

«Jo, Francesc Cabanellas, músic de La Seu i Mestre de Solfa de Col.legi Nostra Senyora de La Sapiència, he rebut del Dr. Bernat Nadal, col.legial i Procurador del dit Col.legi, onze lliures i cin sous, dic 11 Ll. i 5 s., i dits són a compte d'ensenyar dits col.legials. Fet 4 d'Agosto de 1.766".

Llibre d'albarans de l'any 1.764 a 1.789, pág. 43 llibre 79.

«Jo, Francesc Cabanellas, Músic de La Seu i Mestre de Solfa de La Sapiència, he rebut d'Antoni Alemany, Procurador del Col.legi i Col.legial actual, vuit lliures a

compte del que m'està divent el Col.legi per ensenyar Solfa a dits col.legials i resta debitor dit Col.legi en tretze lliures, cinc sous i denou diners que deixa a deure al Dtr Nadal l'any de la seva Procura. Fet el 18 de Setembre de 1.768".

Llibre d'albarans de l'any 1.764 a 1.789 pàg. 81 llibre 79.

«Jo, Francesc Cabanellas, músic de La Seu i Mestre de Solfa de La Sapiència, he rebut de Dr. Gabriel Tomàs, Col.legial i Procurador actual de dit Col.legi, nou lliures i dites son per lo que m'està divent dit Col.legi per ensenyar Solfa als Col.legials. Fet el 17 de Novembre de 1.769".

Llibre d'albarans comuns de l'any 1.769 a 1.789 pàg.

Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.769 a 1.838. Pág. 223: «S'han tret de dita caixa 9 lliures per pagar a Francesc Cabanellas» Llibre 126.

«Jo, Francesc Cabanellas, músic i Mestre de Solfa del Col.legi Nostra Senyora de La Sapiència, he rebut del Procurador Gabriel Tomás vuit lliures i dites son a compte per ensenyar de Solfa a dits col.legials. Fet el 23 de Novembre de 1.770.

Llibre d'albarans de l'any 1.769 a 1.789 pàg. 124. llibre 79.

Conformitat del dia 23 de Novembre: «S'han tret de dita caixa 8 Ll. per pagar al Mestre de Solfa». Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.769 a 1.838 pàg. 239 llibre 126.

«Jo, Francesc Cabanellas, he rebut del Rector i conseller, vuit lliures, dic 8 Ll i dites son a compte de lo que m'està divent dit col.legi per efecte d'ensenyar Solfa a dits col.legials. Fet el 20 de Desembre de 1.771".

Llibre d'albarans de l'any 1.769 a 1.789 pàg. 140 llibre 79.

Conforme amb el llibre d'entrades i eixides de 1.769 a 1.838. pàg. 250: «S'han pagat a Francesc Cabanellas, 8 lliures a compte d'ensenyar Solfa als col.legials». Eixide del dia 20 de Desembre de 1.771.

«Jo, Francesc Cabanellas, Mestre de Solfa de La Sapiència, he rebut del Sr. Andreu Danús, col.legial i Procurador de dit Col.legi, onze lliures, sis sous i vuit diners, dic 11 Ll. 6 s. 8 d., i dits son a compte de lo que m'està divent dit Col.legi, per dit efecte Fet avui 18 de Desembre de 1.772".

Llibre d'albarans de l'any 1.769 a 1.789, pàg. 151 llibre 79.

Llibre d'entrades i eixides: «Dia 18 de Desembre de 1.772 s'han donat a Francesc Cabanellas Mestre de Solfa per son salari 11 Ll. 6 s. i 8 d.» pàg. 256, llibre 126. Llibre que comença el 1.769 fins el 1.838.

Nombramiento de Maestro de Solfa año 1780.

«En el día 13 de Abril de 1.780 fue convocado y congregado capítulo a sonido de campana por el Rdo. Juan Bennasser, diacono colegial y Rector de dicho Colegio, y propuso a los colegiales que en atención a que en estos últimos días había pasado de esta vida a mejor el Señor Francisco Cabanellas, actual maestro de Solfeo de esta casa si venían a bien nombrar uno en su lugar a lo que respondieron nemine discrepante, que sí, y fue nombrado con todos los votos el señor Juan Garau, Maestro de Solfeo con salario al año de 8 libras, con la obligación de venir dos días por semana, ex ita firmant qui infra».

Firma: Juan Bennasser, Diacono colegial y Rector y todos los colegiales.

Libro de Capítulos extraordinarios. desde 1.633 a 1.815 pàg. 33.

«L'infra escrit confessa haver rebut del Dr. Noguera, colegial i Procurador vuit lliures y dites son per treball d'ensenyar Solfa als col.legials les quals 8 Ll. determinà el Col.legi pagar-li cada any. Fet dia 3 d'Abril de 1.781.

Firma: Joan Garau.

Llibre d'albarans de l'any 1.769 a 1.789. Pàg. sense enumerà llibre 79.

Conformitat: «Primo s'han tret de dita caixa 8 ll. que han pagat a Joan Garau músic per el treball d'ensenyar Solfa».

Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.769 a 1.838. pàg. 261 llibre 126 Abril i Maig de 1.781.

«Jo, l'infra escrit, faig fe i testimoni com el Sr. Joan Sastre, col.legial i Procurador del dit Col.legi de La Sapiència, ha pagat en dit nom vuit lliures dic 8 Ll. al Sr. Joan Garau per el treball d'ensenyar Solfa als col.legials i per ser la veritat faig el present el 15 de Juny de 1.782".

Llibre d'albarans comuns de l'any 1.764 a 1.789 pàg. sense signar llibre 79.

Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.769 a 1.838. pàg. 284: «S'han donat a Joan Garau, Mestre de Solfa, 8 Ll». Maig 1.782 llibre 126.

Fins aquí els albarans comuns. Ara seguirem els albarans del llibre de Mestres de Solfa que començà en 1.782.

«Jo, Joan Garau, confés haver rebut del Dr. Joan Palmer, Procurador de dit Col.legi, vuit lliures, di 8 Ll i dites son per el salari de Mestre de Solfa del Col.legi de Nostra Senyora de La Sapiència Palma 13 d'abril de 1.783.

Llibre de Mestres de Solfa, pàg. 2 llibres 81.

Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.769 a 1.838, pàg. 287 llibre 126.

«S'han tret vuit lliures per el Mestre de Solfa».

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Sr. Pere Roig, subdiaca i Procurador del Col·legi de La Sapiència, cinc lliures sis sous i vuit diners per vuit messos del salari de Mestre de Solfa que finí el 24 de Setembre de 1.783.

Fet el 15 de Gener de 1.784".

Firma: Joan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa. Pàg. 2 Llibre 81, any 1.784.

El llibre d'entrades i eixides de Gener de 1.784 dona relació de dit albarà. «Més s'han tret de dita caixa 5 Ll. 6 s. i 8 diners» pàg. 291 n° 126.

«Jo, l'infra escrit confés haver rebut del Sr. Rullàn, Procurador del Col·legi de La Sapiència, quatre lliures les que son per el salari de mitg any de Mestre de Solfa, i per ser la veritat faig el present.
Dia 24 de Juliol de 1.784".

Firma: Joan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa, pàg. 2 llibre 81.

Llibre d'entrades i eixides del mes d'Agost, entre altres gastos per el Mestre de Solfa. pàg. 295, llibre 126.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del dit Procurador, quatre lliures, les que son per el salari de mitg any de Mestre de Solfa a l'any 1.784, fet el 24 de Desembre de dit any».

Firma: Joan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa, pàg. 2, llibre 81.

Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.767 a 1.738. Pàg. 296 llibre 126.

«S'ha pagat al Mestre de Solfa».

«L'abaix firmat confessa haver rebut del Sr. Joan Ferrà, col·legial i Procurador, vuit lliures, les que son per el salari d'un any de Mestre de Solfa. Fet al 18 de Desembre de 1.785".

Firma: Joan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa, pàg. 3 llibre 81.

Llibre d'entrades i sortides de l'any 1.767 a 1.838 pàg. 300 llibre 126 diu: «S'han tret de dita caixa 8 Ll. per el Mestre de Solfa».

«L'infra escrit confessa haver rebut del Sr. Rullán, Procurador, vuit lliures, les que son per el salari de Mestre de Solfa del present any, fet dia 22 de Desembre de 1.786".

Firma: Joan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa pàg. 3 llibre 81.

Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.767 a 1.838. pàg. 304 diu que:
«S'han tret de dita caixa 8 Ll. per pagar al Mestre de Solfa» llibre 126.

«L'abaix firmant ha rebut per dit motiu vuit lliures que son per el presente any, Palma 22 de Desembre de 1.787".

Firma: Joan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa pàg. 3 llibre 81.

Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.767 a 1.838. Pàg. 308 diu entre altres gastos, el Mestre de Solfa.

«L'abaix firmant, ha rebut dels Sr. Gabriel Pons, Procurador, vuit lliure, les que son per el salari de Mestre de Solfa de l'any present.
Fet el 22 de Desembre de 1.788".

Llibre de Mestres de Solfa, pàg. 3.

Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.767 a 1.738 pàg. 311, diu entre Advocat i Notari figura Mestre de Solfa.

«Confessa l'infraescrit, haver rebut del Sr. Jaume Màs, col.legial i Procurador del Col.legi de La Sapència, vuit lliures, per el salari de Mestre de Solfa de l'any 1.789, fet el desembre de 1.789".

Firma: Joan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa pàg. 3 n° 81.

Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.767 a 1.833 pàg. 314 llibre 126.
Consta l'eixida del Advocat, Notari i Mestre de Solfa.

«L'infra firmant, ha rebut del Dr. Joan Ferrà, Prevere col.legial i Procurador del Col.legi de La Sapència, vuit lliures per el salari de Mestre de Solfa de l'any 1.789, fet el 24 de Desembre de 1.790".

Firma: Joan Garau.

Llibre Mestres de Solfa pàg. 3.

Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.767 a 1.838. pàg 318 llibre 126 consta el pagament de 8 lliures al Mestre de Solfa.

«L'infra firmant, ha rebut del Dr. Joan Amengual, Procurador del Col.legi de La Sapiència, vuit lliures les que son per el salari de Mestre de Solfa del present any, Palma, Desembre de 1.791.

Firma: Joan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa, pàg. 4.

En el llibre d'entrades i eixides Desembre de 1.791 no consta d'una manera específica, però si, despeses extraordinaris, pàg 221 llibre 126.

«L'infra firmant, ha rebut del Dr. Amengual, Procurador del Col.legi de Nostra Sra, de La Sapència, vuit lliures les que son per el salari de Mestre de Solfa del presente any, Palma, 18 de Desembre de 1.792".

Firma: Joan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa pàg 4. .

Llibre d'entrades i eixides específica en el mes de Desembre de 1.792: «Per conducta de Solfa» pàg. 325 llibre 126.

«L'abai firmant ha rebut del Sr. Miquel Blanes, col.legial i Procurador del col.legi de La Sapiència, vuit lliures per el salari de Mestre de Solfa del present any, fet al Desembre de 1.793".

Firma: Joan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa pàg. 4.

Llibre d'entrades i eixides pàg. 328 confirma: «Per conducta Mestre de Solfa Desembre 1.793» llibre 126.

«L'abaix firmant, confessa haver rebut del Sr. Pere Joan Esteva diaca i col.legial Procurador, vuit lliures les que son per la conducta que cada any em fa el Col.legi de La Sapiència, Palma i Col.legi 12 de Desembre de 1.794".

Firma: Joan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa pàg. 4 n° 81.

Llibre d'entrades i eixides pàg. 333 figura la present despesa feta en el Mestre de Solfa. Desembre 1.794 llibre 126.

«L'abaix firmant, confessa haver rebut del Sr. Antoni Anselm Roig diaca i col.legial

Procurador, vuit lliures, les que son per la conducta que cada any em fa el Col·legi de Nostra Sra. de La Sapència, Palma 18 Desembre de l'any 1.795".

Firma: Joan Garau.

Llibre Mestres de Solfa pàg. 4 n° 81.

Llibre d'entrades i eixides: «Més s'han tret de dita caixa 8 Ll. per el Mestre de Solfa». Pàg. 336 llibre 126 Desembre de 1.795.

«L'abaix firmant, confessa haver rebut del Sr. Damià Estelrich, Prevere, col·legial i Procurador, vuit lliures que son per conducta que cada any em fa el Col·legi de Nostra Sra. de La Sapència, per l'any 1.796. Palma 19 de Desembre de dit any».

Firma: Joan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa pàg 4 llibre 81.

Llibre d'entrades eixides confirma com se va treure per pagar el Mestre de Solfa pàg. 341 llibre 126.

«L'abaix firmant ha rebut vuit lliures per la conducta del present any 1.797".

Firma: Joan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa que començà en 1.722 pàg. 4 n° 81.

Llibre d'entrades i eixides dona fe de lo que se donà al Mestre de Solfa Desembre 1.797 pàg. 344 n° 126.

«L'abaix firmant, ha rebut vuit lliures per la conducta de l'any 1.798".

Firma: Joan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa pàg. 4 n° 81.

Llibre d'entrades i eixides del Desembre de 1.798 dona compte de la despesa sindic i Mestre de Solfa, pàg. 346 llibre 126.

Aqui empiezan los albaranes en castellano.

«El infraescrito confiesa haber recibido del Sr. Juan Bisbal, colegial y Procurador del Colegio de Ntra. Sra. de La Sapència, dieciseis libras por el salario a mí perteneciente de dos años que son 1.799 y 1.800 y por ser la verdad lo firmo hoy, día 20 de Diciembre de 1.800».

Llibre de Mestres de Solfa, pàg. 5 N° 81.

En el llibre d'entrades i eixides de l'any 1.787 a 1.838 figura l'eixida per el Mestre de Solfa. Pàg. 350, llibre 126.

«El infraescrito, confiesa haber recibido del Sr. Jaime Llampayes, colegial y Procurador del Colegio Ntra. Sra. de La Sapiència, ocho libras que son por el salario a mí perteneciente de Maestro de Solfa por el año de 1.801. Palma Diciembre de 1.801».

Firma: Joan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa, pàg. 5 llibre 81.

Del llibre d'entrades i eixides on figura que s'han tret de dita caixa per a pagar al Mestre de Solfa, una partida de 8 Ll. pàg. 353, n° 126.

«El infraescrito, confiesa haber recibido del Dr. Simón Bordoy, Procurador del Colegio de Ntra. sra. de La Sapiència, ocho libras que son por el salario a mí perteneciente de Maestro de Solfa, por el año de 1.802. 21 de Diciembre de 1.802».

Firma: Joan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa, pàg. 5 llibre 81.

Conforme, «S'han tret de dita caixa, 8 Ll. per pagar al Mestre de Solfa». Llibre d'entrades i eixides, Desembre de 1.802. pàg. 357, n° 126.

«Jo, abaix firmat, confés haver rebut del Sr. Far, Procurador del Col·legi, 8 lliures que son el salari de Mestre de Solfa. Palma, 18 de Desembre de 1.803».

Firma: Joan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa pàg. 5 llibre 81.

Llibre d'entrades i Eixides del mes de Desembre, figura per el Mestre de Solfa 8 Ll. Pàg. 361 n° 126.

«El infraescrito confiesa haber recibido del Sr. Sebastián Tarrès, colegial y Procurador, ocho libras que son el salario de Maestro de Solfeo que me pertenece este año, Palma 20 de Diciembre de 1.804».

Firma: Rullán colegial al orden de Juan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa, pàg. 5.

En el llibre d'entrades i eixides de Desembre de 1.804 se compta la partida de 8 Ll. per el Mestre de Solfa. Pàg. 366 n° 126.

«El infraescrito, confiesa haber recibido del Sr. Juan Antonio Adrover, colegial y Procurador, ocho libras, que son el salario de Maestro de Solfeo que me pertenece este año, Palma, 21 de Diciembre de 1.805».

Llibre de Mestres de Solfa, pàg. 5.

Llibre d'entrades i eixides de Desembre de 1.805; sortida per el Mestre de Solfa
Pàg. 372 llibre 126.

«El infraescrito, confiesa haber recibido de D. Antonio Rullán, acólito y Procurador de este Colegio, ocho libras que me pertenecen por ser Maestro de Solfeo en este Colegio, y esto es la pensión del presente año de 1.806».

Firma: Juan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa, pàg. 6.

Del llibre d'entrades i eixides: «S'han tretes per el Mestre de Solfa 8 lliures».
Desembre 1.806, pàg. 378, llibre 126.

«L'infraescrit, confessa haver rebut del Sr. Sebastià Amengual, col.legial i Procurador, vuit lliures, les que son per el salari de 1.808 de ser Mestre de Solfa i per esser així ho firm Palma 7 Abril de 1.808.

Firma: Juan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa, pàg. 6 llibre 81.

Llibre d'entrades i eixides: Abril entre altres sortides per el Mestre de Solfa. pàg. 383 n° 126.

«El infraescrito, certifica haber recibido del Sr. Jaime Antonio Homs, colegial y Procurador de La Sapiència, ocho libras por el salario de 1.808 de enseñar solfeo, Palma, 21 de diciembre de 1.808.

Firma: Juan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa, pàg. 6 llibre 81.

Llibre d'entrades i eixides Desembre de 1.808 sortida 4 per el sindic i Mestre de Solfa. Pàg. 387 llibre 126.

«El infraescrito, certifica haber recibido de Andrés Gamundi, colegial y Procurador de La Sapiència, ocho libras por el salario de 1.809, por enseñar Solfeo. Palma 21 de Diciembre de 1.809.

Firma: Juan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa pàg. 6. n° 81.

En el Llibre d'entrades i eixides del mes de Desembre de 1.809 no figura pàg. 391.

«Recibí del Dr. Llompart, Procurador de La Sapiència, ocho libras, moneda del Reino, por el salario del corriente año. Palma Diciembre 20 de 1.810».

Firma: Juan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa, pàg. 6 llibre 81.

Llibre d'entrades i sortides del mes de Desembre de 1.810, figura per el Mestre de Solfa. Pàg. 394 llibre 126.

«Recibí del Sr. D. Juan Amengual, Procurador de La Sapiència, ocho libras mone-
da del Reino, por el salario a mí perteneciente del presente año Palma, 17 de Octu-
bre de 1.811.

Firma: Juan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa. pàg. 7 llibre 81.

En el llibre d'entrades i eixides no apareix cap sortida als mestres durant el present
mes, estarà entre els gastos extraordinaris, pàg. 397-398 n° 126.

«Recibí de Andrés Gamundi, Procurador del Colegio de La Sapiència, ocho libras
por el salario a mí perteneciente del presente año, Palma, 22 de diciembre de 1.812».

Firma: Juan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa pàg. 7 llibre 81.

En el llibre d'entrades i eixides figura mestres sense especificar. Pàg. 402 11 n°
126.

«Recibí del Dr. Cristobal Morey, Procurador del Colegio de La Sapiència, ocho
libras por el salario de Maestro de Canto llano de dicho Colegio por el año 1.813.
Palma 4 de Enero de 1.814».

Firma: Juan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa pàg. 7 llibre 81.

En el llibre d'entrades i eixides no consta.

«Recibí del colegial Homar, Procurador de La Sapiència, ocho libras por el salario
de maestro de canto llano en dicho Colegio, Palma 19 de Diciembre de 1.816».

Firma: Juan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa pàg. 7 llibre 81.

En el llibre d'entrades i eixides no consta dita sortida.

«Recibí del colegial Rullán, Procurador del Colegio de La Sapiència, ocho libras a
mi espertantes por el salario de maestro de canto llano, Palma 22 de Diciembre de
1.817».

Firma: Juan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa pàg. 8, llibre 81.

En el llibre d'entrades i eixides de l'any 1.767 a 1.838. Pàg. 421 figura la despesa per Solfa Desembre de 1.817. llibre 126.

«Recibí del colegial Rullán, Procurador, ocho libras a mi espettantes por el salario de Maestro de Canto llano, Palma a 23 de Diciembre de 1.818».

Firma: Juan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa pàg. 8 n° 81.

Llibre d'entrades i eixides «S'han tret setze lliures per el sindic i mestre de Solfa». pàg. 424.

«Recibí de D. Jaime Prohens, colegial y Procurador del Colegio de La Sapiéncia, ocho libras que es mi salario de Maestro de Canto llano y estas para el año de 1.819, quedándose deudor de los años 1.814 y 1.815, Palma 22 de Febrero de 1.820».

Firma: Juan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa, pàg. 8 n° 81.

Llibre d'entrades i eixides pàg. 427 llibre 126: «Mestre de Solfa 8 lliures Febrer de 1.820».

«Recibí de D. Mateo Alcina, Procurador del Colegio de La Sapiéncia seis libras, diez dineros a cuenta de lo que me está debiendo este Colegio de los años 1.814 y 1.815 de maestro de canto llano. Palma 23 de Febrero de 1.822».

Firma: Juan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa pàg. 8 n° 81.

Per haver estat tancat el col.legi per motiu de la peste no figura aquí despesa d'una manera especial. pàg. 429 llibre d'entrades i eixides.

Del llibre d'entrades i eixides de l'any 1.767 a 1.838 pàg. 429 diu el motiu del tancament temporal del col.legi de La Sapiéncia:

«Día 6 de Julio de 1.820 se cerró el Colegio por haber cedido los colegiales el diezmo que les correpondía de la Villa de Artà a sus habitantes, en atención a ser invadidos por el contagio bubón, y con motivo de peste amarilla de Palma, permaneció cerrado hasta el 14 de mayo de 1.822 por la mañana».

Altres testimonis:

«El maestro de canto llano no ha enseñado a los colegiales desde Julio de 1.820, en

que se suspendió el Colegio, por motivo de la peste de Artà en hasta el año 1.824. El Colegio se suspendió hasta día 13 de Mayo de 1.822 inclusive y fue el motivo de las epidemias de Artà, Capdepera y Son Servera en el 20; y la de Palma en el año 1.821».

Llibre de Mestres de Solfa, pàg 8 nota també apareixerà als albarans de síndics i notaris, pàg 22 llibre 81.

«Recibí de D. Antonio Esteva, Procurador de La Sapiència, seis libras y diez dineros a cuenta de lo que me está debiendo el Colegio por el salario de los años 1.814 y 1.815 de maestro de canto llano. Palma, 1 de Febrero de 1.825».

Firma: Juan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa pàg. 8.

Despesades que fa referència el llibre d'entrades i eixides. Pàg. 436 llibre 126.: «sis lliures i deu diners».

«Recibí del Sr. D. Miguel Martí, diácono colegial y Procurador del Colegio de La Sapiència, la cantidad de 8 libras a cuenta de lo que me está debiendo por el salario de maestro de canto llano, Palma 13 de Mayo de 1.827.

Firma; Juan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa, pàg 9.

Llibre de entrades i eixides, pàg. 448,: «maestro de solfeo son 8 libras» libro 126.

«Recibí de D. Antonio Far, Procurador, ocho libras por lo que me está debiendo el Colegio en razón de maestro de solfeo, Palma, a 18 de Enero de 1.828».

Firma: Juan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa, pàg. 9 n° 81.

Llibre d'entrades i eixides, 8 lliures, Mestre de Solfa, pàg. 452 n° 126.

«Recibí del infraescrito de D. Miguel Alós, diácono y Procurador por lo que me está debiendo el Colegio en razón de Maestro de Solfa, ocho libras. Palma 14 de Octubre de 1.829.

Firma: Juan Garau.

Llibre de Mestres de Solfa, pàg. 22 i 23.

Llibre d'entrades i eixides de Octubre de 1.829 pàg. 460 8 lliures llibre 126.

«Certifico que D. Miguel Alòs, colegial y Procurador, ha pagado a D. Juan Garau ocho libras a cumplimiento de todo el tiempo que ha servido al Colegio en enseñar Solfeo a los colegiales, Palma 4 de Diciembre de 1.829».

Firma: Quetglas colegial.

Llibre de Mestres de Solfa pàg. 23 n° 81.

El llibre d'entrades i eixides de Desembre de 1.829 diu: «solfa 8 lliures». Pàg. 461 llibre 126.

Aquí acaben els albarans firmat per l'ilustre músic D. Joan Garau per haver passat d'aquesta vida a la millor, al final de l'any 1.829, com es despren del següent capítol extraordinari convocat per D. Simón Alcina, diaca, col·legial i Rector del Col·legi de Ntra. Sra, de La Sapiència, dia 13 de Desembre de 1.829:

«Dia 13 de Diciembre fue convocado un capítulo extraordinario a sonido de campana por D. Simón Alcina, diácono, colegial y Rector, y propuso a los señores colegiales si venían a bien nombrar maestro de canto llano del colegio de La Sapiència, supuesto que ahora no lo hay por haber fallecido el que lo era: D. Juan Garau, a lo que respondieron que sí y quedó elegido por unanimidad de votos D. José Alcover, presbítero beneficiado en la iglesia Catedral; y lo firmaron: Simón Alcina, Rector. Siguen las firmas de todo los colegiales.

Rubricado por el colegial secretario.

D. Sebastián Palmer colegial».

Llibre de Capítols extraordinaris de 1.816 a 1.894, pàg. 12 llibre 146.

Altres albarans continguts en els llibres de gastos fent referència als Mestres de Solfa, com també festes on intervingues la música, durant el temps que he anat recopilant, i altres menudències dins el Col·legi de La Sapiència:

«Jo, abaix firmant, donc fe i testimoni com el Sr. Joan Nebot, col·legial i Procurador del Col·legi de La Sapiència, ha pagat al Sr. Pere Carbonell feu en honra i glòria del Beat Ramón Llull en el convent de Sant Francesc, i per ser la veritat firm el present, avui 21 de Juliol de 1.728».

Llibre d'albarans de l'any 1.711 a 1.730, pàg. 330.

Conformitat: Juliol de 1.728: «Més s'han tret de dita caixa set lliures que se donaren al Procurador per pagar la música del novenari que nostrom Col·legi feu en honra del Beat Ramón Llull, com consta en el llibre d'albarans».

Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.711 a 1.735 pàg 173 llibre 124.

«Jo, abaix firmant, donc fe com Josep Canaves en dit nom ha pagat vuit lliures, quatre sous i dos diners, son 8 Ll. 4 s. i 2 d. i dits son per gastos ocasionats en la festa de Ntra. Sra. de la Sapiència en l'any 1.731, aixó per haver lograt Nostrom Col.legi una Bul.la del Sum Pontífex, en la que concedía Indulgència Plenaria a tots els fe. els cristians, en que es determinà fer dita festa. I dit gasto fou per música, ofici i sermó i mes a més, xeremies.

Per ser la veritat faig el present avui 23 de Setembre de 1.732".

Llibre d'albarans comuns des de 1.730 a 1.749 pàg 52 i 53 llibre 76.

Llibre d'entrades i eixides de Setembre de 1.732 pàg. 219 llibre 124.

«Més s'han tret de dita caixa vuit lliures quatre sous i dos diners que es donaren al Procurador per pagar els gastos per la festa de Ntra. Sra. de La Sapiència, com llargament consta en son quadern».

«L'infrafirmant, donc fe com el Sr. Sebastián Amengual, col.legial i Procurador ha pagat una lliure i tretze sous dic 1 Ll. i 13 s. i quatre diners, i dits ha pagat una porcella, que han regalat al Mestre de Solfa, fet avui el 7 de Gener de 1.761".

Llibre d'albarans comuns de l'any 1.749 a 1.764, pàg. 157 n° 77.

«Jo, abaix firmant, donc fe com el Sr. Sebastián Mestre, Procurador ha pagat devuit sous als musics en la revet-la de la Concepció. Fet avui el 24 de Juny de 1.761».

Llibre d'albarans de l'any 1.749 a 1.764, pàg. 173 llibre 77.

«Jo, Francesc Cabanellas, músic de La Seu, he rebut del Dr. en Sagrada Teología, Joan Amengual, subdiaca Procurador i col.legial, una lliure i deu sous dic Ll. i 10 s. i es per la música que cantà dita capella el dia de Nostra Senyora de La Sapiència, a l'any 1.762, que fou la Bendició de la Capella. Fet el 29 de Gener de 1.763".

Llibre d'albarans de l'any 1.749 a 1.764 pàg. 192 llibre 77.

Aquest albarà està tatxat; probablement no es cobrà.

«Jo, abaix firmant, confés com el Sr. Pere Josep Llull, col.legial i Procurador del Col.legi, ha pagat en dit nom a Antoni Ginard i Cirer, receptor de la música de La Catedral, una lliure i deu sous, dic 1 ll. i 10 s., per la música de l'Ofici de Ntra. Sra. de La Sapiència el 1.763. Fet el 3 d'Abril de 1.764".

Llibre d'albarans comuns de l'any 1.749 a 1.764 pàg. 212 llibre 77.

«Jo, abaix firmant, donc fe com el Procurador Gabriel Tomás, col.legial, ha pagat per berenar del Mestre de Solfa dos sous i sis diners, fet el 2 d'Octubre de 1.770".

Firmat Jaume Pons, familiar.

Llibre d'albarans de l'any 1.769 al 1.789, pàg. 120 llibre 79.

«L'infraescrit faig fe i testimoni com el Sr. Joan Sastre, Procurador, en dit nom ha pagat per un llibre de Solfa, 3 lliures i cinc diners dia 8 de maig de 1.782".

Firmat Dr. Llabrés, prevere i Rector.

Llibre de albarans de l'any 1.769 a 1.789, pàg. sense enumerar, llibre 79.

Del llibre d'entrades i eixides dona copta de la compra del referit llibre de solfa: «S'han tret de dita caixa tres lliures, cinc diners, per el llibre de Solfa». Pàg 284 llibre 126.

«Jo, Fra Jaume Oliver, Rector Mercedari, confés haver rebut del Dr. Joan Palmer, Procurador de dit Col.legi, set lliures i setze sous dic 7 Ll. i 16 s. i son per uns plects de solfa, que jo dit Oliver vaig treballar per dit col.legi, fet avui 10 de Maig de 1.783».

Llibre de Mestres de Solfa pàg 2 llibre 81.

Llibre d'entrades i eixides de l'any 1.767 a 1.838 llibre 126.

«S'han tret de dita caixa per uns plects de solfa, set lliures i setze sous».

«L'infraescrit confessa haver rebut del Procurador una lliure i deu sous per el valor d'enquadrnar un llibre de Solfa, dic 1 Ll. i 10 s. avui 2 de Juny de 1.783".

Firma: Maties Fortuny, llibreter.

Llibre d'albarans de l'any 1.764 a 1.789 pàg. sense enumerar n° 79.

Del llibre d'entrades i eixides de l'any 1.767 a 1.838, entre altres gastos, per enquadrnar un llibre de Solfa pàg 288 n° 126.

«Se pagà als tamborers de Ciutat com era costum quan venien a donar els Molts d'Anys per Cap d'any».

Gener 1.792. Entre altres gastos fet el 3 de Gener.

Llibre d'albarans de l'any 1.789 a 1.810 pàg. 23.

Gasto extraordinari del Tedeum que es cantà a Sant Francesc dia 4 de Maig de 1.794 per l'elecció del Bisbe Nadal. Per música i refresc que es va fer, i altres gastos per aquesta festa 8 Ll. 11 s. i 6 d.

Plèc de gastos extraordinaris pàg. 32 plèc que començà el 1.724 fins 1.826 plèc 32.

«Gasto extraordinari que es va fer dia 4 de Febrer de 1.795 en motiu de l'entrada com a Bisbe de Mallorca Bernat Nadal i Crespí, per música i altres menu dències 16 lliures i 6 sous».

Plèc de gastos extraordinaris des de 1.724 fins a 1.836, pàg 34 plèc 32.

«Dia 7 de Gener de 1.797, es donaren dotze sous pels tamborers que vengueren a

donar el principi d'any»

Llibre d'albarans de l'any 1.789 a 1.810, pàg 71 llibre 84.

«Dia 31 de Desembre de 1.797, el Procurador certifica que entre altres gastos figura una polla per el Mestre de Solfa (solia ser polla indi).

Llibre d'albarans de l'any 1.789 a 1.810 pàg 79 llibre 84.

«Dia 31 de Desembre de 1.807, l'infraescriu ha pagat per dues indiotes per el barber i Mestre de Solfa, tres lliures i sis sous».

Llibre d'albarans comuns que començà en 1.789, fins 1.810 pàg 158 llibre 84.

«Certifico que D. Joan Amengual, Procurador del Colegio de La Sapiència ha pagado al Sr. Juan Garau, maestro de canto llano de la expresada casa, una polla de india por valor de una libra, trece sueldos y ocho dineros, Palma 18 de Febrero de 1.812».

Llibre de Mestres de Solfa pàg 7.

En el llibre d'entrades i eixides de Febrer de 1.812, figura entre altres el gasto del sindic i mestre de solfa, pàg 399.

«Certifico que el Procurador ha pagado por remendar el libro de Solfeo, cuatro libras y media. Palma 19 de Mayo de 1.816».

Firmat: Antonio Pastor.

Llibre d'albarans comuns de l'any 1.811 a 1.835., pàg 52.

Guillem BONET i VIDAL

Comunicació de

JOSEP NICOLAU I BAUZÀ

(1916 - 1993)

"Un Plet mogut per la Capella
dels Músics de la Seu de
Mallorca contra el seu Capítol
en el Segle XVIII"

Es un episodi més de la Música dins l'història de la Seu mallorquina. D'ell en queda memòria a les Actes Capitulars, però més extensa encara a un plec de quaranta una pàgina en fol impreses l'any 1730 als tallers de Pere Antoni Capó, de Palma de Mallorca, i que duen per títol: «Litterae Executoriales Sententiae, Decreti etc. Decisionum Sacrae Rotae Romanae in favorem Capituli Ecclesiae Cathedralis Maioricensis, et contra musicos ejectos a Capella Musicorum eiusdem Sanctae Ecclesiae» (I)

Els esdeviments que allà se contenen començaren així.

Un dia se presentà al canonge delegat, que anomenaven el Protector de la Capella dels Músics de la Seu, un tal Antoni Romero diguent que era de Nàpols i que era entès en l'art de la música. Demanava que, quand faltàs a una funció litúrgica algun dels músics numeraris, l'avisassen a ell per substituir-lo, que se donaria per satisfet amb la mitat tan sols del sou dels numeraris.

El Capítol de la Seu acceptà l'oferiment, i donà ordre al director de la Capella de avisar al napolità quand se presentàs la ocasió de poder suplir a algun músic absent.

La decisió del Capítol caigué en gràcia a una part dels músics de la Capella, però altres, començant pel director suplent, un capellà, anomenat Miquel Suau, la prengueren molt malament, i s'inicià allà dins un bull de malestar.

Devers mig any després, dia 28 de març de 1727, se presentà Romero al canonge Protector queixant-se de que mn. Miquel Suau primer l'havia enviat a demanar varies vegades, però desde antes de les Festes de Nadal no l'havia fet avisar més, ni fins i tot per a las Quaresma, quand se solen celebrar el doble de funcions.

Després de una segona representació, també infructuosa, i a pesar dels avisos que el Capítol feu arribar a través del canonge Protector a mn. Suau, Antonio Romero se dirigeix altra volta al Capítol diguent que encara no l'han avisat cap vegada, «ni li han dat un dobler, ha venut tot quan ha pogut per sustentar-se, i ara no li queda més per vendre». El Capítol reitera a mn. Suau el seu manament i li ordena que li pagui tot quant se li deu.

Mn. Suau devia ser un homo despreocupat. Poc dies després se presentaren al Capítol sis dels músics amb la queixa de que ja feia vuit mesos que mestre Josep Castanyer havia renunciat a les seves cobrances i desde llavors mn. Suau s'havia anat quedant aquelles pagues» de lo qual resulta-deia el memorial- que queden los sobredits músics desconsolats i sense poder-se sustentar».

En aquestes circumstàncies, dia 4 de juliol del mateix any, el notari Joan Alomar presentà al Capítol un document firmat per un grup dels músics de la Capella protestant-li de la seva gràcia feta a Antonio Romero. En aquest moviment protestatari mn. Suau havia prés la batuta i bona part de la Capella li seguia el compàs.

A la vista de la seva postura perseverant, quatre dies després els canonges reunits suspenen a quatre dels revoltosos en les seves funcions i expulsen de la Capella a mn. Suau i a quatre músics més.

Seguint en la seva postura, aquel grup formalitzà per escrit la seva protesta a davant el bisbe de la Diòcesi, el qual passà la reclamació a les mans del seu Vicari General. Després de oir a les dues parts, el Vicari General resolgué en sentència definitiva que no poria el Capítol expulsar als músics sense haver-los format antes expedient, i que el dret de admetre a músics supernumeraris, com era Antoni Romero, i de fixar-los la paga en les funcions de fora de la Seu no pertienia al Capítol sinó als directius de la Capella.

Tampoc el Capítol tornà arrera de les seves resolucions. Dia 9 de març de l'any següent, 1728, havia tengut sessió després del ofici major, però encara se tornà reunir després de completes i se resolgué que «per el poc aprecio que los músics han fet de la resolució que se prengué el dia vint de maig del any anterior, i poca menció de la suspensió que han fet, nemine discrepante, quatorze músics sien expel·lits de la Capella».

I donant-ho tot per definitiu, pocs dies després, el 12 del mateix mes, en una reunió també extraordinària després de completes, els canonges fan una llista enterament nova de trenta nou músics per a la Capella, mentrestant apel·laven de la sentència a Roma. (2)

El bisbe, impassible, acceptà la sentència del seu Vicari General i per ordre seva se posà en execució.

Arribada a la Santa Seu la apel·lació del Capítol, el Tribunal de la Sda. Rota la posà en mans d'un dels seus auditors, Mr. Millino, per el seu estudi.

Mr. Millino després de repassar serenament els parers i de rebre dels procuradors respectius la informació deguda, dia 14 de gener de 1729, presentava a la sessió plenària del Tribunal el resultat del seu estudi.

En ell va examinant i tirant baix la taula, un darrera l'altre, tots els arguments dels músics, que ell troba sense consistència.

En quant a la facultat de expulsar de la Capella als músics, pareix clar que no se pot posar en dubte, ja que haguent-se fundat la Capella per servici de la Catedral, a ell li correspon tot lo relatiu a la jurisdicció i administració de la mateixa Capella, perquè aquí no se tracta de principis de l'Església universal, sinó d'un règimen particular de una església determinada.

Consta, per lo mateix que el Capítol pot admetre i expulsar els músics sense formar expedient algú. Qualsevol senyor despedeix al seu arbitri a les persones que ha contractat pel seu propi servici.

Consta, ademès que les persones que formen la Capella, encara que se troben aplegades per prestar un servici a l'Església, no obstant no reuneixen les condicions necessàries per a formar una Congregació o Col·legi que meresca tal nom. Per tant, no hi ha inconvenient en que sien separades, inclús totes elles de cop, d'aquell ofici per la sola voluntat del Capítol.

Ademès, i ja en pla de acumular proves, en quant a la llibertat d'admissió i de despatxar els músics, hi ha la pràctica antiquíssima i pacífica observada desde la erecció de la Capella; pràctica seguida desde l'any 1596 fins al present, per la qual el Capítol sense expedient algú canvià fins i tot a tots els músics de la Capella posant-hi per medi del canonge protector després de retirades les anteriors, a les persones del seu gust, augmentant o disminuint-les el salari. Que així se pot veure amb els decrets capitulars.

Just aquest modo de procedir ja li bastaria al Capítol per donar-li autoritat sobre la seva jurisdicció damunt la Capella. I no és impediment contra la seva força probatòria que els decrets que s'han presentat hagin estat extrets de les Actes Capitulars sense comprovació oficial, ja que de la mateixa forma varen esser admesos sense objecció alguna durant tot el procés diocesà.

Tampoc revesteix importància el que la dotació de la Capella fos constituïda per el Capítol juntament amb el Bisbe i els Jurats de la Ciutat, i que en aquest cas hi falti la intervenció de tots els qui llavors hi prengueren part. Perque ni el Bisbe ni els Jurats han volgut sobre res d'aquest plet. Si el Vicari General anul·là la sentència de expulsió donada pel Capítol posant com a raó la falta d'un procés previ que ell considerà necessari, a pesar d'això res va dir respecte d'un dret que pogués tenir-hi el Bisbe. Si tal dret imaginari li hagués paregut un fonament ferm, ben segur que el Vicari General s'hagués recolzat damunt ell.

Hi ha que anotar, ademés, que aquest dret del Capítol no sols és vàlid per les funcions que se celebren a L'Església Catedral amb l'intervenció dels músics supernumeraris, sinó que també s'extén a la agregació de personal en les actuacions que tenen lloc en les altres esglésies de la Capital i en la distribució dels honoraris que es costum rebre. Perque en aquelles funcions els qui representen la Capella Catedral queden baix la jurisdicció omnímo de del Capítol com si dins la seva pròpia església actuassin, i les persones que s'hi afegeixen venen a fer-se part i membres de la mateixa Capella, per lo qual se fan participants del honor i de les ganàncies de la mateixa. I per consegüent els supernumeraris no s'han de admetre més que amb el beneplàcit del Capítol i amb els honoraris que a ell li plauràn.

I encara més. Perque està a favor del Capítol una pràctica molt llarga que ara no es el cas de retreure, i ademés el reconeixement fet per la mateixa Capella l'any 1707, quand presentà al Capítol unes súpliques demanant-li que dictàs unes normes sobre les funcions a celebrar fora de la Catedral. I encara, fa poc temps, quand el darrer any confessà expressament estar prompta a obeir les ordres del Capítol so-

bre la seva facultat de que Pere Bennasser, organista, rebés en les seves absències els honoraris com si estigués present.

Ni hi ha que posar com obstacle-segueix diguent l'estudi de Mr. Millino- una resolució capitular concedint als músics de la Capella que poguessen donar el seu vot quand ocorria la admisió d'altres músics o en qualsevols altres ocasions en que convingués oir-los, perquè se tractava solsament d'un vot consultiu i orientador cercant informació per millor encertar sobre la persona més apta. Es cosa clara, ja que el Capítol sempre obrà després lliurement en la admisió

Mr. Millino presentava cada una de les seves afirmacions reforçada amb cites de les lleis eclesiàstiques que en aquell temps, abans de la codificació del Papa Benet XV formaven un «onus multorum camellorum: una càrrega per molts de camells»; testimoni de una memòria prodigiosa i de molts d'anys de navegar per aquells mars jurídics.

Així i tot, en la sessió plenària de la Sagrada Rota els procuradors dels músics les combateren ardidament desde el seu punt de vista. Però s'acabà amb la resolució final de tot el Tribunal: «Constare de bono jure Rdmi. Capituli». Per tant, quedava totalment invalidada la sentència del Vicari General de Mallorca.

En conseqüència se redactà el rescripte corresponent, i dia 6 de maig del mateix any 29, en presència del procurador de la Capella dels músics, mn. Francesco Treossio, se feu la publicació oficial.

Després de les raons contundents del savi auditor i de la sentència donada per l'alt Tribunal, els descontents de la Capella ja devien haver acalat el cap i desistit de les seves pretensions Mes no va ser així.

Es que per aquells homos, al menys per alguns d'ells, l'art diví de la música no era un mer passatemps, un hobby d'entreteniment per les hores perdudes. Era un medi, i tal vegada per alguns únic, de guanyar-se la vida, i del seu treball dependia la seva subsistència i per ventura la de tota la seva família.

A una reunió del Capítol Catedral, el dimecres 13 de novembre de 1720, un dels capitulars assistents, referint-se a un altre plet mogut llavors, digué aquesta frase tristement expressiva: «.. Attenet que molts del músics casi se moren de fam..» I en una altra ocasió el dimecres 8 d'agost de 1724 , la Capella havia representat al Capítol: «Los que más, no han gozado más que unas cincuenta libras, partida tan reducida que por no ser bastante a la precisa manutención, les será necesario aun a éstos empeñarse para poder vivir , y mucho mayor ha de ser la necesidad en los que no disfruten la parte entera».

Dia 15 d'octubre de 1729, Joan Martí, mestre de Capella juntament amb altres tres músics, reclamava a davant el Capítol la paga de vuit mesos que se'ls devia.

Amb aquestes premisses el panorama de gent afamagada se comprén perfectament que trobem aquells homos anant individualment o formant grup, o bé amb tota la corporació, d'un cap a l'altre per les parròquies i els convents de monges per deixar sentir la seva veu en les funcions litúrgiques, que porien durar fins a quatre o cinc hores, en els rosaris cantats, o en les processons, que donaven mitja volta a la ciutat.

I se comprén també que en aquest cas, el guanyar el plet al Capítol significava no sols salvar l'honor propi sinó, ademés, el seu medi de vida. Per això, i com en les circumstàncies apurades les canyes pereixen llances, decidiren cercar un altre camí apel·lant de la sentència de la Sda. Rota al tribunal superior de la Signatura Apostòlica.

A l'entretant el Dr. Joan Fernández Zapata, fins llavors bihe de Mallorca, havia estat promogut a la seu de León, però abans de partir «cansat de les súpliques dels músics-diu Mr. Millino-,s'en cuidà de que la reclamació dels músics passàs a la Signatura Apostòlica. (3).

Però succeí que, a pesar de que s'havia anunciada aquesta apel·lació, els músics se descuidaren de nomenar un procurador que s'encarregàs de la defensa, i a l'entretant la sentència donada per la Sda. Rota passà al judici del Sant Pare per la confirmació definitiva.

Vengué la resposta: «Per manament del Santíssim Pare, que hi entengui el mestre Pompeu (Aldovandro); que cridi per edicte, obligui fins i tot baix censures, i se procedesca com se demanà. Així agradà al nostre Sr. Papa= L. Cardenal Corsini».

En virtut d'aquesta disposició, després que, dia 10 de febrer de 1730, el mateix auditor la feu conèixer en sessió plenària, se va resoldre que havia de confirmar-se la sentència abans donada pel mateix Tribunal de la Rota. I s'extengué un document de setze planes impreses baix el nom del seu Degà, Rdm. P. Aldovandro. Patriarca de Jerusalem.

En ell se donava compte dels fets que últimament havien ocorregut. Alguns dels músics, atribuint-se la representació de tota la Capella, per eludir la sentència de la Sda. Rota simulaven haver sortit del servici de l'Església Catedral alliberant-se així del jou del seu Capítol, i havien intentat prendre l'imatge de una Confraria que ells mateixos anaven a fundar baix un Reglament especial. Per a la qual fundació demanaven la aprovació de la Congregació de Bisbes i Regulars.

Però descobrint al primer cop d'ull la astúcia d'aquesta jugada, aquella Sda. Congregació havia respost: «No hi ha lloc a la erecció».

Negada aquella fundació, els músics havien insistit en les seves pretensions, traslladant-les al Tribunal de la Signatura Apostòlica, el qual posà els papers en mans precisament del mateix Mr. Millino per el seu estudi.

Mr. Millino, de cada vegada més enterat i més segur per dins el laberint d'aquell procés, aprofita l'ocasió per fer gala de la seva vasta ciència jurídica, afegint al seu treball anterior noves idees per rebatre els nous arguments presentats.

Fa notar com la part major i més assentada de la Capella s'havia negat oficialment a secundar el procés, lo qual significava que no duptava gens dels drets del Capítol, al mateix temps que l'hi confirmativa la seva subjecció.

Ja escrit i aprovat aquest informe, arribà a Roma la notícia de que els músics de la Capella disidents havien, per fi, renunciat al plet, i un altre dia, el 28 d'agost, el Rd. Mesmero, lloctinent de notari de la Càmera Apostòlica, presentava el text de la renúncia que acabava de rebre.

El músic que firmava en primer lloc era Miquel Suau, fill de Salvador, el qual davant el discret Massià Nadal, notari públic per Autoritat Reial i Apostòlica, dia 18 de juny havia obtingut la delegació dels seus companys. Aquest eren:

Pere Barrera, Pere Joan Llodrà, Antoni Alemany, Bernat Palmer, preveres, i els seglars Pere Carbonell, Francesc Pujol, Antoni Pont de la Terra, Climent Garau, Bernat Fàbregues, Jaume Fornari, Pere Sansó, Mateu Crespí, Ramón Rotger, Jaume Martí, i Pau Antoni Ré.

Prevenint de bell antuvi qualsevol dificultat que se pogués presentar, mn. Miquel Suau, en nom propi i en el dels seus companys i principals, renunciava als oficis que fins al present havien obtingut i exercit en la Capella de la Seu.

I, además, prometien refer al Rdm. Capítol de totes i cada una de les despeses fetes o que tocàs fer lilegitimamemnt en el plet quand fossen liquidades; en garantia de lo qual deposità mn. Miquel una moneda en mans del notari Salvador Paparocci.

Finit el plet, se posà la firma a la sentència, aquesta vegada definitiva, dia primer de setembre del any de la Nativitat del Senyor 1730, i primer del pontificat del papa Climent XII. Just faltava la publicació.

Les relacions entre la Santa Seu i el Govern espanyol eren en aquells temps bastant vidrioses. Després de la ruptura amb Felip V, l'any 1720 s'havia tornat a obrir la Nunciatura, però hi havia que anar amb punts i amb bones dins aquell ambient regalista.

Per això els dos Decrets que llavors se firmaren anaven dirigits al «Sereníssim, Potentíssim, Invictíssim i Catòlic Príncep i Senyor nostro Felip Quint, Rei de les Espanyes i dels altres Dominis vostres», i llavors al Nunci Apostòlic, al Bisbe de la Ciutat de Mallorca y als damés senyors y persones amb domini temporal i espiritual subjectes a la Santa Seu».

No haguent-hi haguda oposició per part del Govern espanyol, se pogué publicar i executar aquella sentència donant per acabat un plet que, com un petit incendi sofocat, just deixava cendres, carbons i amargor.

Josep NICOLAU I BAUZÀ.
(1916-1993)

NOTES

(1) L'original imprés està a l'Arxiu de les RR. Agustines, Carrer S. Gaietà, Palma de Mallorca. Biblioteca Pública de Mallorca.

(2) *Just de dos músics dels que s'elegiren aquell dia diu la llista la especialitat que tenien. Com a instrumentistes, que encare de vegades s'anomenen «ministrils» per aquell temps les Actes Capitulars parlen d'un tocador de xeremia i corneta, d'un baxó o baxonista, d'un tocador de figle i d'un de violí.*

(3) El bisbe Fz. Zapata era, segons els contemporanis, un home recte i virtuós, però devia tenir un caràcter amargat. Tot el seu episcopat a Mallorca va ser un teixit de conflictes amb totes les autoritats i amb el poble per la seva mania d'exigir que tothom fos perfecte. A la fi no hi hagué més remei que el rei li procuràs un canvi i la Santa Seu el destinà a la diòcesi de León. Sortí de Mallorca en un barco anglés, i el Capítol delegà a dos canonges que anassen a despedir-lo al moll. Morí el bisbe Fz. Zapata el 12 d'octubre d'aquell mateix any mentre se dirigia a la seva nova diòcesi (G. Mateu Mayrata. *Obispos de Mallorca*, pàg. 394 sgs.= *Actes Capitulars de Mallorca*).

Post scriptum: Joan Rosselló Lliteras, *La Capella de música de la Seu. Aproximació Històrica* in BSAL 50 (1994) 287-308

Comunicació de

JOAN PARETS I SERRA

"Llista de Cantants Lirics Mallorquins"

Avui presentam aquesta llista de cantants lírics malloquins vius i morts. Sens dubte, aquesta llista, avui per avui, és inacabada. Agraïrem qualsevol informació que ens permeti corregir-la, completar-la o ampliar-la.

El Centre de Recerca i Documentació Històrico-Musical de Mallorca, ubicat a la Rectoria de Sineu, té les portes obertes per a qualsevol ampliació, tant biogràfica com musical, així com agrairà tota mena d'informació que pugui servir per ampliar els coneixements de tots els qui ens dediquem a la recopilació de dades musicals.

Hem ordenat la llista per ordre alfabètic: llinatges, nom, poble i any de naixement i als morts poble i any de mort.

Sigles amprades:

baix= b.

baríton= br.

mezzosoprano= m.

soprano= s.

tenor= t.

triple còmica= trc.

ABRIL Gerard t.

ADAMSON Wolf

ADROVER Francesca m.

AGUDO Dolors (segle XIX)

AGUILERA I PERELLO Gabriel (Ciutat de Mallorca 1940) br.

AGUILO Albina (segle XIX)

AGUILO Joaquina (segle XIX)

AGUILO I BONNIN Josep (Ciutat de Mallorca) t.

AGUILO I DONATTUTI Antònia (Ciutat de Mallorca s.XIX)

AGUILO I GERLI Angela (segle XIX)

AGUILO I PINYA Joan Antoni

ALBERTI I HORRACH Rosa de Lima (Ciutat de Mallorca 1975)

ALBERTI I PICORNELL Llorenç (Banyalbufar)

ALEMANY Esperança (segle XIX)

ALEMANY Maria (segle XIX)

ALFONSO Sobeya s.

ALFONSO Vicenç (segle XIX)

ALOMAR I MARTORELL Francesca (Sineu 1957) m.

ALVAREZ-OSSORIO I BONET Carme trc.

ALZINA I HOMAR Joan b.

AMENGUAL Maria

AMENGUAL Rosa

AMENGUAL I REAL Roser

AMENGUAL I REAL Xavier t.
 ANGELO BIANCHI (Veges Juan Mondejar, Jose de) t.
 ANGLADA Angel
 ANTICH Joan
 ARAGON I ZAUGAR Antoni (Ciutat de Mallorca 1965) t.
 ARBO Joan (Barcelona b.
 ARENAS I VEGA Norma (Mendoza/Argentina
 ARIAL Francesc
 ARROM
 ARTIEDA I AZNAR Alfons (Ciutat de Mallorca) t.
 ARTIEDA I AZNAR Conchita (Ciutat de Mallorca)
 ARTIEDA I AZNAR Miquel (Ciutat de Mallorca) t.
 ARTIEDA Gregori
 ASPRER Manel t.
 BALAGUER
 BALLESTER Mercedes s.
 BARCELO I FEMENIAS Esther (Ciutat de Mallorca 1971) s.
 BARCELO I OLIVER Pere-Joan (Ciutat de Mallorca 1884-1969)t.
 BAUZA I CELIA Bernat-Bernardo Bernardini-(Ciutat de Mallorca 1929)
 BAUZA I COLL Paula
 BENASSAR Carme
 BENESAR/BENNASSER/BENASAR, Pere-Joan (segles XVII-XVIII) t.
 BIANCHI, Angelo (veges Juan Mondejar, José de)
 BIBILONI I CORRO Miquel (Ciutat de Mallorca 1838-1891) t.
 BINIMELIS I QUETGLAS Miquel (Ciutat de Mallorca 1847-1939)t.
 BINIMELIS I QUETGLAS Sebastià (Ciutat de Mallorca 1848-1925)t.
 BLANCO Felip
 BONANOVA, FORTUNIO- Josep Lluís Moll (Ciutat de Mallorca 1896-California 1969)
 BONET Antoni
 BONET Jaume t.
 BONNIN Francesca tr.
 BONNOMO Víctor t.
 BORDOY I BAUÇA Bernat (Manacor 1917) t.
 BORDOY Salvador
 BORRAS Catalina
 BORRAS Maria Lourdes
 BORRAS I RHODES Judith Maria (Port de Pollença 1965) s.
 BOSCH Domingo
 BOSCH Francesca c.
 BOSCH Magdalena
 BOSCH I BAUZA Francesc (Esporles 1917) br.
 BOSCH I DURAN Joan
 BOU I ROIG Joan (Son Valls/Felanitx 1849-1901) t.
 BROTAT Josep t.

BRUNET Julià t.

BRUNET I COLOM Joan (Bunyola 1947) br.

CABOT Joan t.

CABOT Miquel (Soller) b.

CABOT I SALAS Joan (Esporles) br.

CAMPANER I DIAZ Maria Josep (Ciutat de Mallorca 1968) s.

CAMPINS I MORRO Francesc (Inca 1925-Filadelfia.E.U. 1987) t.

CANO I CANTALLOPS Francesc (Artà 1911-Ciutat de Mallorca 1995) t.

CAÑELLAS I OLIVER Francesca (Llucmajor)

CAÑELLAS I SALORD Rafel

CAPO I GAYA Bartomeu (Ciutat de Mallorca 1890-segle XX) t.

CAPO I SERRA Joan (Ciutat de Mallorca 1798-1960) t.

CARDELL I TOMAS Antoni (Llucmajor 1933)

CASASNOVAS Pilar (Ciutat de Mallorca)

CASTELLA Antoni (Montuiri)

CATALA I BOVER Bartomeu (Vilafranca de Bonany 1933) t.

CATANY I SALVA Jaume (Llucmajor) br.

CERDA I BISBAL Pere-Joan (Pollença 1868-1938)

CERDA I JUAN Llorenç t.

CIFRE Antoni br.

CIFRE F. Inmaculada s.

CLARKE Marjorie

CLAVEROL I MUT Romuald (Sant Jordi/Palma 1923-1988) b.

COLOM I MARTI Nicolau (Bunyola 1926) br.

COLL Carme

COLL Catalina

COLL Josep b.

COLL Salut

COMAS I ROTGER Natali (Ciutat de Mallorca 1910-1988) br.

CORBACHO Sylvia (Galicia) m.

CORTES I AGUILO Francesc s.

CRESPIN Regine s.

CRYSNS Elena s.

CUART I RIPOLL Francesca (Llucmajor) s.

CUNI Francesca

DALMAU Jaume (Ciutat de Mallorca 19.?.-1984)

DAVIU I ROMAGUERA Joan Baptista (Ciutat de Mallorca 1930)t.

DELGADO Francesc (Ciutat de Mallorca 1919) br.

DELGADO Manel

DEYA I PALERM Pere (Ciutat de Mallorca 1912-1983) br.

DEYA I SERRA Pere Maria (Ciutat de Mallorca 1952) b.

DIAZ I VANRELL Francesc (Barcelona 1926) t.

DOMINGO I ALCAIDE Rafel (Ciutat de Mallorca 1967) t.

DURAN Magdalena (Ciutat de Mallorca 1922) s.

ECKERLIN Rosalina (segles XVIII-XIX)

ELVIRA Ramón t.

ESCALADA I LOPEZ SALGADO Joana-Juanita Salgado (Barcelona 1758)

ESCALAS I GARAU Jaume br.

ESCALAS Joan (Ciutat de Mallorca) t.

ESCANDELL Maria del Pilar (Maò)

ESCANELLAS I AMENGUAL Angela (Ciutat de Mallorca)

ESCANELLAS I FABREGAS Jaume (Ciutat de Mallorca 1896-1965)b.

ESCANELLAS I MARTINEZ Jaume b.

ESCOTO I GARCIA Josep (Valldemosa 1912) t.

ESPINOSA t.

ESTARELLAS tr.

ESTELRICH Gabriel t.

ESTEVE I GINARD Antòni (Artà 1905-Ciutat de Mallorca 1972)t.

FABREGUES b.

FALCON Joan Carles (Ciutat de Mallorca 1969) t.

FALCONER I QUINTANA Jaume (Ciutat de Mallorca 1859-Argentina) t.

FEBRER Jaume (Manacor 1968) t.

FERNANDEZ DE CASTRO Rafel

FERRER Joaquim t.

FERRER Salvador br.

FIOL Maria Teresa s.

FITE DE GOULA Dionisia (Barcelona 1847-Madrid 1873) s.

FITE Pere

FLUIXA I CALDENTEY Nadal (Ariany 1936) br.

FONT Ricard

FORTEZA I ALBERTI Amèlia (Ciutat de Mallorca) m.

FORTEZA Josep Maria t.

FORTEZA I PICO Francesca (Manacor 1908) s.

FORTUNY Francesca

FORTUNY I MORAGUES Jordi (Ciutat de Mallorca 1876-1962) br.

FRANCIA Santiago

FRAU Francesca

FRAU Sebastià

FRAU I MUNTANER Jordi (Ciutat de Mallorca 1883-1961) br.

FRAU I SANS Antoni

FRONTERA I LASERRA Francesc (Valldemossa 1807-Ciutat de M. 1891)

FRONTERA I LASERRA Francesca (Valldemossa)

FUENTES I BARRANCO Pere (Ciutat de Mallorca)

FUSTER Antoni Maria t.

FUSTER Isabel

FUSTER Josep br.

FUSTER Miquel br.
FUSTER I FUSTER Onofre (Manacor 1897-1990) t.

GALIANO Sandra (Ciutat de Mallorca 1947) s.
GALANTOMINI Jean
GARAU Arnau
GARAU Julià (Llucmajor) t.
GARCIA Cesar
GARCIA-DELGADO I PONSETTI, Josep Lluís (Ciutat de Mallorca 1930) br.
GARCIA I DE MESTRES Albert t.
GARCIA I PICO Armand t.
GARCIA I REBASSA Joan
GARCIA I ROCA Juanita
GARCIA I VIDAL Joaquim (Llucmajor 1928)
GARI I MUT Bartomeu (Ciutat de Mallorca 10..?-1980)
GARRIGOS Margalida s.
GAYA I MATAMALAS Antònia (Manacor 1973)
GELABERT I CANO Antoni (Ciutat de Mallorca 18..?-1916)
GIL I REY (segles XVIII-XIX) br.
GIRART I LLODRA Miquel (Manacor 1922) br.
GOMEZ Maria
GOMILA I GIL Maria Antònia (Manacor 1966) s.
GONZALEZ Ferran
GONZALEZ I FUSTER German (Ciutat de Mallorca 1932) br.
GOROSTIZA Franquita
GOULA Josep (Barcelona 1898)
GRAU I MONTANER Joan (Inca 1928) t.
GRIMALT Catalina s.
GRIMALT Guillem t.
GUERAU Gabriel (segle XVIII)
GUIDINI I CERDA Lluís b.
GUZMAN I QUETGLAS Josep de (Bunyola 1797-Alaró 1896)b.

HAUNSCHILD DE MIRO Gertrudis (Berlin 19..?-1984) s.
HIGHTOWER Donna
HORRACH I AMENGUAL Massià (Consell 1907) t.
HORRACH Antoni (Sencelles) t.

INFANTE Eduard (segle XIX) t.
IRAOLA Lluïssa

JAUME Jaume
JAUME Miquel (Ciutat de Mallorca 1932)
JUAN I BAUZA Joan (Sant Joan) t.
JUAN I CASTRO Maria Pau (Ciutat de Mallorca 1964) s.

JUAN I LLITERAS Tomàs (Artà-USA)
 JUAN I MONDEJAR Josep de-Angelo Bianchi (Madrid 1940) t.
 JUNCA Joaquim
 JUNCOSA (segle XVIII)

 LOPEZ Joan
 LOZANO Baltasar
 LLABRES Miquel (segle XIX)
 LLABRES I MUNAR Joana Maria (Inca 1963) s.
 LLAMAS I FUENTE Andreu b.
 LLANERAS I ALZAMORA Jaume (Artà 1923-Manacor 1982) b.
 LLITERAS Jeroni (segle XVIII) t.
 LLOBERA I LLOMPART Margalida (Ciutat de Mallorca 1939)
 LLOMPART I SALVA Llorenç (Llucmajor 1860-1951) b.

 MACIAS Carme
 MARCH Concepció
 MARCH Rosari
 MARCO Petri
 MARI Fany (Ciutat de Mallorca 1969) s.
 MARTI Bernat (Ciutat de Mallorca 1929) t.
 MARTINEZ I BISBAL Antoni (Sóller 1893-Ciutat de Mallorca 1977) b.
 MARTINEZ I BISBAL Bartomeu (Sóller 1898-Ciutat de Mallorca 1967) br.
 MARTINEZ I BISBAL Jordi (Sóller 1885-Nàpols/Itàlia 1913) br.
 MARTINEZ I CREPI Catalina (Sóller 1924-Ciutat de Mallorca 1981)
 MARTINEZ DE LA RIVA (segles XIX-XX)
 MARTORELL I CABOT Jaume (Ciutat de Mallorca 1958) br.
 MARTORELL I THOMAS Maria Josepa (Ciutat de Mallorca 1941)s.
 MAS I FLORIT Gabriel (Sóller)
 MAS I LLITERAS Francesca s.
 MAS I PORCELL Catalina s.
 MASSANET I MORAGUES Amàlia (Ciutat de Mallorca 1904)
 MASSANET I NADAL Bartomeu (Manacor 1856-La Habana/Cuba 1908)t.
 MASSANET Cristòfol
 MATAS I SERVERA Mateu
 MATEU I NICOLAU Francesc-Uetam-(Ciutat de Mallorca 1847-1913)b.
 MATEU Robert br.
 MAYOL Antoni Benet (Fornalutx segle XIX)
 MAYOL Pere
 MEADOWS Stephanie s.
 MEDEL Ramon (¿?segle XIX-Madrid 1877)
 MELIA Faust (segle XIX)
 MELIA Miquel
 MENDIOLA I PEREYRA Esperança (Ciutat de Mallorca 1933) s.
 MERINO Patricia

MESTRE I PEROTTI Catalina Maria
 MESTRES (segle XIX)
 MIR Francesc br.
 MIRALLES I LLADO Joan (Muro 1912) t.
 MOLL I RIBAS Honorat (Montuiri 1937) t.
 MOLL Josep Lluís (Ciutat de Mallorca 1896-Califòrnia 1969) br.
 MONDEJAR DE JUAN Josep (Madrid 1944) t.
 MONDEJAR I ROVIRA Josep t.
 MONTANE Pere
 MONTSERRAT Jaume br.
 MONTIS Josep
 MORA Carina (Artà) s.
 MORENO Bernabé
 MORENO Josep Maria br.
 MORELL I BELLET Carme
 MORELL I BELLET Faust (Ciutat de Mallorca 1851-1928) t.
 MOREY Catalina (Felanitx) s.
 MOREY Guillem
 MORRO I MORRO Massià (Ciutat de Mallorca 1881-1957) br.
 MORRO I PALMER Miquel (Bunyola 1944)
 MOSCA Antònia
 MUNAR I FERRARI Gabriel (Ciutat de Mallorca 1901) b.
 MUNAR I FERRARI Magdalena (Ciutat de Mallorca 1906) s.
 MUNAR I GALMES Maruja (Ciutat de Mallorca 1927)

 NADAL I HORRACH Ramon (Ciutat de Mallorca 1913) b.
 NADAL I MARTINEZ Joan^o (Ciutat de Mallorca 1881-1962) t.
 NEGRE I PEROTTI Catalina (Ciutat de Mallorca 1931) s.
 NICOLAU Miquel
 NOGUERA Andreu (Llucmajor 1921)
 NOVELLA I LOPEZ Francesc (Ciutat de Mallorca 1961) br.

 OBRADOR I BURGUERA Francesc (Ciutat de Mallorca)
 OCHOA I PERELLO Feli
 OLIVA Rosa s.
 OLIVARES I MEDINA Maria Helenita (Cúcuta/Colòmbia 1935) s.
 OLIVER I SASTRE Llorenç (Llucmajor 1865-1906) t.
 OLIVER Antònia (Llucmajor)
 OLIVER Bartomeu (Llucmajor) t.
 OLIVES Josep Maria t.
 ORDINES I TOUS Joan (Santa Margalida 1839-1899) b.
 ORFILA I FLORIT Gabriel (Menorca)

 PALET Estefania
 PALMER Joan Antoni (Valldemossa) b.

PALMER Maria Antònia
 PALMER Pamela
 PALOMERA
 PALOU I ESTARELLAS Pere (Bunyola 1933) t.
 PALOU Maria
 PAUL I PONS Vicenç (Ciutat de Mallorca 1909)
 PAVIA I CRESPI Andreu (Valldemossa 1748-Ciutat de Mallorca 1826)
 PAVONE Rita
 PEREGRI Clara
 PERELLO I CARBONELL Maria Teresa (Ciutat de Mallorca 1926)s.
 PEREZ Dolors (Ciutat de Mallorca) m.
 PEREZ I BUSQUIER t.
 PEREZ I LLORENTE Miquel (Cartagena) b.
 PETERSON Elwod br.
 PLANAS Gabriel b.
 PICO I ENRICH Assunció (Ciutat de Mallorca 1923-1992)s.
 PICO I ENRICH Conchita (Ciutat de Mallorca 1920) s.
 PICO I ENRICH Dolors (Ciutat de Mallorca 1925) s.
 PICO I ENRICH Trinidad (Ciutat de Mallorca 1914-1985) s.
 PICO DE CORTES Margalida s.
 PICORNELL Francesca (S'Alqueria Blanca 1920)
 PINAR Issabel
 PINTO Mireia s.
 PIÑA Y FORTEZA Antoni (Ciutat de Mallorca 1870-1944) br.
 PIÑA I PIÑA Andreu (Ciutat de Mallorca) t.
 PIÑA Adolfo
 PIZA I ARNAU Francesca
 PLANAS Gabriel b.
 PLANAS I SIMO Jaume (Mallorca 1889-Barcelona 1974) t.
 POL Oscar b.
 POMAR Francesca
 POMAR Maria
 PONS I ALVAREZ Joan Antoni (Ciudadella/Menorca 1946) br.
 PONS I MOLL Francesc t.
 PONS Llorenç
 PONSETI I BOSCH Manuel (Ciutat de Mallorca 1920) br.
 PORCELL I GUARDIA Francesc (Ciutat de Mallorca 1813-1881) t.
 POU I LLOMPART Pere (Inca 1963) t.
 POU I MORENO Martí
 PROHENS I JOAN Llorenç Josep (Felanitx 1844-Ciutat de Mallorca 1908) br.
 PUERTO I PLANAS Faust (Manacor 1916) t.
 PUIG Issabel
 QUETGLAS I CAPELLA Maria
 QUETGLAS I BALLESTER Rafel (Sa Pobla 1890-Ciutat de Mallorca 1963) br

RAMIS Catalina
 RAMIS I FULLANA Joan (Manacor 1905-1991) t.
 RAMON Agustí t.
 RAMON Andreu t.
 RAMON Joana s.
 RAMON Josefina
 RAMON I COLL Miquel (Canals/València 1889-Ciutat de M. 1968) t.
 RANGEL Catalina (Llucmajor)
 REBASSA DE FERRA
 REIG Miquel t.
 REINOSO I AGUILO Miquel (Inca 1935) t.
 RIBOT Josep Miquel br.
 RIDAURA Damiana
 RIERA I SUREDA Miquel (Manacor 1860-1939) b.
 RIERA I VICENS Mercedes (Ciutat de Mallorca 1939) s.
 RIERA Iolanda
 RIERA Issabel
 RIERA Pilar
 RIERA Victoria
 RIPOLL I ESTARAS Miquel (Valldemossa) t.
 RIPOLL I MESQUIDA Josep
 RIPOLL Carme
 RIPOLL Margalida (Caracas)
 RIUTORT I CLOQUELL Maria Antònia (Ciutat de Mallorca 1960) s.
 RIUTORT
 ROCA I AMENGUAL Maria Lluïsa (Ciutat de Mallorca 1960) m.
 ROCA I AMENGUAL Jaume t.
 ROCA Margalida Maria
 ROIG Aina m.
 ROIG Lluís
 ROIG Pilar (Ciutat de Mallorca) m.
 ROIG I PROHENS Andreu (Campos 1880-Ciutat de Mallorca 1955) br.
 ROSSELLO I CORRO Pilar (Inca 1967) s.
 ROSSELLO I GIMENEZ Miquel (Ciutat de Mallorca 1919)
 ROSSELLO I JUAN Isabel (Ciutat de Mallorca 1956) s.
 ROSSELLO I MUNAR Joan (Inca 1929) br.
 ROSSELLO I SUREDA Paula (Manacor 1958) s.
 ROSSELLO Guilem (Manacor)
 RUBI Joan (Ciutat de Mallorca) br.
 RUNGALDIER
 RUIZ I AGUIRRE Manuel
 RUIZ Manolita

SABATE Paquita (Ciutat de Mallorca 1935) s.
 SABATER I OLIVER Jaume (Ciutat de Mallorca 1842-1909) t.

SABATER Miquel (Ciutat de Mallorca segle XIX)
 SALAMANCA Gaspar (Muro) t.
 SALBANYA Eulàlia m.
 SAMPER I BELDA Joaquim (Bocairent/València 1851-Ciutat de M. 1910) b.
 SAMPOL Miquel
 SAN AGUSTIN Felip
 SANCHEZ I FERLOSIO Chicho (Madrid 1940)
 SANCHEZ Joan
 SANCHE I MONLEON Lluís (València 1915-Ciutat de Mallorca 1983)
 SANCHE Josep b.
 SANSO Antònia s.
 SANSO I VIVES Pere (Manacor 1919) t.
 SANTAOLALLA Marta s.
 SARDINERO I PUERTO Vicenc (Barcelona 1937) br.
 SASTRE MASIP Joan (Selva 1868-Ciutat de Mallorca 1933) b.
 SASTRE I VANRELL Joaquim (Muro 1860-1947) b.
 SASTRE Margalida (Manacor) trc.
 SEGURA I AGUILO Jaume (Ciutat de Mallorca) b.
 SEGURA Joana (Muro) s.
 SEGURA Marià (Ciutat de Mallorca segle XIX) t.
 SERRATS Isabel c.
 SERVERA I VERGER Alvar (Ciutat de Mallorca 1972) br.
 SERVERA Onofre t.
 SERVERA Sebastià b.
 SHEPARD Stephanie s.
 SIMON Vicenç t.
 SIMONET t.
 SIQUIER Joan b.
 SOCIAS Caietà t.
 SOLER Jaume t.
 SORA Magdalena tr.
 SOTO Elisa s.
 STELLA Albina (segles XVIII-XIX)
 SUREDA Joan
 SUREDA Sebastià

 TERRASSA Antoni b.
 TOBIN Genia (Viena/Austria 1953)
 THOMAS I SABATER Joan (Ciutat de Mallorca) m.
 TOMAS I PONS Llorenç (Llucmajor 1927) br.
 TOMAS I ROSSELLO Antoni (segle XIX-1915) br.
 TOMAS I SIMO Llorenç-Simonetti-(Llucmajor 1867-Madrid 1941)t.
 TOMAS Margalida (Llucmajor)
 TORRES Pilar m.
 TOUS Sebastiana s.

TROBAT Josep t.

TRUYOLS I VENY Antoni-Raell- (Manacor 1904-Madrid 1966?) br.

TUR Joan t.

VALENS I ROIG Bartomeu (Felanitx 1904-1940) br.

VALLESPÍR I RIERA Bartomeu (Manacor 1925) br.

VAQUER I ESTARELLAS Marc (Ciutat de Mallorca 19) t.

VAQUER DE MIRALLES Maria de la Soledat s.

VAQUER I SILVAR Ferran (Porreres) t.

VAQUER Antoni (Ciutat de Mallorca)

VAZQUEZ Gabriel

VENY Mateu br.

VERCHER I ALONSO Maria Dolors (València 1916)

VERDERA Jaume

VERDERA Montserrat t.

VERDERA Teresa (Eivissa) s.

VERI Margalida de

VICENS I CODINA Maria Magdalena (Sóller) s.

VICENS Magdalena

VICENS Ramon-Ramonet t.

VIDAL I MOLL Antoni (Santanyí)

VIDAL I SORELL Jaume (Campos-Inca 1991)

VIDAL Bartomeu

VIDAL Pau br.

VIDAL Magdalena

VILA I KUCHOFFER Francesc

VIVES I ANDREU Joan (Ciutat de Mallorca 19-1986) br.

VIVES Josep Manuel t.

VIVES Llorenç (Artà) b.

UETAM (Mateu i Nicolau, Francesc)

ZAFORTEZA I BORRAS Maria Teresa

ZAFORTEZA I TOGORES Francesca

BIBLIOGRAFIA

Francisco AMENGUAL; El arte del Canto en Mallorca, (Palma 1895).

Enric ARBOS I CANYELLES; L'explendor operístic a la Mallorca del segle XIX. (inèdit).

José ARIS GARCIA; Francisco Mateu (Uetam) (Palma 1941)

Rafael FORTEZA FORTEZA; Fichas para una Historia Musical de Mallorca. (inèdit)

GEM= Gran Enciclopèdia de Mallorca. (Mallorca 1989) En curs de publicació.

Rafael JUAN; Hojas de Lluc, (Palma 1980).

Juan LLABRES BERNAL; Noticias y Relaciones Históricas de Mallorca (Siglo XIX), (Palma 1958-1971) 5 vols.

Miguel de Santos OLIVER; El arte en Mallorca-Apogeo del Canto (Palma 1895 i Mallorca durante La Primera Revolución (1808 a 1814), (Palma 1901)

Joan PARETS i SERRA; La ópera en Mallorca (siglo XIX), (Palma 1982)

Francisco PONS VALLES; La Casa de las Comedias, (Palma 1951)

Juan POU MUNTANER; Noticias y Relaciones Históricas de Mallorca siglo XIX, (Palma 1985) En curs de publicació.

Recull de Premsa del Centre. Centre de Recerca i Documentació-Històric Musical de Mallorca.

Joan Maria THOMAS i SABATER/Joan PARETS i SERRA; Breve Historia Musical de Mallorca, (Palma 1982) i Breu història musical de les Illes Balears, (Palma de Mallorca 1989).

Joan PARETS i SERRA

Centre de Recerca i Documentació
Històric-Musical de Mallorca

El primer de la música és el so. El so és el moviment físic que es produeix quan una partícula s'oscil·la al voltant d'un punt fix. Aquesta oscil·lació es transmet per l'aire i és captada pel nostre oïda. El so és el moviment físic que es produeix quan una partícula s'oscil·la al voltant d'un punt fix. Aquesta oscil·lació es transmet per l'aire i és captada pel nostre oïda. El so és el moviment físic que es produeix quan una partícula s'oscil·la al voltant d'un punt fix. Aquesta oscil·lació es transmet per l'aire i és captada pel nostre oïda.

El so és el moviment físic que es produeix quan una partícula s'oscil·la al voltant d'un punt fix. Aquesta oscil·lació es transmet per l'aire i és captada pel nostre oïda. El so és el moviment físic que es produeix quan una partícula s'oscil·la al voltant d'un punt fix. Aquesta oscil·lació es transmet per l'aire i és captada pel nostre oïda.

El so és el moviment físic que es produeix quan una partícula s'oscil·la al voltant d'un punt fix. Aquesta oscil·lació es transmet per l'aire i és captada pel nostre oïda. El so és el moviment físic que es produeix quan una partícula s'oscil·la al voltant d'un punt fix. Aquesta oscil·lació es transmet per l'aire i és captada pel nostre oïda.

MIQUEL ALENYAR FUSTER

"Ricard Anckermann i la Musica "

El so és el moviment físic que es produeix quan una partícula s'oscil·la al voltant d'un punt fix. Aquesta oscil·lació es transmet per l'aire i és captada pel nostre oïda. El so és el moviment físic que es produeix quan una partícula s'oscil·la al voltant d'un punt fix. Aquesta oscil·lació es transmet per l'aire i és captada pel nostre oïda. El so és el moviment físic que es produeix quan una partícula s'oscil·la al voltant d'un punt fix. Aquesta oscil·lació es transmet per l'aire i és captada pel nostre oïda.

El pintor Ricard Anckermann és una de les personalitats més fermes, més riques i més sòlides de la segona meitat del segle XIX a Mallorca. Home intel·ligent, actiu, vitalista, generós, agoserat i sensible, ha estat una de les poques figures excepcionals que ha donat Mallorca.

Repassar la seva biografia, investigar les esclatxes encara pendents d'escatir, llegir els seus escrits i contemplar la seva pintura, constitueixen tasques enriquidores i afalagadores que encomanen equilibri, lucidesa, ganes de treballar i ànsies de viure'

Demòcrata de mena, propagandista apassionat dels ideals del liberalisme, enemic enfurismat de l'arbitrarietat, la hipocresia, l'autoritarisme i el despotisme en totes les seves manifestacions, racionalista i positivista d'arrel, per bé que creient en Déu, la seva ideologia va ser la d'un home convençut de la possibilitat, l'oportunitat i la necessitat del progrés humà.

El seu interès per la ciència, les humanitats i el saber, abastà un ventall ampli de matèries. Li interessaren la pintura, la música, la història, l'anatomia, la meteorologia, l'astronomia, la botànica... S'agradà de llegir, estudiar i viatjar. També li agradà, i molt la bona taula. Però, sobretot, sentí passió per la pintura i la música.

UN PINTOR MELÓMAN

La passió de l'artista per la pintura no era més gran que la que sentia per la música. De la pintura en féu la seva especialització, el seu treball habitual i el seu mitjà de vida. De la música en féu el seu motiu d'esplai, descans i goig. Visqué gràcies a la pintura. Gaudí de la vida gràcies a la pintura i a la música.

Màrius Verdaguer, deixeble de l'artista, a la seva obra «La ciutat esvaïda» dedica un capítol sencer a Ricard Anckermann. Furgant en els seus records, ens diu:

«Quan el pintor havia acabat la feina, treia el violoncel que estava estalonat a la paret, a un racó de l'estudi, i asseient-se en el banquet, deixava volar la seva fantasia pel món exaltat de la música.

Quan, a la sortida, passàvem per carrer dels Estudis amb el seu ombrívol empedrat humit, mentre a les volades resplendia la llum reverberant del sol, sentíem, allà dalt, desfer-se dins el blau, trist i dolç com una pregària, el so vellutat del violoncel de l'artista» (1)

No solament va ser un bon aficionat al viloncel. Tambè aprofità totes les ocasions que tengué d'oïr música. A una de les lletres que escriví al seu mestre Faust Morell des de París (1869-1870) explica que havia assistit a les representacions de diverses òperes i com se n'havia sentit de satisfet. Textualment d'fu:

"He vist "El Profeta", "Els Hugonots" i "Faust" a la Gran Opera.
No es pot demanar! (2).

Mesos més tard, quan va ser a Londres (1870), aprofità l'avinentsa per visitar al "Crystal Palace". A la carta que envià al seu mestre diu:

"Entrarè al saló de concerts, on vaig sentir l'orquestra més afinada que es coneix i que només es pot comparar amb la del Conservatori de Leipzig" (3).

En els darrers mesos de la seva vida, en una carta que adreça al seu germà Carles, músic, resident a l'Havana, diu:

"La pintura i la música, raigs de la llum divina, són el major encant de la meua vida" (4).

En aquests anys és quan gosa de fer algunes composicions D'això. però, en parlarem més endavant.

MOTIU ICONOGRÁFIC

Poc té d'estrany que la música constitueixi una constant dins la iconografia del pintor. Algunes vegades és el motiu específic de la composició. D'altres fa part dels elements centrals de l'obra.

Es coneixen dues composicions dedicades a fer l'al·legoria de la música. Una figura al palau del Rei Sanç, de Valldemossa, i l'altra és una de les pintures del sostre del saló de ball del Cercle Mallorquí.

L'al·legoria de la música del palau del Rei Sanç fa parella amb la de la pintura. Es tracta d'una obra de dimensions notables per la seva alçada (3,40 x 0,64 m.) i correspon a la producció que féu poc després del seu retorn de París i Londres. De factura poc elaborada, es pot datar entre el 1871 i el 1874, d'acord amb la documentació de què es disposa referent als treballs de decoració de l'esmentat palau. La representació al·legòrica es basa en una imatge, àtica i vigorosa, d'un jove, de cos sencer, abillat amb una capa de color verd al seu anvers i vermell al revers. La figura descansa sobre una lira que és acompanyada d'un instrument de vent (la trompa), d'un instrument de percussió (el pandero) i d'una partitura oberta. Amb la mà dreta sosté sobre el cap una fantasiosa diadema, símbol de la sobirania.

La segona al·legoria de la música ocupa el primer òvul del sostre de l'antic saló de ball del Cercle Mallorquí, avuiemicle del Parlament de les Illes Balears. Realitzada el 1883, conté una representació basada en dues figures. La primera és la d'un jove, amb toca egípcia, que es disposa a fer sonar una flauta doble. La segona és una al·lota esplèndida, vista d'abaix a dalt, que amb la mà esquerra sosté una arpa estilitzada i immensa, que toca amb la mà dreta. Els colors que predominen són el groc i el vermell dels abillaments de la noia, els quals contrasten amb el rosa pàl·lid dels seus braços i el gris suauíssim del vestit del flautista. Les figures són situades en una espai obert i indefinit creat mitjançat l'ús de tons daurats pàl·lids. Tot plegat fa la sensació d'una música suau, tènue, lenta, senzilla, delicada i dolça.

La música apareix com a motiu rellevant en diverses composicions. Entre elles destaca l'òvul central del sostre del saló de ball del Cercle Mallorquí i el frontispici de la façana del Teatre Principal.

El 1882 acabà i signà l'esbós de la pintura central del sostre del saló de ball del Cercle Mallorquí. Es la major de les tres i la més important. S'hi representa l'al·legoria de la bellesa, amb la figura majestàtica de Venus, que presideix un paradís en el qual son presents, a part dels ideals de llibertat, igualtat i solidaritat, dues referències a la música. Sobresurt, primer de tot, la figura d'Apol·lo situat al cim de la composició, amb una lira a la mà esquerra i amb la mà dreta dissenyant l'ona acústica en què es mou un angelet polít, que sembla tot just tret de la imatgeria religiosa més convencional. D'altra part cal dir que per sobre la figura de les humanitats es veu, dret, un angel alat que fa sonar una trompeta, acompanyat de diversos instrumentistes que toquen la flauta, les xeremies, el contrabaix, etc. Es clar que la música és un element essencial del paradís de la bellesa que concep Anckermann.

L'any 1896 acabà el projecte del frontispici del Teatre Principal. Hi representà les Balears amb les figures al·legòriques de Mallorca, Menorca i Eivissa, les muses Melpomene, Talia, Terpsícore i Euterpe i els símbols de l'Amor i el Treball (5). Euterpe és la musa grega de la música.

Els instruments musicals són usats sovint pel pintor en les seves composicions com a elements complementaris, per bé que sempre els dóna una importància singular i destacada. En aquest sentit, es poden citar diverses obres. Seguint l'ordre cronològic (6) parlaré, en primer lloc, de la tela titulada «Gitana», en la qual apareix una noia asseguda, mirant-se en un mirall de mà, després d'haver-se posat alguns guarniments de dona gran. Al seu costat, en terra, hi ha una pandereta que transmet a la composició una nota d'alegria joguissera i càlida. A l'obra titulada «Mora» es representa una al·lota injoïada, en posició d'espera i lassitud. Resta situada entre un fumador de vidre, parat per al seu ús, i un llaut, voltat, que es veu disposat per acompanyar l'esbarjo i el plaer que són a punt de començar. El 1876 realitza l'obra «Jove endiumenjada tocant la guitarra», que presenta a l'exposició inaugural del Foment de la Pintura (1876) i, posteriorment, a l'Exposició Universal de París (1878). La guitarra, i la música que simbolitza, és el que dóna sentit a l'abillament de dia de gran festa que duu la jove. Devers el 1883, per al Cercle Mallorquí, realitza la pintura «Angelet tocant la flauta, que feu part d'una composició més gran, avui dissortadament desapareguda. A la part que es conserva es representa Cupido, qui, en un moment de descans, ha deixat l'arc i les fletxes, i s'entretén tocant una doble flauta. Finalment, a l'escena del ball de la decoració del menjador de Son Vida (1901-1904) apareix, en el fons, la imatge inevitable dels músics.

COMPOSICIONS

A l'arxiu del pintor es conserven diversos documents i esborranys referents a dues composicions. Es titulen Las Ninfas del Bosque i Herodías.

La primera, acabada el 1906, es una peça orquestral en la qual es descriu com les nimfes, esperits amants de l'ombra de les velles alzines, es criden i es reuneixen per cantar i ballar. Adesiara algun renou estrany les esglaia. Aleshores s'aturen, callen i esperen. Tan bon punt es tranquil·litzen tornen a cantar i ballar.

La segona és una peça operística l'acció de la qual es desenvolupa en ocasió de la festa que dona Herodes Antipas per celebrar el seu aniversari. Formen el repertori el propi rei (basso cantabile), la veu de Joakanann (basso profundo), el botxi Mannaï (baríton), Herodies (contralto), la seva filla Salomé (triple), el procònsol romà Vitellius (tenor), el seu fill Aulus (tenor) i diversos personatges col·lectius com sacerdots saduceus, sacerdots fariseus, soldats, publicans, ciutadans de Galilea i esclaus. Per a la concepció de l'acció es basà en dues obres: «Trois contes» de G. Flaubert (París 1880), i «Les Mémoires de Judas» de F. Petruccelli de la Gattina (París 1867) (7).

Es conserven les partitures d'ambdues obres, per bé que la rapidesa amb la qual haguérem de fer les consultes de l'arxiu no ens permeté, aleshores, de comprovar si eren completes (8).

Altrament sabem que el 1903 el pintor trameté una composició original a un concurs convocat pel Conservatori Nacional de Música. No consta, però, ni el títol de l'obra ni les seves característiques.

EL SEU GERMÀ CARLES, MÚSIC

El germà major de l'artista, Carles, fill primogénit del matrimoni format per Jordi Anckermann i Margarida Riera, nasqué Palma el dia 9 de març de l'any 1829, a les quatre de l'horabaixa. Va ser batiat a la parròquia de Sant Miquel el dia 10 de març. El seus padrins van ser el besavi patern, Pere Josep Font Balaguer, i l'àvia materna, Antònia Maria Coll. A la partida de baptisme el cognom figura escrit en la forma originària Anqermann (9).

Carles, quan tenia deu anys, el 28-06-1848 (10), marxà a l'Havana, on esdevingué músic major de la banda de bombers i, també, mestre de capella. En diferents ocasions va ser director de les orquestres del teatre Tacón i del teatre Payret. Així mateix va ser professor de violí i piano. Consta que escrigué una Missa i algunes marxes (11).

Contragué matrimoni a Cuba amb Isabel Bueno, amb qui tengué un fill anomenat Carlos (1855). Posteriorment es casà en segones nupcies amb Júlia Rafart, amb la

qual tengué tres fills: María (1866), Margarita (1868) i Jorge (1877). El fill major, Carlos, vengué a Mallorca l'any 1872 i s'hi establí definitivament. Els Anckermann que viuen actualment a Mallorca són descendents seus.

Es conserva l'esborrany d'una lletra que el pintor adreçà al seu germà Carles (1906). En ella li explica que ha acabat la composició de «Las Ninfas del Bosque» i que desitja que la hi revisi i esmeni. Per això li envia mitjançant paquet postal una còpia de la partitura. A l'escrit li diu que els dies en què no pot caminar perquè el peu o el genoll li fan mal a causa del reuma, ho oblida tot gargotejant partitures (Cf. n.4).

UNA CONCEPCIÓ GLOBAL DE L'ART

Anckermann fou pintor, però per damunt de tot va ser un artista, un artista de primera magnitud. El seu lliurament a l'art el duqué a la práctica de la pintura i a fer d'aquesta el seu ofici. Mai, però no va perdre la visió general de l'art. Mai no caigué en el parany de pensar que la seva especialització artística era la primera, la capdavantera, la millor. Mai no confonqué el tot amb les parts. L'art és pintura, música, arquitectura, escultura, poesia, narrativa, dansa, teatre.. Totes les manifestacions de l'art tenen els mateixos, mèrits, la mateixa força, el mateix valor, la mateixa transcendència.

A la sessió pública que l'Acadèmia de Belles Arts de Palma celebrà el dia 8 de març de l'any 1891 llegí un extens parlament titulat «Las vidrieras de colores como decoración de las monumentos religiosos». L'acta completa de la sessió es publicà el mateix 1891 en un volum. Allà llegim:

«L'art en les seves diferents manifestacions, en la forma, en el color, en el so i en la paraula, tot vessant en el cor notes divines, és un record, un consol, una promesa de l'eterna Saviesa, Bondat i Bellesa» (12).

BIBLIOGRAFIA

ALENYAR, M. (1991). «Ricard Anckermann» in Casal Solleric-1991, pp. 15-39.

ALENYAR, M. (1986). «Al·legoria de Ricard Anckermann», Lluç, núm. 733, octubre 1986, portada i pp. 29-31, Palma.

ANKERMANN, R. (1891). «Las vidrieras de colores como decoración de los monumentos religiosos», Acta de la sesión pública del día 8-03-1891, Academia Provincial de Bellas Artes, pp. 19-42, Palma.

ANKERMANN, R. (1888). «Medina Mayurcah», Acta de la sesión pública del día 29-04-1888, Academia provincial de Bellas Artes, pp. 27-35, Palma.

ANKERMANN, R. (1885). «El Arte y las Escuelas de Bellas Artes», Acta de la sesión pública del día 6-01-1885, Academia Provincial de Bellas Artes, pp. 33-37, Palma.

CASAL SOLLERIC (1991) (Editor). «Ricard Anckermann (1948-1907)». catàleg exposició del 26-11-1991 al 13-01-1992, Ajuntament de Palma.

ESTUDIS BALEARICS (1991) (Editor). «La música a Mallorca», número monogràfic, abril 1991, núm. 39, Palma de Mallorca.

PARETS, J.; ESTELRICH, P.; MASSOT, G. (1987). «Diccionari de Compositors Mallorquins (segles XV-XIX)», Edicions Cort, Palma.

VERDAGUER, M. (1976). «La ciutat esvaïda», Editorial Moll, Palma.

Miquel ALENYAR FUSTER

NOTES

(1) Verdaguer-1976 pp. 56-57

(2) Arxiu M. Ripoll, lletra de R. Anckermann a Faust Morell, París 25-07-1869.

(3) Arxiu M. Ripoll, lletra de R. Anckermann a Faust Morell, Londres 12-12-1870.

(4) Arxiu del pintor, esborrany de la lletra al seu germà Carles, Palma 28-01-1906.

(5) Arxiu del pintor, còpia de la factura lliurada per l'artista a la Diputació Provincial amb data del 9-01-1896.

(6) La cronologia es pren del catàleg de l'exposició de 1991 al Casal Solleric, que és l'única publicada. Es tracta d'una aportació valuosa i de gran interès, que inclou correccions de datacions anteriors errònies, com ara la de l'obra «Portitxol» (1887), i la recuperació dels títols originals d'algunes obres importants, com ara «Mercuri contemporani» (1876). Malgrat tot, s'hi escolaren, com passa sempre, algunes errades tipogràfiques i de transcripció. Una d'elles, que afecta el catàleg, es produí a causa de la transposició de les fitxes corresponents a les obres «Platja del Molinar» (1873), de 29 x 44 cm., i «Molinar amb gent» (1901), de 95 x 174 cm. Això i la no inclusió de la primera tela en el catàleg feren que la reproducció de la segona aparagués amb el títol i la datació de la primera i en el lloc d'aquesta. (Nota: L'autor del present treball no participà en l'elaboració de l'esmentada cronologia, que és excel·lent).

(7) Arxiu del pintor; esborrany de l'argument, els personatges i el vestuari, de l'obra «Herodías». S'hi especifiquen les dues obres consultades, amb indicació del títol, autor, editorial, lloc i any de la publicació.

(8) L'arxiu del pintor; el vam poder consultar amb motiu de l'elaboració de l'anàlisi biogràfica que ferem per al catàleg de l'exposició dedicada a l'artista al Casal Solleric (Cf. Solleric-1991)

(9) Arxiu Diocesà, I/74-B/24, p. 54 g., núm 19

(10) Arxiu del pintor; recull de dades familiars

(11) Parets-1987, p. 24

(12) Anckermann-1891, p.21

Comunicació d'

ANTONI RIERA I ESTARELLES

"La meva visió, personal i Humana,
de Mn Joan Mª Thomàs
Recordances i Vivències "

Seria pels anys 1930 que vaig tenir la sort de conèixer personalment per primera vegada Mn. Joan Ma. Thomàs. A La Porciúncula, el Rvd. P. Rafel Ginard Amorós havia organitzat una massa coral, que prest fou coneguda com Capella Seràfica de La Porciúncula. Ben prest aquest cor assolí una notable fama i prestigi, especialment per les actuacions de dita Capella a les principals festivitats de l'Església de Sant Francesc de Palma.

El P. Ginard, que estimava molt la bellesa i la perfecció, volgué invitar Mn. Joan Mª Thomàs a venir a La Porciúncula perquè escoltàs la Capella i rebre les insinuacions i consells tècnics de l'il·lustre fundador la prestigiosa Capella Clàssica de Mallorca, que ja disfrutava d'ample prestigi i celebritat dins l'àmbit musical i cultural de tota Espanya.

D. Joan escoltà les nostres execucions, va fer repetir fragments i llevores donà el seu verdict que a mi i al P. Ginard causà cert estupor, també, perquè no? admiració. Els elogis no foren gaire i el defecte certament no eren pocs i el principal, el primer, era que es sentien moltes dissonàncies en el conjunt vocal de la Capella. Però no eren dissonàncies tonals sinó dissonàncies de timbre, les quals donaven a l'acoplament i emissió de les veus una desagradable sensació de desafinament. No era d'extrenyar. A la Porciúncula els estudiants eren originaris de variats pobles, Bunyola, Lloseta, Artà, Vilafranca, Inca, Manacor, etc. Tots tenien el timbre vocal propi dels seus pobles i això es reflectia en la pronúncia de les paraules cantades.

Un altre defecte que va indicar Mn. Thomàs fou el que ell anomenava, amb molta de gràcia, les boies. Una boia és, com tothom coneix, un cos flotant, de fusta o de metall o plàstic, normalment buit i ancorat, que, per molt i altes que sien les ones, sempre sobresurt per damunt les aigües. Dins una massa coral, que ha de guardar un total i perfecte equilibri de les veus, formant un tot compacte i armònic, l'existència de veus que sempre sobresurten i volen ésser sempre escoltades i dur sempre el protagonisme de la massa, són un vertader desastre. D. Joan, en la seva Capella Clàssica sempre va aconseguir aquest equilibri, aquesta uniformitat. I tengué serioses dificultats per aconseguir-ho.

Una de les millors veus de tenor de Palma fou, per algun temps, la d'En Bartomeu Capó. Aquest, conscient de la potència i bellesa de la seva veu de tenor, vera avis rara del seu gènere, tenia un desaforat afany de protagonisme. No poria consentir a quedar-se dins l'anonimat de la corda de tenors, posseïnt una veu de tal vàlua. I els conflictes amb el Director de la Capella eren continuats. Sempre hi havia que frenar les expansions vocals i sonores d'En Tomeu Capó. El xoc entre les exigències i normes del Mestre Director i l'afany protagonista i exhibicionista del tenor no es feu esperar. D. Joan decidí, sense d'uptar-ho, prescindir de la veu del tenor, el qual deixà, no sens disgust de ambdues parts, la pertinença a la Capella Clàssica. Aquest fet fou comentat prudentment per D. Joan amb noltros, els seus alumnes.

No puc menys de contar aquí el que me succeí a mi personalment, amb En Tomeu Capó, amb motiu del seu afany de protagonisme. L'any 1950 vaig eser destinat al Convent de San Francesc de Ciutat, com a Director de la música a la Basílica de Sant Francesc. No hi vaig trobar res organitzat en quant a cors o cantors. Vaig haver de començar ab initio. Era a finals de Setembre i el dia 4 D'Octubre era la festa de San Francesc. Per a cantar la Missa solemne vaig haver de llogar un grup de cantors d'esglèsia, que solien anar de festa en festa, per les parròquies i temples de Ciutat. El cap director d'aquest grup era En Tomeu Capó, Succeí que, essent la festa de Sant Francesc, aquell any, en diumenge, el grup fou llogat al mateix temps a dues esglésies diferents. En Capó va dividir el grup, i una part vengué a Sant Francesc. En Tomeu va quedar amb la part que no vengué. Entre els qui vengueren s'hi trobava el jove tenor En Joan Daviu, qui començava a destacar-se per la seva grata i dolça veu. Jo no'l coneixa gaire, jo no era nou a Sant Francesc, però me caigüe molt simpàtic i agradable; a petició seva, li vaig prometre sense cap dificultat, que faria el sol del Benedictus de la Missa a tres veus d'homo, que soliem anomenar Hoc est corpus meum, del mestre Perossi. Quan erem al cant del Sanctus va arribar al cor En Tomeu Capó i els damés components del grup. No vaig dar cap importància al fet i, arribat el moment del Benedictus, vaig fer senya an En Joan Daviu per a que cantàs. Aquest feu el sol molt bé, molt enérgic i molt satisfet. Mentres En Daviu cantava, vaig notar, amb certa sorpresa i admiració, com la cara d'En Capó tornava de mil colors, de despit i de ràbia. Com si res no hagués passat jo vaig fer el beneit i l'ingenu i.. ja veurem què passarà! Al sortir del cor, acabat l'Ofici, En Capó, vermell i enrabiad com una tomàtiga, me va dir: Jo mai som estat plato de segunda mesa! Aquest jove, En Daviu, ha vengut perquè jo l'he enviat, però mai ell m'havia de fer no res. Vaig procurar, somrient i conciliador, apaivagar En Capó, encès de colors i molt irritat. -Hi ha que fer un poc de lloc als joves- li vaig dir, Però, com més ho volia arreglar, més s'embrutava la cosa fins que, ja a punt d'esclatar, en Capó me va dir: -D'aquí en endavant no me tornaran sentir a cantar dins aquesta Basílica de St. Francesc.- Així va ser, mai més volgué venir ell o el seu grup a cantar, a cap festa nostra. Sort que jo de seguida, com era el meu costum, vaig organitzar un cor femení i un altre masculí que assoliren en poc temps una gran perfecció i altura. Fou la Capella Seràfica de Sant Francesc (1950-1952) molt elogiada pel crític musical de Balears D. Pere Deià. En Capó d'aquest dia en envant mai més me tornà a saludar. El trobava sovint pels carrers de Ciutat, puix feia de cobrador de la Companyia de Gas i Elecricitat; mai respongué al meu salut.

Las lliçons les dissonàncies i la lliçó de les boies puc dir que foren les primeres que vaig sentir de boca del gran Mestre D. Joan Ma. Thomàs.

Poc temps després vaig començar a assitir a les seves classes de piano. Erem els alumnes En Toni Maertorell, En Bernat Riutord (a.c.s.) i un servidor. Teniem classe un pic per setmana i la donavem a la capella de Santa Anna de la Capitania General de Balears. Allà, davall el cor de la capella, D. Joan hi tenia com un Sancta Sanctorum, un espai recullit, separat del resto del temple per una mampara, formant com una estància aïllada, còmoda i acollidora. Hi havia un piano de cola, una taula,

llibres i sobre tot per les parets hi penjaven nombrosos quadres amb retrats de personages il·lustres del món musical i dedicades personalment al mestre Thomàs. Record algun noms: Ravel, Strawinsky, Paul Dukas, Vicent d'Indi, Marcel Duprè, Rodrigo Mompou, Rubinstein, Otaño, Falla, H. Anglés... A dins l'estància hi havia instal·lat un orgue de dotze registres, que la Casa Eleizgaray de S. Sebastià havia deixat com instrument de propaganda. A la Domus Artis del carrer de Sant Jaume, lloc també de concerts i activitat de Mn. Thomàs, hi havia també un altre orgue de la mateixa casa de Sant Sebastià. Era normalment l'instrument dels concerts que organitzava D. Joan, a càrrec especialment del Mestre Mas Porcel. Acabada la guerra civil l'any 1939 vengué a Mallorca un representant de la Casa Eleizgaray i va vendre els dos instruments, que eren molt moderns i molt excel·lents en qualitat. El de Domus Artis es troba a l'església parroquial de El Terreno i el de Capitania General fou adquirit pels franciscans d'Inca, l'any 1940, pel preu de 23.000 ptes. Fou inaugurat i beneït el diumenge 15 de Desembre i allà es troba encara. Durant tres anys vaig tenir el plaer i la satisfacció de ser el titular d'aquest orgue. El meu bon amic i recordat amb molt d'afecte, D. Jaume Albertí, a les hores Director de l'Orfeo «L'Harpa d'Inca», que venia sovint a la nostra església, disfrutava d'escoltar les belles i místiques melodies i veus d'aquell preciós instrument. M'agradava executar, amb el plaer propi de D. Jaume, fragments d'obres célebres, clàssiques, i d'òpera, que es prestaven a ser executades amb orgue. Record que disfrutava molt amb el preludi de l'acte III de Lohengrin de Wagner i altres músiques semblants.

Les classes de piano amb D. Joan M. Thomàs eren sumament agradables i anaven acompanyades sempre amb les instruccions tècniques pertanyents. He de confessar que jo tenia un tal respecte i un concepte tan elevat de la persona de D. Joan, que me passava un fenomen molt desagradable: Jo duia les lliçons ben apreses, de memòria, ben dins els meus dits, però al asseure'm al piano, davant la vista imposant del Mestre, m'agafava un tal nerviosisme, que cometia moltes equivocacions. Les classes amb D. Joan arribaren a ser un ver torment. Venturosament aquest nerviosisme, gràcies a la bondat, comprensió i tàctica de D. Joan, va anar desapareixent a poc a poc, de tal manera que de dos cursos que donarem de classes, 1936-37, 1937-38, foren molt profitosos per a mi. Vaig aconseguir tot el piano elemental. Desgraciadament no vaig poder continuar els estudis de piano, els cursos cinquè i damés perquè els meus Superior m'obligaren a pendre altres estudis, els universitaris a la Universitat de València, que vaig començar per lliure els anys 1940-41, acabada la Guerra Civil. Amb pla autodidacte vaig continuar els cursos de piano que me quedaven. Amb el Professor Oficial d'Armonia del Conservatori de Ciutat, el molt estimat i enyorat Rd. D. Rafel Vich, vaig acabar els estudis d'aquesta matèria.

Però vaig tenir ocasió de sentir i admirar moltes de vegades la Capella Clàssica. Durant els anys 1937 i 1938 vaig esser destinat com a capellà-soldat a la capella de Santa Anna de Capitania. Vaig fet la guerra de la manera més còmoda i tranquil·la. El meu servei militar durante la guerra civil, fou anar cada diumenge a celebrar la Missa a la dita Capella. Com a contrapartida a la generosa concessió de la Capitania

a Mn. Joan i la seva Capella Clàssica, aquesta, cada diumenge, solemnisava la Missa amb música coral i orgue, pròpies del temps litúrgic. A aquesta Missa ho solia assistir personalment el Capità General, qui, normalment no es feia esperar gaire per començar la Missa. Record especialment els temps de Quaresma, Pasqua i sobre tot Nadal, per l'exquisida selecció de peces polofòniques que executava la Capella. Per a mi fou com a curset, gratíssim i gratuït, de polifonia clàssica. Poc abans d'acabar la guerra vaig deixar el meu dominical servei amb gran sentiment meu.

Vaig esser destinat com a capellà militar al «Batallón de defensa móvil de Artillería de Mallorca» Quan vaig intentar incorporar-me al meu nou destí, va resultar que aquest «Batallón..» sols era un projecte i en realitat no existia. Per tant, sense cercar res més i amb el consell del Tinent-Coronell, Jefe d'Artilleria, me'n vaig anar a ca meua i així vaig estar fins que s'acabà la guerra.

Passaren alguns anys en que vaig estar un poc allunyat de les activitats de D. Joan M. Thomàs. Al l'anar destinat a Lluçmajor, l'any 1943, tornaren a revivre les meves relacions personal amb l'il·lustre Director de la Capella Clàssica. A Lluçmajor vaig trobar en plena floreixença la «Coral Femenina de Santa Cecília» que l'any 1939, acabada la guerra, havia organitzat D. Joan, com activitat cultural i recreativa del floreixent Patronat Social Femení, fundat pel franciscà Rd. P. Joan Caldentey.

Allà vaig tenir una magnífica ocasió de renovar les meves relacions personals amb D. Joan. Jo estava al Convent de Lluçmajor com organista i mestre de música. D. Joan venia a Lluçmajor cada dissabte, a la tarda, amb el tren. Arribava devers les quatre i tornava partir cap a Palma devers les sis i mitja. Record que, quan va acceptar aquest compromís, mos ho comunicà a noltros, els que anavem a classe de piano amb ell. Va dir que suposava una gran distorsió i pèrdua de temps, però que pendria billet de primera classe, al tren, pér a poder aprofitar millor el temps mentres durava el viatge.

El Patronat Social Femení solia celebrar cada any, solemnement, la festa de la seva Patrona Sta. Elisabet d'Hongria, Duquesa de Turíngia. La vida novelesca i extraordinària d'aquesta gran Santa era, certament, un bell i eficaç exemple per a la jovintut femenina, la formació de la qual, completa i a tots els nivells, era la finalitat i objecte primordial del Patronat. A la festa de la Patrona hi solia venir cada any D. Joan per a dirigir la Coral Femenina a la solemníssima Missa que es celebrava al l'església del Convent, al Concert extraordinari que es donava a la tarda al teatre de la Catequesi. La música que es solia cantar a la Missa era una partitura gregoriana, si mal no record, la «Orbis Factor» el Credo IV, que agradava molt a D. Joan, i a l'ofertori, es cantava la bellíssima peça de T.L. de Victòria «Duo Seraphim» que era l'única composició polifònica de la Missa. No volia acompanyament de cap classe. Jo, com organista, no feia més que tocar alguns acords, els que D. Joan m'havia indicat, per a donar tò a les cantores. No cal dir que la Missa, així cantada, resultava d'un serietat i sobrietat impressionants.

Aquesta festa era per a mi una magnífica ocasió de passar uns moments de convivència gratíssims i sumament instructius amb el Mestre. Solia passar tot el dia amb noltros i al Convent es feia un bon dinar i D. Joan n'era l'invitat d'honor. Abans i després de l'àpat jo era l'encarregat d'atendre l'il·lustre convidat. Naturalment tota la conversa solia ser de música. Però D. Joan que era un excel·lent conversador també, solia tocar altres temes interessants. Li agradava ambé una mica de descans després de dinar. Solia dir festivolment que li agradava estar una estoneta en Babia, fumant un puro que noltros li soliem regalar. No era fumador habitual però un purèt depués de dinar deia que li agradave molt.

La Coral Femenina de Santa Cecília de Lluçmajor es va disoldre l'any 1950, amb la desfeta del Patronat Social Femení. La seva vida cultural havia estat molt pròspera ja que a mes de Lluçmajor, va donar concerts a Inca, Manacor, Felanitx, Palma i a altres indrets de Mallorca. En alguna ocasió la Coral Femenina i la Capella Clàssica actuaren juntes. Però no tot floren flors per a D. Joan. Vat aquí una anècdota amarga i molt desagradable que me contà ell mateix. Anaren una vegada a dar un concert a Inca, amb la Coral Santa Cecília. L'acte era al Teatro Novedades, un local que, com la Catequesi de Lluçmajor, perteneixia a una Associació Religiosa dels franciscans, els Terciariis Seculars. Aquest concert donat al Novedades d'Inca deixà una terrible regust de desgany i d'amargor a D. Joan. Començat el concert, des de l'amfiteatre es començaren a sentir veus estridents i malsonants, que feriren greument i ofensiva l'exquisida sensibilitat de Mestre. Veus incultes, insolents i maleducades començaren a dir: «-Donya Pepa, digau al Director que cantin més fort! D'aquí no sentim res. Cantau mes fort! El rebombori i l'aldarull que es mogueren no és per a dir. Es suspengué el concert. Hi hague intervenció de l'Autoritat per expulsar els incultes renovers que havien donat una tristíssima mostra d'incultura, grosseria i falta de civisme. Al contar-me això, D. Joan afegí: -Mai més anirem a Inca a donar cap concert.- Jo com a rèplica i com a falsa consolació li vai contar un fet ben semblat succeït a la plaça de Toros d'Inca. Amb motiu de les festes patronals, L'Orfeo «L'harpa d'Inca donava un concert polifònic. També la incultura, la grosseria i la incivilitat d'un sector del públic feren suspendre l'acte cultural. Fou el mateix D. Jaume Albertí, director de l'Harpa, qui me contà aquesta tan desagradable i vergonyosa incidència.

Una altra anècdota festiva i humorística, que també me contà D. Joan és aquesta: Feia poc temps que Mn. Bartomeu Ballester havia guanyat les oposicions a organista de La Seu. Una de les seves primeres actuacions d'organista fou un dia que l'Arquebisbe-Bisbe Miralles, com era costum, feia una solemníssima entrada a la Seu, per alguna gran festivitat. Mn. Ballester volgué lluir-se en semblant ocasió, donat una mena de campanada. Va elegir com a peça d'entrada la célebre Toccata de Widor. Aquesta celebèrrima peça, com es sap, té uns aires molt marcialis, molt rítmics i reiteratius. El Bisbe Miralles que per la música era un ver soquet i no hi entenia papa de res, no va captar ni la majestuosa arquitectura, ni la bella grandiositat de la música de Widsor, Sols en va percebre la material estructura rítmica. Mentre

s'acostava a l'altar major va demanar al Mestre de Cerimònies, Sr. Pou, qui era el que tocava l'orgue.- Excellència: -respongué el Mestre de Cerimònies- és el nou organista, M. Ballester. -»Aquest és el qui toca? I per aixó va anara a estudiar a Paris? Això que toca és un roda, una roda, Vaja una roda?-» Des de llevores, quan parlavem amb D. Joan sobre la Toccata de Widor, senzillament deiem: Sa Roda.

Eren un veritable aconxeixament social els concerts d'orgue que es donaven a la «Domus Artis» del carrer de Sant Jaume i sobre tot la emotiva i bellíssima Festa de la Sibila que es celebrava durant les festes nadalenques a la capella de Santa Anna de Capitanía. M'agradaven molt els interludis que, entre estrofa i estrofa, cantava la Capella. Tenc davant meu una fotocòpia d'un programa de la Festa de la Sibila traslladada al Teatre del Patronat de Lluçmajor on actuaren combinades la Capella Clàssica o part d'ella i la Coral Femenina Santa Cecília. La data del 20 de Gener i Festa de Sant Sebastià. En el programa es pot llegir:» Seguidamente en el escenario aparecerá la Sibila con sus pequeños ministros. El coro irá subrayando cada una de las estrofas de la Sibila con interludios...etc.»

El record d'aquest interludis me mogueren a escriure'n unes imitacions, tant m'agradaren. Tot el programa es sumament interessant i emotiu però lo millor fou l'apoteosi final amb el cant de l'»Adeste, Fideles» majestuós, grandíols, intensament inspirat, original de Mn. Thomàs. Me referesc al conser de la Sibila a Capitanía. Record, com si fos ara, el Mestre Mas Porcal, assagut a l'orgue, acompanyant majestuosament l'augusta peça final. A la balastrada gòtica del cor s'hi alineaven les nines Minyones, que feien de cor popular. Acabava l'Adeste amb l'Al.leluia, exultant i festiu acompanyat amb els sons penetrats i argentins de les campanes que sonaven alegrement a victòria i glòria.

L'any 1947 vaig deixar Lluçmajor per anar a Madrid per estudiar a la Universitat per acabar la LLeccenciatúra en Filosofia i Lletres, començada a València l'any 1940. Encara vaig poder admirar el Mtre. Thomàs que vengué a la capital d'Espanya amb «Los cuatro de empezar», un grup selecte que havia format amb elements de la Capella.. Vaig tornar a Lluçmajor l'any 1952 com a Director i Prior del Convent i Col.legi. Una de les millores que vaig fer al Convent fou l'adquisició d'un orgue electrònic, un dels primers que se adquiren a Mallorca L'any 1955, el mes de març, D. Joan vengué a Lluçmajor per a veure aquest orgue. Volia usar-lo com acompanyament de la Capella per un concert de Setmana Santa que havia de dar al claustre e Sant Francesc de Ciutat. Jo estava tocant l'orgue i executava el Coral Final de la Passió segons Sant Mateu de J. Seb. Bach. D. Joan en aquelles dates ja estava bastant festidiat de la seva dolència. A moments no era ja ell, perdia el món de vista i actuava com un autómata i molt desmemoriat. Al sentir-me tocar la música de Bach va dir: - Aquest jove (?) toca molt bé!- Feia uns moments que l'havia saludat amb molt d'afecte i al moment de tocar ja no'm coneixia! Me'n vaig dur un gran disgust al veure D. Joan que anava perdent facultats i tenia moments de falta de memòria.

Malgrat tot, el concert del claustre de Sant Francesc, Dimarts Sant de 1955, amb música especialment bacquiana, tengué un enorme èxit. Fou tal volta una de les darreres activitats artístiques del nostre gran Mestre. Aquest fou per mi el darrer contacte personal, per cert un contacte personal molt a longue, però evidentement inoblidable.

No record el contingut total d'aquest concert, però sí les dues peces finals: el Recitatiu i Cor MEIN JESU i SCHLUSCHOR de la Passió segons Sant Mateu de J.S. Bach. Acompanyava una selecció de corda y vent de l'Orquestra Simfònica de Mallorca baix la direcció de D. Joan. Fou una de les darreres actuacions de la Capella que jo vaig poder sentir. Any 1955.

Antoni RIERA i ESTARELLES

Comunicació d'

ANTONI PIZÀ

"Noves tendències de la Musicologia Nordamericana: Avaluació i Crítica"

INTRODUCCIÓ

Els camps de recerca són com éssers vius: neixen, creixen i es desenvolupen, i finalment s'evaïeixen confont-se amb altres disciplines acadèmiques i creant-ne de noves que abans eren difícilment imaginables. Tot consisteix a identificar un problema o un grup de problemes que necessiten resoldre i decidir la metodologia més adequada per a dur a bon terme els objectius científics primerament establerts. Així van nèixer en el segle XIX la majoria de les disciplines científiques tal i com les coneixem avui. No és estrany, doncs, que els camp de recerca, de tant en tant, se'n duguim una sacsejada «interna», és a dir, un replantejament des de dins mateix de la disciplina dels seus objectius primordials i al mateix temps una redefinició del camp d'estudi.

La musicologia nordamericana passa en aquest moments per una d'aquestes convulsions internes caracteritzada per un procés revisionista de redefinició de la musicologia com a ciència general de la música, incloent aquí les típiques subdivisions en història de la música, teoria i anàlisi, i etnomusicologia entre altres. Però per tal d'entendre quina mena de canvis són aquest que desafien i posen en dubte els fonaments de la musicologia com a camp de recerca oficialment establert, convé primer analitzar amb cert detall algunes crítiques, per passar a la segona part d'aquest estudi a l'avaluació de l'interessant proposta de la semiologia musical.(1)

JOSEP KERMAN I LA MUSICOLOGIA POSITIVISTA

Joseph Kerman ha estat qui amb més contundència ha criticat l'orientació de la musicologia nordamericana (2). La tesi de Kerman és prou coneguda pels musicòlegs nordamericans i podria resumir-se de la forma següent. La musicologia angloamericana i per extensió tota aquella escrita en llengua anglesa ha estat la víctima des de les seves primeres passes (circa 1850, any de la fundació de les primeres publicacions científiques sobre música) del positivisme; ara ha arribat el moment de reorientar la disciplina cap a la crítica. Convé examinar la tesi de Kerman amb deteniment, perquè al mateix temps que és brillant i il·lumina nous camins per a seguir, és també fal·laç.

Primer de tot cal demanar què entén Kerman per positivisme. El positivisme, en el sentit més ample de la paraula, és el mètode científic i també aquella filosofia que li dóna suport ideològic que proposa que l'únic que hom pot conèixer amb certesa són els fets presentats per la ciència empírica; a més a més, el mètode científic, per tal de poder anomenar-se com a tal, ha de ser aplicable a totes les ciències i formes de coneixement, i fins i tot ha de servir com a model d'organització social. El positivisme és doncs la ideologia («Ideologia» perquè és més que un mètode científic) contrària a la metafísica i a tota forma de coneixement especulatiu.

El positivisme en musicologia es tradueix en un interès marcat en certes tasques de recerca com l'edició de texts històrics, la recerca d'arxiu, la transcripció paleogràfica,

la bibliografia, la interpretació «autèntica» i l'anàlisi d'estils i obres musicals en concret.

Es a dir: la musicologia positivista és aquella que pot reduir-se al mètode científic. Quan un musicòleg transcriu un manuscrit de motets del Renaixement, recopila llistes de mestres de capella d'una catedral o analitza l'acord bàsic que, segons la seva hipòtesi, dóna unitat i és el fonament de tota una obra musical, aquest musicòleg fa musicologia positivista. El que critica Kerman, doncs, és l'excés d'atenció que aquest tipus de tasques reben per part dels musicòlegs.

Ara és lògic demanar, si els musicòlegs no es dediquen a aquestes, tasques, què poden fer? Segons Kerman molt; i aquí ve la segona part de la seva tesi: la musicologia angloamericana necessita reorientar-se cap a la crítica. La crítica, així com l'entén Kerman, és l'avaluació amb sever coneixement de causa d'obres musicals. Dit d'una altra forma: si la musicologia positivista està basada en mètodes de recerca, la crítica és pensar sobre música. Obviament, el concepte que Kerman té de la crítica no té res a veure amb el periodisme musical que ressenya les actuacions d'intèrprets a les sales de concerts locals. El periodista que escriu ressenyes avalua una interpretació determinada en un lloc i un temps determinats. El crític i la crítica que Kerman té in mente és un jutge no d'interpretacions efímeres, sinó d'obres i estils concrets, establint el seu context cultural i el seu valor social.

La tesi de Kerman doncs podria resumir-se així. Per què la musicologia angloamericana es preocupa més d'establir texts (edicions, transcripcions, anàlisis, etc., o sigui, tasques empírico-positivistes) que de pensar sobre els texts que s'estableixen com fan els nostres col·legues els historiadors de l'art i de la literatura? Kerman naturalment no nega valor a la musicologia positivista, la seva crítica se centra únicament en un excès de dedicació a aquesta mena de tasques i en la negligència i la manca d'avaluació crítica que els resultats del positivisme reben.

Es a dir, Kerman entén que la tasca del musicòleg és doble: primer establir un text amb el mètode científic més apropiat (positivisme); segon avaluar aquest text i determinar el seu lloc en el context social del present (crítica). No hi ha dubte que Kerman creu en la famosa màxima del positivista francès Hippolyte Taine: «Après la collection des faits, la recherche des causes». Kerman és al cap i a la fi un positivista que creu que les tasques d'establir els fets, primer, i interpretar-los, després, són separables. Vet aquí l'error del seu argument.

Kerman assumeix que un científic-un musicòleg en aquest cas-pot observar un fenomen amb objectivitat, per a després analitzar-lo sense cap mena d'intervenció del subjecte observador. Aquesta premissa queda per demostrar, és més, la majoria de filòsofs i científics han assumit ja les limitacions del coneixement humà, abandonant a la vegada el somni de l'objectivitat científica.

En musicologia hi ha encara la pretensió d'objectivitat, i així s'ha vist molt clarament en els darrers anys amb el ressorgiment de la música antiga que reclama presentar

al públic versions «autèntiques» d'obres musicals del passat. Kerman, per tant, creu que el coneixement objectiu de la música (tant del passat com del present) és efectivament possible; el que li sap greu a ell és que els musicòlegs no donin la segona passa de la màxima d'Hippolyte Taine: la recherche des causes, la interpretació de les dades que la recerca científica ens ha proveït.

El punt aquí on l'argument de Kerman falla és la seva pròpia fe en el mètode positivista de separació de recerca i interpretació, atès que observar sempre implica posar part de l'observador en el fenomen observat. Però, com pot un musicòleg rompre aquesta dicotomia entre el fenomen observat i l'observador? Alguns estudiosos ja han pensat en possibles respostes.

JEAN-JACQUES NATTIEZ I EL MODEL SEMIOLÒGIC

La musicologia es sol entendre sovint com a la disciplina científica preocupada per compilar fets històrics verificables sobre el fet musical i al mateix temps per la realització d'anàlisis d'estructures i formes d'obres musicals. Aquesta particular manera d'entendre la musicologia presuposa una ment objectiva (l'investigador) i un objecte d'estudi i observació inert (la música). Darrerament, però, han aparegut el que jo anomenaria faccions dissidents del model científic presentat abans, que proposen un coneixement millor de la dualitat involucrada en el procés científic: una ment còmplice i un objecte de coneixement variable.

Music and Discourse: Toward a Semiology of Music de Jean-Jacques Nattiez és un d'aquest rars estudis musicològics. (3) El llibre s'enfoca cap a les «grans» qüestions de la música, que sovint-més que sovint-s'eviten preguntar i respondre. Què és la música?. Quins elements constitueixen una obra musical? Quin és el contingut de la música? Quin és el seu significat? El model que agafa Nattiez és el de la semiologia musical, convertint-se així el seu estudi en una ambiciós projecte interdisciplinari que combina música, anàlisi musical, lingüística, psicologia i estètica.

La tesi del llibre és que una obra musical no és just un text inert, sinó també el conjunt dels processos que han generat aquest text (els actes de composició) i els processos que provoca aquest mateix text en el receptor. La semiologia musical seria, doncs, la teoria general que intenta explicar aquest tres nivells de l'obra musical: la seva gènesi, la seva organització o estructura (el text) i la seva percepció.

Nattiez argumenta que molt freqüentment la musicologia està únicament orientada cap a un dels tres nivells de l'obra musical. Així l'historiador de la música gairebé no es preocupa de la percepció per part del receptor del text musical que ell ha establert; l'analista negligeix la gènesi i les circumstàncies històriques que han posat el fonament per l'obra musical que ell analitza i iguala l'obra musical amb el text de la mateixa. De la mateixa manera un especialista en percepció musical, un psicòleg o un sociòleg de la música, no té en compte els altres dos nivells quan arriba el moment d'establir l'estudi d'una obra musical.

La forma més adequada d'establir un mètode per la musicologia (que aquí es defineix en un sentit general com a tots els discursos sobre el fet musical) és, segons Nattiez, una estratègia que inclogui els tres nivells de l'obra musical: com l'obra va arribar a ser el que és; el nivell immanent o textual; i les interpretacions que provoca a la persona que percep la música. La música és doncs un fenomen que inclou tres nivells, el que ell anomena la «tripartició»: la dimensió poètica, la textual i l'estètica.

El nivell poètic correspon al procés de creació, la gènesi i la inepció de la forma simbòlica, en aquest cas l'obra musical. El nivell estètic és el resultat del procés a través del qual el receptor del missatge musical assigna un significat a la forma simbòlica. (El terme «receptor» pot ser un poc confús, perquè, Nattiez-i entre altres semiòlegs-creu que un receptor no «rep» cap missatge, sinó que construeix el significat amb la seva activa participació receptora). El nivell immanent (el text) és la materialització de la forma simbòlica. En música, aquest nivell correspondria a la partitura o a una gravació sonora.

Nattiez agafa el model de la tripartició de l'obra musical del semiòleg Jean Molino. A més a més, Nattiez passa revista i avalua les tendències més rellevants dins la semiologia general, com és ara l'obra de Pierce, Jakobson, Eco i Granger. (4). Com a resultat d'aquest repàs general per les teories més importants dins la semiologia, Nattiez se'n cuida d'aclarir una sèrie de malentesos sobre la semiologia. Una de les premisses del seu estudi és que la semiologia no és la ciència de la comunicació. El model de la tripartició, per exemple, no correspon exactament al model de comunicació, que es pot esquematitzar així:

emissor > missatge > receptor

En canvi el model de la tripartició pot representar-se:

emissor > missatge < receptor

La diferència, com es pot veure, és que en la tripartició la segona fletxa està capgirada indicant la direcció contrària de la del model de comunicació, incloent així el receptor i tots els actes d'interpretació com a elements actius en el procés simbòlic.

Si l'estudi de Nattiez és important per la musicologia és-entre moltes més raons-perquè intenta comprendre el fet musical des d'un punt de vista total, incloent dins la «música» tant les intencions del compositor (nivell poètic), com la seva traducció en la partitura (nivell immanent), com els actes d'interpretació per part del receptor (nivell estètic). L'obra musical-ve a dir Nattiez- és una combinació d'aquests tres nivells i cap d'ells pot prescindir de l'altre.

El pensament de Nattiez és crucial per entendre certs aspectes de la musicologia que passen per axiomàtics i inqüestionables. Per exemple gairebé tots els estudis analítics identifiquen l'obra musical (un compost de tres elements, segons Nattiez) amb la seva partitura (el nivell immanent). Una fuga de Bach, per exemple, no és just la partitura d'aquesta fuga, diria Nattiez, sinó la partitura (nivell immanent),

les intencions de Bach (el nivell poètic) i la percepció d'aquesta fuga (el nivell estètic).

L'anàlisi d'una fuga de Bach basada just en la partitura (nivell immanent) és la mateixa tant si aquesta fuga es toca en un clavecí, un piano modern o un sintentitzador. La nostra experiència, però, és totalment distinta en els tres casos. Per explicar aquesta mateixa fuga i fer justícia a les distintes experiències musicals que suposa just un estudi que inclogui els tres nivells de l'obra musical pot dur a terme aquesta tasca. L'historiador de la música ens relatarà les circumstàncies en què aquesta obra es va crear (el seu nivell poètic), l'analista ens explicarà com les relacions intervàliques donen unitat a l'obra (el nivell immanent) i finalment el crític situarà l'obra en el seu context actual tenint en compte les repercussions que pot tenir pels receptors moderns.

El significat d'una obra musical- per tant- no és fixe, sinó mòbil segons les circumstàncies que la fan possible. El significat d'una obra musical no depèn ni tal sols de les intencions del compositor. La música de Bach, per exemple, transcendeix les seves intencions religioses i per tant el públic d'avui en dia és lliure de tenir-les en compte o de negligir-les. El significat d'una obra musical es mou entre els tres nivells que el model semiològic ens ha mostrat; conseqüentment per entendre i realment apreciar una obra musical cal tenir-los en compte a tots tres. Aquesta és la vertadera lliçó que ens ensenya la semiologia musical i la musicologia tradicional n'ha de prendre bé nota.

Antoni PIZÀ

NOTES

1 Per raons d'espai deix de banda la perspectiva feminista, tal vegada l'aportació més interessant entre les noves tendències musicològiques. El fet és que la musicologia feminista necessita un estudi tan llarg, almenys, com el present.

2 Els articles de Kerman tractant el tema són nombrosos, però va ser especialment sonada la publicació del llibre *Contemplating Music: Challenges to Musicology* (Cambridge: Harvard University Press, 1985).

3. Jean-Jacques Nattiez, *Music and Discourse: Toward a Semiology of Music*, traducció del francès per Carolyn Abbate (Princeton: Princeton University Press, 1990).

4. *Semiologia i semiòtica en el sentit que els don, són dos termes diferents per designar la mateixa disciplina- l'estudi dels signes- tot i que hi ha estudiosos que fan una diferència entre les dues branques.*

Comunicació de

PERE FIOL I TORNILA

"L'Schola Cantorum del
Seminari de Mallorca"

A l'estiu de 1.964 vaig ordenar i investigar l'arxiu del Seminari en vistes a participar en el tema XI del LXVII Certamen Científico-Literari que volia un "Estudio documentado del período 1891-1948 de la historia del Seminario de Mallorca". En la distribució de matèries que llevonses vaig fer, el Capítol XI (planes 152-170) fou titulat «SCHOLA CANTORUM». Donat que les informacions que allà donava són molt de primera mà i mai han estat publicades per mi, si citades moltíssimes vegades, ara aprofitaré l'avinentesa per a publicar-lo i així contribuir a l'estudi que es presenta.

L'Schola Cantorum del Seminari Conciliar de Sant Pere en la Diòcesi de Mallorca nasqué en el pontificat dels bisbe mallorquí Pere Joan Campins i Barceló 1898-1915. Se trata d'un pontificat ja mitificat, i de fet crec que ens manca estudiar les condicions físiques i espirituals que l'agombolaren. Pensem que neix en un moment que l'Església du una forta embranzida. Les desamortitzacions que ha sofert, l'anticlericalisme manifest de diversos Governos, les revolucions que han assolat els diferents estaments que la gent s'havia anat creant i el que anomenam la Renaixença feren que Mallorca vivís uns anys de força esplendor i que l'Església, Mare i Mestre, pogués treure del seu si coses noves i coses velles per anar bastint el nou home que resorgia, la nova societat que es configurava.

El Papa Lleó XIII (1878-1903) havia mirat de donar una resposta evangèlica al nou món que venia, i l'home i la seva problemàtica són il·luminats en el magisteri del Papa Pecci com mai cap Papa ho havia fet, però aquesta actitud no era massa compartida per certs sectors eclesiàstic i polítics, per això en el Cónclave de 1903 hi entraren dues tendències fortament marcades: La continuista que volien elegir al Cardenal Rampolla, Secretari d'Estat durant els darrers 15 anys; i els defensors d'un canvi en l'Església. Però aquests estaven fortament dividits. a) uns volien canviar, però no sabien com; b) s'havia de canviar la política que es feia en Itàlia, s'havia de minvar la rigidesa que Rampolla havia tengut amb el Govern italià; c) altres volien cercar nous fermalls amb Austria o Alemanya per amollar els que fins aleshores s'havien tengut amb Itàlia sense cap resultat ni un; d) un fort grup volia tornar a la rigidesa de Pius IX i arraconar per a sempre els ideals liberals i democràtics que Rampolla simbolitzava i que avui coneixem amb el nom de cristianisme social; e) i altres predicaven que ja era hora de deixar la política i anar a la pastoral. Calia cercar no un Papa funcionari que fes rodar la màquina curial, sino un pastor que cuidàs els anyells i les ovelles de Pere.

En el segon terç del segle XIX havia sorgit el que anomenan «moviment litúrgic» que ve a ser tota una colla d'accions que es van fent per a fer nèixer i créixer la participació en la Litúrgia de l'Església. A Alemanya Graf i Hirscher postulaven la llengua vernacle per a la litúrgia. Dom Gueranger, Abad de Solesmes, (França) publicava l'any 1841 *L'Année Liturgique*, però s'haurà d'esperar la reedició de 1875 perquè sigui traduït a l'alemany, anglès i italià i sigui realment el moment expansiu d'aquest moviment. El restaurador del Monestir de Beuron (Alemanya) Dom Maur Walter amb la publicació de «Choral und Liturgie» 1865 descrivia bellament la comunitat que prega i s'alimenta de l'Ofici Diví.

Serà l'escola de Solesmes amb Dom J. Pothier (1835-1923) qui l'any 1880 publicava les *Melodies Gregorianes*, i Dom A. Mocquereau (1849-1930) qui començant la publicació de «*Paleographie Musicale*» l'any 1889 acostaran el gregorià a la litúrgia i així tot aquest moviment es veurà fortament repatllet en el Motu Propio «*Tra la sollecitudine*» del dia de Santa Cecília de 1903, on el Papa Pius X parlava del lloc que la música havia de tenir en les celebracions litúrgiques i en l'Església.

La música sempre ha tengut un lloc preferent en les nostres celebracions litúrgiques i no podem dir que l'any 1891-data del començament del nostre període-fóra desconeçuda en el nostre Seminari. Basta mirar els nomenaments de «Profesor de canto llano» o de «cant pla» com deien els nostres capellans majors. L'any 1891 començament del nostre estudi, trobam per professor de Música a Mossèn Joan Albertí i Arbona (1) organista de Santa Eulàlia, qui l'any 1887 havia estat nomenat professor del Bisbe Cervera (2)

Realment no podem parlar que en aquells anys hi haguera en el Seminari una Schola Cantorum integrada exclusivament pels seminaristes, però podem pensar que n'hi havia que ajudaven a Mossèn Joan en els treballs que feia amb altres cors, doncs era el Director de la Secció Filharmònica del Cercle d'Obrers Catòlics de Ciutat, com també en les festes de la canonització de Sant Alonso Rodríguez, l'any 1888 per a les quals el nostre professor va compondre l'himne, que fou estrenat per un Cor en el qual hi havia nombrosos seminaristes.

A la Visita Pastoral que el Bisbe Cervera féu al nostre Seminari poc temps després de la seva arribada a Mallorca, s'estrenà una nova partitura d'un «*Sacerdos et Pontifex*» a tres veus que per a tal acte havia compost Mossèn Joan. Música que agradà moltíssim al venerable Rector Llompart i tira tira s'anà arraconant la del músic Tortell, que abans es cantava, per a donar pas a la nova creació d'Albertí. Pensam que els seminaristes no estarien gens ni mica passius en aquesta solemnitat.

Igualment podem pensar que en les festes de la Benedicció de la Nova Capella dia 04-11-1984, els seminaristes no estarien gaire passius, doncs el professor va compondre una missa a dos cors mixtes, un amb acompanyament d'orquestra i l'altre amb acompanyament d'orgue que tengueren gran ressonància en la premsa local. També es va estrenar un «Gradual» a veus compost pel Mestre Bartomeu Torres. (3)

Escoltem de totes maneres l'autoritzada paraula de Mn. Bartomeu Nigorra: «A principios de siglo en el Seminario Conciliar de Sn. Pedro de esta ciudad, no figuraba en el plan de estudios una clase ordenada de música tal como lo exige la preparación para los ministerios del futuro sacerdote. Todo lo referente a dicha materia, casi se limitaba a unos conocimientos elementales de música exigidos en el examen de ingreso, y, durante los años de seminario, a una clase semanal de unos treinta minutos, a la que venían obligados a asistir los alumnos internos, apenas una mitad

de los matriculados, excepción hecha de los que se hallaban próximos a recibir órdenes sagradas y solo con vistas a la preparación de éstos para la debida actuación en el altar. Existía, sí, una modesta agrupación o «Schola» para servicio de los actos litúrgicos o literarios de aquel establecimiento» (4).

Així estava el nostre Seminari quan Sant Pius X publicà el célebre «Motu proprio» de dia 22-11-1903, pero Déu havia provist la nostra Diòcesi d'un gran bisbe jove i enprenedor qui sentia la necessitat d'aquesta reforma musical i ja l'havia començada en certs detalls de la seva Seu (5) i va saber aprofitar l'avinentesa que la Providència li oferí quan dia 05-11-1903 arribava a Mallorca el P. Eusebi Clop de Solimiers O.F.M., qui en el futur serà membre de la Comissió Pontifícia encarregada de l'edició oficial del Cant Gregorià. Venia per ensenyar als Franciscans de la T.O.R. mallorquina, l'autèntic cant gregorià.

La tasca que realitzà el P. Clop per tota Mallorca bé es mereix un estudi en la seves vertens litúrgica i musical, ara sols estudiam la seva feina en el Seminari on hi estigué un grapat de mesos ensenyat als seminaristes el cant gregorià i son acompanyament a l'harmonium.

El resultat d'aquelles llargues hores d'estudi es va manifestar en la festa de la Càtedra de Sant Pere, dia 18-01-1904 i així ens ho descriu el cronista:

«Día 18. En la iglesia de San Pedro del Seminario se verifica la festividad anual acostumbrada, siendo estrenado en Mallorca por la Capilla de aquel establecimiento el canto Gregoriano según los libros de la Abadía de Solesmes. Prendidas bajo la dirección del Rdo. P. Eusebio Clop, Franciscano, han sido cantadas en su forma primitiva las melodías gregorianas que siguen: en la misa de Comunión, Homo quidam, Cor Jesu, Sub tuum praesidium, acompañadas con el armonium por el P. Clop; en la misa solemne, Sacerdos et Pontifex, Introito, Gradual, Ofertorio, Postcomunio, con acompañamiento del referido Franciscano, Kyries, Gloria, Sanctus, Agnus Dei de la misa Fons Bonitatis, y el Credo Cardinalis con acompañamiento del M. Torres; en el ejercicio de la noche Sacris Solemnis, Homo quidam, Tu es Petrus, Tantum ergo, acompañadas por el P. Clop... En la misa solemne, cantada por el M.I. Señor D. Mateo Rotger, ha oficiado de medio Pontifical, el Rdm. Sr. Obispo y ha predicado el Rdo. P. Manuel Monjas, Agustino. A ella han asistido, a más del Claustro de Catedráticos y los alumnos internos y externos, buen número de Señores y Señoras y gran concurso de sacerdotes de Palma y de los pueblos, deseosos de oír esa manera nueva en Mallorca, de interpretar las melodías gregorianas» (6)

Veient que aquesta era la voluntat del Papa, el Sr. Bisbe i el Capítol Catedralici, demanaren al P. Clop que donàs una sèrie de Conferències a S'Escola de La Seu. S'organitzà de bona manera i foren molts sacerdots, religiosos, religioses i seglars qui hi participaren, sobretot persones qui llevonses en les seves parròquies o comunitats ho poguessin ensenyar als altres. El resultat d'aquestes conferències i

classes fou publicat en l'fulletó «BREVE METODO DE CANTO GREGORIANO» dedicat «Al Ilustrísimo y Reverendísimo Señor Dr. D. Pedro Juan Campis» qui juntament amb els Canonges li pagaren l'edició (7).

El dia de Sant Tomás (21 de Desembre) també havia estat solemnitzat amb el cant gregorià, però major esplendor va tenir la festa de Sant Gregori Magne (12 de març). Es cantà la missa Fons Bonitatis «El celebrante y ministros, lo mismo que el coro, se han ajustado en el canto al método de Solesmes. El Rdo. Rector de aquel establecimiento, D. Miguel Maura, ha pronunciado el panegírico en el cual después de presentar al Gran Pontífice como Reformador del Canto eclesiástico, ha demostrado como la iglesia canta su fe, su esperanza y su caridad (8).

Després de totes aquestes magnífiques lliçons el Sr. Bisbe va disposar: «A fin de adquirir el hábito de emitir la voz según las exigencias del canto tradicional, y de perder los inveterados vicios contraidos, se dispuso que los alumnos internos en los actos de capilla, ejecutaran solo el canto prescrito por el Papa; en consecuencia, para la novena de S. José y para el Mes de Maria se escogió melodías de los libros aprobados (9).

A l'edicte del curs 1904-1905 es va anomenar Mestre de Música Gregoriana a Mossèn Francesc Esteve i Blanes, Dr. en Teologia i Filosofia i Llicenciat en Dret, «in omni musicae genere versatum» (10) seguint les directrius donades pel P. Clop en el curs anterior.

Els seminaristes participaren també en la Missió dirigint els cants dels nins i nines en la gran manifestació de fe que va recórrer, amb banderes desplegadas, diversos carrers de Ciutat, en la comunió general del darrer dia de Missió cantant gregorià i polifonia. En el quinquagèssim aniversari de la definició del Dogma de la Immaculada Concepció, que fou celebrat molt esplendorosament, essent la primera funció que es celebrà a La Seu després de la restauració, els seminaristes participaren cantant la Missa de Palestrina i l'estrena de les Completes de don Miquel Caplloch (11).

Durant aquest curs fou la primera vegada que el cant gregorià fou cantat a dos cors: Cor i Poble. El Cor estava integrat pels alumnes dels Col·legis de Sant Alfons, de La Puresa, La Consolació Sant Josep, els nins de la Missió Popular i els seminaristes. Cantaren la Missa VIII; De Angelis, que tanta popularitat tindrà a Mallorca, el dia de la Càtedra de Sant Pere (1905).

En el curs 1905-1906 es feu obligatòria la classe de gregorià pels cursos VIII i IX. Don Nicolau Oller regalà un harmònim que molt ajudarà al cant gregorià. En la celebració del Certamen d'aquest any, que es féu dia 9 de Novembre «La Capilla del Seminario dirigida por el Rdo. Professor de Música interpretó varias melodías gregorianas, el Avemaría de M. Victoria y un fragmento de un Oratorio de Perosi» (12)

De la mateixa manera «en los días festivos de todo el año, en las funciones del Mes de María y en Novenarios de la Virgen Purísima y de S. José, se han ejecutado melodías gregorianas estrictamente litúrgicas, a fin de que los seminaristas estén preparados para cantar con facilidad y precisión la música clásica de la Iglesia»

Així es va anar implantant el cant gregorià en el Seminari i en la Diòcesi. Els seminaristes, durant les vacances, ensenyen el que han après, duent endavant les disposicions que dona el Sr. Bisbe. Així el poble hi anà entrant. Els actes litúrgics i els literaris del Seminari estan mesells de notes gregorianes i polifòniques baix de la batura de Mn. Francesc, qui hagué de cessar quan sortí cap a Segorb com «Secretario de Cámara y Gobierno» del nou bisbe d'aquella Diòcesi, el mallorquí Dr. Massanet.

El Dr. Antoni Sancho i Nebot fou anoment professor de «Cantus liturgici» pel curs 1908-1909 començant una nova i fructífera era pel cant gregorià, doncs començava a ser classe diària per a tots els cursos. Acabat el curs el nou catedràtic anà a perfeccionar els estudis musicals a l'Abadia benedictina de la isla de Wighth (Canal de la Manxa), on s'havien refugiat els benedictins de Solesmes amb llur Director Dom. Andreu Mocquereau.

La fita cimera de la història musical del nostre Seminari i cap on van dirigits tots els esforços d'aquest treball, és l'«*Edictum novi cursus academici in Seminario*» de dia 12 de Setembre de 1909 en el qual el Bisbe Campins creava l'*Schola Cantorum*» *Ad norman, igitur, et in adimplementum Apostolicae instructionis, volumus et absque detrimento potioris studii cantus gregoriani, in Seminario etiam constituatur ex omnibus internis externisque alumnis Schola Cantorum ad studium et executionem poliphoniae et optimae musicae sacrae. Illi praeterit idem magister cantus gregoriani, qui optima quaequae docenda eliget magisque servitio ecclesiarum accommodata. Praedicta Schola tantum in Seminario et in Cathedrali Ecclesiae canere poterit...*»(14)

Gràcies a la feina que fins aleshores ja s'havia realitzat, com ho hem pogut comprovar, i gràcies a la dedicació entusiasta de D. Antonio Sancho, la Schola, a la qual aquest edicte donava carta de ciutadania en el terreny musical, va poder fer tot això que ens descriu la memòria d'aquell curs. Escoltem al Sr. Truyols: «Fundada la Schola Cantorum, como se ha dicho, por edicto episcopal de 12 de Septiembre de 1909, el Ilmo. Cabildo Catedral expuso al Rdmo. Prelado su deseo de aprovechar en las principales solemnidades tan valioso elemento, dándole una remuneración adecuada, a todo lo cual accedió plenamente S.S. Ilma. En consecuencia se dispusieron desde luego en orden a este servicio los estudios y ejercicios de la Schola Cantorum, cuyo maestro Dr. D. Antonio Sancho, de acuerdo con el M.I. Sr. Canónigo Protector de Música de la Catedral, ordenó la correspondiente Tabla de funciones. Además el Ilmo. Prelado tuvo a bien disponer, según comunicación que con fecha de 15 de Octubre recibió el Rdo. Rector de este Seminario, que las dos acostumbradas vacaciones breves de diez y ocho días se cortaran respectivamente

en lo sucesivo desde la Virgilia de la Navidad del Señor hasta el día quinto después de Epifanía y desde el Jueves Santo hasta el lunes de la segunda semana después de la octava de Pascua, con facultad de permanecer en la casa paterna después de terminada la serie de funciones encomendadas á la repetida Schola Cantorum

Cantó por encargo del Ilmo. Cabildo en la fiesta de la Inmaculada, en los Maitines y Misa de Navidad, en la Semana Santa y en la Pascua de Resurrección. Por cuenta del Excmo. Ayuntamiento cantó la Misa en la Catedral, el día de San Sebastián.

En la fiesta de la Inmaculada se cantaron las completas del Maestro Capllonch á cuatro voces iguales, unas Ave Marías de Isaak á tres voces solas, otras de Mas y Serracant á dos voces con acompañamiento y unas letrillas a la Virgen compuestas por Ravanello a dos voces y con acompañamiento.

En los Maitines de Navidad se cantaron algunos responsorios de Palestrina a tres voces solas y la Misa de Sant Antonio de Padua a dos voces y acompañamiento por el Maestro Ravanello.

En Semana Santa se cantaron los responsorios y los Improperios de Falconara á tres voces solas; un Miserere a cuatro voces de Tamelli; un Miserere, Pueri Hebraeorum, Adoramus te Christe, todo a cuatro voces, de Palestrina; Sacerdos Domini, a seis voces distribuidas en dos coros, de Ravanello; Vexilla Regis a tres voces de Ravanello; Tantum ergo a tres voces de Tartini; Mandatum Novum de Victoria a cuatro; Passio secundum Matthaeum y Passio secundum Joannem de Victoria tambien a cuatro voces. En la Misa Mayor del Jueves Santo se cantaron los Kyries y Gloria de la citada Misa de Ravanello dedicada a San Antonio de Padua y lo restante de la Misa fue a tres voces solas y del Maestro Lottí.

Como se vé, abundó en polifonía de los maestros antiguos como Tartini, Lotti, Victoria y Palestrina.

El día de Pascua, la Schola cantó la citada Misa de Ravanello y la secuencia de canto gregoriano.

En la fiesta que el Excmo. Ayuntamiento dedica al Patrón de Palma San Sebastián, cantó la Misa.

La remuneración que obtuvo por sus servicios la Schola Cantorum se invirtió en once billetes de 3ª clase de la Peregrinación mallorquina a Roma que se efectuó en el pasado Junio, pues los seminaristas con un acto de generosidad que les honra en alto grado, renunciaron gustosamente a los premios adecuados a que tenían derecho para que su importe se distribuyese en lotes y se costease por suerte el viaje de algunos quienes junto con algunos otros que se costearon el viaje pudieron dar personalmente público testimonio de adhesión a la suprema Cátedra de Pedro en nombre del Seminario Conciliar de la Diócesis de Mallorca.

A pesar de ser tan escaso el número de los cantores, cantaron en la Basílica de San Pedro del Vaticano en la Misa de Comunión el Introito de la Misa votiva del Sacramento el Oremus pro Pontifice de canto gregoriano y otros motetes o himnos gregorianos alternando con la multitud de los peregrinos como Pange Lingua y Devotament ve a Vos l'ànima mía.

Ante S.S. Píos X cantaron el Oremus pro Pontifice de canto gregoriano, que fue escuchado por el Papa con visibles muestras de aprobación. (15)

Atentamente invitados por los Rdos. Superiores del Pontificio Colegio Español de San José para que asistieran a la Misa de Comunión el día 13 de junio y en la Misa solemne cantaron la de Angelis, accedieron gustosos los seminaristas mallorquines, actuando de Schola Cantorum bajo la dirección de D. Antonio Sancho. El Rdo.D. José Avila, Vice-Rector de aquel establecimiento les obsequió a todos con una rica biografía de San José Oriol, una reliquia de la Sierva de Dios Gemma Galgani y otros recuerdos por todo lo cual quedaron sumamente agradecidos. Este día desayunaron en el mismo Colegio y al entrar en el refectorio fueron recibidos con aplausos.

Tuvieron además nuestros seminaristas la satisfacción de ser recibidos en audiencia familiar por el Emmo. Cardenal Vives, (16) quien les exhortó a la práctica de la virtud y singularmente a la devoción a la Santísima Virgen de los Dolores y a San José, obsequiándolos con una colección de Himnos al Santo Patriarca y los presentó al M. Rdo. P. Losico, Provincial de los PP. Redentoristas de Nápoles, religioso de ejemplarísima virtud, que a instancias reiteradas del Cardenal les dió la bendición.

Durante el viaje de vuelta en el buque cantaron una Misa alternando con los peregrinos en las partes fijas en el salmo Mirau qu'es de bó (Ecce quan bonum et quam jucundum) de Mas i Serracant Tot me vatx alegrar (Laetatus sum in his) del Maestro Capllonch, Cántich d'arribada de les peregrinacions mallorquines Ave Maris Stella, Salve, Te Deum etc. «(17)

L'altre curs va seguir les mateixes passes que ja s'havien començat. Cantà molta música clàssica sobretot del Mestre Victòria. «La remuneración que obtuvo se distribuyó en nueve lotes o billetes de 3ª clase con que se costeó el viaje de otros tantos seminaristas a Madrid para asistir al XII Congreso Eucarístico internacional que aquí se celebró en el pasado mes de Junio. Estos nueve junto con algunos Sres. Profesores y otros seminaristas que se costearon el viaje, dieron con su asistencia a las sesiones del Congreso y en particular a la solemnísimá procesión, público testimonio de fe y amor a la Sda. Eucaristía en nombre de este Seminario (18).

Els dies 22-24 de Desembre de 1911 els seminaristes s'anaren preparant per anar fundant en els pobles la «Cofradía Nacional de Legionarios de la Buena Prensa», a la qual no tants sols s'hi dedicaren amb passió, sino que també l'Schola va donar

la mitat de les gratificacions que li pertocaven posant l'altra mitat «en lotes o billes de 3ª classe con que se costeó el viaje de algunos seminaistas a Roma para que tomaran parte en la Peregrinación que se efectuó el pasado Junio; otros lo verificaron por cuenta propia y varios más, hasta completar el número de veinte y cinco pudieron realizarlo gracias a la caridad de generosos protectores del Seminario. Durante esta peregrinación los seminarista cantaron diversos moteles gregorianos y algunos polifónicos en la Misa de Comunión y Misa Mayor celebradas en el buque el día 24, ante el Sumo Pontífice en la audiencia concedida a los peregrinos en la Misa de Comunión celebrada en Roma en la Iglesia de San Ignacio, y en el Colegio Español de San José, donde se habían reunido con los mallorquines muchos señores de la Peregrinación valenciana que a la sazón se hallaba en Roma» (19)

En el curs 1912-1913 hi va haver una notable ajuda per a l'Schola Cantarum, doncs es fundaren quatre beques per a nins cantaires, fundades per l'Ilm. Capítol, una de les quals fou aconseguida per l'actual Vicari Capitular Ilm. Sr. D. Francesc Payeras i Mulet Aquestes beques eren pagades per la Comfraria de Sant Pere i Sant Bernat, els opositors havien de tenir entre 8 i 12 anys i havien de donar indicis de vocació sacerdotal. Se'ls demanava que sabessin llegir llatí correctament, recitació recto tono d'un tros de llatí, un examen de qualitat i extensió de la veu i uns exercicis de solfeig. Acabaven de gaudir aquestes beques quan el Mestre de Capella considerava no apte l'infant per a cantar o que el Rector del Seminari trobàs que no hi havia possibilitat d'arribar al Sacerdocí, o que es deixassin els estudis eclesiàstics.

Com nota curiosa vull incloure en aquest treball un llistat, en el qual s'hi apuntava cada any l'infant cantaire elegit per a cantar la nostra típica Sibil·la a La Seu, llistat que fou començat en aquests anys. No sabem quan començaren els seminaristes petits a cantar la Sibil·la a La Seu, potser començassin abans i això moguéssim al Capítol a establir aquestes beques per a infants cantaires

1911 Rosselló i Vadell, Antoni, Felanitx (20)

1912 Payeras i Mulet, Francesc. Inca (21)

1913 «

1914 Valcaneras i Català, Francesc. Alaró (22)

1915 «

1916 Vaquer S. Felanitx (23)

1917 Cañellas i Jaume, Antoni Ciutat (24)

1918 la cantà un infant de Santa Catalina, doncs degut a la pesta del Grip els humanistes eres a llurs cases.

1919 Cañellas i Jaume, Antoni. Ciutat.

1920 «

1921 Barceló, L. Felanitx

1922 «

1923 Mas, D. Felanitx

1924 «

1925 Colom i Ferrá, Guillem, Sóller (25)

1926 Colom i Ferrá, Guillem, Sóller
 1927 Salom de Santa Maria del Camí
 1928 Sans de Santa Maria del Camí
 1929 Bonafé i Alorda, Miquel. Mancor de la Vall (26)
 1930 «
 1931 Morey, D. de Consell
 1932 Gomila i Vallespir, Bartomeu. Sineu (27)
 1933 Sabater, J. de Llubí
 1934 Ginard, J. de Puigpunyent
 1935 Daviu i Romaguera, Jaume. Inca (28)
 1936 Mairata J. de Selva
 1937 Corró, Miquel. Inca
 1938 Serra, M. de Sa Pobra
 1939 Mesquida, A. de Felanitx
 1940 «
 1941 Mesquida, A. de Felanitx
 1942 «
 1943 Perelló, M. de Felanitx
 1944 «
 1945 Conti i Borràs, Jaume. Bunyola (29)
 1946 Sansó de Vilafranca
 1947 «
 1948 «
 1949 «
 1950 Vidal, Joan. Santanyi (30)
 1951 «
 1952 «
 1953 Pons i Company, Antoni. Sa Pobra
 1954 «
 1955 «
 1956 Rossinyol i Verd, Gabriel. Montuïri (31)
 1957 Llull de Manacor
 1958 Reynés i Florit, Pere. Campanet (32)
 1959 Aumatell i Tuneu, Joan. Coll d'En Rebassa
 1960 Brunet, Joan. Bunyola
 1961 «
 1962 Cardona, J. Coll d'En Rebassa
 1963 Molina, J. Campos
 1964 Ferrà i Palmer, Damià. Puigpunyent
 1965 Fernández, J. Ciutat
 1966, 1967 i 1968 encara la cantà un nin del Seminari, i per ara Mossén Miquel Pons i Melià, qui les preparava, ja no recorda els noms. De llevonses ençà se'n ha cuidat la Capella Mallorquina i és la senyora Mercé Riera que cada any l'ha cantada.

En el mateix curs (1912-1913) cal consignar la donació que féu al Seminari l'eximí músic inquer Mn. Bernat Salas i Seguí d'un piano Erard de gran cola per a concerts, el qual juntament amb el que regalà la germana del Bisbe Campins l'any 1939 i el que regalà dona Margalida Fortuny l'any 1943 han contribuït sens mida a la formació musical dels seminaristes, com també l'octeto d'ocarines que s'extrenà tocant «Amanecer» partitura armonitzada per don Antoni Sancho, dia 15 de Novembre de 1914 en l'acte literari-musical que es celebrà en el Seminari presidit per l'Excm. Mons. Francesc Ragonesi, Nunci del Papa en Espanya, els Bisbes de Sion, de Mallorca i el nou Bisbe de Lleida, Mns. Josep Miralles i Sbert. Acte en el qual la nostra Schola tenguè una intervenció força lluïda cantant «Oremus pro Pontifice» a dues veus de Refice. «Oh dia del Senyor» i «Cant autumnale» de Mendelshon. Els notables músics D. Joan Mª Thomàs i D. Rafel Vich interpretaren un al piano i l'altre a l'harmonium «Inmortellen» de Beethoven i una altra peça a quatre mans del mateix Beethoven.

Dia 17 de Juliol de 1914 fou la Consagració de la Basílica de la Mare de Déu de Lluc, allà pujà la nostra Schola i juntament amb l'Escolania cantà alternant amb el poble, les lletanies gregorians i les peces «Tot me vaig alegrar» de Mestre Capllonch. «Ara beneïu al Senyor» del Mestre Pedrell i quan es feien les uncions a la Basílica cantà el responsori «Haec est Jerusalem pretiosa» a 3 veus mixtes, compost per aquella avinentesa pel nostre Director don Antoni Sancho. (33)

Mentre l'Schola anava acomplint tota aquesta tasca que li havien assignat tant en el Seminari com a La Seu, el Rector Pascual anava filant un altre pla: Aconseguir que els músics més preuats d'aquella època en el país, creassin nova música, dedicada al Seminari, on cantassin els passatges evangèlics que parlen de sant Pere o que estan fortament lligats al sacerdoci. Ell mateix, notable escriptorista, les anava seleccionat i presentant.

La primera d'aquestes composicions fou realitzada pel músic català Domènec Mas i Serracant. «Profecia de la Missa o Onus verbi Domini» fonamentada en la severa recriminació als sacerdots de Leví i a l'anunci joïós de l'Hòstia pura i blanca que s'aixeca damun els nostres altars. Està firmada en el mes d'Agost de 1916 i fou estrenada en l'apertura del curs d'aquell mateix any (30 Setembre) baix de la batuta del nou i jove Mestre de Capella Mn. Bartomeu Nigorra, qui dia 15 de Maig havia guanyat les oposicions al Benefici que havia deixat vacant don Antoni Sancho, el primer Director, accedint a una Canongia. Mestre jove i enprenedor que estarà al front de l'Schola tot el període que estudiam. Inclús quan sa salut no el deixi actuar, voldrà venir al Seminari Nou per parlar als seminaristes del que havia après del mateix Papa reformador en temps de sos estudis de joventesa en Roma.

Dia 7 de Setembre de 1917 el mateix Mestre Mas i Serracant enviava una nova composició: «Preces pro Pontifice».

Paral·leles a aquestes composicions, si no és anterior tenim «Responsorio a la memoria de nuestro querido Prelado Dr. Campins», dedicado «A los seminaristas de

Mallorca» pel benemèrit compositor pollensí don Miquel Caplloch, que juntament amb el «Cántico de la Fe de Pedro en la Divinidad de Cristo» acabada dia 08-05-1920 són les dues obres que té la nostra Schola de l'eximi músic mallorquí.

En la festa de santa Cecília de 1919 (22 de Novembre) es va estrenar el «Canticum Eucharisticum» que dia 13 de Maig d'aquell mateix any havia enviat desde Bilbao son autor, don Julius Valdés per a solemnitzar les funcions eucarístiques i les festes de Sant Pere, doncs la lletra era del capítol sisè de l'evangeli de Joan.

En el XXIII Certamen Científico-Literari celebrat dia 07-03-1922 s'estrenà el «Càntich dels segadors espirituals» que havia estat dedicat al nostre Seminari per l'eminent compositor don Joan Baptista Lambert qui, inspirant-se en la tonada mallorquina del segar, musicà aquesta lletra espigolada en el capítol 10 de l'Evangeli de Sant Lluç i en el capítol 4 de Sant Joan.

No podia mancar, en aquesta aportació dels músics catalans, una composició de l'exquisit Mestre Lluís Millet, qui pel Gener de 1923 firmava una lírica composició dedicada a aquest Seminari, titulada «Canticum Amoris» que canta el capítol 21 de l'Evangeli de Sant Joan. Fou estrenada el dia de la Càtedra de Sant Pere d'aquell mateix any (18-01-1923).

El primer Director de la nostra Schola, el M.I. Sr. D. Antoni Sancho, dia 07-03-1924, com datava ell mateix, firmava el cèlebre «Canticum et oratio fidei nostrae», recull de passatges bíblics que ens parlen de l'eficàcia de la fe descrita en la Història de la Salvació, remarcant amb una forta insistència que el Senyor ens augmenti la fe. Fou cantat per primera vegada en la Basílica de S. Francesc dia 07 de Març de 1924, en la gran solemnitat que el Seminari havia organitzat per a totes les institucions docents de l'Illa tot celebrant el VI centenari de la canonització de l'Àngel de les Escoles (Sant Tomàs d'Aquino)

Malgrat no sigui dins la línia de l'«Himnario Sacerdotal» com titulava el Correo de Mallorca a aquesta tasca musical que s'havia proposat el Rector Pascual, foren dedicades altres composicions musicals al nostre Seminari, així el jove sacerdot don Joan Maria Thomàs, un «Padre nuestro» l'any 1928 i posteriorment l'actual Vicari General de Ciudad Real el M.I. Sr. D. Pere Rebassa, seminarista lleonès (1944) un «Ave Maris Stellae» que ha servit per a solemnitzar les festes marianes de la nostra institució.

A totes aquestes seleccionades composicions que començaren a fer-se per a la nostra Schola Cantorum, durant els anys de la seva història s'hi han anat afegint altres partitures, unes vegades dedicades a la mateixa Schola, com les modernes del P. Massana, José Leoncio García Mallada, P. Miquel Ollers i P. Antoni Martorell, ja altres ofertes al Seminari pels propis autors, com la «Salve» que el Mestre Pedrell va dedicar al Bisbe Campins, l'«Himne de les Juventuts Marianes» de l'eximi compositor inquer Mn. Bernat Salas, i altres que aniran arribant, les quals amb totes les

d'afamats compositors que l'Schola interpreta, solemnitzen les festes religioses i alegren els actes culturals que cada any es realitzen.

També caldria destacar en aquests primers anys d'història de la nostra Schola unes interpretacions que féu davant altres músics qui tot visitant Mallorca volgueren gaudir escoltant les diferents interpretacions que l'Schola Cantorum els oferí, així»... el día 27 de mayo el religioso benedictino de Montserrat y erudito gregoriano Rdo. P.Gregorio María Suñol, quiso escuchar detenidamente el canto de nuestra Schola, y como recuerdo envió luego su extensa y merítisima obra «Introducción a la Paleografía Musical Gregoriana» con esta benévola dedicatoria autógrafo: «Al Seminari Conciliar de Palma de Mallorca amb admiració per la seua labor litúrgico-gregoriana i en record del 27 de maig de 1929. Gregori Maria Sunyol O.S.B.» (34) Igual fou l'actuació que féu l'Schola davant els Mestres Otaño i Lambert dia 09 d'Abril de 1930.

En aquest període que anam historiant caldria consignar també com factor important en la història musical del nostre Seminari la classe lliure de piano que es començà en el curs 1923-1924 i de la que en participaren 54 alumnes entre un total de 267. La benedicció de l'orgue dia 13 de Juny de 1930. La donació que féu don Alfons Aguiló de tota una sèrie de composicions musicals de l'antic Mestre Sancho l'any 1927. Les diferents intervencions de l'Schola en tots els esdeveniments religiosos de La Seu, tancant aquest període de la seva fundació en aquest mateix any de 1948 en el qual l'Schola ha començat la campanya pro Seminari Nou i vol dur a conèixer el Seminari a tots els racons de la Diòcesi (35)

Així acabava el treball que vaig fer l'any 1964. Ara hi afegiré que l'any 1948 Mn. Bartomeu Nigorra i Barceló deixà la batuta al jove prevere felanitxer Bernat Julià i Rosselló qui la conduí fins l'any 1973. Tots aquest anys foren molt bons per la nostra Schola. Hi havia molts de seminaristes i aquesta quantitat afavoria també la qualitat de la música i d'interpretació. En els cursos 1967/1968 la manca de seminaristes va començar a fer perillar la contínuïtat d'aquesta institució històrica. Desde 1966 Mn. Miquel Pons i Melià, qui cuidava dels nins cantaires, hagué d'agafar la direcció en més de dues ocasions. Mn. Bernat Julià fundava la Capella Mallorquina l'any 1966 i tira a tira la gent de bona voluntat que mai ha deixat d'haver-hi al voltant de La Seu reforçada per cantaires d'altres cors, han anat substituint l'antiga Schola Cantorum d'un Seminari que anava desapareixent.

Pere Fiol i Tornila

NOTES

1.- Albertí i Arbona, Mn. Joan Fornalutx 17-11-1850 - 15-07-1916. Començà cantant a Fornalutx per anar a l'Escolania de Lluc. D'aquí passà al Seminari Diocesà on amplià estudis musicals amb Mestre Guillem Massot. L'any 1869 aconseguí el

benefici d'organista de la parròquia de Sant Miquel. Dia 17-03-1877 fou ordenat Prevere. Dia 04-05-1866 professà en el Monestir de Montserrat d'on retornà a Mallorca per esmerçar els dies en classes de música. L'any 1907 guanyà les oposicions al benefici d'organista de La Seu d'Oriola, però sols hi aguantà dos anys i retornà a Sòller.

2.- «En nuestros deseos de que los jóvenes que aspiran al Sacerdocio se instruyan en el canto gregoriano (que tanto contribuye a realzar la severidad del culto) llevando después a las iglesias de nuestra Diócesis la uniformidad y precisión en el mismo, y atendiendo al celo que a V. distingue y a la instrucción en este ramo, venimos en nombrarle Profesor de Canto llano de nuestro Seminario Conciliar, esperando se esmerará en el desempeño de este cargo, a fin de que nuestros deseos se cumplan.

Dios que a V. muchos años. Palma 15 Octubre 87. Sr. D. Juan Albertí Pbro. (d'una còpia que hi ha a l'Arx. del Seminari).

3.- Torres i Trias, Bartomeu. Valldemossa 1840- 31-10-1908.

Cantadoret de la parròquia Valldemossina fou encoratjat pel Sr. Rector a seguir els estudis musicals. Tortell fou el seu primer mestre. Passà al Conservatori nacional de Madrid i retornat a l'Illa es dedicà a l'ensenyament. Dirigí la Sección Filharmonica del Círculo Mallorquín, produí moltes obres religioses i cal destacar l'Himne de la coronació de la Verge de Lluc. Quan morí Miquel Tortell ocupà el càrrec d'organista de la nostra Seu.

4.- Nigorra, Bmé. Dilexi decorem Domus Dei. Palma 1959, p. 21.

5.- «Ja abans del Motu Propio de Pius X, quant publicà l'edicté d'oposicions pel Benefici de l'Orga de la Seu, dia 1 de janer de 1901, ja imposà an el futur Beneficiat l'obligació de «informar el Capítol de Canonges sobre composicions musicals de tot genre que, o per haver-les introduïdes el mal gust o per haver-les viciades la rutina, pertoc suprimir-les o revisar-les: i aïdar a la reforma de la música relligiosa dins la Diòcesi sensa mancab del servici de la Séu» «dia 3 d'octubre de 1903 quant creà amb l'Illm. Capítol la plaça de Mestre de Capella de la Seu li imposà l'obligació de «influir en que la melodia gregoriana fo lo més pura possible» i de vel.lar i malevetjar que el cant relligiós resultàs mesurat i digne» Mn. Alcover, Antoni Mª Vida del Rdm. i Illm. Sr. D. Pere Juan Campins i Barceló, Bisbe de Mallorca. Ciutat de Mallorca 1915, p. 143.

El beneficiat fou Mn. Antoni J. Pont i Llodrà, director aleshores de la «Capella de Manacor». En ocasió d'aquest nomenament escrivia el notable compositor mallorquí don Antoni Noguera: «El otro hecho transcendente por su significación fue la elección del Director de la «Capella de Manacor» D. Antonio J. Pont, para Maestro de Capilla de la Catedral, acordado por el Ilmo. Cabildo hace unos meses. Esto es el triunfo de la restauración gregoriana y de la polifonía, tan deseado por cuantos se afanan en devolver al templo el arte nacido al calor de la fé. Las

consecuencias de este nombramiento es probable que se toquen ya en la próxima Semana Santa (1904), que se procurará solemnizar musicalmente con el repertorio más famoso de los maestros del siglo XVI. En el templo se verificará también una revolución. Volverán a ponerse las cosas, algo desquiciadas hoy, en su lugar; en las iglesias no se darán conciertos, que de todos modos resultan anodinos, y las gentes irán a rezar o no irán «Ensayos de Crítica Musical p. 241-242 (Apud Juan Ferrer, Apuntes para la historia de la música religiosa en Mallorca. Treball de Certamen, plana 2)

6.- B.B.M. 44 (1904) p. 77.

7.- És un fulletó de 42 planes i de 17x11 datat en el «Convento de S. Antonio, Artà. En la fiesta de Sta. Inés de Asís, 16 Noviembre 1903). Fou editat per la Sociedad de S. Juan Evangelista Desclée, Lefebvre y cía, Tournai Bélgica 1904. El Dr. Campins li contestà donant-li proves d'agraïment en la festa de Sant Gregori el Gran d'aquell mateix anys.

8.- B.B.M. 44 (1904) p. 135.

9.- Ibid. p. 394 Ens consta que empleaven el Liber Usualis a qui donaven el nom de «clopet», recordant, sens dubte, al P. Clop.

10.- L'any 1895 Mn. Joan Albertí anà d'organista a Sóller i era el Sr. Parera qui cuidava del Cant.

11.- B.B.M. 45(1905) p. 185

12.- Ibid 46 (1906) p. 184.

13.- Ibid. p. 185.

14.- B.B.M. 49 (1909) p. 117.

15.- Referint-se a aquesta entrevista digué el Dr. Campins en l'edicta del XIII Certamen Científic-Literari (18-01-1911): «Pero, ya que todos pudisteis observar en aquella recepción conmovedora a que nos referimos, el gozo de Nuestro Santísimo Padre al oiros expresar con las melodías gregorianas las alabanzas y encomios incomparables que la sagrada litúrgica dedica a la suprema dignidad de Pedro que será oportuno conceder un lugar...» B.B.M. 51 (1911) p. 2

16.- El frare captxí i català Vives i Tutó havia estat creat Cardenal l'any 1899 i fou un dels grans col.laboradors en l'obra de reforma que començà Pius X, fou el Cap del Sant Ofici.

17.- B.B.M. 50 (1910) p. 265 ss.

18.- B.B.M. 51 (1911) p. 185

19.- B.B.M. 52(1912) p. 5*

20.- L'any 1924 fou ordenat Prevere i entrà en el Seminari de Missions estrangeres de Milà d'on fou enviat a Hong Kong on hi treballà durant 18 anys fins que les autoritats comunistes el tragueren fora. Retorna a Mallorca l'any 1945 i d'aquí passà a Puerto Rico on hi morí dia 20-10-1953.

21.- Prevere de la nostra Diòcesi, treballà en el camp de l'Ensenyament i al front del Secretari Diocesà de Catequesi. Professor i Rector de Seminari, Canonge, Vicari General i Vicari Capitular.

22.- Prevere de la nostra Diòcesi, morí essent Primatxer a La Seu.

23.- deixà el Seminari i morí al Terol.

24.- Ordenat de prevere 22-09-1934. Professor i Capellà de les RR. Agustines i al Liceo Español feu oposicions l'any 1951 a una Canongia a Eivissa i allà hi restà com Professor de Filosofia d'aquell Seminari.

25.- Deixà el Seminari, es llicencià en Filosofia i Lletres i és ben conegut en el nostre món cultural mallorquí com poeta, dramaturg i traductor pertanyent a l'Escola Mallorquina. En 1956 fou Premi Ciutat de Palma.

26.- Ordenat de Prevere dia 19-06-1943 restà de Beneficiat i Organista a Mancor on havia nascut. Es dedicà sense mesura a la formació dels joves d'A.C. i morí dia 01-05-1948.

27.- Ordenat prevere dia 26-05-1945 segueix exercint el ministeri en la nostra Diòcesi.

28.- Ordenat prevere l'any 1947 ha treballat apostolicament en Mallorca i en Ciudad Real, residint altra vegada a Mallorca.

29.- Acomplerts els estudis eclesiàstics deixà el Seminari per dedicar-se a l'ensenyament i mai ha deixat de dirigir la Coral de Bunyola.

30.- Deixà els estudis eclesiàstics entrada ja la Teologia i exerceix de Registrador de la Propietat.

31.- Ordenat prevere en 1967.

32.- Organista i organer a Mallorca.

33.- Nigorra, Bmé Ob. cit. pa. 50.

34.- B.B.M. 69 (1929) p. 360.

35. Hi ha d'aquesta campanya una espècie de Cronicó humorístic escrit pels aleshores seminaristes Rafel Cladera i Ramis i Guillem Bennassar i Alou on graciosament va descrivint les incidències de la campanya. L'any 1964 ho conservava el canonge de Ciudad Real don Francesc Suárez.

FONTS I BIBLIOGRAFIA

A.D. Arxiu Diocesà

A.S. Arxiu de Seminari

B.B.M. Butlletí del Bisbat de Mallorca

Sacerdots que vivien aquells anys.

Mateu i Mulet, Pere Antoni «Tema extraordinario en conmemoración del XXV aniversario de la fundación de los certámenes. Memoria histórico-crítica de los mismos con catalogación de nombres trabajos y demás datos pertinentes» 1924 Caldés i Mas, Francesc «Memoria histórico-crítica de los certámenes XXV a XLIX, con índices de materias, autocares y otros datos pertinentes».

Ferrer i Ordinas, Joan «Apuntes para la historia de la música religiosa en Mallorca desde la publicación del «Motu Proprio» de S.S. Pío X en 1903, hasta la Constitución Apostòlica de S.S. Pío XI, de 20 de diciembre de 1928» (1931) Bal.le, Jaime «Estudio documentado de algún período de la historia del Seminario» 1930.

Vives i Cañellas, Jaume. «Los diez primeros años de historia del Nuevo Seminario (1960).

OBRES IMPRESES

Alcover, Mn. Antonio Mª Vida del Rdm. i Ilm. Sr. D. Pere Juan Campins i Barceló, Bisbe de Mallorca. Ciutat de Mallorca 1915 Pascual i Marroig Pbro. Bartolomé. El Excmo. y Rdm. Señor don Pedro Juan Campins Barceló, Obispo e hijo ilustre de Mallorca. (Discurso leído en el salón de sesiones del Excmo. Ayuntamiento de Palma día 31 de diciembre de 1921) Segunda edición. Palma de Mallorca 1960.

Forteza Rafael, Estudio biográfico del Rdo. D.Juan Albertí Arbona, Músico mallorquín. Palma de Mallorca 1947.

Nigorra Obro. Bartolomé. Dilexi decorem domus Dei. Palma de Mallorca 1959. Parets-Estelrich-Massot. Diccionari de compositors mallorquins. (segles XV-XIX) Edicions Cort. Mallorca, 1987.

Comunicació d'

ANTONI MULET I BARCELÓ

"Aproximació a l'estudi dels Caymaris, orgueners"

ORQUE D'ALCUDIA

El primer membre d'aquesta família de fusters alcudienecs que trobam relacionat amb l'orgue és Jaume Caymari. A 1597 és nomenat «mestre de cant i de sonar orgue» amb un sou de 20 lliures. Segurament es trata del fill major de Jaume, fuster de Pollença i Antonina Bru, que neix a 1572. La competència que li suposa el document municipal (1): «lo que pot ensenyar en lo art del cant y de sonar orga tant als preveres com als minyons és molt», i la proximitat de la vila del seu pare amb el santuari de Lluc, fa pensar que se trata d'un antic blavet d'aquella escolania.

El mateix any d'aquest nomenament neix el primer fill, Joan Jaume, que seguirà l'ofici familiar i serà el pare dels orgueners Miquel, Damià, Joan i Sebastià, que s'establiran a Ciutat de Mallorca cap a 1660.

A 1598 torna apareixer Jaume Caymari fent feina a l'orgue d'Alcúdia que està construint mestre Joanot d'Ozona, de la vila de Muro, que per cert no se'n va sortir i la Universitat l'obligà a tornar l'estany (2).

Uns anys més tard (1603) aquest mateix estany serà aprofitat pels germans Barrera, Guillem i Pere, també alcudienecs, per fer l'orgue del convent de la seva ciutat (3). (D'aquesta família Barrera ens queden l'orgue d'Algaida (1674), avui en restauració, i el de Son Servera que procedeix del convent d'Artà, avui desmuntat).

Crec que, essent de la mateixa ciutat, la connexió entre Barreres i Caymaris és més que evident. Tenim a més un pont d'unió: Fra Vicenç Pizà O.P. organista del convent de Sant Domingo de Ciutat, (que per aquell temps comptava amb el magnífic instrument de Pau Stada, 1603) i orguener apreciat, que construí l'orgue del cor del seu convent, el del convent de Jesús (1653), i fins i tot presentà un pla per renovar els orgues de la Seu.

Fra Vicenç Pizà intervè com a examinador de l'orgue de Guillem Barrera a Algaida (1648) i és proposat per Miquel Caymari per visurar la seva feina a l'orgue de la parròquia d'Alcúdia (1661). (4) Però encara hi ha més: A l'orgue de la parròquia d'Artà (1655, 1658) treballen junts Miquel Caymari (5) i Vicenç Pizà (6) cobrant gairebé el mateix sou. I el mateix trobam a l'orgue de Binissalem, 1658 (7).

Un altre punt d'unió son els vincles familiars: A 1633 es casà Pere Antoni Barrera, fill de l'orguener Guillen amb Antonina Caymari, cosina dels orgueners Damià i Sebastià.

Dit Miquel Caymari, el primer de la saga que treballà realment com orguener, és fill de Jaume i de la seva primera esposa Martina Alenyà. Es casà amb Catalina Borguny devers 1658 i morí a Ciutat el 1671. No consta que cap dels seus fills es dedicàs a l'orgueneria.

El segon orguener de la família és Joan Caymari, fill també de Jaume i de sa segona muller Martina Juan. Nascut a 1643, es casà a 1664 amb Catalina Costa. A 1671

construí l'orgue del convent de franciscans de Lluçmajor que costà 653 lliures (8). Bartomeu Font Obrador a la seva «Història de Lluçmajor» atribueix aquest orgue al seu germà Miquel. Aquest orgue fou destruït cap a 1956 per instal·lar-hi un succeani electrònic que ja fa més de deu anys que no funciona. Els seus tubs foren fosos i lestany venut a un lampista de Campos (9). Evidentment l'instrument degué sofrir varies reformes en gairebé 300 anys. En tenim una de documentada l'any 1899. Queden els teclats i uns pocs tubs d'un preciós joc de Regalies de fusta, típic dels primers orgues dels Caymaris.

A 1677 a la Seu apareix un membre de la família sense identificar: «mre Caymari qui fa orgues q. acapia la cadireta».

El tercer orguener d'aquesta nissaga és Damià que, associat al seu germà Sebastià, seran coneguts amb els noms de: «els Caymaris», «els dos Caymaris», «els germans Caymaris», etc.

Damià va néixer a Alcúdia a 1640. Tercer fill del segon matrimoni de Jaume Caymari amb Martina Juan. A 1666 es casà amb Catalina Morey a la parroquia de Sant Miquel de Ciutat. Dos anys i mig després nasqué la seva filla Martina. Al cap de mig any morí la seva dona. La seva filla també degué morir, perquè més envant en tengué amb el mateix nom.

A 1671 es casà amb Joana Rosselló de qui va tenir un fill, Jaume, que seguí l'ofici del pare. Set anys després tornà enviuat.

A 1681, a la parroquia de Sant Nicolau, on més envant ferà l'orgue, es casà amb Ursula Lull de qui tengué cinc fills: Martina Anna (1683) que fou monja de la Concepció, Gabriel Antoni (1688), Damià (1692) també orguener, Antònia Maria (1698), i Elisabet.

A partir de 1680 el trobam fent feina al primer orgue de Sant Jeroni de Ciutat, construït per Pau Stada a 1600 (10).

Sebastià Caymari fou el fill petit de Jaume i sa segona esposa Martina Juan. Nasqué a Alcúdia a 1651. Encara devia ésser molt petit quan la família s'establí a Ciutat a la parroquia dels artesans: Sant Miquel. A 1677 es casà a Sant Nicolau amb Margalida Costa de qui tengué set fills: Jaume Domingo, Sebastià (1684), Praxedis (1686) Joan Antòni (1688), Praxedis (1691) i Joan Baptista (1694). Exceptuant Domingo, que fou frare predicador, els altres tres fills treballaren com a orgueners. El pare morí a Ciutat a 1723.

ORGUE D'ALCUDIA

A 1678 a la seva parroquia nadiua d'Alcúdia, Damià i Sebastià Caymari «germans fusters y organistes» presenten una "llista de les coses necessaries per efecte de

haver de adobar dit orga.. donantlo trempat bo i rebador conforme lo art demana». (11)

La restauració es va dur a terme i l'Ajuntament abans d'acceptar l'obra va fer provar l'instrumento «a dos organistas diferents ab los quals nos som informats de la factura de aquell sense haber un de l'altre y nos han feta la resposta que dit orga es tot lo que pot esser orga de ben compost y de bones veus». No contents encara amb aquesta resposta, el 23 de Març de 1681 «Fonch conclus finit y determinat que los Mghs Jurats fassen venir el pare Fra Miquel Fabregues organista religios de Sant Domingo (Fra Viçens Piza havia mort el 18 de setembre de 1677) y per medi de aquell rebrem lo dit orga y consuen acta de recibo» (12). A més de l'orgue major, per les mateixes dates els dos germans adoben l'orgue de la capella del Roser de l'església parroquial d'Alcúdia (13).

A partir d'aquesta data els dos germans duen una gran activitat construint molts d'orgues nous, alguns d'ells, de dos i de tres teclats. La velocitat amb que surten els orgues del taller dels Caymaris només és comprensible si pensam que tenen darrera tot un exercit de «fusters Caymaris»: germans, cosins, pares, fills, fins a quinze n'hem trobat documentats.

ORGUE DE SINEU

A Sineu l'any 1684, «Damià y Sebastià Caymaris, fusters de la vila d'Alcúdia y habitants de Ciutat de Mallorca», fan un orgue nou. El 28 de Maig cobren 50 lliures, el 26 de Juliol 50 més i 150 11. el 21 d'octubre (14). Aquest orgue fou totalment desfigurat amb la reforma dels Cardell a finals del S.XIX. Queda el secret de l'orgue Major, mal aprofitat per a l'orgue d'ecos, per ell sabem que tenia dotze jocs, un d'ells en batalla (probablement la regalia de fusta que actualment està dins l'orgue major amb el nom fals de «fagot») i dos flautats amb un total de 34 tubs en façana, sense comptar amb els baixos de l'octava (l'actual en té 31).

La cadireta (avui ofegada per l'encadirat del cor) tenia 6 jocs. Aquest instrument estava situat sobre el portal lateral. Pel que coneixem devia esser un orgue semblant al de Sa Pobra.

Pels anys 1686 i 1688 els dos germans treballaren a l'orgue de Soller.

ORGUE DE LLUC

Entre l'any 1685 i 1693 fan un orgue nou al Santuari de Lluç per substituir l'antic, obra de Gaspar Roig (1554), que en aquesta ocasió fou venut per 70 11. a la vila de Santa Maria. «Més pagui a mestre Sebastià i Damià Caymari, jermans, 250 lliuras, per lo treball y mans de tot lo que an treballat en fer lo orga». Tot l'orgue costà 316 11. 6 s. 6 d (15), i s'estrenà a l'Abril de 1693. Com la majoria dels orgues petits estava situat sobre la barana del cor. Aquest orgue va esser remodelat per Antoni

Portell a mitjan segle XIX. Des de 1923 es troba al cambril. Darrerament ha estat objecte d'una restauració no gaire feliç.

Els germans Caymari de tant en quant, donaven una llimosna d'una lliura, amore Virginis. A més Sebastià va fer i col·locà la porta del nítxo de la Mare de Déu. Mestre Damià Caymari, al seu testament, se recordà del Santuari de Lluc: «Item vull y man que en ocasió de fer fer lo col·legi de Lluch las portas de la Igle de dita casa de Lluch Damià Caymari, fuster, mon fill, fassa per mon compte 15 dies de feyna sens salari; y en cas de no fer dits 15 dias de feyna dit mon fill lexa 5 11. 5 s. per ajuda a la fabrica de ditas portas». (16).

El mateix any de 1693 ven un orgue petit a l'esglèsia de Santa Creu. «El mestre caymari te un orgue petit que seria adequat per la nostra esglèsia». El compren per 65 11. cedint-li al mestre els tubs de l'orgue vell estimats en 6 11. (17).

ORGUE DEL MONESTIR DE S. BARTOMEU (INCA)

L'any següent, 1694, construeixen l'orgue del Convent de Sant Bartomeu d'Inca (monges Jerònimes) «Dia 27 8bre 1694 200 11. a Sebastià y Damià Caymaris a compliment lo valor del orgue que feren dit Caymaris». «Dia 13 9bre 1694 havem pagat 200 11. per acabar de pagar lo orga qui costa sisentes sinquantia lliures». (18)

Aquest petit instrument de cor té set jocs i està en bastant bon estat, conservant encara com a curiositat la cortina corredora que tanca els canons de cara per evitar que hi entri pols. El joc de Regalia fou substituït en època no determinada per un altre de Baixons-Clarins.

«A 2 maig 1697 hem pagat tres 11. ha mestra Sebastià Caymari qui ha repassat l'orga». (18).

ORGUE DEL CONVENT DE SANT DOMINGO (INCA)

Encara que no hi hagi documentació, podem deduir que pels mateixos anys els Caymaris construïren l'orgue del Convent de Sant Domingo a la mateixa ciutat d'Inca. Idèntica col·locació, sobre la barana del cor, que a les Jerònimes. Idèntic instrument, encara que un poc més gros, amb el mateix nombre de jocs. A principi del nostre segle li fou expoliat el joc de Regalies de fusta i substituït per una Trompeta real de só molt romàntic, totalment impròpia de l'instrument. La recent restauració de Pere Reynés l'ha deixat amb bon us.

ORGUE DE LA PARROQUIA D'ARTA

Entre els anys 1695 i 1697 els trobam treballant a l'orgue de la parròquia d'Artà (19). En diversos pagaments sels entreguen fins a 126 11. Un d'aquests pagaments els la firma Joan Font, Pre. de la vila de Petra en nom dels dos germans (20). Altre

pagament entregat per mans del P. Pere Sureda, religiós del convent del Carme on acabaven de fer l'orgue nou, el firma Gabriel Pons, vicari de Petra per mestre Damià Caymari per no saber firmar. (21)

Aquest primer orgue de la parròquia d'Artà, començat per Joan Ferragut cap a 1624 i acabat per Jeroni Roig a 1641, fou substituït l'any 1849 per l'orgue actual, obra d'Antoni Portell que aprofità bastants de tubs de l'anterior. (22).

ORGUE DE LA PARROQUIA DE PETRA

Com se dedueix pels intermediaris que firmen els pagaments d'Artà, per aquells anys els dos germans estaven fent feina a l'orgue de Petra.

A 1695, al llibre de Determinacions de la Universitat de dita vila, trobam un preciós document que mostra els enginys d'un rector per aconseguir un orgue nou. Es un autèntic sermó barroc o una novel·la picaresca, segons se miri. Forçosament l'hem de resumir:

«Molt mgchs Jurats y savi concell: El Dr. Antoni Riera pre y Rector de esta parroq. Iglesia de la vila de Petra diu y representa a Vs. Ms. que tots los dies se han de cantar en dita Iglesia alabansas a nostron Senyor segons lo de David en lo salm 148: «Laudate Dnum. de terra» y per adesso ay ministros destinants que son los eglesiastichs... y considerant los antecesors de Vs. Ms. que esta obligatio no es sols de los eglesiastichs sino tambe de tots los cristians.. segons lo salm 116: «Laudate Dnum omnes gentes», sense exceptuació de richs, pobres... Buscant el medi per poder adimplir tots ab dita obligatió... Donaren alcanse en lo medi que havien de prendre valentse per norte de salm 150: «Laudate eum cordis et organo», que no per altre via se poria donar alabansa a Deu ntro Sr que li fos de major agrado que ab la sonora veu de un ben fabricat orga... y si be fins estos dos anys pasats se toca dit orga trobantse destemplat, mana sa Ima. Rma. del Sr. Archabista Bisba de Mallorca trobantse en visita en esta parrochia a los Srs. Jurats com a protectors en dit nom del dit orga lo remendasen... se remenda aquell y com estava molt derrotat y ja vell dura poch ab tal remendo y al punt se troba del tot ruinos y sens poder en manera alguna tocar.. ab mes obligatio se troba el dia de avuy de donar dites alabansas al Sr. per... bones cullitas y tambe per sanitats tan perfectes en que se troben tots los moradors de est poble... se deu fabricar orga nou, suposat que es forcos haver de tenir orga, y per los continuats adobs que tots anys sucesivament se haura menester, se gastaran cantitats que en breu temps bastaran per renovar lo o fabricarlo de nou...

Y al par que les viles circunvesines totes de nou han fabricat orga, essent esta la qui ab apellido y nom les te conegudes ventatges puis ha merescut tenir el nom de Petra, apellido del mateix Cristo. Petra autem erat Christus... se engradira el nom de Vs. Ms. per memoria se eternizaran en tant sant empleo prenint resolutio que se fabric de nou dit orga...»

Sigui pels arguments bíblics o econòmics, sigui per no quedar darrera els pobles veinats «fench conclús resolt y determinat per tot lo concell nemine discrepante que se fabric dir orga com esta suplicat de nou y que fasen fabricar aquell a los Caymaris fusters y orgues...» (23).

Posterior a la anterior determinació hi ha dues referències a dit orga, la primera datada a 26 de Desembre de 1696 i l'altre a 18 d'Agosto de 1697, que parlen d'haver contractat amb els Caymaris la fàbrica de l'orgue i que se pagui als mateixos la quantitat de 123 sous que sels deu pel seu treball.

Aquest orgue fou adobat i ampliat entre 1871 i 1874 (probablement li foren afegits els dos jocs de trompeteria de batalla). A 1971 Gerhard Grenzing restaurà la cadireta i actualment és un dels que demanen una restauració més urgent.

ORGUE DE LA PARROQUIA DE FELANITX

Tambè pels mateixos anys, Agost de 1696, els trobam fent un orgue nou a la parròquia de Sant Miquel de Felanitx: «La vila o parròquia de aquella te necessitat d'orgue i així los demanan de parer sobre dit orgue puix el Sr. Rector de la present vila ofereix pagar la quarta part de lo que pagara la vila...» (24). Dos mesos més tard Sebastià i Damià Caymari es comprometen a fabricar «lo orgue de que tanta necessitat te la nostra iglesia... lo qual ha de esser de la mateixa traça que es lo orga del Convent de N. S. del Carme de la Ciutat de Mallorca» (25).

Aquest orgue sonà per prime a vegada el mes de Setembre de 1699 (26).

L'instrument és gairebé igual al de la parròquia de Petra: façana plana, col·locació dels tubs en els castells, cadireta etc. però amb més riquesa ornamental. A 1770 Jordi Bosch el recompon i afegeix 6 registres, segurament els jocs de batalla, per 500 lliures. A 1892-93 Julià Munar fa un orga nou aprofitant la façana i els tubs (27).

ORGUE DE SANT SALVADOR

A 1701, al Santuari de San Salvador d'Artà, un Caymari sense especificar hi feu un petit orgue que costà 70 lliures pagat pel Marqués de Bellpuig (28).

ORGUE DELS SOCORS

A 1702, a Ciutat, Damià i Sebastià construeixen la seva joia més preciosa, l'orgue del Convent del Socors. El 12 de Juliol es signà el contracte entre el P. Gabriel Ramis procurador i els germans orgueners «per fer concert ab vosaltres dits Caymaris per raho de un orga que dit convent ha determinat fer...» Malhauradament en dit contracte no s'especifica com serà l'instrument (disposició dels registres, cara, etc.) sinó que s'apela a un «paper per nosaltres dues parts firmat». Només s'especifica

«que per los treballs de fer los tres orgas... ademes del pertret de qualsevol genero sia per la fabrica de dit orga, vos haja de donar y pagar siscentes vint y sinch lliuras moneda de Mallorca ab esa forma ço es: 300 11. per el temps durera la fabrica de dits orgas y las altres 325 vos donare y pagare a raho de cent lliuras cada any contant la primera pague de aquellas el dia que se acabara dit orga a un any y la segona lo altre any la tercera lo altre any y lo ultim any las 25 11. a nombre de ditas 325 11.» (29).

El convent se compromet a «donar-los menjar y beure tot lo temps durera la fabrica de dits orgas». Els orgueners se comprometen a «portar todas las eynas necessaries». I com era habitual una part i l'altre obliguen els seus bens en el compliment de dit contracte.

Hem trobat un pagament de 100 lliures del 14 de Novembre de 1704. Per ell deduem que l'orgue s'acabà pel Novenbre de 1703, setze mesos després de firmar el contracte. Temps difícil de superar fins i tot avui, tenint en compte que es tracta d'un orgue de tres teclats (30).

Dins el mateix segle XVIII l'instrument fou objecte de varies ampliacions, no totes encertades. La més important fou la dels 8 mitjos jocs de batalla, atribuïts a Jordi Bosch encara que la data de 1755 (31) em sembla a massa primerenca, només tendria setze anys. La veritat és que a Mallorca se li han atribuït massa coses a Jordi Bosh.

L'instrument sobrevisqué a la exclaustació de 1835. A 1910, una vegada restablerta la comunitat agustina, fou reformat per Julià Munar. Els diaris de l'època calificaren la seva feina de «inteligente, acabada y a gusto» (32).

Montserrat Torrent opina així de l'instrument: «Obra mestra de l'escola orguener a catalano-balear. Recentment ha sigut restaurat, amb molt d'encert i rigurosa escrupulositat històrica, per l'orguener Gerhard Grenzing... Costa de 31 jocs, els quals estan dividits en tres teclats manuals (Cadireta, Orgue Major, Eco). Cada cos constitueix un orgue complet amb una sonoritat ben delimitada». (33)

L'única llibertat que es permeté Gerhard Grenzing en la seva acurada restauració de 1969-70 fou la divisió de la corredera de les compostes de plé en dos jocs diferents de dotzena i quinzena (34), lo qual s'agraeix molt des del punt de vista orgànic.

A 1704 Damià Caymari adobà l'orgue del monestir de l'Olivar posant-li manxes noves.

A 1708 «los dos mestres Caymaris» treballen a l'orgue de la Seu. Es la darrera vegada que els seus noms apareixen junts. Damià va morir el 17 de Abril de 1712, a la edat de 72 anys. En el seu testament elegíx marmesors «Sebastià Caymari

fuster mon germa Ursula Lllull de muller y Jaume Sanso teixidor de lli mon gendre." «Elegeix sepultura en el Convent de Sant Domingo, «en lo vas de Na Senyora del Roser».

«Item lexa per bon amor y voluntat a Damià Caymari mon fill totas las eynes de fuster, llañams y altres cosas que se trobaran de fuster lo dia de mon obit en la mia botiga».

A 1717, a l'orgue de la parròquia d'Artà, trobam a Sebastià Caymari fent feina per darrera vegada. (35)

Sebastià va morir el 13 d'Agost de 1723, a la mateixa edat que el seu germà, 72 anys, y també fou enterrat en el Convent de Sant Domingo d'on era religiós un fill seu.

El proper orguener de la família és Jaume. Pot tractar-se del fill major de Damià o també de Sebastià. L'afirmació és problemàtica ja que catorze membres de la família duen aquest nom. A 1699 el trobam fent feina a l'orgue de la Mercé.

A 1700 treballa a Inca a l'orgue vell de Santa Maria la Major (36)

ORGUE DE SA POBLA

Al mateix any el trobam fent feina a l'orgue de Sa Pobra (37): «El Consell reunit proposa que com los orgas desta vila no poren sonar a causa de estar molt espanyats i mestre Jaume Caymari fuster y organista se troba en esta vila el Consell li dona al dit Caymari els vots i 18 lliures dels diners de l'esglèsia» (38).

No està clar que l'orgue el construís Jaume Caymari, pareix que se trata de un simple adob a l'orgue vell. Lo que si està clar és que l'orgue actual de Sa Pobra és de la família Caymari, semblant als orgues dels Socors i de St. Nicolau.

A 1717 hi ha una «proposta per el consell de fer tres orgas per adorno de l'esglesia parroquial per haverse acabat la primera part de dita esglesia. Es sap que a Ciutat hi ha bons menestrals per poderlos fer» (39).

Durant la darrera restauració, mentre se netejava el moble de l'orgue es trobà a l'angle inferior esquerra, davall la pintura, un troç de pergamí antic i mig esquinçat, on es podia llegir el nom de «Damià...»(40). Evidentement no pot esser el Damià que construí l'orgue dels Socors, que com hem vist morí l'any 1712, però si el seu fill del mateix nom que seguí l'ofici del pare.

L'orgue de Sa Pobra és un dels més ben conservats dels Caymaris, malgrat els canvis que ha sofert a través dels temps:

- A 1815 l'orguener Esteve Font li afegí els dos jocs de trompeteria i les contres, renovant el secret (41).

- A 1880 pagà el seu tribut al romanticisme amb l'afegitó de l'Oboe i el Tremolo, així con tembé uns teclats de piano. Probablement en aquesta reforma desaparegué el joc de Cimbalet. A tot això posà remei la fidel reforma de Gerhard Grenzing de 1986. Renovà els jocs de batalla, suprimí els jocs romàntics, posà teclats nous d'estil barroc i afegí el Cimbalet. Llàstima que, segurament pel presupost ajustat, no dotàs a la cadireta de la Regalia típica dels Caymaris en lloc de l'actual Nazard Dotzena, inútil per manca de fonamental.

ORGUE DE SANTA CLARA

Monestir de Sta. Clara (Ciutat): «A 31 Maig 1726 se comensa la feina de lo orga que tot se renova al Me fonch Me Sebastià Caymari y dos fills seus, (se trata del segon fill de Sebastià i Margalida Costa, nascut a 1684) posarem mols canons nous y añadiran los qui faltavan mes se añadi un registra de Tolosana al valor de aquesta feina son noranta sinc lliuras, mes añadiran unas fuyasas (42) qui guarneix lo orga valen dotze lliuras y deu sous y per un tros de paret dobla que va caure quan se desferan las manxes desset lliuras. Se acaba esta feina a 6 Agost 1726 y no se treu fora el gasto per averlo pagat una devota persona de almoyna». (43)

Aquest orgue estava situat a la tribuna primera de la part de l'Evangeli, sobre la capella del sepulcre, devora el cor (semblant al Socors però a la part contraria). Constava d'Orgue Major i Cadireta.

A 1830, en ocasió de fer nova la volta, fou desmuntat i tornat a muntar per l'orguener Guillem Puig (44) que també el forní de manxes noves.

En la reforma de 1914, duita a terme per Cardell, fou tasladat al cor i sepultat en una caixa expressiva perdent tot el seu caràcter. Venturosament conserva els secrets i els tubs originals, entre ells part de la típica regalia de fusta, per tant és plenament recuperable.

A 1730 el convent de Sant Bonaventura de Lluçmajor pagà a Jaume i Baptista Caymari «10 ll. per espolsar, adobar y trempar el Orga» (45), construït pel seu oncle Joan a 1671. Se trata de dos fills de Sebastià el major i el menor.

A 1734, a la Seu altres dos Caymaris: Jaume i Damià (II) que ja havien «compost los orgues menors» (del cor), presenten un pla per renovar l'orgue major. El presupost és de 100 ll. i es decideix «que s'hi posi ma». Crec que se trata de dos cosins. Això demostraria que la família seguí treballant unida després de la mort dels dos patriarques Damià i Sebastià.

ORGUE DE SANTA MARIA

El 16 d'octubre de 1742 a Santa Maria paguen «a mestre Damià Caymari (II) fuster substituït de D. Lluís Navarro, 50 lliures per lo orga que ha fet per la parròquia». També hi ha els pagaments corresponents a 1745, 46, 47 (46). Tot l'orgue costa 700 lliures.

L'orgue el començà Lluís Navarro segons contracte de 1737 (47). La caixa per tant segueix l'estil d'aquest orguener.

ORGUE DE SANT FRANCESC

A 1741 un Caymari sense especificar, molt probablement Damià II, renovà l'orgue de Sant Francesc. Aquest instrument, construït per Gaspar Roig a 1536, estava situat a la capella de Santa Magdalena i Sant Roc, segona del costat de l'Evangeli començant pel presbiteri, devora a la tribuna. Quan al S.XVIII es remodelà tota l'església, es construï allà l'actual capella barroca de Sant Antoni de Pàdua; per això l'orgue es va mudar a la capella següent, al lloc on es troba avui. Gràcies a la «Memoria de la obra de Sant Francesch», escrita per el P. Pere Barceló, podem seguir pas a pas la reforma de l'orgue: Es començà a últims de Gener de 1741 construint una volta baixa sobre la capella de Sant Julià (actualment de Sant Benet de Palermo). (48)

La reforma la tenim sintetitzada al llibre de Visites (Setembre 1745): «Se despongue tot l'orgue major que se torna compondre i trempar... Se renova l'orgue major i s'hi afegiren 19 registres; s'ha disposat la caixa a millor manera i afegit adornos i s'ha daurat tot». Però el treball de Damià Caymari consistí en quelcom més que mudar l'orgue de capella i afegir-li ornamentació barroca: «Dia 18 Maix 1741 se ha pujat el (secret) ab lo aditament nou per ajustar dos registres a lo orga antecedent el qual ya era molt bon». Segons l'escrit que Jordi Bosch presentà a 1771 abans de la seva reforma: «Breve apuntamto de lo que necessita el organo de San Francisco para quedar perfecto como se dezea», l'instrument disposava d'un joc de Nazards de ma esquerra a sis canons per tecla, d'una Corneta de ma dreta de vuit canons per tecla i de tres Clarins, registres que no corresponen a l'orgue gòtic de Gaspar Roig i que segurament foren introduïts per Damià Caymari. La memòria abans esmentada també confirma l'existència de llengueteria de batalla anterior a Jordi Bosch: «A 27bre se dauran los ramells de flors y frutas qui estan en lo orga sobre las trompetas». L'orgue començà a sonar el primer d'Agost, vigília de la Mare de Déu dels Angels, de 1741. (49)

A 1745 a l'orgue d'Algaida es paguen «10 lliures a Damià, Caymari fuster per haver remendat lo orga de la present vila». I 10 més a 1753 per adobar l'orgue. (50)

A 1754 trobam a Damià (II) a Sineu ampliant l'orgue dels seus avant passats. Hi afegí una Corneta a 4 i a 8, una Trompeta real, un Clari i unes mecanxes de fusta.

ORGUE DEL CONVENT DE FELANITX

Entre 1753 i 1755 el mateix Damià Caymari (II) construï un orgue nou al convent de Sant Agustí de Felanitx. Al «Llibre de gasto» trobam un dotzena de pagaments relacionats amb la construcció d'aquest instrument: «als 15 10bre 1755: Item los tres fusters Caymaris tretze sous». Aprofitants els seus tubs Julià Munar va fer un nou instrument de concepció diferent a la meitat del S. XIX.

ORGUE DEL CONVENT DE ITRIA

Pels mateixos anys de 1753-1755 tornam trobar a Damià Caymari II construint un orgue nou al convent de Ntra. Sra. de Itria. Malgrat la destrucció d'aquest convent a 1771, l'instrument ha arribat als nostres dies. Primerament fou traslladat a la capella de la Mare de Déu dels Desamparats del convent del Socors i posteriorment, a 1807, va ser adquirit per la parròquia de Sant Marçal, de Marratxí on ja fa molt d'anys que dorm, amb els seus tubs mossegats per les rates, esperant una merescuda restauració.

A 1756 el mateix Damià reconstruí l'orgue de Fornalutx. Agafà la feina a escarada per 250 lliures. (51)

ORGUE DE SANTA CREU

A 1742 el Comú de Preveres de Sta. Creu decidí fer l'orgue nou. Comencen fent la volta i col·locant-hi el positiu de que disposen (52). A 1760 fan contracte amb el mestre Damià Caymari (II) per 400 lliures només per la feina, la comunitat parroquial li ha de proporcionar el material necessari. Per a Nadal li paguen 50 lliures i les restants se decideix que els hi pagaran 30 cada any. (53)

El moble de l'orgue major té poc a veure amb els orgues dels Caymaris. En canvi presenta les tres cares de l'orgue de Sta. Maria i els altres Navarro, amb ses típiques tres ogives de tubs canonges com a corona. Ara bé, els tubs ornamentats, un si un no, duen l'empremta dels Caymari. Aquest orgue fou substancialment modificat a final de S.XIX per Julià Munar que suprimí la cadireta i construí un secret nou reversible. Venturosament la reforma de Gerhard Grenzing de 1981 restituí la cadireta i dotà a l'instrument de pedalier.

Damià II, l'últim membre d'aquesta família que es dedicà a l'orgueneria, va morir a Ciutat a 1767, en el seu testament (54) elegí sepultura en el convent de Sant Domingo en el vas dels Caymaris o dels Costas (se referix a les seves ties Catalina, muller del seu oncle Joan, i Margalida, muller del seu oncle Sebastià).

La seva viuda feu fer un inventari dels seus bens i heretat. (55) Per ell sabem que habitava unes cases «que es algorfa y botiga situades en la Present Ciutat, en lo carrer de St. Miquel davant el Convent de les Monges de N. S. del Olivar». Entre les seves propietats trobam uns orguets i «totas las aynes necessarias, axi de orgas com las demes de fuster».

El seu traspàs deixà l'orgue de Sta. Creu sense acabar. A 1769 opinen els entesos que «el seu fill (56) no te la habilitat suficient per donar-li fi. Per tant se li ha de pagar lo que se devia al pare». Per això se designaren dos tècnics, un per part de l'hereu i altre per part de la comunitat parroquial, que jutjaren que el treball fet valdria unes 300 ll. de les quals en mancaven pagar només 36. El fill va dir que se sentiria ben pagat amb un dobló que li fou entregat. (57)

Si tenim en compte que el presupost de la feina eren 400 lliures podem deduir que Damià Caymari degué fer les tres quartes parts de l'orgue. La resta fou acabada per Pere Josep Bosch. Es tancava un capitol de l'orgueneria mallorquina i se'n obria un altre. Més ben dit, ja feia temps que s'havia obert. Quan morí Jordi Bosch, avi del famós orguener del mateix nom, a l'inventari del seu taller, fet a 1723 hi havia: «Item dos Simbals lo un se trobe speñat y lo altre qui falten los martinets i cordes. Item dos Monecords. Item un orga y un simbal. Item una fuste de orguet (58) y el metall per los canons. Item un lleuhut i un guiterro... Item una arpa vella». (59)

Casualment aquest taller estava situat al carrer de Sant Miquel, davant l'església de l'hospital de Sant Antoni. Al mateix costat de carrer, vint passes més enllà, feia més de 60 anys que els Caymaris alcudienecs feien orgues després d'haver-ne fet durant altres 60 anys a la seva ciutat.

APENDIX I: COLABORADORS DELS CAYMARIS

Coneixem el nom d'alguns tallistes que es relacionaren amb els Caymaris: A 1671 Damià Creuades, escultor, fa de testimoni al segon matrimoni de Damià Caymari i Joana Rosselló. Joan Homs, escultor, autor de tants retaules a Mallorca fa de testimoni al matrimoni de Sebastià Caymari i Margalida Costa celebrat a Sant Nicolau a 1677. I a 1712 Jaume Gallard, escultor, és un dels testimonis del testament de Damià Caymari.

APENDIX II: ORGUES DELS CAYMARIS NO DOCUMENTATS

- Sant Nicolau: Construït probablement a principis del S. XVIII. Modificat posteriorment per Julià Munar. Fou restaurat per Gabriel Blancafort a 1968 que canvià els teclats i el dotà de pedalier.
- Monestir de la Concepció (Sineu): Dins el seu moble Julià Munar hi construí un nou instrument a 1882.
- Convent de S. Vicenç Ferrer (Manacor). Malgrat no disposar de cap document crec que el moble és indudablement de la família Caymari encara que se l'ha atribuït als Bosch. L'instrument actual és de Julià Munar de finals del S.XIX.

NOTES

A tots els documents s'ha respectat l'ortografia original.

1- A.M. Alc. Llibre de Determinacions n.4 (1592-1606)

Vide apèndix documental

2- Item a pagat a Mre Jaume Caymari fuster cent vint y sis sous y son p un jornal y mig ha fet a la fabrica de orga y p quatre bigues li han preses q han servit p lo bastiment de les manxes de dit orga com appar p polisa dels Jrts al primer de febrer 1598.

A.M. Al. Claveriat (1597-98)

3- Die prima mensis Maig anno a natte dni MDCIII

Mes anant sobre la demanda feta per lo Rd Pare Fr Gm Beltran en lo pnt consell Tots una cosa concordant determinaren q. li sia donat un quintar de stany p posar en lo orga nou se fa p orde del dit pnt p ornament en la Iglesia de moir de Ffs de la pnt ciutat Puix lo organet vell es ja indecent y lo dit stany li donem liberament puis la fabrica dl orga de la Iglesia parroquial sta parada per la qual dit stany stava reservat en poder de dita pnt Unit y la Iglesia y la altre totes son comunes a tots nosaltres y stan de baix de ntre protecció.

Mes anant determinaren ningu discrepant q lo organet vell q ara es en la iglesia de dit monastir sia donat als germans Barreras qui fan lo orga nou en compte de lo que hauran de haver de les mans y fabrica del dit orga com apperra al dit R P Fr Guillem Beltran a dispo del qual se remeten.

A.M. Alc. llibre de Determinacions n. 4 (1592-1606)

4- Apres fonch conclus finit i determinat per tot lo Concell nemine discrepante asobre una suplica presentada per Me Michel Caymari fuster y organista que dit Caymari face venir per visurar lo orga al Rnt P F Vicent Pisa Religios del orde de P. St Domingo organista conforme es de concert y vist dit orga per dit Pare y aquell dira que dit orga esta conforma lo concert.

A.M. Alc. llibre de Determinacions 12 Juny 1661.

5- 26 11 6 s 8 d a Michel Queixmari fuster p la obra de l'orga (8 Maig 1665)

6- 8 11 p gastos de mantenir de P. Fr. Visens Pisa p la obre de l'orga (15 Maig 1655)

25 11 a nal Rd Jaume Burgos pre p tantes ne paga an al Rd P Fr Visens Piza del orde de predicadors p la adob del orga (15 Maig 1655)

22 11 anal Rd P Fr Visens Pisa p lo que treballa a lo orga (30 Febrer 1658)

7- 23 11 9 s 6 d a Mestre Miquel Caymari per la feina feta a l'orgue.

30 11 a Fra Vicenç Piza p la feina feta a l'orgue

8- A.H.C. 1071 Llibre de gastos del orga.

f.1 Jo Fr. Llorens Ribas G del Convent de S. Bona de Llucmajor fas fe com Sebastià Sala obrer y clavari de la Purisima ha pagat a Mestre Juan Caymari fuster 34 11 ferros y post

f.2 id. a M. Juan Caymari 16 11. 10 s. per 22 jornals seus y 22 del mosso, fet als 29 7bre 1671.

f.1v. id a M. Juan Caymari 11 ll. 11 s. per 26 jornals seus y del mosso, fet als 18 Juliol 1671

id a M. Juan Caymari 9 ll, 14 s.

- 9- Informació facilitada pel músic D. Miquel Janer de Llucmajor
- 10- 20 de Maig 1680: 3 ll. a mestre C. per adobar l'orgue
- 30 Juliol 1682: 3 ll. a mestre D.C. per adobar l'orgue
- 1 Setembre 1692: 20 s. per mestre C. per trempar l'orgue
- Josep Estelrich: "L'orgue de mestre Matheu Bosch, de l'església da S. Jeroni." a la revista Madrigal, gener 1986.
- 11- A.M. Alc. Llibre determinacions 1668-1683 (Vide Apèndix)
- 12- A.M. Alc. Llibre determinacions 1688-1683 (Vide Apèndix)
- 13- Jo Sebastià Domenech, notari, fas fe y testimoni com mestres Damià y Sebastià Caymari, fusters, ha rebut del Dr. Agusti Castells Pr. y obrer de la confraria de la Verge del Roser de Alcudia 67 lliures per lo concert de adobar lo orga de dita Santa Confraria conforme albara testificat per ma de dit Domenech del 20 Febrer del corrent any 1681 Fet vuy als 30 mars 1681
- Ventayol: Història de Alcudia t. III p. 157
- 14- Informació facilitada per l'historiador D. Bartomeu Mulet Pre.
- 15- A.C.L. Ps 77 f. 83 Rafel Juan: Hojas de Lluc n.27
- 16- A.R.M.: Prot. M-1874
- 17- Llibre Determinacions D fol. 15
- 18- Arxiu Monestir Sant Bartomeu, Inca
- 19- Jo de baix firmant m Sebastià Caymari fuster tinch rabut dels Senyors Jurats de la Vila de Artà norante y sinch lliures a conte de lo que man de donar de la feina del orga... als 7 Agost 1695 fet als 9 Abril 1696.
- 20- Jo Juan Font Pre de la Vila de Petra fas fe com mestre Demia y Sebastià Caymari germans confesan haver rabut del Sr. Antoni Sureda Jurat de la Vila de Artà honsa lliuras las quals a p conte de lo que sals deu p feina del orgue a bon conte fet als 23 Janer 169.
- 21- Nosaltres abaix firmants havem rebut dels administradors del Claveriat del Sr. Pera Font dels Oloris 2011. per mans del Rd. P. Fra Pera Sureda religios de NS del Carme i dites son a bon comte per lo orgue de dita vila de Artà 4 Maig 1697.
- 22- Gairebè tota l'informació referent a Artà ha estat facilitada per Mn. Antoni Gili.

- 23- A.M. *Petra llibre de Determinacions* 14 Agost 1695 (transcrit a B.S.A.L.)
- 24- A.M. *Felanitx llibre de Consells* 1683-1711
- 25- Pere Xamena: *Història de Felanitx* p. 44
- 26- Bauzà: *Història de Felanitx* ps. 152-155
- 27- Pere Xamena: *Anys enrera*
- 28- *Mes pagaren a Mestre Caymari 25 lliures per el treball de lo orgue que se fabrica de N S de St Salvador consta per son albara a compliment inclusive d'aquelles 70 lliures que concertaren pagar per lo orgue que dona el Sr. Marques a N S de 4 d'Agost de l'any 1701.*
- 29- A.R.M.: Prot G-655
- 30- A.R.M.: Prot. T-795
- 31- B.S.A.L. XXXIII p. 521-524
- 32- *La Almudaina*, 5 Març 1910
- 33- Josep Elies: *Obres completes*
- 34- *Informació facilitada per Gerhard Grenzing*
- 35- *Jo debaix tinch rebut del Honor Jaume Morey clavari estrordinari 35 lliures y son per hadobar lo orga al qual tenia ascarade per dit preu fet als 18 Agost de 1717.*
Firmat: Sebastià Caymari
- 36- *Item consta haver pagat a Mestre Jau Caymari fuster y organista deu lliuras diem 10 y dit son a compliment per tota la feina ha feta en lo orga de esta Esglesia Parr conforma consta per se polissa 22 Maig 1700 albera de 22 Juny 1700.*
- 37- *Manen los honors jurats.. al Honor Honofre Serra Goiet clavari que dels diners prosehits del tala de la Iglesia done y pague a N Jaume Caymari organista y fuster devuyt lliures diem 18 11 per los treballs de mans y bastretas de adobar lo orgue de la Iglesia Parroquial de Sa Pobla que segons determinació de Consell se resolgue donar a dit Caymari per part de la Vila fet en Sa Pobla als 23 febrer 1700 diem 18 11*
Jo debaix firmat tinch rabut del sobredit clavari la demunt dita quantitat fet ut supra Jaume Caymari fuster y organista
A.M. Sa Pobla: llibre de Clavaris 1700

38- A.M. Sa Pobla: llibre de Consells 1682-1700

39- A.M. Sa Pobla: llibre de Consells 1700-1770

40- Aleixandre Ballester: Concert d'orgue amb recordances. Una manera de contar una història (fulletó amb motiu de la inauguració de l'orgue després de la restauració de 1986)

41- Inscripció a la tapa del secret: El Dr. D. Pedro Fray Sard y Torres Pro y Rector asistido de las limosnas de sus feligreses renovó este órgano haciendo nuevo la trompeteria el registro de contras y el secreto todo trabajado por el Sr. Esteva Font. 1815.

Malgrat l'inscripció digui que es feu nou el secret, el fet que no es pogué tocar al mateix temps la trompeteria i el plenum fa pensar que el secret de l'orgue major és l'original dels Caymaris. A més un secret fet a principi del s. XIX no hauria conservat l'octava curta ni el teclat de 45 notes quan a Mallorca a finals del s. XVIII ja s'havia introduït l'octava llarga i el teclat de 51 notes. L'inscripció pot referir-se al secretet de contres.

Hi ha una altre inscripció, davall la caixa de l'orgue a la capella de Sant Francesc: Es poble i el Sr. D. Pera Francesc Sard Rector inaurare me fecerunt et tubas posuerunt die 18 Debris 1815

42- Aquestes «fuyases» se troben avui penjades a la paret dins la porteria.

43- Llibre de gasto y resibo de la M Rda M y S Sor Beatriu Zaforteza Abadesa del Rl Convent de N M S Clara comensat als 28 Setembre any 1725 Treballat per la Sra Sor Ysabel Puigdorfila.

44- Llibre 1801 Obra de la Iglesia p 26 y Organe desfer lo orga 5 11 2 s. Se adverteix qe per posarlo esta tratat darli 80-11 y per posar un registre de trompes qui no sone y fer alguns canons 24 11. y lo ha de mantenir sens cuidarse de res mes.

45- B. Font Obrador: Història de Llucmajor, T.V p. 490

46- Amb la construcció de l'orgue nou, el vell que procedia del Santuari de Lluc on fou construït per Joan Gaspar Roig a 1554, va esser cedit a Sta. Eugènia. A 1765 Jordi Bosch dotà l'orgue de Sta. Maria d'un registre de Baixons/Clarins pel preu de 5 lliures i 6 sous. (Pórtula, Juliol 1984)

47- Lluís Navarro, natural de Binicarló del Regne de València, era fill de l'orguener Agustí Navarro. Habitava a Ciutat de Mallorca a la Parròquia de la Almudaina. A 1729 es casà a Sta. Eulàlia amb Anna Ferrà. A Mallòrca construí els orgues de S. Domingo de Pollença 1732, Campanet 1735, Porreres 1737 a més de l'esmentat de Sta. Maria.

48- «Als dia 5, 6 7 de dit mes (Febrer) y ainy se ha fet el caragol y ubert portals per pujar a dita capella y orga ... Dias 13 y 14 Fabrer se han posat las vigas qui sustentan la cadireta fora de la capella.. A 11 de Abril se abaxan Canons etc del orga.. A ultims de Abril se es posada la cara segon lo de fust y per pintarse se blanquea... A 17 y 18 (Maig) se ha pujat el fust de la cadireta y collaterals que se han fet de nou... A 20 Maix se han posat los canons del castellet més superior del orga. A 1 Juny 1741 y los dias siguents se posan canons. A 6 Juny se han posat los canons grosos en la cara del orga y a 8 Juny se comensa o se ha comensat a templar los canons».

49- «A 1 Agost se ha cantat un Te Deum en el P. St. Francesch despues de la proceso que tans ainyes se fa despres de vespres. En el dit Te Deum se ha tocat lo orga y es estat lo primer que se ha tocat despres de mudat: pero no era sino un registre nou qui se ha ajustat»

50- A.M. Algaida: llibre de Clavariat 1745.

51- Biblioteca March: Arxiu Rafel Forteza. Qui diu que Damià Caymari era «maestro de música del mismo lugar.»

52- Segurament es tracta de l'orguenet comprat a Damià Caymari a 1693.

53- A.P. Sta. Creu llibre de Determinacions F fol 48.

54- A.R.M.: Prot.V-238 apèndix documental.

55- A.R.M.: Prot. V-241 Vide apèndix documental.

56- Es refereix a Damià III * 1729.

57- A.P. Sta. Creu llibre de Determinacions G fol 8.

58- Probablement se refereix al secret.

59- A.R.M.: Prot. V-239.

60- Jaume Febrer aprengué l'art de l'orgueneria al regne d'Aragó amb Joan Ximenez Garcés a partir de 1476 A.R.M. Prot.M-252

61- Encara que l'orgue actual de Binissalem sigui d'Antoni Portell, 1854, un examen detallat dels tubs que formen el castell central. que per cert duen la empremta inconfundible dels Bosch, demostra que abans no estaven en l'ordre actual sinó en un altre totalment diferents, idèntic a l'orgue de Sant Jeroni.

DOCUMENTA

Die XI mensis Octobris anno a natt Domini MDLXXXVIII

In Dei n. Ego Francina filia emancipata honor Jacobi Caymari lignifaber q. villa Pollentia et civitatis Alcudia tunc incola de consensu scitu et voluntate honor Joannis bru mo padastre Antonina matris mea uxorisque fuit in primis nuptiis dicti patris mei Jacobi Caymari fratris mei et aliorum parentum et amicorum meorum gratis etc. collaco me ipsam in matrimonium et legalem uxorem per verba de pnti vobiscum Damiano Mascaro dicta civitatis viduo et constituo vobis in dotem... ex una parte decem et septem libras mon, maj. ex alia quinquaginta 11.

Ego Damianus Mascaro gratis etc. accipio vos dicta Francina in legitimam uxorem meam per verba de pnti. me et corpus meum vobis tradens in legitimum virum et con et re, habuisse et recepissee dotem predictom.

A.R.M. Prot. A-513

Vui divendres a 26 desembre 1632 he desposat jo el Dr. Juan Balme pre vicari p verba de pnti servata forma a Me Jaume Caymari fuster Vdo y Martina Juan filla de Marti.

A.D. I/4-M/2

Vuy al 21 de mars 1640 ha batejat lo Rnt Juan Cerda Pre y Be a Damià Caymari fill de mestre Jaume Caymari y de se mare Martina Caymari y Juan foren compares Jaume Juan y la señora Elisabet Domenec y Mascaro.

A.D. I/4-B/7

Damià Caymari fill de Jaume fonch desposat ab Catha Morey donz. filla de Fr. per lo Rd Miquel... Pre ab llicentia als 12 Juny 1666.

A.D. I/75-M/2

Martina Paula Caymari filla de Demia y de Catalina Morey conj. fonch baptizada per mi el Dr. Marti Capo Pre y Vicari als 25 Janer 1669 foren padrins P. Morey tixedor de Ili y Ant. Domenge.

A.D. I/75-B/

Cha (Caymari) Morey mori als 22 Juriol 1669

A.D. I/75-D/1

Die 30 Martii 1671 Guillermus Rossello pter ad licentia mastrali copulavit Damianus Caymari Vus Cath Morey filius Jacobi et Martina Juan Sti Michaelis et Joane Rossello domicella filia Bernarti et Elisabet Marimon istis parochia presentibus pro testibus Rdo Joannes Borrás pter. et Damiano Creuades Scultori.

A.D. I/72-M/2

Joana Caymari y Rossello muller de honor Damià Caymari fuster... mori als primer 8bre 1678

A.D. I/75-D/1

A 27 Maig 1681 esposa eb llicencia Fr Barto Coll pre prior de Polensa a Damià Caymari fill de Jaue y de Martina Juane Vo in primis nuptiis Catherina Morey en 2es de Joane Rossello de la Parr. de S. Miquel eb Ursula Llull Donz. filla de Gabriel y de Ursula Mulet de esta. test. Pera Anto Barcelo y Miquel Mascaro sabater.

A.D. I/76-M/4

Martina Anna Caymari filla de Demia y Ursula Llull conjuges fonch baptizada p mi en Dr Ant Rebassa pre y vicari als 25 9bre 1683 foren padrins Mre Sebastia Caymari fuster y Elisabet Llull nasque als 14 dits.

A.D. I/75-B/9

Gabriel Ant. Caymari fill de Damia y Ursula Llull conjuges fonch baptizat per mi el Dr. Marti Rayo Pre y Rector als 16 Janer 1688 foren padrins Me Gabriel Llull sabater y Margalida Caymari y Costa: Nasque als 17 (SIC) dels presents.

A.D. I/75-B/9

Damià Franch Nicolau Caymari fill de Damià y Ursula Llull conjuges fonch baptizat per mi el Dr. Marti Rayo Pre y Rector als 18 Xbre 1692 foren padrins Josep Lillull sabater y Martina Caymari Donzella: nasque als 17 dels predits.

A.D. I/75-B/9

Ant. Maria Ventura Catha filla de Damià Caymari y Ursula Llull conj. fonch Baptizada per mi el Dr. Matheu Noguera Pre y Vicari als 9 Abril 1698 nasque als 9 del predit.

A.D. I/75-B/9

A 26 9bre 1651 he batejat jo Jaume Ferrer pre vicari a un fill de Me Jaume Caymari y de se mare Martina Juan fonch li posat no Sebastia foren padrins Miquel Serre y Ant. Caymari.

A.D. I/48-B/8

Al pr. Agost 1677 esposa eb lla a Sebastià Caymari fill de Jaue y de Martina Jua de la Parr. de S. Miquel eb Margta Costa Va de Bartho Moncadas filla de Sebastià y de Praxedis Alemany de esta parr. testi. Me Joan Homs Sculptor y Me Miquel Ferrer.

A.D. I/76-M/4

Sebastia Ant Caymari fill de Sebastia y de Margta Costa conjuges Baptizar par mi Dor Joan Cabot pre ab llicentia als 17 janer 1684 y foren padrins Joan Barcelo taxidor de llana y Catha Costa y nasque als 16 dels predits.

A.D. I/75-B/9

Praxedis Violant Margta Caymari filla de Sebastia y Margta Costa conjuges fonch baptizada p m el Dr. Ant Rebasse pre y Vicari als 22 Juny 1686 foren padrins Ant Coste fadri sebarer y Violant Mestre y Coste nasque als 12 de dits.

A.D. I/75-B/9

Joan Antoni Caymari fill de Sebastià y de Margarita Costa conjuges fonch baptizat per mi el Dr. Marti Rayo pre y Rector als 17 Agost 1688 foren padrins Me Pera Antoni Barcelo sabater y Ursula Llull i nasque dit a dia y any.

A.D. I/75-B/9

Praxedis Maria Caymari filla de Sebastià Caymari fuster y de Margarita Costa conjuges fonch baptizada per mi el Dr.Marti Rayo Pre y Rector als 26 Abril 1691 foren padrins Jaume Caymari fadri y Martina Caymari Donzella: Nasque als 25 dels predits.

A.D. I/75-B/9

Joan Baptista Caymari fill de Sebastià y de Margta Costa conjuges fonch Baptizat per mi el Dr. Maheu Noguera pre y Vicari als 20 juny 1694 Padrins Anto Costa y Catha Solivelles Nasque als 20 del predict a les 9 del mati.

A.D. I/75-B/9

Die XXIII mensis Augusti Anni a natte Dñi MDCLXXVIII

Maghe y savi Concell lo perque havem convocats y ajuntats a Vs Ms es per donarlos noticia com havem fet mirar lo orga major de la isglesia Parochial de esta Ciutat a Mestres Demia y Sebastià Caymaris germans, fusters y organistas y segons el parer de aquells se ha fet la llista de les cosas necessarias per effecte de haver de adobar dit orga el valor de las quals sempre sera de 180 11 fins a 200 11 y que adobaran aquell per trecentas lliuras de mans donantlo trempat bo i rebador conforme lo art demanda y se troba constatat en dita llista. Vs Ms determinaran lo fahedor: sobre la qual popositio foren discorreguts los vots de un alaltre com se partany y fonch conclus finit y determinat per tot lo concell nemine discrepant que los Mghs Jurats conforme la llista que se ha llegit de les cosas que faltan para remediar lo orga de dita Isglesia Parochial se aconsellan ab algunas personas pratigas circa las trecentas lliuras demanan los dits Mestres Caymaris per ses mans per adobar y donar acabat y aconcellats y apres se determinara del fahedor.

(A.M.Alc. llibre determinacions 1668-83)

Die VI mensis Aprilis anno a Natte Dni MDCCXII

En nom de Deu Nro Señor Jesu Christ, y de la sua sempre Verge Maria Mara sua y Sra nostra consebuda sens macula d preccat, en lo primer instant d son ser Amen. Com sia scrip p el Profeta dihent dispon d casa teua y de lo teu perque moriras y no viuras sempre. Perco jo Damià Caymari fuster fill de Jaume Caymari fuster y de Martina Juan conjuges detingut en mon llit de malaltia corporal de la qual tem morir, estant empero, ab tot mon bon enteniment ferme loquela y memoria integra

volent disposar etc. Un y ab lo qual elegesch en marmesors meus etc. Sebastià Caymari fuster mon germa, Ursula Llull, me muller y Jaume Sansa taxidor de lli mon genrra y quiscun de ells a solas etc. Los quals pregue etc. primerament etc. elegesch sapultura en la Iglesia del Cont de St. Domingo en lo vas de Nra Sra. Senora del Roser a conaguda de mos marmesors y para q Deu Nro Sr me perdona las mias culpas y pecats fas lo llegats pios sigüents.

Primo llexa al Molt Rd. Sr. Rector de hont el dia d mon obit sere parroquia 5 s. moneda de Mallica per son dret Parral una Vice tantum.

Item llexa y elebrar mana en remissio de mos peccats 130 Missas baxas ço es 50 en dita Iga. de St. Domingo, 10 en la Iga. Parroal. de St. Miquel y las demes a voluntat d dits marmesors un vice tantum amb la charitat acostumada.

Item llexa p amor de Deu a la terra Sta de Hjerusalem 5 s. moneda d Mallica una vice tantum.

Item vull y man q mos hereus tinguen obligacio de pagar la sera que se haura de menester per lo anterro de Sor Martina Caymari me filla Religiosa del Cont. de Ntra. Sra. de Conceptio.

Item vull y man que en occasio de fer lo Collegi de Lluch las portas d la Iga. de dita casa de Lluch Damia Caymari fuster mon fill, fassa per mon compte 15 dias de feyna; sens salari y en cas d no fer dits 15 dias de feyna, dit mon fill, lexa 5 ll. 5s. per ajuda d la fabrica d ditas portas, una vice tantum.

Item lexa per bon amor y voluntat a Damia Caymari mon fill totas las eynes de fuster, llañams y altres cosas que se trobaran d fuster lo dia de mon obit en la dita botiga, una vice tantum.

Item declar y reconesch haver hagut y rabut de la da Ursula Llull, me muller 150 ll. p son dot en occasio de nostron matrimoni; que vull y man li sien pagades de mos bens juntament, ab los drets dotals y per bon amor y voluntat li dexa sis llansols y una vanava.

Item lexe p tota part etc a Sor Martina Caymari me filla 5s. compres lo que gastí en lo ingres de la sua Religio en los quals la fas hereva mia particular, una vice tantum.

Item lexa p tota part etc. a Elisabet Caymari me filla altres 5s. moneda de Mallica compres lo que li doní, en occasio de son matrimoni en los quals la fas hereva mia particular, y a mi premorta a sos infants in stirpes et non in capita.

Item lexa p tota part etc. a tots mos infants posthumos 5s. a quiscun de ells en los quals los fas hereus meus particulars in stirpes et non in capita.

Pagades y cumplidas etc. En tots los altres empero restants bens meus etc. fas e instituesch hereus meus universals a Jaume Caymari fuster mon fill y de Juana Rossello y als seus, Damià Caymari, y a Maria Caymari Donzella mos fills y de da Ursula Llull y als seus a totes ses voluntats p iguals pars y porcions entre ells fahedoras.

Aquesta es etc. Cassant, Revocant, etc.

Testimonis cridats, pregats y requirits p boca propia del dit testador son Andreu Feliu estudiat, Vicens Ferrer ferrer de .. Joan Pastor ferrer, Jaue Gallard escultpor, Jaue Gallard menor, Joan Pons chýrurgia y Bernat Femenia pa. y yo Ant. Martorell Pre y not qui lo sig.

Mori als 17 dels mateixos Anima ejus in pace requiescat Amen.

E apres als 20 matexos a instia de la dita Llull va. fonch ubert y pubat lo pnt test. p mi Ant Martorell Pre y not: pns. per testimonis Pere Boscana y Nicolau Sastre fuster pregats.

A.R.M. Prot. M-1874

Die XII mensis Julii Anno a natte Dni MDCCII

In nomine etc. Nosaltres Fr. Gabriel Ramis pre. religios y conventual del pnt. Cont. de Nra. Sra. del Socos de la pnt. Ciutat de Mallorca, tenint para las cosas infrascritas special poder conforme resolutio capitular del Molt Rds. PP. de la Consulta del dit Cont del dia pnt. de una part; y de altre Damia y Sebastia Caymaris germans: Sabent y attanent jo dit Fr G.Ramis que en virtud de la citada resolutio capitular tinch facultat libera de fer concert ab vosaltres dits Caymaris per la raho de un orga q dit Cont. ha determinat fer com consta en dita resolutio capitular ab aço empero q sempre y quant jo no pagas el dit Cont me sta de euicio en virtud de la qual resolutio nosaltres ditas pars havem ajustat que per los treballs de las mans de fer los tres orgas conforme el paper per nosaltres ditas pars firmat, ademes del pertret de qualsevol genero sia per la fabrica de dit orga vos haje de donar y pagar siscentas vint y sinch lliuras moneda de Mallorca ab esta forma ço es 300 11 per el temps durera la fabrica de dits orgas, y las altres 325 11 vos donare y pagare a raho de cent lliuras cada any contant la primera pague de aquellas del dia que se acabara dit orga a un any, y la segona lo altre any, la tercera lo tercer any y lo ultim any las 25 11 de nombre de ditas 325 11. A mes de lo qual venga en donarvos de menjar y beure en dit Cont. o mes ver se obliga dit Cont. tot lo temps durera la fabrica de dits orgas, y tindreu obligació vosaltres dits Caymaris de portar totes las aynas necessarias per dit affecta sens que jo ni dit Cont. tingam obligatió de contibrehir en ninguna cosa per raho de aquellas. Et pro mi habere ratum etc. Sub obli bonorum etc. Y nosaltres dits Caymaris de grat etc. nos obligam en fer dit orga en la conformitat susdita contiguda en dit paper ab lo preu y concert susdit. Pro quibus etc. obli in solidum bona, etc. Renu Benefitiis novarum Constitutionum etc. Legib et franchises Maj. etc Nec non libelli oblatione. etc. Feriis et firi etc. Sub mi etc. Y en aquestas cosas

pnt. nosaltres Fr Pere Ribot lector jubilat Prior de dit Cont. y demes religiosos del mateix Cont convocats ab so de campana y congregats en la selda Prioral lloch de Capitol solit y acostumat para firmar los actes de dit Cont. fent Comunitat y representat aquell de grat etc. Prometen y nos obligam en nom de dit Cont. en donar a vosaltres dits Caymaris menjar y beure en lo mateix Cont. tot el temps durera la fabrica de dit orga com y tambe star de euictio per raho de ditas 625 11 las quals prometen pagar sempre y quant dit P. Ramis no las pagas.

Omni dilatione etc. sub pena etc. super quibus etc. pro quibus etc. obli bona dicti Contus etc. Renu libell oblatione feriis et foro et submittentes nos pro ut supra ver vos latius etitit renuntiatum et submissum large, etc. Actum in dicto Conventu, etc.

Testes etc in quorum presentia omnes firmaverunt sunt dictus Bartholomeus Martorell not. et Sebastianus Llopis Regius Ponderator Majm. Ac ego Petrus Joannes Gaya not. qui etc.

A.R.M. Prot. G-515

Die XIII Mensis Novembris anno a natte Dñi MDCCIII

In Dei nomine etc. Nos Damianus et Sebastianus Caymari frates, faberlignarii et organici: Gratium pntique publico insto. etc Con et re habuisse et recepisse a vobis Rdo. Patre Frate Gabriele Ramis Pre Procuratore Contus. Beata Virginis de Sucursu pnti C etc. habente dicto nomine plenum et speciale posse a Rda. Comunitate ejusdem Contus. mediante resolutione consulta, celebrata et habita per Rdos. Patres Consultores ipsius Contus. sub die 12 Julii 1702 qua quidem remanet in libro consularum ejusdem Contus. quatuor centum libras moneta Major. hoc seqt. modo nempre 300 11. quas jam in mense 9bris prope elapsi nos dicti Caymari frates habuimus et recepimus a vobis dicto Rdo. Patre Ramis de quibus fecimus vobis chyrografi quodquidem dixisti perdidisse; restantes vero 100 ll in pecunia numerata in nomi. et testium infrastorum, putis, et sunt illas qua vobis admittimus et esse volumus in comp illarum sexcentum virginti quinque librarum moneta majoris. pro quibus mediante into. recepto penes Petrum Joannem Gaya notm. in dicto die 12 Julii 1702, nos dicti Caymari frares nos obligamus fabricare organum Ecclesia ejusdem Contus. seu pro laborius nostris. Unde rerum exceptioni est. Et doli mali etc. Et sic ut promi habere rattum etc. Sub obli bonorum etc. Actum in pnti Majorie. Ciutate etc. Large etc.

Testes Jacobus Catela molendinarius et Antonius Vicens brasserius.

A.R.M. Prot T-795

Die vigesima septima Mensis Maij Anni Millessimi Septingentessimi Sexagessimi. En nom de N. Sr. Deu Jesuchrist y de la sua Divina graccia. Amen. Com ninguna cosa sia mes certa que el mori y mes incerta que la hora y sia escrit per lo Profeta dihent dispon de te casa y bens prque has de morir y no sempre viure. Per ço jo Damià Caymari fuster fill de Damià y de Ursula Llull qm. conjuges estant indispost de malaltia corporal de la qual tem los perills de la mort la per gracia de Deu sa

enteniment ferma loquela y memoria integra volent dispondre dels bens temporals que Deu N. Sr. en esta mortal vida me ha encomenat fas y orden aquest mon ultim valido y derrer testament ab lo qual pose y elegesch en marmesors meus y de aquesta ultima y darrera voluntat mia executors a Margta. Lloret me Muller, Damià Caymari, Ursula Caymari mos fills, Ant Riera mon gendre tots junts y quiscun de ells a solas y per lo tot a los quals prega tant encaridament com puch cumplen y adimplescan esta ultima y darrera voluntat mia com y de la manera troberan abaix descrit y per mi ordenat.

E primerament y antes de totas cosas encomenant la mia animaa en mans de N. Sr. Deu Jesu Christ qui ab la sua sanch preciosissima la ha redimida elegesch sepultura al meu cos mort fahedora en la Iga. del Cont de St. Domingo en lo vas dels Caymaris o dels Costas la qual vull sia feta a voluntat de dits mos marmesors y para que Deu N. Sr. tinga misericordia de la mia Anima y me perdona las mias culpas y peccats fas los llegats pios següents:

Primo lexa al Molt Rd. Sr. Rector del qual el temps de mon obit sere Parra. 5 s. moneda de Mallca. per son dret Parrl.

Item lexa y celebrar mane en sufragi de la mia Anima y en remissio de mos peccats Doscentas missas baxas esto es 50 en la Iga de St. Domingo= 20 en St. Ffs.= 25 en la Pl. de St. Miql.=20 en lo Cont de la Merce y los restantes a disposició ab la solita Charitat.

Item lexa per dret de institucio y per tota part heretat y legitima a Ursula Caymari me filla muller de Ant Riera sinch lliuras Moneda de Mallorca per fersa un vestit de dol a mes de lo que li tinch donat a contemplacio del Matrimoni que se efectua ab dit Riera ab las quals aquella hereva meva particular fas y ella premorta son infants y nets meus in stirpem et non in capita.

Item lexa a Damià Caymari mon net 5 11 cens anuals durant de la sua vida essent Ecch y quant no revoca dit llegat.

Pagadas y cumplidas totas las demunt ditas cosas y demes deutes a que sere tingut y obligat. En tots los altres empero bens meus hereva mia usufructuaria fasa Margta Lloret me muller durant de la sua vida y despres de mort de ella a Damià Caymari mon fill ab tal y empero que si dit mon fill no tracte, obeyex y reverencia a dita se mare com es obligacio de los fills que dita se mare pugue dispondre a ses liberas voluntats.

Aquesta es la ultima y darrera voluntat mia la qual lloha, aprova, ratifica y confirma y vull valega per via de testament la qual si valdra o valer no podra per via de testament vull valega per via de codicils, o, per aquella ultima y darrera voluntat mia que millor de dret podra valer y perpetuament tenir. Cassant revocant infringint y anul·lant tots y quals testaments y codicils per mi fins lo dia pnt fets exceptat

aquest testam. que vull sia mon ultim y que prevalga a tots y lo firma de la sua propria ma.

Damia Caymari organe

Testes Gabriel Horrach, Juan Roig sabater, Bernat Jaume velluter, Miquel Martorell tix. de 11i, Ignaci Verd Tix. de 11i, Ant. Horrach y Josep Suau tix. de 11i.

Mori dit testador als 21 Janer de 1767. Anima ejus per misericordiam Dei in pace requiescat. Amen.

A.R.M. Prot V-238

Inventari dels bens y heretat de Mestre Damià Caymari fuster rebut a instia. de Margarita Lloret Va. y hereva usufructuaria de aquell com appar de son ultim y valido testament rebut en poder del not. infrascrit.

Die 15 Mensis Maij 1767

In Dei nomine

Primo atrobarem en dita heretat unas casas que es algorfa y botigas situades en la Present Ciutat, en lo Carrer de St. Miquel devant el Cont. de las monges de Na. Sra. del Olivar.

Item en el segon estudi mirant al hort y coralet un bufet de noger negre mitjancer ab vergas de ferro. Usat.

Item set taburets de noger, de cuyro negre ab son claveso usats, y una cadira ab respalles de lo matex.

Item un taburet de vaqueta vermella ab son claveso deurat usat y un altre ab respalles de poll, cordat de corda de paume usat.

Item uns calaxos de monja ab dos portas ab pañ y clau de poll usat.

Item un guarde robas ab sos calaxos sb pañ y clau de caxe de sirere usat; dins de la qual se ha trobat lo siguent:

Primo una ximberga de paño negre de dit qm. mon marit.

Item la roba de vestir de tres allotas.

Item al altre calaix la roba de mon calsar y vestir com es mantell faldetas, rebosillos mocadors y altres alagues, y roba de allots y altre especie de roba blanca.

Item una escaparata ab el bon Jesus de dins ab vidres.

Item un llit de cirerer entorxat bo ab un pavello vermell de estemeña guarnit de flocadura ab tres matalasos de dehuets, ab dos llansols, flasada y vaneva, y un cubertor de andiana;

Item una vase deurada de la Alcova; tres quadrets deurats, dos petits, y mitjancer.

Item altre quadro figura St. Josep ab vase deurada.

Item un quadre mitjancer figura de el cap de St. Anastasi ab vase deurada.

Item un altre quadro figura de Na. Sra. del Roser ab vase deurada.

Item dos quadrets mitjanses lo un figura de Nostra Sra del Roser, de St. Antoni, y lo altre figura de Sta. Magna. ab vase deurade.

Item 13 quadrets de varias figuras uns ab vase deurade altes ab vase negre.

Item tres quadros mitjancers un figura del bon Jesus ab vergarons, y cantoneras deurades altre de St. Antoni de Padua.

Item dos miralls mitjancers, vase negre y vergarons deurats.

Item a la primera cambra un llit de noguer negre ab pavello de seda fila de color verd. Usat, y tres matelasos de llista de dahuets. Usats, ab dos coxins grans y dos petits usats ab dos llenzols y vaneva encotonade.

Item set taburets ab respalles de vaqueta vermella ab son claveso deurat.

Item 4 cadires ab respalles pintats, y cordats de corde de negre.

Item 4 quadros grans, ab sos vergons deurats.

Item sis quadrets ab vase deurade ab sos vergarons.

Item un escriptori de noguer ab sos calaxos ab tres.

Item duas piquetas de plata, dos culleretas, dos forquetes de pes de, y altre petita de plate.

Item una dotzena, y mitja de llenzols de cañom y altres de brinet.

Item tres vanevas una de coto, y las obrades.

Item una dotzena y mitja de torcabocas comuns.

Item una dotzena de cañoms ab vetas.

Item mitja dotzena de taveolas.

Item mitja dotzena de jochs de coxineras.

Item uns orguets.

Item todas las aynes necessarias, axi de orgas com las demes de fuster.

Item 4 caxes buydas a hont hi ha la roba que sobra.

Item en la cuyna todas las ollas casolas, plats y escudellas necessarias per nostron us.

Item una caldera duas graxoneras una gran llarga y una redona, una copa colador, y una llosa tot de aram, un braseret petit, tres poals un gran lo altre mes petit tot de aram.

Item una llumanera, y dos canelobras de llauto tot usat.

Testes Llorens Roig sabater y el Rd Gabriel Miquel pre. Devant mi Andreu Verd not

A.R.M. Prot. V-241

ABREVIATURES

A.M.Alc. = Arxiu Municipal Alcudia

A.H. = Arxiu Històric

A.C.L. = Arxiu Col.legi de Lluç

A.R.M. = Arxiu del Regne de Mallorca

B.S.A.L. = Butlletí Societat Arqueològica Luliana

A.D. = Arxiu Diocesà

Antoni MULET i BARCELÓ

Inca, 1991- Santa Maria del Camí, 1995

ÍNDEX

<i>Presentació</i>	6
<i>Programa II Simposium sobre el Orgues Historics de Mallorca</i> <i>i II Jornades Musicals Capvuitada de Pasqua</i>	7 - 16
Ponencia d'Antoni Mulet i Barceló: <i>"Els organers de la Familia Bosch"</i>	19 - 36
Comunicació d'Antoni Mulet i Barceló i d'Arnau Reynés i Florit: <i>"Els orgues d'Inca"</i>	37 - 52
Comunicació de Pere Fiol i Tornila: <i>"La música de Sor Clara Andreu l'Orgue del Monestir"</i>	53 - 62
Comunicació d'Antoni Mulet i Barceló: <i>"Llista cronològica de Mestres Orgueners</i> <i>que han treballat a Mallorca fins a 1935"</i>	63 - 74
Comunicació de Rafael Juan Mestre: <i>"Los Organos de Lluc"</i>	75 - 95
Comunicació de Xavier Carbonell: <i>"Els Orgues Portatius a l'Iconografia Musical de Mallorca"</i>	97 - 105
Comunicació de Bartomeu Mulet i Ramis: <i>"Fundació i Dotació del Benefici de l'Orgue Parroquial</i> <i>que feu la Universitat i vila de Sineu</i> <i>dia 11 de Maig de l'any del Senyor 1602"</i>	107 - 115
Comunicació de Miquel Bota Totxo: <i>"L'extraordinària importància de Joan Baptista Cabanilles</i> <i>dins el món de la Música"</i>	117 - 120
Comunicació de Sebastià Salom i Mas: <i>"La custòdia dels Orgues Historics"</i>	121 - 123
Comunicació de Miquel Pons: <i>"L'Ajuntament i la Parroquia de Santanyi compren</i> <i>l'Orgue de Sant Domingo, Obra de Jordi Bosch"</i>	125 - 126

<i>Trobades de Documentalistes Musicals</i>	127 - 128
<i>Comunicació de Guillem Bonet i Vidal:</i>	
"Mestres de Solfa a la Sapiencia"	129 - 158
<i>Comunicació de Josep Nicolau i Bauzà:</i>	
"Un Plet mogut per la Capella dels Músics de la Seu de Mallorca contra el seu Capítol en el Segle XVIII"	159 - 166
<i>Comunicació de Joan Parets i Serra:</i>	
"Llista de Cantants Lirics Mallorquins"	167 - 179
<i>Comunicació de Miquel Alenyar Fuster:</i>	
"Ricard Anckermann i la Musica"	181 - 188
<i>Comunicació d'Antoni Riera i Estarelles:</i>	
"La meva visió, personal i Humana, de Mn Joan M ^a Thomàs - Recordances i Vivències"	189 - 196
<i>Comunicació d'Antoni Pizà:</i>	
"Noves tendències de la Musicologia Nordamericana: Avaluació i Crítica"	197 - 202
<i>Comunicació de Pere Fiol i Tornila:</i>	
"L'Schola Cantorum del Seminari de Mallorca"	203 - 219
<i>Comunicació d'Antoni Mulet i Barceló:</i>	
"Aproximació a l'estudi dels Caymaris, orgueners"	221 - 247

AJUNTAMENT D'ALCUDIA

AJUNTAMENT DE SA POBLA

AJUNTAMENT DE MURO

AJUNTAMENT DE POLLENÇA

Hi participen:

Direcció General d'Educació

GOVERN BALEAR

Conselleria de Cultura, Educació
i Esports

FUNDACIÓ GUILLEM CIFRE DE COLONYA

AJUNTAMENT D'INCA

Fundació
Àrea Creació Acústica
Son Bielí · Búger

Consell Insular
de Mallorca
Comissió de Cultura i Patrimoni Històric

